

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Till arbetspensionsanstalterna

BEHANDLINGEN AV ARBETSPENSIONSÄRENDEN OCH SÖKANDE AV ÄNDRING

I detta cirkulär ges tillämpningsanvisningar för behandlingen av pensions- och försäkringsärenden samt anvisningar om sökande av ändring.

Anvisningarna tillämpas huvudsakligen från 1.1.2004. På beslut som getts tidigare tillämpas den lagstiftning som gällt före 1.1.2004 och de anvisningar som getts i cirkulär A 27/2001, daterat 29.11.2001.

Anvisningarna har utarbetats med beaktande av bl.a. bestämmelserna i förvaltningslagen (434/2003), som trädde i kraft i början av år 2004, och bestämmelserna i lagen om preskription av skulder (728/2003) samt de ändringar som införts från och med 1.1.2004 i arbetspensionslagarna till följd av dem. Dessutom har ändringarna i lagstiftningen om ändringssökande i beslut om social trygghet beaktats (677/2005 – 680/2005, bl.a. ändringen av pensionsnämndens namn, organisation och finansiering), vilka huvudsakligen träder i kraft 1.1.2006. Till den delen har anvisningarna skrivits i enlighet med de bestämmelser som träder i kraft 1.1.2006.

Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring påverkas också av principen om sista anstalt, som trädde i kraft i början av år 2004, vilket redogörs närmare i cirkulär A 47/2003 Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA) samt i anvisningarna om VILMA-förfarandet.

Anvisningarna är avsedda för dem som handlägger pensions-, försäkrings- och besvärärenden på pensionsanstalterna.

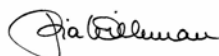
Cirkulär, tillämpningsanvisningar, rättsfall, juridiska avdelningens meddelanden och exempel, som hänvisas till i detta cirkulär finns tillgängliga på Internet: arbetspensionslagstiftningen.etk.fi.

Detta cirkulär ersätter cirkulär A 27/2001.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Helena Tapio

Pia Wilkman

Cirkulärets beredningsgrupp:

Monika Sievänen	PSC
Mari Rehn-Kiukkonen	PSC

Kommenteringar till cirkuläret:

Mika Ahonen	Pensions-Fennia
Satu Ollikainen	Pensions-Fennia
Terttu Kajosalo	Etera
Petri Jääskinen	Ilmarinen
Sonja Lilius	Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt
Sirkka Hänninen	Porasto
Esa Vilkman	Varma
Pekka Ihalainen	Försäkringsdomstolen
Outi Antila	Pensionsnämnden (fr.o.m. 1.1.2006 besvärnämnden för arbetspensionsärenden)
Tarja Härkönen	PSC
Aino Lassila	PSC
Jaana Rissanen	PSC
Markku Sirviö	PSC

Juridiska avdelningen

7.9.2005

INNEHÅLL

1 RÄTTSSKYDDSSYSTEMET OCH ALLMÄNNA BEHANDLINGSPRINCIPER	1
1.1 Allmänt.....	1
1.2 Förutsättningarna för rättsskyddet	3
1.2.1 Finlands grundlag.....	3
1.2.2 Förvaltningslagen.....	7
1.2.2.1 Subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna	8
1.2.2.2 Tillämpning inom indirekt offentlig förvaltning.....	8
1.2.2.3 Tillämpningsområde inom arbetspensionssystemet.....	9
1.2.3 Förvaltningsprocesslagen	9
1.2.3.1 Subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna	10
1.2.3.2 Tillämpningsområde inom arbetspensionssystemet	10
1.2.4 Lagen om försäkringsdomstolen	12
1.2.5 EG-rätten	12
2 BEHANDLINGSPRINCIPERNA INOM ARBETSPENSIONSSYSTEMET	1
2.1 Behandlingsproceduren.....	1
2.2 Förfarandet omfattas av förvaltningslagen	2
2.3 Elektronisk kommunikation.....	2
2.4 Serviceprincipen	4
2.5 Rådgivning	5
2.5.1 Rådgivning till kunden.....	5
2.5.2 Allmän rådgivning och information	8
2.6 Krav på gott språkbruk	9
2.7 Parten och partens talerätt	9
2.7.1 Myndig person	11
2.7.2 Begränsad handlingsbehörighet	11
2.7.3 Omyndig person.....	11
2.7.4 Intressebevakare	13
2.7.5 Nära anhörig eller annan person.....	14
2.7.6 Ombud eller biträde	15
2.7.7 Förändringar i levnadsförhållanden och pensionsanstaltens skyldighet att utreda vem som har rätt att föra talan	18
2.7.8 Mäklare	18
2.8 Anhängiggörande	19
2.8.1 Skriftligt	19
2.8.2 Muntligt	24
2.8.3 Kostnader i samband med förvaltningsförfarandet	24
2.9 Internationella ärenden.....	24
2.9.1 Avgöranden om huruvida en person omfattas av den finska socialförsäkringen.....	24
2.9.2 Överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätt	25

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2.9.3 EU-pensionsansökan.....	26
2.10 Överföring av handlingar	28
2.11 Komplettering av handlingar.....	28
2.12 Allmänna krav beträffande behandlingen av ärenden	31
2.12.1 Behandling utan dröjsmål	31
2.12.2 Offentlighet och sekretess	32
2.12.2.1 Offentlig behandling	32
2.12.2.2 Handlingars offentlighet.....	32
2.12.3 Tolkning och översättning	34
2.12.4 Jäv	36
2.12.4.1 Bestämmelser	37
2.12.4.2 Närstående.....	39
2.12.4.3 Delaktighet	39
2.12.4.4 Biträde eller ombud	39
2.12.4.5 Nyttä eller skada	40
2.12.4.6 Anställnings- eller uppdragsförhållande	40
2.12.4.7 Ställning i en sammanslutning.....	41
2.12.4.8 Annat särskilt skäl	42
2.12.4.9 Verkan av jäv	42
2.12.4.10 Konstaterande och avgörande av jäv	43
2.12.4.11 Jäv för tolkar och översättare	44
2.13 Utredning av ärendet.....	45
2.13.1 Myndigheternas allmänna utredningsskyldighet	45
2.13.2 Partens utredningsskyldighet.....	46
2.13.3 Pensionsanstaltens begäran om utredning.....	49
2.13.4 Föreläggande av frist för att lägga fram utredning	50
2.13.5 Partens muntliga yrkande och utredning.....	51
2.13.6 Syn.....	52
2.13.7 Inspektion	53
2.13.8 Muntlig bevisning	54
2.13.9 Anteckning av uppgifter	55
2.13.10 Övriga instansers skyldigheter	55
2.14 Hörande.....	55
2.14.1 Hörande av part	55
2.14.1.1 Hörande inom arbetspensionssystemet	57
2.14.1.2 Ingen hörandeskyldighet	59
2.14.1.3 Medicinska och andra utredningar	60
2.14.2 Hörande av annan person eller instans	61
2.15 Beslut	62
2.15.1 Beslutets form.....	62
2.15.2 Beslutets innehåll.....	63
2.15.3 Motivering av beslut.....	64
2.15.3.1 Bestämmelser	65
2.15.4 Delgivning.....	68
2.15.4.1 Delgivningsskyldighet.....	68
2.15.4.2 Delgivningssätt.....	72

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2.15.4.3 Delfående.....	76
2.15.5 Rättelse av sak-, procedur-, skriv- och räknefel.....	77
3 HANDLÄGGNING AV ANSTÄLLNINGSSÄRENDEN	1
4 FÖRSÄKRING AV FÖRETAGARE OCH FÖRETAGARES FÖRSÄKRINGSPREMIE	1
4.1 Försäkringen	1
4.2 Företagaren tecknar själv en försäkring	3
4.2.1 Anordningstid	3
4.2.2 Ansökan om försäkring	3
4.2.3 Villkorligt beslut om FöPL-arbetsinkomst	4
4.2.4 Företagaren tecknar försäkring för sent	4
4.2.5 Justering av arbetsinkomsten	5
4.2.6 Avslutande av försäkringen.....	5
4.3 Fastställande och uppbärande av försäkringspremien	6
4.4 Försummelse av försäkringsskyldigheten.....	7
4.4.1 Pensionsskyddscentralen tecknar en försäkring	8
4.4.2 Lantbruksföretagarna pensionsanstalt fastställer försäkringen	8
4.4.3 Försummelseförhöjning	9
4.5 Sökande av ändring i FöPL–tvångsförsäkringsbeslut eller i arbetsinkomstbeslutet till följd av det	10
4.5.1 Besvär.....	10
4.5.2 Undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut.....	10
4.6 Preskription av företagares pensionsförsäkringspremie	11
4.7 Försäkring av en avliden företagare	12
4.8 Överföring av en FöPL-försäkring till ett annat bolag eller en annan pensionskassa.....	13
4.9 Företagarens rätt att inte teckna försäkring	13
5 FÖRSÄKRING AV ARBETSTAGARNA OCH FÖRSÄKRINGSPREMIERNA.....	1
5.1 Försäkringen	1
5.2 APL-försäkring.....	3
5.3 Arbetsgivaren tecknar försäkring	5
5.3.1 Bekräftelse av försäkringen	5
5.3.1.1 Försäkringspremien.....	5
5.3.1.2 Höjning av försäkringspremien på grund av att försäkring tecknats för sent eller för att arbetsgivaren försummat sin anmälningsskyldighet	6
5.3.2 Tvångsförsäkring	7
5.3.3 Tvångsförsäkring i specialfall	8
5.3.3.1 Konkurs	8
5.3.3.2 Arbetsgivare vars adress är okänd.....	8
5.3.3.3 Företagsverksamheten har upphört	9
5.3.3.4 Arbetsgivaren har avlidit.....	9
5.3.4 Tvångsförsäkringsbeslutets rättsliga natur.....	9

Juridiska avdelningen

7.9.2005

5.3.5 Pensionsanstaltens åtgärder till följd av beslut om tvångsförsäkring	10
5.4 Sökande av ändring i APL-tvångsförsäkringsbeslut	10
5.4.1 Besvär och undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut	10
5.4.2 Debitering av APL-försäkringspremien	11
5.4.3 Överföring av APL-försäkringen från ett försäkringsbolag till ett annat.....	12
5.5 KAPL-och KoPL-försäkring.....	12
5.5.1 Försummelse av försäkringspremien	13
5.6 SjPL-försäkring och försäkringspremien.....	13
5.7 Rättelse av felaktig försäkring	14
5.8 Annan felaktigt betald pensionspremie.....	14
5.9 Befrielse från försäkringspremierna för arbetsgivaren	15
5.10 Arbetstagarens pensionsavgift	16
6 DEBITERING OCH INDRIVNING AV FÖRSÄKRINGSPREMIER.....	1
6.1 Debitering av försäkringspremie	1
6.1.1 APL-premien	1
Förskottspremie	2
Slutlig premie	2
Pensionsanstaltens rätt att ensidigt ändra förfallodagen.....	3
6.1.2 KAPL- och KoPL-premier.....	3
6.1.3 FöPL-premien	3
6.1.4 LFöPL-premien	4
6.2 Dröjsmålsränta	5
6.3 Ansvaret för försäkringspremien.....	5
6.4 Indrivning av FöPL- och LFöPL-premier från pension och rehabiliteringspenning	6
6.5 Premieutmätning och avbrytande av utmätning	6
6.6 Tid för indrivning av försäkringspremie.....	7
6.7 Obetalda försäkringspremier inverkar minskande på företagarens pension.....	8
6.8 Uppdelning av FöPL-premien i kapital och dröjsmålsränta	9
6.9 Sökande av ändring	9
7 HANDLÄGGNING AV PENSIONSANSÖKAN	1
8 VERKSTÄLLANDE AV BESLUT	1
8.1 Verkställbarhet	1
8.2 Laga kraft	2
8.3 Rättskraft	2
Rättskraftsverkan inom arbetspensionssystemet	2
8.4 Betalning av pension	3
Pensionsanstaltens skyldighet att rätta pension som betalats till ett för litet belopp.....	3
8.5 Avbrytande av pension	4
Ingen utredning har företetts över fortsatt rätt till pension	4

Juridiska avdelningen

7.9.2005

På grund av inkomsterna	5
I samband med ansökan om undanröjande av beslut.....	5
8.6 Pensionen avbryts, dras in och återkrävs retroaktivt	5
8.7 Återkrav	6
Preskriptionsbestämmelser om återkrav	6
Preskription fram till 31.12.2003.....	6
Preskription från och med 1.1.2004	7
8.8 Beslut om arbetsinkomst	7
9 SÖKANDE AV ÄNDRING	1
9.1 Rättsmedel	1
9.2 Bestämmelser	2
9.3 Förfarandet vid sökande av ändring	8
9.4 Egentligt ändringssökande	11
9.4.1 Förutsättningarna för besvär	12
9.4.1.1 Överklagbarhet och besvärshanvisning	13
9.4.1.2 Ändringssökandens besvärshandling	16
9.4.1.3 Intressebevakarens talerätt i samband med besvär	21
9.4.1.4 Besvärens formella riktighet	21
9.4.1.4.1 Besvärstiden.....	21
9.4.1.4.2 Besvärsskriftens form och innehåll	25
9.4.1.4.3 Inlämnandet av besvärsskriften.....	29
9.4.2 Självrättelse i samband med besvär	33
9.4.3 Överföring till besvärshandlingen och provisoriskt beslut.....	35
9.4.4 Ny pensionsansökan under besvärstiden	40
9.4.5 Ny ansökan om arbetsinkomst.....	44
9.4.6 Handläggningen av besvärshandling i besvärshandlingen för arbetspensionsärenden	44
9.4.7 Handläggningen av besvärshandling i försäkringsdomstolen.....	46
9.4.8 Verkställighet, förbud mot och avbrott i verkställigheten	50
9.5 Internationella ärenden.....	52
9.5.1 EU-pensionsbeslut.....	52
9.5.2 Pensionsbeslut från avtalsland	54
9.5.3 Beslut om överföring av EG-tjänstemännens pensionsrätt	55
9.5.4 PSC:s beslut om att en person omfattas av det finska socialskyddet	55
9.6 Extraordinärt ändringssökande.....	56
9.6.1 Undanröjande av lagkraftvunnet beslut.....	57
9.6.1.1 Förutsättningar	57
9.6.1.2 Ansökan	59
9.6.2 Självrättelse till ändringssökandens fördel	59
9.6.2.1 Förutsättningar	60
9.6.2.2 Besluten	61
9.6.2.3 Självrättelse hos besvärshandlingarna	62
9.6.3 Rättelse av fel i beslutet.....	62
9.6.3.1 Rättelse av sakfel.....	64

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.6.3.2 Rättelse av skrivfel	65
9.6.4 Föreskrift om verkställighet	66
9.6.5 Återbrytande av försäkringsdomstolens beslut	66
9.7 Utredningen av ärendet	67
9.8 Muntlig förhandling	68
9.8.1 Bestämmelserna	69
9.8.2 Rätt till muntlig förhandling i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden	70
9.8.3 Rätt till muntlig förhandling i försäkringsdomstolen	70
9.8.4 Hörande av vittne, av part, av sakkunnig och av pensionsanstalt	71
9.8.5 Förfarandet i praktiken	71
9.9 Rättskraften hos tidigare beslut	72
9.10 Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder	72
9.10.1 Återförvisningsbeslut	73
9.10.2 Överföring	74
9.10.3 Utan prövning	75
9.10.4 Förfall	75
9.10.5 Besvären eller ansökan om undanröjande av beslutet godkänns eller förkastas	75
9.10.6 Dröjsmålsförhöjning	76
9.10.7 Förmedling av uppgifter om besvärinstansens beslut	78
9.11 Ersättning av rättegångskostnader	78
9.11.1 Rättegångskostnader som ersätts	78
9.11.2 Verkan av besvärinstansens beslut	79
9.11.3 Pensionsanstaltens ersättningsskyldighet	80
9.11.4 Enskild parts ersättningsskyldighet till pensionsanstalten	80
9.11.5 Rättegångskostnader i högre besvärinstans	81
9.11.6 Dröjsmålsränta	81
9.12 Rättshjälp	82
10 FÖRVARING AV PENSIONSHANDLINGAR OCH UPPGIFTER	1
11 ÖVERVAKNING AV FÖRFARANDEPRAXIS	1
11.1 Social- och hälsovårdsministeriet (SHM)	1
11.2 Försäkringsinspektionen	1
11.3 Övervakningen av den offentliga sektorns pensionsanstalter	2
11.4 Pensionsskyddscentralen (PSC)	2
11.5 Justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman (JO)	3
11.6 Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna	4
12 BILAGOR	1
12.1 Lagtexter	1
12.2 Besvärсанvisning	1
12.3 Bildscheman	1

INNEHÅLL

1 RÄTTSSKYDDSSYSTEMET OCH ALLMÄNNA BEHANDLINGSPRINCIPER	1
1.1 Allmänt.....	1
Rättsskydd	1
Rättsskyddssystemet	1
Rättsskyddsmedel.....	1
Grunderna för god förvaltning enligt förvaltningslagen.....	1
Kontroll	3
1.2 Förutsättningarna för rättsskyddet	3
1.2.1 Finlands grundlag.....	3
De grundläggande rättigheterna.....	3
Rättsstatsprincipen, laglighetsprincipen	3
Den offentlig maktutövningen.....	3
Den dömande maktutövningen	4
Rättvis rättegång och god förvaltningssed	4
Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna	5
Laglighetskontroll	6
Tjänsteansvar.....	7
1.2.2 Förvaltningslagen.....	7
Tillämpas inte.....	8
1.2.2.1 Subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna	8
1.2.2.2 Tillämpning inom indirekt offentlig förvaltning.....	8
1.2.2.3 Tillämpningsområde inom arbetspensionssystemet.....	9
Tillämpas inte.....	9
1.2.3 Förvaltningsprocesslagen	9
1.2.3.1 Subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna	10
1.2.3.2 Tillämpningsområde inom arbetspensionssystemet.....	10
1.2.4 Lagen om försäkringsdomstolen	12
1.2.5 EG-rätten	12

Juridiska avdelningen

7.9.2005

1

RÄTTSSKYDDSSYSTEMET OCH ALLMÄNNA BEHANDLINGSPRINCIPER

1.1

Allmänt

Rättsskydd

Rättsskyddet inom förvaltningen innebär att lagenlighet och lagbundenhet verkställs och att den enskildes eller ett samfunds rättigheter och intressen samt verkställigheten av dem tryggas.

Rättsskyddet innebär också rätt till en rättvis rättegång. Utöver rätt att söka ändring är det då också fråga om yrkanden som riktas till ett rättskipningsorgan om dess tillämpningsförfarande.

Rättsskyddssystemet

Rättsskyddssystemet omfattar de rättsliga principer, regelverk och förfaranden som har till uppgift att verkställa rättsskyddet.

Rättsskyddssystemet är tudelat. Det preventiva rättsskyddet har till uppgift att på förhand bidra till att ärendena avgörs rätt och lagenligt i ett så tidigt skede som möjligt. Det i efterhand korrigerande rättsskyddet är till för att rätta felaktiga beslut och att säkerställa ett lagenligt förfarande.

Rättsskyddsmedel

Den bästa garantin för att det preventiva rättsskyddet sätts i verket är att förvaltningsförfarandet är föreskrivet i lag. Preventiva rättsmedel är, bl.a. ärendehanteringens formbundenhet, bestämmelser om jäv, hörande av part och motivering av beslut.

Systemet för sökande av ändring är ett rättsmedel som verkar i efterhand. Överklagande är det egentliga rättsmedlet för att söka ändring. Extraordinära rättsmedel är undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut, självrättelse av beslut till ändringssökandens fördel, rättelse av fel i beslut och återbrytande av försäkringsdomstolens beslut (se kapitel 9, punkt 9.6).

Grunderna för god förvaltning enligt förvaltningslagen

De allmänna förvaltningsrättsliga principer som styr myndigheternas prövningsrätt är: jämlikhetsprincipen, principen om ändamålsbundenhet, objektivitetsprincipen, proportionalitetsprincipen och principen om tillitskydd. Dessa principer ingår i 6 § i förvaltningslagen (434/2004) som trädde i kraft 1.1.2004. Principerna har också tidigare iakttagits inom förvaltningsverksamheten.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

De allmänna förvaltningsrättsliga principerna begränsar en myndighets prövningsrätt. De begränsar och inverkar också på valet av beslutsalternativ i situationer, där myndigheten måste välja mellan flera i sig lagliga beslutsalternativ. Om myndighetens beslutsfattande visar sig stå i strid med de allmänna förvaltningsrättsliga principerna, är det fråga om missbruk av prövningsrätten.

Jämlikhetsprincipen avspeglar närmast jämlikhetsprincipen i grundlagens 6 §, enligt vilken alla är lika inför lagen. Jämlikhetsprincipen utgör inget hinder för sådan positiv särbehandling som behövs för att trygga faktisk jämlikhet, dvs. att det vidtas åtgärder för att förbättra en viss befolkningsgrupps ställning och omständigheter. Jämlikhetsprincipen förutsätter också i sig att kravet på *följdriktighet* uppfylls. Detta innebär att i rättsligt sett likadana ärenden skall lika förfarande och beslutslinje följas på ett följdriktigt sätt så att avgörandena blir likadana.

Principen om ändamålsbundenhet innebär en allmän skyldighet att använda behörighet enbart för sådana ändamål som den är avsedd för eller för ändamål den i övrigt är avsedd för. Beslutsfattaren får inte främja andra syften än dem som hör till hans eller hennes uppgifter eller dem som ingår i den lag eller övriga bestämmelser som tillämpas på ett givet fall.

Objektivitetsprincipen förutsätter att förfarandet och beslutsfattandet är opartiskt och objektivt motiverat. Denna princip innesluter i sig kravet på ett sakligt förfarande. Detta eftersträvar man, bl.a. genom de lagbestämmelser om jäv för personer som deltar i beslutsfattande.

Proportionalitetsprincipen går i huvudsak ut på att åtgärderna dimensioneras så att de står i rätt proportion till handlingens eller försummelsens karaktär och dess klandervärda egenskaper. Man tillgriper alltså först lindrigare åtgärder och, om de inte har åsyftad verkan, tar man till strängare åtgärder. Vid till exempel tvångsförsäkring tas en försäkring på arbetsgivarens vägnar bara när arbetsgivaren, trots uppmaning, inte själv fullgör sin försäkringsskyldighet.

Principen om tillitsskydd innebär framför allt skydd för den enskilda individen i relation till den offentliga makten. Den centrala innebörden i tillitsskyddet, är att den enskilde måste kunna lita på att myndigheterna handlar korrekt och felfritt och att myndigheternas förvaltningsbeslut står fast.

Förvaltningsförfarandet förutsätter också *öppenhet och insyn*, som bl.a. de preventiva rättsmedlen är avsedda att säkerställa. Förfarandet måste vara öppet för insyn på så vis att var och en kan försäkra sig om att förfarandet är sakligt, dvs. att myndigheten har gått lagligt till väga.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Kontroll

Kontrollen gör verkställandet av rättsskyddet effektivare. Kontrollen kan vara preventiv, t.ex. förhandsgranskningen i samband med lagstiftningen) eller kontroll i efterhand, såsom laglighetskontrollen i samband med besvär. Kontrollen har i huvudsak inriktats på den preventiva kontrollen (se kap. 9 Sökande av ändring och kap. 11 Övervakning av förfarandepaxis).

1.2

Förutsättningarna för rättsskyddet

1.2.1

Finlands grundlag

En ny och kodifierad Finlands grundlag, (grundlagen, GL) trädde i kraft 1.3.2000 (731/1999). Den ersätter de tidigare gällande fyra grundlagarna: Finlands regeringsform, riksdagsordningen, ministeransvarighetslagen och lagen om riksrätten.

Grundlagen är i rang den högsta författningen om den nationella rättsordningen. Den utgör ramen för hela den nationella rättsordningen.

Av grundlagen framgår grundprinciperna för den offentliga maktutövningen samt för förhållandet mellan den offentliga makten och den enskilde individen. Enligt grundlagen skall grunderna för den enskildes rättigheter och skyldigheter bestämmas i lag.

I grundlagen regleras, bl.a. de grundläggande fri- och rättigheterna, grunderna för den offentliga maktutövningen och den dömande makten samt definieras kraven på god förvaltning och en rättvis rättegång. I grundlagen regleras också grundlagsbestämmelsernas status i förhållande till övriga bestämmelser, övervakningen av lagligheten i den offentliga maktutövningen och ansvaret för ämbetsåtgärder.

De grundläggande rättigheterna

Rättsskyddet är en grundläggande rättighet. Grundläggande rättigheter är också, t.ex. jämlikhet inför lagen, rätt att få information om offentliga handlingar och rätt att använda sitt eget språk - antingen finska eller svenska - i egna ärenden hos myndigheterna. Den offentliga makten skall trygga verkställigheten av de grundläggande rättigheterna genom lag (GL 2 kap.).

Rättsstatsprincipen, laglighetsprincipen

Den offentlig maktutövningen

Juridiska avdelningen

7.9.2005

All utövning av offentlig makt skall bygga på lag och i all offentlig verksamhet skall lag noggrant iakttas (GL 2 §). All utövning av offentlig makt måste i sista hand kunna härledas ur grundlagen.

Lagen innehåller ingen allmän täckande definition på offentlig maktutövning. Typiskt för den offentliga maktutövningen är att den maktutövande instansen fattar ett ensidigt beslut med stöd av lagen och ingriper därmed i den enskildes rättsliga angelägenheter, till exempel när en myndighet beviljar en förmån eller träffar ett avgörande om att en person omfattas av arbetspensionslagarna.

Offentlig makt utövas i princip av statliga och kommunala myndigheter samt tjänstemän som i myndighetens namn tillsatts med stöd av lag för att sköta sitt ämbete.

Den dömande maktutövningen

Den dömande makten utövas av oberoende domstolar (GL 3 §).

Domstolarnas oavhängighet innebär att de är oberoende i sin rättskipning, både av instanser utanför (t.ex. lagstiftare, myndigheter) och innanför domstolsväsendet (högre domstol).

Domstolarnas oavhängighet utgör den allmänna grunden för deras opartiskhet. Opartiskheten och trovärdigheten tryggas genom kravet på domarjäv. Domarjäv ingår i de allmänna och speciella behörighetskraven för domare.

Domstolarnas oavhängighet sammanhänger direkt med kravet på en rättvis rättegång som en del av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Domstolarna utgörs av antingen allmänna domstolar (högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna) eller allmänna förvaltningsdomstolar (högsta förvaltningsdomstolen, de regionala förvaltningsdomstolarna). Angående specialdomstolar, t.ex. försäkringsdomstolen, som utövar domsrätt på särskilt angivna områden, bestäms genom lag (GL 98 §).

Rättvis rättegång och god förvaltningssed

En rättvis rättegång och rätten till en sådan består av flera faktorer, där det förutom rätt till rättegång och domstolsförfarande också är fråga om vissa krav som rättsskipningsorganen och rättegångsförfarandet måste uppfylla.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Kraven på en rättvis rättegång framgår av GL 21 § som gäller rättskyddet:

Var och en har rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan.

Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag.

Syftet med bestämmelsen i GL 21 § är att i varje enskilt fall trygga rättskyddsorganens oavhängighet i förhållande till den verkställande makten samt trygga det beslutsfattande organets oavhängighet i förhållande till de olika parterna i ett rättsfall eller något annat ärende.

I GL 21 § nämns också kraven på god förvaltning, bl.a. rätten till saklig behandling, behandling av ett ärende utan dröjsmål, rätten att få sitt ärende behandlat av en behörig myndighet, rätten till offentlighet vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring.

Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna

Principerna om en laglig och rättvis rättegång ("fair trial") ingår i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna; nedan människorättskonventionen (FördrS 19/1990), artikel 6, enligt vilken:

Envar skall, när det gäller att pröva hans civila rättigheter och skyldigheter ("civil right and obligation") eller anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till opartisk och offentlig rättegång inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag (artikel 6 punkt 1 första meningen i människorättskonventionen).

I människorättskonventionen nämns opartiskhet som ett av de viktigaste kraven som ett rättskipningsorgan måste uppfylla. Med oavhängighet avses här att domstolen och domaren är självständiga och ojäviga i varje enskilt fall. Utöver domaren förutsätts även övriga beslutsfattare vara oavhängiga enligt samma principer.

I den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna innebär kravet på opartiskhet i beslutspraxis å ena sidan att domaren de facto inte får ha en förhandsuppfattning om saken eller hysa en önskan om att

Juridiska avdelningen

7.9.2005

främja den andra partens intressen i rättegången (subjektiv opartiskhet), och å andra sidan att domaren skall förfara så att varken parterna i målet eller andra personer får grundad anledning att betvivla domarens eller domstolens opartiskhet i ett enskilt fall, till exempel på grund av yttre faktorer (objektiv opartiskhet).

Försäkringsdomstolen har i sitt beslut 9775/99 tagit ställning till jäv och objektiv opartiskhet.

Meddelande 16/98 Eläkelautakunnan lääkärjäsenen esteellisyys (pensionsnämndens läkareledamots jäv; försäkringsdomstolens beslut 6785/97; endast på finska)

Ett rättsskipningsorgan som inte är en domstol enligt finsk nationell rätt kan också uppfylla kraven om en oavhängig och opartisk domstol i artikel 6 i människorättskonventionen. Det förutsätts i alla fall att grunderna för dess verksamhet är bestämda i lag och att den är oavhängig och opartisk. Bland annat besvärsnämnderna för pensionssystemet, såsom besvärsnämnden för arbetspensionsärenden, statens pensionsnämnd och lommunernas pensionsnämnd är sådana domstolar som avses i artikel 6 i människorättskonventionen.

I GL 21 § nämns inte opartiskhet särskilt, utan den anses vara en del av oavhängighetsprincipen. Denna princip innebär oavhängighet från fall till fall, som yttrar sig som ojävighet, objektivitet och frihet från förhandsuppfattningar. Grundlagens 21 § skall i princip täcka alla situationer som avses i artikel 6 i människorättskonventionen.

Kravet i människorättskonventionen om rättvis behandling syftar på processuell jämlikhet. Parterna bör ha lika möjligheter att framföra sina synpunkter i ärendet under sådana omständigheter att parterna inte försätts i en ojämlig situation sinsemellan. Detta förutsätter också att man får tillräckligt med information om allt som kan inverka på saken och om de yrkanden som framförts. Detta krav försöker man uppfylla, bl.a. genom att tillämpa bestämmelserna om hörande av part och om rätt att få uppgifter i förvaltningsprocesslagen (586/1999). I rättsskipningen fungerar människorättskonventionen som ett slags allmänt rättesnöre och förpliktar domstolarna att tolka lagen så att de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

I Finland gäller konventionen på franska och engelska, vilka är de beviskraftiga språken i konventionen. Om avtalstexterna på de olika språken avviker från varandra har de fransk- och engelskspråkiga avtalstexterna samma status som de finsk- och svenskspråkiga texterna.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Grundlagen ges företräde framom andra bestämmelser. Om en lagbestämmelse, som stiftats i en annan lagstiftningsordning än grundlagen, tillämpas i ett ärende som behandlas av en domstol och denna bestämmelse strider mot grundlagen, skall domstolen ge grundlagsbestämmelsen företräde (GL 106 §).

Om en bestämmelse i en förordning eller någon annan författning på lägre nivå än lag strider mot grundlagen eller någon annan lag, får den inte tillämpas av domstolar eller andra myndigheter (GL 107 §).

Människorättskonventionen har i Finland samma status som landets lagar i allmänhet. Eventuella motstridigheter mellan konventionen och den nationella lagstiftningen avgörs i regel enligt de allmänna principerna i den nationella lagstiftningen.

Den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna och särskilt europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna övervakar att människorättskonventionen iakttas. Deras tillämpningspraxis har stor betydelse vid tolkningen av konventionen.

Tjänsteansvar

De som sköter ett ämbetsuppdrag eller ett offentligt uppdrag har straffrättsligt ansvar och under vissa förutsättningar skadeståndsansvar (GL 118 §).

1.2.2

Förvaltningslagen

Förvaltningslagen ersätter lagen om förvaltningsförfarande (598/1982), lagen om översändande av handlingar (74/1954;) samt lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/1966; delgivningslagen).

Förvaltningslagen tillämpas hos myndigheterna vid förfarandet i förvaltningsärenden. Lagen tillämpas således också på annan verksamhet än sådan som direkt anknyter till behandlingen av ett anhängigt förvaltningsärende. Det kan förutom översändning av handlingar till myndigheterna innan ärendet blivit anhängigt också vara fråga om delgivning av förvaltningsbeslut och övriga handlingar. Huvudregeln i förvaltningslagen är att lagen tillämpas utgående från uppgifternas kvalitet och därför tillämpar myndigheterna bestämmelserna i förvaltningslagen endast då de handlägger förvaltningsärenden.

Behandlingen av ett förvaltningsärende leder vanligtvis till ett förvaltningsbeslut. Det innebär i allmänhet att en myndighet fattar ett beslut i ett förvaltningsärende. Den grundläggande formen för ett förvaltningsbeslut som fattas av en förvaltningsmyndighet i ett enskilt förvaltnings-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

ärende är en ensidig rättslig handling, med vilken någons rättighet, fördel eller skyldighet avgörs. Ett sådant förvaltningsbeslut är överklagbart.

I förvaltningslagen definieras grundvillkoren för det processuella rättskyddet. Lagen innehåller bestämmelser om bl.a. serviceprincipen, om skyldigheten att ge råd, krav på gott språk i förvaltningsärenden och samarbete mellan myndigheterna för att underlätta klientens möjligheter att uträtta sina ärenden och även i övrigt främja verksamheten inom förvaltningen.

Förvaltningslagen anger hur myndigheterna och medborgarna skall gå till väga under ärendets handläggning. Lagen innehåller bestämmelser om, bl.a. anhängiggörande av förvaltningsärenden, avhjälpande av brist i handling, behandling av ärenden utan dröjsmål, hörande av part, motivering av beslut samt om korrigerings av beslut.

Tillämpas inte

Förvaltningslagen tillämpas inte på bl.a. rättskipning, förundersökning, polisundersökning, utsökning eller på militära order.

1.2.2.1

Subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna

Förvaltningslagen är i egenskap av allmän lag subsidiär i förhållande till speciallagarna, exempelvis till arbetspensionslagarna. Bestämmelser som klart avviker från eller strider mot förvaltningslagen ges företräde, om detta föreskrivs i någon annan lag eller om någon annan lag uttömmande reglerar någonting om förfarandet.

Förvaltningslagen kan komplettera andra lagar till den del de innehåller mera allmänt formulerade förfaranderegler eller helt saknar sådana. Speciallagarna kan å sin sida innehålla bestämmelser som kompletterar förvaltningslagen. Till exempel bestämmelsen om jäv för tjänstemän i APL 10 c § 1 mom. kompletterar jävsbestämmelsen i förvaltningslagen. (se kapitel 2, punkt 2.12.4)

1.2.2.2

Tillämpning inom indirekt offentlig förvaltning

I förvaltningslagen föreskrivs att förvaltningslagen skall tillämpas också när en offentlig förvaltningsuppgift har anförtrotts en annan instans än en myndighet. Begreppsmässigt avspeglar en sådan offentlig förvaltningsuppgift innebörden i GL 124 §.

Enligt förvaltningslagen avses med offentligt förvaltningsuppdrag en rätt så omfattande helhet av förvaltningsuppgifter, som inbegriper uppgifter i samband med beslut om bl.a. privata personers och samfunds rättig-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

heter, förmåner och skyldigheter. Ett väsentligt drag är också att uppgiften stöder sig på lag eller ett offentligt uppdrag med stöd av en lag.

Förvaltningslagen tillämpas förutom vid myndigheterna också vid statens affärsverk, offentligrättsliga föreningar samt på enskilda då de sköter offentliga förvaltningsuppgifter. Förvaltningslagen tillämpas således inte i den affärsverksamhet som dessa personer bedriver eller i någon annan verksamhet som ordnats enligt privaträttsliga grunder.

När arbetspensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen (PSC) behandlar pensionsärenden betraktas de som enskilda, vilka sköter ett offentligt uppdrag.

1.2.2.3

Tillämpningsområde inom arbetspensionssystemet

Förvaltningslagen föreskriver att förvaltningslagen skall tillämpas när ett offentligt uppdrag har anförtrotts en annan instans än en myndighet. Förvaltningslagen tillämpas således på pensionsanstalternas och Pensionsskyddscentralens verksamhet inom den privata sektorn när de sköter offentliga förvaltningsuppgifter. Förvaltningslagen tillämpas i sin helhet inom arbetspensionssystemet utan hänvisningsbestämmelser.

I APL bibehålls dock specialbestämmelserna om utredningsskyldighet (t.ex. APL 10 a §) och jäv (bl.a. APL 10 c § 1 mom.). I APL har dessutom införts en specialbestämmelse om delgivning (se kapitel 2, punkt 2.15.4.2). Dessa specialbestämmelser tillämpas i stället för motsvarande bestämmelser i förvaltningslagen.

Förvaltningslagen gäller även indrivningsåtgärder ända fram till utsökning, men inte själva utsökningsförfarandet.

Tillämpas inte

Förvaltningslagen gäller inte pensionsanstalternas eller pensionsanstalternas och Pensionsskyddscentralens inbördes förfarande. Lagen omfattar inte, bl.a. pensionsanstalternas placeringsverksamhet eller pensionsanstalternas och Pensionsskyddscentralens interna administration.

1.2.3

Förvaltningsprocesslagen

I förvaltningsprocesslagen (586/1996) ingår de viktigaste bestämmelserna om förvaltningsrättskipning. I förvaltningsprocessen är det fråga om sökande av ändring i beslut i förvaltningsärenden, närmast om besvär samt extraordinärt ändringssökande i fråga om beslut som fattats

Juridiska avdelningen

7.9.2005

i förvaltningsärenden. Förvaltningsrättskipningen gäller även förvaltningstvistemål.

Förvaltningsprocesslagen innehåller de viktigaste bestämmelserna om förvaltningsrättsliga rättsmedel och förfarandet i samband med handläggningen av ärenden i förvaltningsdomstolar och övriga myndigheter som utövar förvaltningsrättskipning. Lagen föreskriver om, bl.a. besvär rätt, besvärsmyndighet, om anhängiggörande och handläggning av besvär, beslut i besvär ärendet, rättegångskostnader, om extraordinärt ändringssökande och förvaltningstvistemål.

Som kontrollmekanism i efterhand är förvaltningsrättskipningen en ofrånkomlig del av rättsskyddet. Den har till uppgift att korrigera fel som trots allt uppkommer i förvaltningen och att slutgiltigt avgöra rättsvister som uppstår inom förvaltningsområdet och att säkerställa att förfarandet inom förvaltningen sker lagenligt.

Förfarandet vid förvaltningsprocessen är på sätt och vis en fortsättning på förvaltningsärendets behandling enligt förvaltningslagen. Sökande av ändring innebär att förvaltningsärendet behandlas på nytt i viss utsträckning. Som rättegångsförfarande måste förvaltningsprocessen vara reglerad i detalj. Å andra sidan är de ärenden som behandlas vid förvaltningsprocessen processuellt av flera olika slag än inom rättskipningen i allmänhet, och därför har bestämmelserna inte kunnat formuleras fullt så detaljerat som motsvarande bestämmelser i rättegångsbalken.

1.2.3.1

Subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna

Förvaltningsprocesslagen är i egenskap av allmän lag subsidiär i förhållande till speciallagarna, såsom arbetspensionslagarna. Bestämmelser som klart avviker från eller strider mot förvaltningsprocesslagen ges företräde, om detta föreskrivs i någon annan lag eller om någon annan lag uttömmande reglerar förfarandet. Bestämmelserna i de allmänna lagarna och speciallagarna kan också tillämpas så att de kompletterar varandra.

1.2.3.2

Tillämpningsområde inom arbetspensionssystemet

Förvaltningsprocesslagen skall tillämpas, förutom på rättskipning i allmänna förvaltningsdomstolar (1 § 1 mom. förvaltningsprocesslagen), även när ändring i beslut i förvaltningsärenden söks genom besvär eller extraordinärt ändringssökande hos en förvaltningsmyndighet eller en nämnd som har inrättats för att behandla ärenden som gäller sökande av ändring, eller hos någon annan särskild myndighet som kan jämföras med dem (1 § 2 mom. förvaltningsprocesslagen).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Genom speciallagstiftning har besvärorgan av nämndtyp med uppgift att handlägga förvaltningsrättsliga besvär inrättats för olika förvaltningsområden. Sådana besvärsnämnder inom rättskipningen på socialförsäkringsområdet är, bl.a. besvärsnämnden för arbetspensionsärenden, statens pensionsnämnd och kommunernas pensionsnämnd, prövningsnämnden, arbetslöshetsnämnden, besvärsnämnden för studiestöd, besvärsnämnden för olycksfallsärenden och socialförsäkringsnämnderna.

Förvaltningsprocesslagen började tillämpas 1.4.1999 i besvärsförfarandet för socialförsäkringsärenden till den del som socialförsäkringslagarna inte innehåller specialbestämmelser om förfarandet.

Bland annat bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen om muntlig förhandling började tillämpas i försäkringsdomstolen och i viss utsträckning även i besvärsnämnderna, och det föreskrevs att rättegångskostnaderna skulle ersättas i enlighet med förvaltningsprocesslagen. I början av december år 1999 trädde ändringarna till följd av ändringen av lagen om förmyndarverksamhet om talerätt och hörande av part i kraft i förvaltningsprocesslagen (446/1999).

Cirkulär:

A 23/98	Sosiaalivakuutuksen muutoksenhakumenettelyyn muutoksia (lagändringar i socialförsäkringens besvärsförfarande; endast på finska)
A 9/99	Tillämpningen av förvaltningsprocesslagen i försäkringsdomstolen och pensionsnämnden
A 8/2000	Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden
A 19/2002	Hallituksen esitys hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta (RP till Riksdagen med förslag till förvaltningslag och till lag om ändring av förvaltningsprocesslagen; endast på finska)
A 11/2003	Vakuutusoikeuslakia tarkennetaan (lagen om försäkringsdomstolen preciseras; endast på finska)
A 17/2003	Hallintolaki ja laki hallintolainkäyttölain muuttamisesta on vahvistettu (Förvaltningslagen och lagen om ändring av förvaltningsprocesslagen har stadfästs; endast på finska)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

1.2.4

Lagen om försäkringsdomstolen

Försäkringsdomstolen är en specialdomstol som behandlar ärenden om social trygghet. Försäkringsdomstolen är högsta besvärinstans för den privata sektorns arbetspensionssystem, folkpensionssystemet, de statsanställdas och kommunalt anställdas pensionssystem samt övriga pensionssystem som baserar sig på offentligrättsliga anställningar.

Försäkringsdomstolens verksamhet regleras i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003), som trädde i kraft i början av maj år 2003 samt i förordningen om försäkringsdomstolen (264/1982). Närmare föreskrifter om handläggningen av ärenden och organiseringen av arbetet i övrigt meddelas i den arbetsordning som fastställts av försäkringsdomstolen. När ett ärende behandlas i försäkringsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen, om inte annat bestäms särskilt. De olika arbetspensionslagarna innehåller specialbestämmelser om sökande av ändring hos försäkringsdomstolen och extraordinärt ändringssökande (se närmare kap. 9 Sökande av ändring).

1.2.5

EG-rätten

Företrädet för Europeiska gemenskapens (EG) rättsakter framom den nationella lagstiftningen baserar sig på EG-domstolens vedertagna tolkning. EG-rättsakternas företräde kompletterar den finska normhierarkin, men EG-rättsakterna inverkar däremot inte på de inhemska bestämmelsernas inbördes förhållande.

Inom EG-rättens område skall rättsskyddet i medlemsländerna ges av de nationella myndigheterna. I fullföljandet av sina uppdrag följer myndigheterna de nationella bestämmelserna om behörighet och förfarande, men beaktar samtidigt de krav som gäller inom gemenskapsrätten.

EG-domstolen har genom sin rättspraxis ställt vissa krav på den nationella rättsskipningen, bl.a. skyldigheten att tolka i överensstämmelse med EG-rätten.

INNEHÅLL

2 BEHANDLINGSPRINCIPERNA INOM ARBETSPENSIONSSYSTEMET	1
2.1 Behandlingsproceduren.....	1
2.2 Förfarandet omfattas av förvaltningslagen	2
2.3 Elektronisk kommunikation.....	2
2.4 Serviceprincipen	4
2.5 Rådgivning	5
2.5.1 Rådgivning till kunden.....	5
2.5.2 Allmän rådgivning och information	8
2.6 Krav på gott språkbruk	9
2.7 Parten och partens talerätt	9
2.7.1 Myndig person	11
2.7.2 Begränsad handlingsbehörighet	11
2.7.3 Omyndig person.....	11
2.7.4 Intressebevakare	13
2.7.5 Nära anhörig eller annan person.....	14
2.7.6 Ombud eller biträde	15
2.7.7 Förändringar i levnadsförhållanden och pensionsanstaltens skyldighet att utreda vem som har rätt att föra talan	18
2.7.8 Mäklare	18
2.8 Anhängiggörande	19
2.8.1 Skriftligt	19
2.8.2 Muntligt	24
2.8.3 Kostnader i samband med förvaltningsförfarandet	24
2.9 Internationella ärenden.....	24
2.9.1 Avgöranden om huruvida en person omfattas av den finska socialförsäkringen	24
2.9.2 Överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätt	25
2.9.3 EU-pensionsansökan.....	26
2.10 Överföring av handlingar	28
2.11 Komplettering av handlingar	28
2.12 Allmänna krav beträffande behandlingen av ärenden	31
2.12.1 Behandling utan dröjsmål	31
2.12.2 Offentlighet och sekretess	32
2.12.2.1 Offentlig behandling	32
2.12.2.2 Handlingars offentlighet.....	32
2.12.3 Tolkning och översättning	34
2.12.4 Jäv	36
2.12.4.1 Bestämmelser	37
2.12.4.2 Närstående.....	39
2.12.4.3 Delaktighet	39
2.12.4.4 Biträde eller ombud	39

2.12.4.5	Nytta eller skada	40
2.12.4.6	Anställnings- eller uppdragsförhållande	40
2.12.4.7	Ställning i en sammanslutning.....	41
2.12.4.8	Annat särskilt skäl	42
2.12.4.9	Verkan av jäv	42
2.12.4.10	Konstaterande och avgörande av jäv	43
2.12.4.11	Jäv för tolkar och översättare	44
2.13	Utredning av ärendet.....	45
2.13.1	Myndigheternas allmänna utredningsskyldighet	45
2.13.2	Partens utredningsskyldighet.....	46
2.13.3	Pensionsanstaltens begäran om utredning.....	49
	Rättsgrunden för begäran	49
2.13.4	Föreläggande av frist för att lägga fram utredning	50
2.13.5	Partens muntliga yrkande och utredning.....	51
2.13.6	Syn.....	52
2.13.7	Inspektion	53
2.13.8	Muntlig bevisning	54
2.13.9	Anteckning av uppgifter	55
2.13.10	Övriga instansers skyldigheter	55
2.14	Hörande.....	55
2.14.1	Hörande av part	55
2.14.1.1	Hörande inom arbetspensionssystemet	57
2.14.1.2	Ingen hörandeskyldighet	59
2.14.1.3	Medicinska och andra utredningar	60
2.14.2	Hörande av annan person eller instans	61
2.15	Beslut	62
2.15.1	Beslutets form.....	62
2.15.2	Beslutets innehåll.....	63
2.15.3	Motivering av beslut.....	64
2.15.3.1	Bestämmelser	65
2.15.4	Delgivning.....	68
2.15.4.1	Delgivningsskyldighet.....	68
2.15.4.2	Delgivningssätt.....	72
2.15.4.3	Delfående.....	76
2.15.5	Rättelse av sak-, procedur-, skriv- och räknefel.....	77

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2

BEHANDLINGSPRINCIPERNA INOM ARBETSPENSIONSSYSTEMET

Sedan början av år 2004 tillämpas både principen om sista anstalt (VILMA) och de principer som gällt inom arbetspensionslagstiftningen redan före år 2004. Principen om sista anstalt tillämpas på pensioner enligt den privata, statliga och kommunala sektorns samt enligt den evangelisk-lutherska kyrkans pensionssystem och på Folkpensionsanstaltens personalpensioner.

Principen om sista anstalt innebär att den sista pensionsanstalten (VILMA-anstalten) ger en beslutsammanställning av pensionsökandens samtliga pensioner enligt de pensionssystem som omfattas av VILMA-systemet.

VILMA-bestämmelserna tillämpas när en person har omfattats av pensionsskyddet enligt pensionslagarna både för den privata och för den offentliga sektorn. VILMA-bestämmelserna tillämpas också när pensionsökanden inte har omfattats av den privata sektorns pensionslagar, men har tillhört flera olika slags pensionssystem inom den offentliga sektorn, vilka omfattas av VILMA.

VILMA-förfarandet tillämpas till exempel inte när personen har enbart omfattats av pensionslagarna för den privata sektorn eller endast av ett enda pensionssystem för den offentliga sektorn eller av pensionssystem som inte hör till VILMA-förfarandet.

VILMA-förfarandet gäller inte det åländska landskapspensionssystemet, grekisk-ortodoxa kyrkans pensionssystem, Finlands Banks pensionssystem eller statsrådsmedlemmarnas, presidentens och riksdagsledamöternas pensioner. VILMA-förfarandet tillämpas inte heller på pensioner för diplomaters makar, statens konstnärspensioner eller på andra specialpensioner inom den offentliga sektorn, som inte baserar sig på registrerade anställningsförhållanden.

2.1

Behandlingsproceduren

Handläggningen omfattar avgörande av det ärende som är anhängigt samt sådana åtgärder som direkt bidrar till att ärendet kan avgöras. Handläggningen leder till ett avgörande, till exempel ett beslut, utlåtande eller en framställning.

Anhängiggörande

Handläggningen inleds med att ärendet anhängiggörs, dvs. inregistreras, varefter ärendet börjar beredas.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Beredning

Beredningen innebär att man gör förberedande åtgärder för att beslut skall kunna fattas. Den omfattar prövning av såväl förutsättningarna för förfarandet som själva ärendet.

Med förfarandeförutsättningar avses vissa villkor som måste uppfyllas, för att ett ärende skall tas upp till prövning. Villkoren kan gälla, bl.a. den myndighet som skall handlägga ärendet, det ärende som skall behandlas, parterna och hur ärendet har anhängiggjorts. Om det inte finns förutsättningar för förfarandet - ärendet har, t.ex. hamnat hos fel instans - kan ärendet inte tas upp till prövning, dvs. inte utredas för att fatta beslut.

Beslutsfattande

Beredningen åtföljs av beslutsfattandet, dvs. ärendet avgörs. Ärendets anhängighet upphör i och med att ärendet avgörs. I avgörandet tar man ställning till själva saken, till exempel i ett ansökningsärende beslutar man om den sökta förmånen beviljas eller inte.

Till beslutsfattandet hör också att avfatta beslut. Beslutet är en handling, som redogör för avgörandet och motiveringarna till det. Beslutet kan innehålla ett avgörande i saken eller att ärendet inte tas upp till prövning.

Delgivning av beslut

Behandlingen omfattar även delgivning av beslutet. Delgivning regleras i lagen om pension för arbetstagare (395/1961) och i förvaltningslagen (434/2003).

Både handläggningen av arbetspensionsärenden på pensionsanstalterna och handläggningen av besvärärenden genomgår den behandlingsprocedur som beskrivits ovan.

2.2**Förfarandet omfattas av förvaltningslagen**

Pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen sköter ett offentligt förvaltningsuppdrag då de handhar försäkrings- och pensionsärenden. Förfarandet omfattas av förvaltningslagen, om inte annat särskilt föreskrivs i någon speciallag (se närmare kapitel 1 punkt 1.2.2 Förvaltningslagen)

2.3**Elektronisk kommunikation**

Elektronisk kommunikation regleras i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003; här förkortad till EkomL), som trädde i kraft 1.2.2003. Samtidigt med denna lag trädde också en annan lag i kraft, lagen om elektroniska signaturer (14/2003; här förkortad till EsignaturL).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

EkomL gäller anhängiggörande, behandling (inklusive avgörande) och delgivning av beslut på elektronisk väg,. Lagen gäller också informationsutbytet mellan myndigheterna, vilket regleras i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, offentlighetslagen) och i personuppgiftslagen (523/1999) samt gäller i tillämpliga delar också annan kommunikation från och till myndigheterna, såsom olika förfrågningar riktade till myndigheterna, eller gäller myndigheternas verksamhet i form av service för allmänheten.

Lagen tillämpas av förvaltningsmyndigheterna, domstolarna och av andra rättsskipningsorgan, av åtalsmyndigheterna, utökningsmyndigheterna samt av samfund som sköter offentliga förvaltningsuppgifter. Lagen tillämpas således av arbetspensionsanstalterna och av Pensionsskyddscentralen samt i pensionsärenden även av besvärskommittéerna, försäkringsdomstolen och av förvaltningsdomstolarna.

I lagen föreskrivs om myndigheternas skyldigheter, uppfyllandet av kravet på handlingars skriftliga form och underskrift, fastställande av ankomsttiden för ett elektroniskt meddelande samt diarieföring eller annan registrering, teknisk bearbetning och överföring av elektroniska dokument. Lagen föreskriver också om elektronisk signering av beslutshandlingar och om elektronisk delgivning av beslut.

EkomL är en allmän lag, som man kan avvika från genom en speciallag. Lagens tillämpningsområde är avgränsat till elektronisk kommunikation, varför bestämmelserna om elektronisk kommunikation inte inverkar på ärendehanteringens processuella och materiella förutsättningar eller på annan allmänt tillämplig lagstiftning. Vid elektronisk kommunikation skall man således också beakta, bl.a. bestämmelserna i förvaltningslagen, arbetspensionslagarna och i språklagen (423/2003).

Enligt lagen skall myndigheter som har teknisk och ekonomisk beredskap ordna elektronisk service. Kunderna har således inte subjektiv rätt till elektronisk kommunikation. Elektronisk service kan också tillhandahållas så att den endast gäller vissa av myndighetens uppgifter eller gäller på vissa verksamhetsställen.

Inom pensionssystemet införs elektronisk pensionsansökningservice i samband med den 3 versionen av webbtjänsten Arbetspension.fi. Det är meningen att tjänsten börjar med ansökan om ålderspension och förtida ålderspension. Den elektroniska ansökningsproceduren skall genomföras så att en enskild försäkrad skall kunna få rådgivning elektroniskt.

Elektronisk underskrift

I EkomL 9 § 1 mom. föreskrivs, att om det vid anhängiggörandet eller behandlingen av ett ärende krävs en undertecknad handling, uppfylls

Juridiska avdelningen

7.9.2005

kravet på underskrift också genom en sådan elektronisk signatur som avses i EsignaturL 18 §. Enligt bestämmelsen i denna paragraf uppfylls kravet på underskrift av en sådan elektronisk signatur som åtminstone uppfyller de krav som ställs på kvalificerat certifikat och som har skapats av en säker anordning för signaturframställning. Till exempel ett elektroniskt ID-kort (HST-kort) uppfyller lagens krav, dock inte webb-bankskoderna.

Eftersom det i arbetspensionslagstiftningen inte uttryckligen förutsätts att pensionsansökan skall undertecknas, behöver underskriften inte vara ett kvalificerat certifikat, som har skapats av en säker anordning för signaturframställning på det sätt som avses i EsignaturL 18 §. Om pension söks elektroniskt kan ansökan göras med hjälp av exempelvis webb-bankskoder.

Även om pension kan sökas med hjälp av webbankskoder, kan koderna emellertid inte användas när man söker ändring i beslut. Lagen förutsätter uttryckligen att besvärsskriften är undertecknad (5 kap. 24 § 3 mom. i förvaltningsprocesslagen). För att kravet på underskrift i besvärsskriften skall uppfyllas, skall underskriften vara ett kvalificerat certifikat och skapad av en säker anordning för signaturframställning.

2.4

Serviceprincipen

Möjligheterna att uträtta ärenden och behandlingen av ärenden hos en myndighet skall om möjligt ordnas så att den som vänder sig till förvaltningen får behörig service och att myndigheten kan sköta sin uppgift med gott resultat (7 § i förvaltningslagen). Detta innebär att ärenden i samarbete med förvaltningsorganen och myndigheterna skall skötas på ett så snabbt, smidigt och enkelt samt också kostnadsbesparande sätt som möjligt båda för kunden och myndigheten. De som uträttar sina ärenden hos en myndighet skall också lätt kunna få en helhetsuppfattning om innehållet i den service och andra åtgärder i samband med den som behövs för att sköta ärendet.

Servicetillgången bör inte heller begränsas utan vägande skäl. Självbestämmanderätten hos dem som uträttar ärenden inom förvaltningen och förutsättningarna att handla i myndighetsärenden skall i mån av möjlighet främjas. De som uträttar sina ärenden hos en myndighet bör också ha lika möjligheter att sköta sina ärenden och få sina rättigheter tillgodosedda. Möjligheterna att uträtta ärenden skall således i mån av möjlighet också tillgodose de behov som specialgrupper har i samhället.

Bestämmelsen om serviceprincipen och adekvat service gör det möjligt att ta hänsyn till tillgängliga ekonomiska och övriga resurser då service-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

principen omsätts i praktiken. Myndigheterna har således inte någon absolut skyldighet att vidta åtgärder för att ordna adekvat service.

2.5 Rådgivning

I bestämmelserna om myndigheternas allmänna rådgivningsskyldighet, som regleras i 8 § i förvaltningslagen, framhålls serviceprincipen i förfarandet:

Myndigheterna skall inom ramen för sin behörighet och enligt behov ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende och dessutom svara på frågor och förfrågningar som gäller uträttandet av ärenden. Rådgivningen är avgiftsfri.

Om ett ärende inte hör till myndighetens behörighet, skall den i mån av möjlighet hänvisa kunden till den behöriga myndigheten.

Myndigheternas rådgivningsskyldighet sammanhänger med den allmänna utredningsskyldighet som fastställts för myndigheter. (Se närmare punkt 2.13 Utredning av ärendet)

I praktiken är kunden i ett förvaltningsärende oftast part. Med part i ett förvaltningsärende avses en person vars rätt, fördel eller skyldighet ärendet gäller.

2.5.1 Rådgivning till kunden

Rådgivning om förfarandet

Rådgivningsskyldigheten gäller uppgifter som hör till myndighetens behörighetsområde och gäller endast frågor om förfarandet. Detta innebär att myndigheten skall ge råd om formaliteterna i samband med anhängiggörandet av ett ärende, till exempel vilka handlingar som parten skall lämna in för anhängiggörandet eller vilka frister som parten skall iaktta, samt vilka åtgärder som krävs av parten under behandlingens gång, till exempel vilka tilläggsutredningar parten bör skaffa innan ärendet avgörs.

Rådgivningsskyldigheten förutsätter också att det finns ett konkret behov av rådgivning. Vad som skall anses vara nödvändig och tillräcklig rådgivning bedöms utifrån personens behov och faktiska förmåga att själv klara av skötseln av ärendet. I rådgivningen är det viktigt att jämlikhetsprincipen följs och att kunderna bemöts på ett opartiskt sätt.

Rådgivningsskyldigheten innebär inte i sig att pensionsanstalten är skyldig att bistå klienten. Pensionsanstalten är inte skyldig att upprätta

Juridiska avdelningen

7.9.2005

handlingar på partens vägnar, till exempel fylla i pensionsansökningsblanketter eller avfatta besvärsskrifter. Om sökanden ber om det, kan den anställda på pensionsanstalten emellertid fylla i ansökan enligt de uppgifter parten lämnar. För att undvika missförstånd är det dock viktigt att de ifyllda uppgifterna i ansökan går igenom med kunden.

Förutom till kunden ges råd också till övriga instanser som sköter ett visst ärende, till exempel partens lagliga företrädare, ombud eller biträde.

Rådgivningen kan gå ut på att ge information om pensionsanstaltens förfarande, bl.a. handläggningspraxis och förfarandet vid olika skeden av handläggningen, samt innehållet i de bestämmelser som tillämpas på ärendet och tolkningslinjerna vid avgörandet. I samband med rådgivningen är det emellertid inte möjligt att förutse, till exempel om den faktiska utgången av en enskild ansökan är positiv.

Svarstid	Förfrågningar som en myndighet tar emot skall besvaras inom skälig tid. Om svaret dröjer, skall kunden enligt god förvaltningssed underrättas om orsaken till dröjsmålet och när svaret kan väntas.
Övriga uppgifter	God förvaltningssed förutsätter att kunden informeras om sin ställning i den process som anhängiggörs och att parten får en uppskattning av hur länge behandlingen av ärendet kommer att ta.
Uppgifternas riktighet	Särskild vikt bör fästas vid rådgivningsuppgifternas riktighet. Den som tar emot råd måste kunna lita på att uppgifterna om förfarandet stämmer. Den som gett felaktig information kan bli skyldig att betala skadestånd. Det anses inte som felaktig information om pensionsbeloppet i en slutlig pensionsuträkning avviker från det belopp som angetts i förhandsberäkningen.
Opartiskhet	Rådgivaren bör handla så att hans eller hennes opartiskhet inte äventyras. Kravet på opartiskhet är speciellt viktigt i ärenden med flera parter eller i ärenden som måste avgöras samtidigt. Sådana ärenden är, bl.a. avgöranden som gäller tillämpning av arbetspensionslagarna och ärenden, där flera instanser har framfört krav på samma fordran, t.ex. på pension som skall betalas retroaktivt för en viss tid.
Datasekretess	Bestämmelser om sekretess och datasekretess bör också beaktas.

Cirkulär:

A 22/93

Ytterligare information om avdraget för pensionsförsäkringspremie samt lämnande av uppgifter till försäkringsbolagen

Juridiska avdelningen

7.9.2005

- A 30/99 I Vakuutusyhtiölain ja eräiden muiden lakien salassapitosäännösten muutokset on vahvistettu (Ändringar i försäkringsbolagslagens och vissa andra lagars sekretessbestämmelser har stadfästs; endast på finska)
- II Vakuutuskassojen ja eläkesäätiöiden salassapitosäännösten muutoksista hallituksen esitys (regeringens proposition om ändring av försäkringskassornas och pensionsstiftelserna sekretessbestämmelser; endast på finska)
- A 12/2000 II Vakuutuskassojen ja eläkesäätiöiden salassapitosäännökset ovat muuttuneet (försäkringskassornas och pensionsstiftelsernas sekretessbestämmelser har ändrats; endast på finska)
- A 28/2001 Työeläkevakuutusyhtiön ja sen asiamiehen oikeus tietojen luovuttamiseen (Arbetspensionsförsäkringsbolagets och dess ombudes rätt att lämna ut uppgifter; endast på finska)
- A 6/2002 Tietojen luovuttamista koskevat TEL:n ja YEL:n muutokset on vahvistettu (Ändringarna i APL och FöPL om utlämnande av uppgifter har stadfästs; endast på finska)
- A 10/2002 I Tietosuojaäännöksistä hallituksen esitys (Regeringens proposition om bestämmelser om sekretess och integritetsskydd; endast på finska)
- II Muutoksia eläkeoikeuden siirtämiseen Euroopan yhteisöstä Suomeen (Ändringar i bestämmelserna om överföring av pensionsrätt från Europeiska gemenskaperna till Finland; endast på finska)
- A 26/2002 I Luopumistukea koskeva lainsäädäntö on vahvistettu (Lagstiftning om avträdelsetöd har stadfästs; endast på finska)
- II Presidentin asetus uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan voimaansaattamisesta (Presidentens förordning om sättande i kraft av den reviderade Europeiska sociala stadgan; endast på finska)
- III Tietosuojaäännöksiä koskeva lainsäädäntö on vahvistettu (Lagstiftningen om datasäkerhet och integritetsskydd har stadfästs; endast på finska)
- A 27/2002 Integritetsskyddet i arbetspensionsärenden

Juridiska avdelningen

7.9.2005

- A 33/2003 Viimeistä eläkelaitosta koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi ja tietosuojaa koskevat säännökset ehdotetaan säädettäväksi pysyviksi (RP med förslag till ändring av bestämmelserna om sista pensionsanstalt och till permanenta bestämmelser om datasekretess: endast på finska)
- A 46/2003 Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta (VILMA) ja tietosuojasäännöksiä koskevat muutokset on vahvistettu (Ändringarna angående principen om sista pensionsanstalt (VILMA) och i bestämmelserna om datasekretess har stadfästs; endast på finska).

2.5.2

Allmän rådgivning och information

Råd på allmän nivå ges även åt andra än egentliga kunder. Inom arbetspensionssystemet gäller rådgivningsskyldigheten de facto endast ärenden som hör till det egna verksamhetsområdet. Råd kan också ges i frågor som gäller andra pensioner. För att undvika situationer, där myndigheter inom samma område ger råd som innehållsmässigt avviker från varandra, är det viktigt att hänvisa frågeställaren till den behöriga pensionsanstalten eller till den rätta myndigheten. Vid behov skall kunden också anvisas till en myndighet inom ett annat förvaltningsområde eller till en instans som inte alls hör till förvaltningen.

I APL 14 § finns en särskild bestämmelse om Pensionsskyddscentralens uppgifter. Enligt den skall Pensionsskyddscentralen bl.a. särskilt informera och ge råd om arbetspensionssystemet samt bedriva statistisk verksamhet och forskning. Pensionsskyddscentralen ger bl.a. ut publikationer, informerar, utreder och ger för övrigt råd om hur arbetspensionslagarna skall tillämpas.

Cirkulär:

- A 20/94 Pensionsskyddscentralens reglemente har ändrats
- A 23/95 1 Förordningar angående ändringarna i reglementena
- II Proposition med förslag till att förmåner som betalas från utlandet skall vara primära i förhållande till den finska privata sektorns invalidpension samt med förslag till ändring av stadgandena om revision av Sjömanspensionskassan
- A 25/95 Ändringar i Pensionsskyddscentralens reglementen träder i kraft

Juridiska avdelningen

7.9.2005

- A 17/99 Muutoksia työntekijäin eläkelakiin koskien Eläketurvakeskuksen tehtäviä, hallintoa ja valvontaa (Ändringar införs i lagen om pension för arbetstagare angående Pensionsskyddscentralens uppgifter, administration och övervakning; endast på finska)
- A 21/99 I ETK:n tehtävistä säädetään aiempaa tarkemmin TEL:ssa (PSC:s uppgifter preciseras ytterligare i APL; endast på finska)
- II Israelin sosiaaliturvasopimus voimaan 1.9.1999 (Överenskommelsen om social trygghet mellan Finland och Israel träder i kraft 1.9.1999; endast på finska)
- III Laskuperustekorko (Beräkningsräntan; endast på finska)

2.6

Krav på gott språkbruk

Myndigheterna skall använda ett sakligt, klart och begripligt språk. Språkbruket skall vara sådant att kunden på ett entydigt sätt kan antas förstå och få tillräckligt med information om sakinnehållet. Framställningssättet skall vara sådant att det är klart och begripligt både språkligt och innehållsmässigt. Ett sakligt språkbruk förutsätter också att kunden inte bemöts med kränkande eller nedvärderande uttryck.

Kravet på gott språkbruk gäller både skriftlig och muntlig framställning. Kravet skall således beaktas när beslut, meddelanden, anvisningar o.s.v. avfattas samt när en sak förklaras muntligt för kunden.

Bestämmelsen om kravet på gott språkbruk inskränker sig till kvaliteten i språkbruket. Kundens rätt att använda sitt eget språk i egna ärenden hos myndigheter regleras särskilt i språklagen (423/2003), i lagen om användning av samiska hos myndigheter (516/1991) samt i konventionen mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land (FördrS 11/1987).

2.7

Parten och partens talerätt

Partsbehörighet och processbehörighet

Med partsbehörighet förstås förmågan att vara part i ett ärende. En sådan behörighet innehas av personer som enligt rättssystemet anses ha rättsförmåga, dvs. i regel fysiska och juridiska personer. Med juri-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

diska personer avses olika sammanslutningar, såsom aktiebolag, andelslag, kommanditbolag och öppna bolag.

Med processbehörighet förstås förmågan att självständigt företa rättshandlingar i förvaltningsprocessen. Detta begrepp är snävare än partsbehörigheten, eftersom alla parter i ärendet inte har rätt att självständigt föra sin talan i förvaltningsprocessen.

Part

I 11 § i förvaltningslagen definieras som part den vars rätt, fördel eller skyldighet ärendet gäller. Part är således den (fysisk eller juridisk person), vars intresse, rättighet eller skyldighet avgörs genom förfarandet eller vars rättsliga eller ekonomiska intressen i allmänhet direkt påverkas av avgörandet eller den som myndigheten ingår ett förvaltningsavtal med. Vilka som är parter i ett ärende kan i praktiken variera, men i allmänhet kan parter i ärendet anses vara de som har rätt att söka ändring i ärendet och som uttryckligen påverkas rättsligt av saken. I vissa situationer kan även pensionsanstalterna vara parter i ett ärende. (Se närmare kapitel 9 Sökande av ändring, punkt 9.4.1.2 Ändrings-sökandens besvär rätt).

Talerätt

Med talerätt avses, bl.a. att en person kan anhängiggöra ett ärende, att han kan framställa eller avstå från att ställa yrkanden, att han kan tillställa utredning eller ge sitt samtycke till någonting och att han kan överklaga ett beslut.

Vid behandlingen av arbetspensionsärenden iaktas huvudsakligen samma bestämmelser om talerätt och handlingsbehörighet som i förvaltningsförfarande i allmänhet. I APL 19 b § finns dessutom en särskild bestämmelse om ansökan om pension och utbetalning av pension.

I allmänhet handlar parten själv i sitt ärende. Inom vissa gränser kan någon annan handla på partens vägnar eller företräda honom eller henne. I sådana fall då parten är förhindrad att själv sköta sitt ärende eller saknar behörighet att själv handla i förvaltningsprocessen eller hans eller hennes handlingsbehörighet är begränsad, kan någon annan föra partens talan i den utsträckning lagen tillåter eller föreskriver.

När parten är en juridisk person förs talan av en fysisk person, som är den juridiska personens lagliga företrädare eller särskilt befullmäktigade ombud.

Cirkulär A 8/2000 Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2.7.1

Myndig person

Med en myndig person avses en person som har fyllt 18 år (i myndig ålder) och vars handlingsbehörighet i övrigt inte har begränsats genom beslut av en domstol eller genom beslut av en förmyndarmyndighet. En myndig person handlar helt självständigt och för själv sin talan i sitt arbetspensionsärende. Den myndige kan själv handla i sitt ärende eller befullmäktiga eller berättiga någon annan att handla på hans vägnar eller bistå honom i den utsträckning lagen tillåter.

Om en myndig person har förordnats en intressebevakare som stöd, utan att den myndiges handlingsbehörighet har begränsats, kan både den myndige själv (huvudmannen) och intressebevakaren handla jäm-sides med varandra i ärendet (parallell talerätt). Om intressebevakaren och huvudmannen är av olika åsikt i saken, blir huvudmannens ståndpunkt avgörande, om han eller hon kan förstå sakens betydelse.

2.7.2

Begränsad handlingsbehörighet

Om en myndig persons behörighet att handla i ekonomiska ärenden har begränsats och han till den delen förordnats en intressebevakare, kan endast intressebevakaren sköta huvudmannens ekonomiska angelägenheter. Begreppet ekonomiska angelägenheter omfattar även skötseln av pensions- och försäkringsärenden.

Domstolen kan också begränsa huvudmannens handlingsbehörighet uttryckligen och endast i fråga om ärenden som gäller arbetspension. Detta är möjligt även när huvudmannens handlingsbehörighet inte har begränsats i fråga om övriga ärenden eller övrig förmögenhet.

När en person förordnas en intressebevakare anges på vilka grunder intressebevakaren förordnats och vilka befogenheter intressebevakaren kommer att ha.

2.7.3

Omyndig person

Omyndig

Omyndig är den som ännu inte fyllt 18 år (minderårig) samt den som fyllt 18 år (i myndig ålder) och förklarats omyndig (2 § i lagen om förmyndarverksamhet, 442/1999).

Paragraf 14 i förvaltningslagen innehåller en specialbestämmelse om omyndiga personers talerätt.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

På en omyndig persons vägnar förs talan av intressebevakaren, vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare. Den omyndige har dock rätt att ensam föra sin talan i ärenden som gäller förvärvsinkomst eller egendom som den omyndige har rätt att förfoga över.

En omyndig person som fyllt 18 år för själv ensam sin talan i ärenden som gäller hans person, om han kan förstå sakens betydelse.

En minderårig som har fyllt 15 år samt hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare har rätt att var för sig föra talan i en sak som gäller den minderåriges person eller personliga fördel eller rättighet.

Enligt huvudregeln förs den omyndiges talan av hans eller hennes intressebevakare.

En omyndig person har dock rätt att ensam föra sin talan i ett ärende som gäller sådan inkomst eller förmögenhet som den omyndige har rätt att råda över. Den omyndige har rätt att förfoga över det som han eller hon under omyndigheten har förvärvat genom eget arbete. Även arbetspensionsförmån som helt och hållet baserar sig på förvärvsarbete, som utförts under omyndigheten, har förvärvats genom eget arbete. En omyndig person kan också sköta t.ex. ärenden som gäller registrering och utredning av personens anställningsförhållanden.

Familjepension som betalas till barn är inte en sådan förmån som en omyndig person kan ansöka om själv, eftersom förmånen inte baserar sig på den omyndiges egen arbetsinsats. Familjepension skall således alltid sökas av intressebevakaren (vårdnadshavaren).

Bortsett från ärenden som återförvisats för ny behandling efter 1.1.2004, tillämpas emellertid den APL-bestämmelse som gällt före år 2004 på ärenden som blivit anhängiga innan förvaltningslagen trädde i kraft. Enligt den förs talan för den som inte har fyllt 15 år alltid av intressebevakaren i andra ärenden än sådana som gäller den omyndiges person (APL 10 c § 1 mom., sådant det lyder i lag före år 2004). Först efter det att den omyndige har fyllt 15 år har han eller hon rätt att ensam föra sin talan i ärenden som gäller sådan förvärvsinkomst eller egendom som den omyndige har rätt att råda över.

15-17 år

I ärenden som gäller den omyndiges person eller personliga intresse eller rättighet har både den omyndige och intressebevakaren rätt att självständigt var för sig föra talan i ärendet (parallell talerätt). Ärenden som gäller den omyndiges person hänför sig direkt till andra än ekonomiska faktorer.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Har fyllt 18 år

En omyndig person som fyllt 18 år för ensam sin talan i ärenden som gäller hans person, om han kan förstå sakens betydelse.

2.7.4

Intressebevakare

Med intressebevakare avses en person som med stöd av förmyndarverksamhetslagen sköter huvudmannens egendom samt bevakar hans angelägenheter och intressen.

Som intressebevakare för minderåriga fungerar i princip vårdnadshavarna. Intressebevakningen för en person i myndighetsåldern baserar sig på beslut av en domstol eller en förmyndarmyndighet.

Uppgifter om intressebevakarförordnanden kan fås genom personförfrågningar ur Befolkningsregistercentralens befolkningsdatasystem, likaså uppgifter om huruvida en persons handlingsbehörighet har begränsats. Magistraterna, som upprätthåller register över förmynderskapsärenden tillhandahåller uppgifter om i vilken omfattning handlingsbehörigheten är begränsad.

Till intressebevakare kan förordnas en för uppgiften lämplig myndig person som uppnått myndighetsåldern och gett sitt samtycke till förordnandet. Lämpligheten för uppgiften bedöms, bl.a. utifrån intressebevakarkandidatens kunskaper och erfarenhet samt vad för slags uppgifter det är fråga om och hur omfattande de är.

Förordnande av intressebevakare är en primär skyddsåtgärd, för att trygga partens intressen. En person förordnas intressebevakning, om han eller hon inte själv förmår sköta sina angelägenheter, till exempel på grund av sjukdom.

Men förordnandet av intressebevakare är i och för sig inte alltid tillräckligt för att skydda en person. Om det exempelvis finns risk för att personen använder sin rättsliga handlingsbehörighet till skada för sig själv, kan hans eller hennes handlingsbehörighet begränsas.

Omyndigförklaring är ett extremt sätt att begränsa en persons handlingsbehörighet. Då förlorar en person i princip totalt sin rättsliga handlingsbehörighet.

Förordnandet om intressebevakare motsvarar det tidigare förordnandet om god man, och omyndigförklaringen motsvarar den gamla omyndigförklaringen. Begreppen förmyndare och god man används inte längre. Begreppet allmän intressebevakare är det som tidigare kallades tjänsteförmyndare.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Intressebevakarens talerätt

Intressebevakaren för talan antingen självständigt eller vid sidan av huvudmannen. I 15 § i förvaltningslagen regleras intressebevakarens rätt att föra talan:

En intressebevakare som har förordnats för en myndig person skall vid sidan av huvudmannen självständigt föra talan i ärenden som hör till intressebevakarens uppdrag. Om intressebevakaren och huvudmannen då är av olika åsikt blir huvudmannens ståndpunkt avgörande, om han eller hon kan förstå sakens betydelse.

Om huvudmannens handlingsbehörighet har begränsats på något annat sätt än genom omyndigförklaring, skall intressebevakaren ensam föra huvudmannens talan i ärenden som huvudmannen inte har rätt att fatta beslut i. Intressebevakaren och huvudmannen för dock gemensamt talan i ärenden som de tillsammans skall besluta om.

Cirkulär:

A 8/2000 Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden

Anvisning Utbetalning av pension till en annan än pensions-tagaren själv.

2.7.5

Nära anhörig eller annan person

Det är bara i undantagsfall som en nära anhörig eller någon annan person har rätt att föra talan. I regel kan ett sådant förfarande godtas endast i brådskande fall och till och med då endast på de villkor som avses i APL 19 b §. I denna paragraf finns en särskild bestämmelse om ansökan om och utbetalning av pension:

Om den, vars förmån enligt denna lag det är fråga om, på grund av ålder, skada, sjukdom eller av någon annan orsak är oförmögen att själv ansöka om förmånen eller i övrigt sköta sina ärenden som gäller förmånen samt saknar personen i fråga en intressebevakare, kan en av pensionsanstalten godkänd nära anhörig till personen eller någon annan som huvudsakligen har dragit försorg om personen, på dennes vägnar föra talan i ärenden som gäller förmåner enligt denna lag.

En förmån enligt denna lag betalas till den förmånstagare till vilken den har beviljats, om inte något annat bestäms i lag. Angående betalning av en förmån till någon som har en intresse-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

bevakare gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999). En förmån till den som inte har fyllt 15 år betalas dock till hans eller hennes intressebevakare.

En av pensionsanstalten godkänd nära anhörig eller annan person kan till exempel ansöka om pension och lämna in sådan tilläggsutredning som behövs för pensionsavgörandet, om beviljandet eller utbetalningen av pensionen annars skulle fördröjas oskäligt mycket.

När en person ansöker om pension på någon annans vägnar, skall pensionsanstalten uppmana sökanden att vidta åtgärder så att en intressebevakare blir förordnad, eftersom pensionsanstalten vanligtvis inte ens ger något provisoriskt beslut eller betalar ut pensionen förrän intressebevakarfrågan har avgjorts.

Även om bestämmelsen i APL endast begränsar sig till ansökan om och utbetalning av pension, anses intressebevakaren i allmänhet ha rätt att handla även i andra pensions- och försäkringsärenden.

En minderårigs familjepension betalas in på det bankkonto som intressebevakaren (vårdnadshavaren) uppgett. I undantagsfall, till exempel när en advokat har förordnats till intressebevakare och advokaten uppger sitt klientmedelskonto som inbetalningskonto, öppnas för den minderåriga ett eget konto, som pensionen betalas in på.

Cirkulär:

A 8/2000 Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden

Anvisning Utbetalning av pensionen till en annan än pensions- tagaren själv.

2.7.6

Ombud eller biträde

Ombud är en person som företräder huvudmannen och handlar på hans eller hennes vägnar. Ett biträde handlar vid sidan av huvudmannen och bistår honom eller henne.

Alla som uppträder och handlar i förvaltningsprocessen får i princip anlita ombud eller biträde, om inte annat bestäms i någon annan lag. I 12 § förvaltningslagen finns en allmän bestämmelse om rätten att anlita ombud och biträde i förvaltningsprocessen:

I ett förvaltningsärende får ombud och biträde anlitas. Huvudmannen skall dock infinna sig personligen, om det är nödvändigt för att ärendet skall kunna utredas. Ett ombud skall förete fullmakt

Juridiska avdelningen

7.9.2005

eller på något annat tillförlitligt sätt visa att han eller hon har rätt att företräda huvudmannen. Fullmakten skall på myndighetens anmodan specificeras, om det råder oklarhet om behörigheten eller dess omfattning. En advokat och ett offentligt rättsbiträde skall förete fullmakt endast om myndigheten bestämmer det.

Om ett ombud eller biträde är olämpligt för sitt uppdrag, kan en myndighet förbjuda honom eller henne att uppträda i ärendet hos denna myndighet. Huvudmannen skall underrättas om förbudet och ges tillfälle att skaffa sig ett nytt ombud eller biträde.

Ändring i en myndighets beslut om förbud att uppträda får sökas särskilt genom besvär hos den myndighet som är behörig att behandla en ansökan om ändring av avgörandet i ärendet. I fråga om ändringssökande tillämpas i övrigt förvaltningsprocesslagen (586/1996). Behandlingen av ärendet kan fortsätta trots ändringsansökan som gäller förbudet, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat.

För ombud eller biträde ställs inte några krav på sakkunskap eller speciell behörighet. Det räcker med att han eller hon anses vara lämplig för uppdraget.

I 13 § i förvaltningslagen föreskrivs om tystnadsplikt för ombud och biträde. Enligt bestämmelsen får ett ombud eller biträde inte olovligen röja förtroliga uppgifter, som huvudmannen har anförtrott ombudet eller biträdet för skötseln av ett ärende. På den tystnadsplikt som gäller uppgifter som ett ombud eller ett biträde har fått på något annat sätt och på förbudet att utnyttja sådana uppgifter tillämpas offentlighetslagen också när uppgiften har inhämtats hos någon annan än den myndighet som behandlar ärendet. Vad som föreskrivs om tystnadsplikt för ombud och biträde gäller också tolkar, översättare samt andra personer som enligt uppdrag eller annars deltar i skötseln av huvudmannens ärenden.

Ombud

Ombud är en person som på partens (den företräddas eller huvudmannens) begäran handlar på partens vägnar och i partens namn med de rättsverkningar som detta leder till.

I princip fullmakt

Ombudets handlingsrätt baserar sig på det uppdrag och den fullmakt som huvudmannen gett honom och som myndigheten fått till kännedom. Ombudet skall bevisa sin handlingsrätt med fullmakt eller på något annat tillförlitligt sätt. Som ett sådant annat tillförlitligt sätt betraktas, bl.a. en fullmakt som huvudmannen gett per telefon eller personligen hos en myndighet. Myndigheten kan efter eget övervägande också godkänna en fullmakt som getts på elektronisk väg. I princip har endast en advokat eller ett offentligt rättsbiträde (före 1.6.2002 var tjänstebeteckningen allmänt rättsbiträde) rätt att utan fullmakt företräda huvudmannen i arbetspensionsärenden.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om ett elektroniskt dokument som sänts till en myndighet innehåller en utredning av ett ombuds behörighet, behöver ombudet inte lämna in fullmakt. Myndigheten kan dock förordna att en fullmakt skall lämnas in, om den har anledning att betvivla ombudets behörighet eller behörighetens omfattning (EkomL 9 § 2 mom.).

Fullmakten kan vara antingen en öppen rättegångsfullmakt eller en specificerad fullmakt. Myndigheten kan dock kräva specificerad fullmakt, om den inte är på det klara med ombudets behörighet eller behörighetens omfattning.

Sökandens underskrift eller fullmakt krävs, till exempel i ansökan om försäkring, för avslutande av försäkring och i ansökan om omräkning av arbetsinkomsten. En fullmakt behövs i princip alltid också när ändring söks på partens vägnar.

Ett ombud kan handla utan fullmakt endast med stöd av vad som föreskrivs i APL 19 b §. Även då får det inte råda något som helst tvivel om ombudets handlingsrätt.

Även om förvaltningslagen anser att enbart det faktum att ombudet och huvudmannen är släkt med varandra eller att ombudet tidigare har företrätt huvudmannen inte kan betraktas som saklig grund för handlingsbehörighet, kan man vid bedömningen av ett ombuds rätt att handla enligt APL 19 b § fästa avseende vid, till exempel om myndigheten känner från förut den som anmält sig som ombud på grundval av att denne skött partens ärenden även tidigare. I allmänhet finns det inget skäl att betvivla ombudets rätt att handla i situationer som nämns i APL 19 b § ens i de fall där ombudet och huvudmannen är medlemmar i samma familj. Det faktum att den som anmält sig som ombud innehar handlingar som behövs för skötseln av ärendet, stöder också ombudets handlingsbehörighet.

Betydelsen av att fullmakt företes kan variera, beroende på vilket slag av åtgärd det är fråga om. När ombudet exempelvis undertecknar pensionsansökan utan fullmakt kan ansökan godtas, om det av handlingarna framgår att det har varit befoget att ansöka om pension på partens vägnar.

Om pensionsanstalten inte kräver någon fullmakt av ombudet, är det särskilt viktigt att iaktta sekretessbestämmelserna. När man lämnar ut uppgifter om ekonomisk ställning och hälsotillstånd bör försiktighet iakttas. I allmänhet lämnas uppgifter endast i den utsträckning som är nödvändigt för att ärendet skall kunna skötas.

Om det av fullmakten inte framgår hur länge fullmakten gäller, skall giltighetstiden övervägas från fall till fall. Fullmakten gäller i princip under

Juridiska avdelningen

7.9.2005

hela den tid under vilken behandlingen av ärendet pågår. Om en advokat eller ett offentligt rättsbiträde fungerar som ombud, kan man anta att de utifrån sin yrkeskompetens själva kan fastställa fullmaktens giltighetstid och att de också handlar i enlighet med den.

Biträde

Ett biträde handlar vid sidan av parten och bistår honom eller henne. Biträdet skriver, till exempel ansökningar eller avfattar besvärsskrifter eller andra slags handlingar på partens vägnar och i partens närvaro. Handlingen undertecknas alltid av parten.

Det är möjligt att samma person, beroende på situation, fungerar som partens biträde eller som partens ombud. När huvudmannen är närvarande fungerar ombudet som huvudmannens biträde.

2.7.7

Förändringar i levnadsförhållanden och pensionsanstaltens skyldighet att utreda vem som har rätt att föra talan

Pensionsanstalten skall försäkra sig om att den som för partens talan alltid är rätt person.

Om det har gått en längre tid sedan ärendet senast behandlades, till exempel ett år, eller om det finns skäl att anta att det skett sådana förändringar i levnadsförhållandena eller i det personliga tillståndet som inverkar på ärendet, bör pensionsanstalten ta reda på vem som har rätt att föra talan i ärendet. Förändringar som inverkar på talerätten kan vara, till exempel begränsningar i handlingsbehörigheten, dödsfall eller förändringar i anslutning till företagsverksamhet. Om ett nytt ombud uppträder på partens vägnar i samma ärende, borde pensionsanstalten i sådana fall be om en fullmakt också när ombudet är en advokat eller ett offentligt biträde.

2.7.8

Mäklare

En försäkringsmäklare är en person som har till yrke att för flera uppdragsgivares räkning förmedla olika av varandra oberoende försäkringsgivares försäkringar.

I avtalsförhandlingar företräder mäklaren kunden och handlar på uppdrag av kunden. I detta avseende avviker försäkringsmäklaren från försäkringsbolagens egna försäljare och ombud, som handlar på uppdrag av försäkringsbolagen och företräder dem.

Genom ett skriftligt avtal med försäkringstagaren (arbetsgivaren) kan mäklaren åta sig att för arbetsgivarens räkning sköta alla ärenden som gäller arbetsgivarens försäkringar. Mäklaren bör förete pensionsan-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

stalten en specificerad fullmakt på att mäklaren kan handla på arbetsgivarens vägnar i ärenden som gäller arbetspensionsförsäkring. I ärenden som gäller pensionsförsäkringen står pensionsanstalten således i direkt kontakt med mäklaren.

Uppgifterna måste fås tillräckligt snabbt, även om de förmedlas av en mäklare. Arbetsgivaren ansvarar för att uppgifterna är korrekta och att de lämnas tillräckligt snabbt. Pensionsanstalten kan vid behov be om uppgifter direkt av arbetsgivaren.

Juridiska avdelningens meddelande 2/93, Laki vakuutusenvälittäjästä (Lagen om försäkringsförmedlare; endast på finska)

2.8

Anhängiggörande

När ett försäkrings- och pensionsärende anhängiggörs är detta ofta den viktigaste och ibland också den enda kontakten mellan parten och pensionsanstalten innan det egentliga beslutet ges. Hur snabbt ett ärende behandlas beror i hög grad på om de uppgifter som fås i samband med anhängiggörandet är tillräckliga och klara.

I 16 § i förvaltningslagen finns en allmän bestämmelse om vilka uppgifter en handling som lämnas till en myndighet skall innehålla:

Av en handling som tillställs en myndighet skall framgå vad ärendet gäller. I handlingen skall antecknas avsändarens namn samt de kontaktuppgifter som behövs för att ärendet skall kunna skötas.

I bestämmelsen avses med en handling sådana handlingar som har sänts till respektive myndighet för behandling av ett visst ärende eller i övrigt sänts i samband med ett ärende som hör till respektive instans verksamhetsområde eller uppgifter.

När ett ärende anhängiggörs skall yrkandena och grunderna för yrkandet anges (19 § i förvaltningslagen). Ett ärende som anhängiggjorts på ett formellt riktigt sätt förpliktar pensionsanstalten att handlägga och avgöra ärendet. Även en bristfällig ansökan anhängiggörs och ärendet måste tas upp till behandling. I sådana fall anvisar man sökanden att rätta till bristerna. (Se punkt 2.11 Komplettering av handlingar).

2.8.1

Skriftligt

Enligt huvudregeln skall ett ärende anhängiggöras skriftligen (19 § i förvaltningslagen). Förfarandet är skriftligt för att säkerställa tillgången på tillräckliga och exakta uppgifter.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsansökan skall göras på en blankett som fastställts för ändamålet (APL 10 b §) och som Pensionsskyddscentralen bekräftar (APF 11 §). En pensionsansökan kan således inte anhängiggöras muntligt.

I fråga om KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL tillämpas bestämmelsen i APL 10 b § genom hänvisningsbestämmelser. En bestämmelse som gäller ansökan om pension på en fastställd blankett finns också i SjöPL 26 § och i AvSL 20 §.

Enligt försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt FöPL skall den som vill avsluta och säga upp försäkringen meddela om det skriftligt.

Likaså skall ansökan om försäkring, anmälan om ändring av arbetsinkomsten i regel göras skriftligt, men pensionsanstalten kan också godkänna en muntlig anmälan. I sådana fall kan det emellertid vara svårt att i efterhand intyga saken, om det senare uppstår oenighet om att anmälan har gjorts.

Kravet på skriftlig form uppfylls både när handlingen har sänts skriftligt på sedvanligt sätt och när handlingen har sänts elektroniskt (EkomL 9 § 1 mom.). Som skriftliga handlingar betraktas, bl.a. telegram, handlingar som skickats med telex och telefax (fax), e-post samt elektroniska blanketter. (Se närmare punkt 2.3 Elektronisk kommunikation)

När ansökan blir anhängig

I 20 § i förvaltningslagen finns en allmän bestämmelse om när ansökan blir anhängig:

Ett förvaltningsärende har inletts när den handling som avser detta har kommit in till en behörig myndighet eller när ett ärende som får inledas muntligen har framförts för myndigheten och de uppgifter som behövs för att behandlingen av ärendet skall kunna påbörjas har registrerats.

Enligt 18 § i förvaltningslagen anses en handling ha kommit in till en myndighet den dag då den har getts in till myndigheten. Det är alltså den dag då en postförsändelse inklusive handlingar har kommit till myndighetens verksamhetsställe eller då avsändaren har sänt handlingen till myndigheten personligen eller med bud. Som ankomstdag för en handling som har sänts per post betraktas också den dag då handlingen har kommit till myndighetens postbox eller då myndigheten har fått ett meddelande om att försändelsen har kommit in till ett postföretag.

En allmän princip är att en handling som skall lämnas in inom en viss tidsfrist skall ges till myndigheten senast på tidsfristens sista dag innan ämbetsverket stänger.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Enligt arbetspensionslagstiftningen blir ansökan anhängig den dag den har lämnats in eller anlänt per post till Pensionsskyddscentralen, pensionsanstalten, till ett annat försäkringsbolag som hör till samma koncern eller ekonomiska sammanslutning som pensionsanstalten, Folkpensionsanstalten (FPA) eller överlämnats till ett ombud för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (LPA). Pensionsansökan blir anhängig också när den har lämnats till något av FPA:s betjäningställen.

Om ärendet har anhängiggjorts elektroniskt, anses det elektroniska meddelandet ha anlänt till pensionsanstalten när det finns tillgängligt i en mottagaranordning eller i ett datasystem på ett sådant sätt att meddelandet kan behandlas. Om ankomsttidpunkten inte kan utredas, anses det elektroniska meddelandet ha anlänt vid den tidpunkt då det har sänts, förutsatt att tillförlitlig utredning av tidpunkten kan läggas fram (EkomL 10 §). (Se punkt 2.3 Elektronisk kommunikation)

Underskrift

I arbetspensionslagstiftningen finns det inget uttryckligt krav på att pensionsansökan skall undertecknas. Allmän tolkningspraxis har dock varit att pensionssökanden eller dennes intressebevakare skall underteckna ansökningsblanketten. Detta kan vara nödvändigt, bland annat för att ge pensionsanstalten betalningsskydd. Pensionsanstalten har således fortfarande rätt att kräva att pensionsansökan skall undertecknas.

En elektronisk underskrift, som baserar sig på ett kvalificerat certifikat och som är skapad av en säker anordning för signaturframställning, är lika giltig som en manuell underskrift (EkomL 9 §, EsignaturL 18 §).

Däremot kan till exempel ett faxmeddelande inte undertecknas elektroniskt. Om pensions- eller försäkringsansökan sänds med fax, sänder pensionsanstalten faxet till parten för underteckning. Om det finns skäl att betvivla ansökningens ursprung eller om det annars uppstår oklarheter i samband med ansökan, kan pensionsanstalten be sökanden också lämna in ansökan i original. Ett fax är till sin natur en kopia, men kan godkännas i stället för originalhandlingen.

Se även punkt 2.11 Komplettering av handlingar

I förvaltningsprocesslagen föreskrivs att en besvärsskrift skall undertecknas. Enligt 5 kap. 24 § 3 mom. i förvaltningsprocesslagen skall ändringssökanden, den lagliga företrädaren eller ombudet underteckna besvärsskriften. (Se närmare kapitel 9, punkt 9.4.1.4.2 Besvärsskriftens form och innehåll)

På eget ansvar

Partens ansvarar själv för att postförsändelsen når fram, också när försändelsen sker genom bud. Detta innebär att parten ansvarar för att handlingarna anländer till den behöriga myndigheten inom utsatt tid.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Dock kan, exempelvis exceptionellt långsam postgång (poststrejk), likställas med force majeure, till exempel när man utreder tidpunkten för anhängiggörande av besvär.

Även ett elektroniskt meddelande, som sänds till pensionsanstalten, sker på avsändarens eget ansvar (EkomL 8 §). Detta innebär således att kunden ansvarar, till exempel för att han använder rätta kontaktuppgifter som pensionsanstalten uppgett, och att meddelandet når fram inom utsatt tid.

Parten ansvarar också för att handlingarna anländer till rätt myndighet. Lagen innehåller emellertid bestämmelser om överföring av handlingar till rätt myndighet. (Se punkt 2.10, Överföring av handlingar)

Avsändaren av en handling skall på begäran ges ett intyg över att handlingen har diarieförts eller registrerats på något annat sätt (17 § i förvaltningslagen). Vid elektronisk kommunikation skall en myndighet utan dröjsmål meddela avsändaren av ett elektroniskt dokument att dokumentet har mottagits. Handlingar som kommit in per telefax eller på därmed jämförbart sätt kräver dock inte mottagarmeddelande (EkomL 12 §).

Pensionsansökan

I arbetspensionssystemet behövs endast en pensionsansökan, även om ansökan gäller pension både från den privata och den offentliga sektorn.

Bestämmelser om vilken anstalt som avgör pensionsansökan (principen om sista anstalt) finns i APL 10 d §, i APF 12 och 12 a-d § och i SjöPL 2 §. I KAPF 13 §, KoPF 3 §, LFöPF 11 §, FöPF 11 § och i SjöPF 6 § finns en hänvisningsbestämmelse till APF 12 och 12 a-d §. I KAPL 13 a §, KoPL 11 §, i LFöPL 19 § och i FöPL 17 § finns en hänvisningsbestämmelse till APL 10 d §.

Se närmare punkt 2.10 Överföring av handlingar och kapitel 7 Behandling av pensionsansökan.

Se även cirkulär A 12/2001 Viimeisen laitoksen periaatetta työeläkejärjestelmässä koskevat lait on vahvistettu (Lagarna om principen om sista anstalt i arbetspensionssystemet har stadfästs; endast på finska), A 46/2003 Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta (VILMA) ja tietosuojasäännöksiä koskevat muutokset on vahvistettu (Ändringarna angående principen om sista pensionsanstalt (VILMA) och ändringarna i bestämmelserna om datasekretess har stadfästs; endast på finska), cirkulär A 47/2003 Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA), A 8/2004 Tarkennuksia viimeistä eläkelaitosta koskevaan menettelyyn (Ändringarna i förfarandet angående den sista pensionsanstalten har stadfästs; endast på finska) och anvisningarna VILMA-förfarandet.

Fortsättningsansökan

Juridiska avdelningen

7.9.2005

För fortsatt utbetalning av rehabiliteringsstöd behövs ett B-läkarutlåtande. När fortsatt stöd övervägs kan man av sökanden utöver B-läkarutlåtandet begära övriga uppgifter på blanketten "Utredning om arbetsförmåga för rehabiliteringsstöd" (blankett KJ, PSC 2141). Ett läkarutlåtande räcker i sig som ansökan om fortsatt utbetalning. Också när en person senare ansöker om fortsatt utbetalning av pension, dock inom ett år efter det att pensionen upphörde, kan pensionsanstalten efter prövning godta enbart ett läkarutlåtande som ansökan.

För att arbetslöshetspension, som avbrutits, skall kunna börja betalas på nytt, förutsätts i allmänhet en ny ansökan och ett intyg från Arbetskraftsbyrån över att sökanden är arbetslös. När arbetslöshetspension, som avbrutits på grund av förvärvsarbete, söks på nytt inom ett år från det att pensionen avbröts, räcker som ansökan i så fall att sökanden lämnar in en utredning av att förvärvsarbetet har upphört. Om pensionen har avbrutits av någon annan orsak än att personen har börjat arbeta, kan ansökan om att pensionen skall börja betalas på nytt göras genom att till pensionsanstalten sända enbart en utredning av att det inte längre finns något hinder för utbetalningen. För att pensionen skall börja betalas på nytt i sådana fall där arbetstagaren har vägrat att ta emot sysselsättningsarbete, behövs ett intyg från Arbetskraftsbyrån över att arbetstagaren för tillfället inte kan anvisas något arbete. Om en person ansöker om ny utbetalning av en avbruten pension mer än ett år efter det att pensionen avbröts (då pensionen redan har upphört), måste alla villkor för pensionen uppfyllas och sedan måste en ny ansökan och ett arbetslöshetsintyg sändas till pensionsanstalten.

Vilande individuell förtidspension och invalidpension som avbrutits tills vidare kan på ansökan börja betalas ut på nytt till samma belopp som tidigare. Likaså kan individuell förtidspension som betalats ut till beloppet av delinvalidpension på ansökan börja betalas ut på nytt till fullt belopp. Som ansökan räcker i så fall att arbetstagaren lämnar in en skriftlig utredning om att arbetet har upphört eller att lönen har minskat så att den underskrider inkomstgränsen. Så kan man också göra i fråga om avträdelsestöd eller generationsväxlingspension som avbrutits.

Ett läkarutlåtande som inkommit efter det att avslagsbeslutet fått laga kraft kan godkännas som en ny ansökan.

Cirkulär:

A 20/2004	Invalidpensioner, kapitel 3 Sjukdagpenningens primära ställning och sökande av pension, punkt 3.5 Ansökan om fortsatt pension
A 23/2001	Arbetslöshetspension

Juridiska avdelningen

7.9.2005

A 47/2003 Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt
(VILMA)

Anvisningarna VILMA-förfarandet

2.8.2 Muntligt

Ett ärende får med myndighetens samtycke anhängiggöras muntligt (19 § i förvaltningslagen). Ärendet blir således anhängigt när det har framförts för myndigheten och de uppgifter som behövs för att behandlingen av ärendet skall kunna påbörjas har registrerats (20 § i förvaltningslagen).

Ärenden som kan anhängiggöras muntligt är, till exempel begäran om utredning av pensionsskydd och korrigerande av löneuppgifter. Parten meddelas samtidigt att handläggningen inleds på grundval av de uppgifter som lämnats muntligt.

Om en begäran om självrättelse framställs muntligt, kan pensionsanstalten handlägga ärendet och ge ett beviljande beslut. Om det inte finns några rättelseskäl, informeras sökanden om att han kan få ett överklagbart beslut på skriftlig begäran. Över diskussionen görs en promemoria, som fogas till handlingarna (se närmare punkt 2.13.5 Muntliga yrkanden och utredningar av parten).

2.8.3 Kostnader i samband med förvaltningsförfarandet

I ett förvaltningsärende svarar envar för sina kostnader (64 § 1 mom. i förvaltningslagen). Parten svarar således för egna kostnader i samband med förfarandet och den utredande anstalten å sin sida för de kostnader som åsamkats den i samband med behandlingen av ärendet. (Se också kapitel 9, punkt 9.11 Ersättning av rättegångskostnader och 9.12 Rätts-hjälp)

2.9 Internationella ärenden

2.9.1 Avgöranden om huruvida en person omfattas av den finska socialförsäkringen

Pensionsskyddscentralen har med stöd av APL 14 § 3 mom. rätt att ge ett överklagbart beslut om huruvida förordningen (EEG) 1408/71 om social trygghet eller finsk socialförsäkringslagstiftning med stöd av överenskommelserna om social trygghet skall tillämpas på en person som arbetar utomlands.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsskyddscentralen avgör sådana ärenden på arbetsgivarens, arbetstagarens, tjänstemannens eller företagarens begäran. När avgörandet leder till ett beviljande beslut utfärdar Pensionsskyddscentralen ett tillhörande intyg och när avgörandet leder till ett avslag ger den ett överklagbart beslut. För övervakningen av pensionsförsäkringen underrättar Pensionsskyddscentralen den behöriga pensionsanstalten om sitt avgörande (intyg eller beslut).

Cirkulär:

- A 12/99 I Eläketurvakeskuksen (ETK) tehtävistä säädetään aiempaa tarkemmin työntekijäin eläkelaisissa (Pensionsskyddscentralens (PSC) uppgifter regleras närmare i lagen om pension för arbetstagare; endast på finska)
- II Israelin sosiaaliturvasopimus voimaan 1.9.1999 (Överenskommelse om social trygghet med Israel i kraft 1.9.1999; endast på finska)
- III Laskuperustekorko (Beräkningsräntan; endast på finska)
- A 17/99 Muutoksia työntekijäin eläkelakiin koskien Eläketurvakeskuksen tehtäviä, hallintoa ja valvontaa (Ändringar i lagen om pension för arbetstagare angående Pensionsskyddscentralens uppgifter, förvaltning och övervakning; endast på finska)

2.9.2

Överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätt

Tjänstemän och tillfälligt anställda i Europeiska gemenskaperna (EG) har rätt att, om de så önskar, överföra den arbetspensionsrätt de tjänat in i Finland till Europeiska gemenskapernas pensionssystem på det sätt som bestäms i EG:s personalförordning, som är förpliktande för Finland. I praktiken sker detta genom att det belopp som motsvarar kapitalvärdet på den arbetspensionsrätt som tjänats in i Finland överförs till pensionsystemet i EG.

Den tjänsteman som vill överföra sin pensionsrätt får ett beslut av pensionsanstalten om sin pensionsrätt. Beslutet innehåller samma uppgifter om anställnings- och tjänsteförhållanden, företagarperioder och fribrevsbelopp som ett normalt pensionsbeslut. Pensionsanstalten räknar också ut kapitalvärdet på den intjänade pensionsrätten enligt de beräkningsgrunder som fastställts för överföring av pensionsrätt till EG.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsskyddscentralen fungerar som förbindelseorgan och sköter kontakterna till tjänstemän i EG och behöriga EG-institutioner samt finländska pensionsanstalter i samband med de praktiska åtgärderna vid överföringen av pensionsrätt.

Cirkulär:

- A 10/2002 I Tietosuojasäännöksistä hallituksen esitys (RP om sekretessbestämmelser; endast på finska)
- II Muutoksia eläkeoikeuden siirtämiseen Euroopan yhteisöstä Suomeen (Ändringar i bestämmelserna om överföring av pensionsrätt från Europeiska gemenskaperna till Finland; endast på finska)
- A 12/2002 I Luopumiseläkelain 8 §:n ja maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 25 §:n muutokset on vahvistettu (Ändringarna i 8 § lagen om avträdelsepension och i 25 § lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare har stadfästs; endast på finska)
- II Eläkeoikeuden siirtämistä Euroopan yhteisöstä Suomeen koskevat lakimuutokset on vahvistettu (Lagändringarna om överföring av pensionsrätt från Europeiska gemenskaperna till Finland har stadfästs; endast på finska)
- A 17/2002 Nya anvisningar för överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätter

Se även juridiska avdelningens meddelande 7/2000 EY-virkamiesten eläkeoikeuden siirtoon liittyviä lisäohjeita (Tilläggsanvisningar om överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätt; endast på finska). Regeringens proposition om överföring av pensionsrätt ingår som bilaga till cirkulär A 35/98 och till cirkulär A 8/99 ingår som bilaga lagen om överföring av pensionsrätt mellan arbetspensionssystemet i Finland och Europeiska gemenskapernas pensionssystem (165/1999).

2.9.3

EU-pensionsansökan

Den som ansöker om pension kan lämna in sin ansökan hos pensionsanstalten i det land där han eller hon är bosatt eller hos institutionen i vilket EU-land som helst. I Finland kan ansökan lämnas in till en pensionsanstalt, till ett annat försäkringsbolag som hör till samma koncern eller ekonomiska sammanslutning som pensionsanstalten, till Pensionsskyddscentralen eller till FPA. Sökanden fyller alltid i den nationella

Juridiska avdelningen

7.9.2005

ansökningsblanketten. Dessutom skall sökanden fylla i bilagan U med uppgifter om förvärvsarbete och bosättning utomlands. EU-ländernas pensionsanstalter använder sinsemellan gemensamt avtalade ansökningsblanketter.

När en ansökan om pension lämnas in i ett EU-land sätter det i gång en handläggningsprocess i alla länder, där sökanden varit försäkrad, dvs. pensionsansökan blir anhängig även i det andra EU-landet den dag den nationella ansökan har lämnats in i sökandens bosättningsland eller till försäkringsinstitutionen i det andra medlemslandet.

Vid handläggningen av EU-pensionsansökningar överför den utredande institutionen, dvs. bosättningslandets institution, uppgifterna i den nationella ansökan till EU-ansökningsblanketten och sköter alla förbindelser både mellan pensionsanstalterna i respektive länder och mellan sökanden och pensionsanstalterna. Om sökanden inte har rätt till pension från bosättningslandet, fungerar institutionen i det EU-land där sökanden senast varit försäkrad som utredande anstalt.

I Finland sköter Pensionsskyddscentralen kontakten till utlandet för dem som är bosatta i Finland, både när det gäller arbetspensionssystemet och folkpensionssystemet (dvs. den är alltid utredande anstalt). FPA sköter i sin tur kontakten till utlandet för sökande som är bosatta utomlands, också för arbetspensionssystemets del (dvs. är alltid förbindelseorgan).

Om ansökan har lämnats in i ett annat EU-land än det land, där den utredande institutionen är belägen, sänder den mottagande institutionen ansökan vidare - vid behov med förmedling av förbindelseorganet i bosättningslandet - till det rätta landet, för att behandlas där av den utredande institutionen. Sökanden anvisas att lämna in sin ansökan till institutionen i sitt bosättningsland.

De institutioner som ger pensionsbesluten lämnar basuppgifter om beslutet till den utredande institutionen, som gör ett sammandrag av alla beslut. Sammandraget och besluten sänds till sökanden och till förbindelseorganen utomlands (i Finland till den teoretiska anstalten och FPA). Sökanden får beslutssammandraget på det språk sökanden uppgett i sin ansökan, alltså antingen på finska eller på svenska.

Närmare anvisningar om handläggningen i samband med EU-pensionsansökningar finns i cirkulär A 48/96 Arbetspension enligt EU-bestämmelserna om social trygghet, kapitel 3.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2.10

Överföring av handlingar

I 21 § i förvaltningslagen föreskrivs om överföring av handlingar. Om pensionsanstalten, till exempel av misstag, har fått en ansökan eller annan handling som inte hör till dess verksamhetsområde, skall anstalten utan dröjsmål kontakta antingen parten eller någon annan för att reda ut var handlingen hör hemma och överföra handlingen till rätt ställe, om den har uppgift om det. Detta gäller även tilläggsutredningar som lämnats in senare. Avsändaren får besked om överföringen. När handlingen överförs behöver det inte fattas något särskilt beslut om att ärendet avvisas.

Om pensionsansökan har anlänt till en anstalt som inte är behörig att avgöra ärendet, sänder anstalten ansökan vidare till den rätta anstalten (APL 10 d §, APF 12 och 12 a – d §). Om det av handlingarna inte framgår vilken anstalt som skall avgöra ärendet, sänds ansökan till Pensionsskyddscentralen. Både sökanden och Pensionsskyddscentralen underrättas om överföringen.

Det är viktigt att överföringen sker utan dröjsmål, speciellt när det är fråga om en handling, till exempel en besvärsskrift, som är bunden till en tidsfrist, eftersom besvär kan anhängiggöras, bl.a. på villkor att besvärsskriften har kommit in till rätt instans inom utsatt tid. Också ur pensionsanstaltens synvinkel är det viktigt att överföringen sker utan dröjsmål, eftersom besvärstiden efterföljs av en tidsfrist, inom vilken besvärsskriften och utlåtandet skall överföras till besvärinstansen när beslutet inte har kunnat rättas.

Om en handling anländer till pensionsanstalten och den uppenbart inte hör till dess behörighetsområde, behöver den inte tas emot. Handlingen ges tillbaka till den som lämnat in den och personen anvisas att sända handlingen till rätt instans, om pensionsanstalten vet vilken den behöriga myndigheten är.

Överföring av elektronisk handling

Vid elektronisk handläggning är skyldigheten att överföra handlingar i princip densamma som i fråga om handlingar som anlänt i sedvanlig skriftlig form (EkomL 15 §).

2.11

Komplettering av handlingar

I princip får en ansökan som är bristfällig inte avslås utan vidare, utan den som tillställt handlingarna skall beredas tillfälle att avhjälpa bristen eller att komplettera ansökan. Avsändaren av handlingarna - i allmänhet

Juridiska avdelningen

7.9.2005

parten eller dennes företrädare - skall upplysas om i vilket avseende handlingarna är bristfälliga och hur handlingarna skall kompletteras. Vid behov kan avsändaren även anvisas om var han eller hon kan få de handlingar som ännu fattas.

Avsikten med kompletteringsförfarandet är att få ärendet färdigt för ett avgörande. Detta förfarande gäller i regel alla handlingar som sänds till en myndighet, även sådana som gäller avhjälpande av brister i tilläggsutredningar.

I 22 § i förvaltningslagen nämns de grunder som avhjälpande av brister i en handling som sänts till en myndighet stöder sig på:

Är en handling som har tillställts en myndighet bristfällig, skall myndigheten uppmana avsändaren att komplettera handlingen inom en viss tid, om det inte är onödigt med tanke på avgörandet av ärendet. Avsändaren av handlingen skall upplysas om hur handlingen skall kompletteras.

En handling som har kommit in till en myndighet behöver inte kompletteras med en underskrift, om handlingen innehåller uppgifter om avsändaren och det inte finns anledning att betvivla handlingens autenticitet och integritet.

En part kan också på eget initiativ komplettera sin ansökan eller någon annan handling som parten har gett in för behandlingen av ett ärende, samt under behandlingens lopp ge in sådana handlingar som behövs för att ärendet skall kunna avgöras.

Om till exempel en ansökan har gjorts på fel blankett, uppmanas sökanden att rätta till bristen. Om det fattas en särskild handling i ansökan, till exempel arbetslöshetsintyg, uppmanas sökanden att sända ett intyg till pensionsanstalten. Då pensionsanstalten handlägger ett ärende kan anstalten också be om tilläggsutredningar, antingen om grunderna för yrkandena eller om övriga omständigheter.

Bestämmelsen om att en handling inte behöver kompletteras med en underskrift när det inte finns anledning att betvivla avsändarens eller handlingens autenticitet och integritet, tillämpas bara när det inte heller finns något krav på underskrift i en speciallag. Detta gäller även elektronisk kommunikation (EkomL 9 § 2 mom.) (Se punkt 2.8.1 Skriftligt).

Brister i handlingarna kan meddelas muntligt eller skriftligt. Pensionsanstalten måste dock vid behov kunna verifiera sin kompletteringsbegäran och dess innehåll. Om parten således inte reagerar på en kompletteringsbegäran som framställs muntligt, är det skäl att upprepa begäran skriftligt.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

För att rätta till en brist beviljas alltid en tidsfrist (se närmare punkt 2.13.4 Frist för framläggande av utredning).

Parten kan också på eget initiativ komplettera en handling som han eller hon har sänt samt sända uppgifter som behövs för att ärendet skall kunna avgöras.

Kompletteringsförfarandet gäller även handlingar som sänts elektroniskt. Om ett elektroniskt dokument, som sänts till en myndighet, innehåller en utredning av ett ombuds behörighet, behöver ombudet inte lämna in fullmakt. Myndigheten kan dock förordna att en fullmakt skall lämnas in, om det finns anledning att betvivla ombudets behörighet eller behörighetens omfattning (EkomL 9 § 2 mom.). (Se punkt 2.3 Elektronisk kommunikation)

När kompletteringsförfarande inte tillämpas

Kompletteringsförfarandet tillämpas inte, om det inte är nödvändigt för att kunna avgöra ärendet. Komplettering av handlingarna kan anses onödigt, till exempel när bristen är obetydlig i förhållande till sakens natur (såsom uppgift om boningsort som myndigheten själv kan komplettera) eller när bristen inte inverkar på avgörandet. En obetydlig brist i handlingarna lämnas obeaktad. Myndigheten kräver inte heller komplettering, om det av handlingarna genast framgår att anhängiggörarens yrkande kommer att avslås, till exempel på grund av att sökanden inte uppfyller villkoren.

När handlingarna inte kompletteras eller bristen kan avhjälpas

Om parten inte kompletterar sin ansökan inom utsatt tid, skall ärendet avgöras utifrån uppgifterna i ansökan. Om det av handlingarna framgår att vissa förmånsvillkor inte uppfylls och att parten inte har framlagt någon utredning av när villkoren uppfylls, avgör pensionsanstalten ärendet utifrån de uppgifter som den har till sitt förfogande. Pensionsanstalten kan emellertid hålla ärendet anhängigt så länge den vill i väntan på att villkoren uppfylls.

Om det fattas så viktiga utredningar i handlingarna att ärendet inte kan avgöras, kan pensionsanstalten meddela sökanden att handläggningen av ärendet måste avbrytas i brist på utredningar och att ansökan förfaller.

Genom att låta ärendet förfalla avgörs det således inte, utan påföljden blir endast att behandlingen av ärendet upphör. När man låter ett ärende förfalla underrättas sökanden om det i ett brev. I sådana fall har sökanden inte rätt att söka ändring. Om den utredning som fattas anländer inom skälig tid från det att den ursprungliga ansökan blev anhängig,

Juridiska avdelningen

7.9.2005

återupptas behandlingen av det förfallna ärendet. Om den utredning som fattas anländer först en lång tid efter det att ansökan blev anhängig, skall man från fall till fall överväga om fortsatt behandling av ärendet kräver att en ny ansökan lämnas in.

Försäkringsärenden och ärenden som gäller rätt att inte teckna försäkring samt invalidpensions- och rehabiliteringsansökningar skall dock avgöras också efter tidsfristen utifrån den utredning som finns till förfogande.

2.12

Allmänna krav beträffande behandlingen av ärenden

2.12.1

Behandling utan dröjsmål

I 5 kap. 23 § i förvaltningslagen föreskrivs om behandling av ärenden utan dröjsmål:

Ett ärende skall behandlas utan ogrundat dröjsmål.

En myndighet skall på en parts begäran ge en uppskattning om när ett beslut kommer att ges samt svara på förfrågningar om hur behandlingen framskrider.

För att behandlingsproceduren inte skall dra ut på tiden onödigt länge, skall t.ex. utredningar och utlåtanden som behövs för att avgöra ärendet skaffas i ett tillräckligt tidigt skede och med så enkla medel som möjligt. Dessutom skall utredningar skaffas endast i sådan utsträckning som är nödvändigt för att kunna avgöra ärendet.

De uppgifter som kunden lämnat skall också granskas och kompletteras så effektivt som möjligt. Detta förutsätter att kunden får klara och lättbegripliga anvisningar om vilka uppgifter som behövs för att ärendet skall kunna tas upp till behandling. Det är också bra att informera kunden om, att för att behandlingen av ärendet skall kunna framskrida utan dröjsmål, bör kunden lämna in de uppgifter som begärs.

Utöver kravet på behandling utan dröjsmål innehåller bestämmelsen krav på behandlingsskyldighet. Myndigheten skall således undersöka varje yrkande som framställs till den och fatta ett materiellt beslut i saken. Avgörandet kan också vara ett beslut om att ärendet lämnas utan prövning.

Exempel:

Om parten återtar sin ansökan efter det att ett beslut getts innan besvärstiden har gått ut, skall ett beslut om att ansökan har

Juridiska avdelningen

7.9.2005

återtagits ges. Ärendet kan inte skötas enbart genom att skicka ett skriftligt meddelande.

Skyldigheten att ge en uppskattning om hur länge behandlingen av ett ärende kommer att ta gäller endast partsärenden. En uppskattning av behandlingstiden kan begäras både muntligt och skriftligt. Likaså kan en uppskattning av behandlingstiden ges antingen muntligt eller skriftligt. Om uppskattningen inte håller den angivna tidsgränsen, kan parten begära en ny uppskattning från myndigheten, räknat från det att beslutet gavs. I samband med uppskattningen skall parten underrättas om orsaken till att behandlingen blir fördröjd.

2.12.2

Offentlighet och sekretess

2.12.2.1

Offentlig behandling

Enligt förvaltningslagen behandlas ett ärende i regel offentligt, om så föreskrivs eller beslut om detta har fattats med stöd av en särskild bestämmelse (24 § 1 mom. i förvaltningslagen). För att behandlingen skall vara offentlig, bör ärendet behandlas muntligt så att vem som helst har möjlighet att följa med behandlingens förlopp och få uppgifter om den.

Arbetspensionslagarna innehåller inga bestämmelser om offentlighet vid handläggningen av ärenden i pensionsanstalterna. Muntlig förhandling tillämpas inte inom arbetspensionssystemet, och därför har en part inte rätt att närvara vid handläggningen av sitt ärende.

Se dock punkt 2.13.6 Syn och punkt 2.13.8 Muntlig bevisning. I fråga om besvärinstanser se kapitel 9 punkt 9.8 Muntlig förhandling.

2.12.2.2

Handlingars offentlighet

Enligt grundlagen är handlingar och upptagningar som innehåller av myndigheterna offentliga, om inte deras offentlighet av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar och upptagningar (GL 12 § 2 mom.). I förvaltningslagen nämns också att lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet innehåller bestämmelser om handlingars offentlighet och en parts rätt till information (24 § 2 mom. i förvaltningslagen).

Offentlighetslagen, som trädde i kraft 1.12.1999, tillämpas på myndigheterna. Arbetspensionsanstalterna inom den offentliga sektorn hör i sin

Juridiska avdelningen

7.9.2005

helhet till offentlighetslagens tillämpningsområde. På arbetspensionsanstalterna inom den privata sektorn och Pensionsskyddscentralen tillämpas offentlighetslagen när de utövar offentlig makt vid skötseln av offentliga uppdrag.

Cirkulär:

- A 15/99 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta on vahvistettu (Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har stadfästs; endast på finska)
- A 10/2002 I Tietosuojaäännöksistä hallituksen esitys (RP om sekretessbestämmelser; endast på finska)
- II Muutoksia eläkeoikeuden siirtämiseen Euroopan yhteisöstä Suomeen (Ändringar i bestämmelserna om överföring av pensionsrätt från Europeiska gemenskaperna till Finland; endast på finska)
- A 26/2002 I Luopumistukea koskeva lainsäädäntö on vahvistettu (Lagstiftningen om avträdelsetöd har stadfästs; endast på finska)
- II Presidentin asetus uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskurja voimaansaattamisesta (Presidentens förordning om sättande i kraft av den reviderade Europeiska sociala stadgan; endast på finska)
- III Tietosuojaäännöksiä koskeva lainsäädäntö on vahvistettu (Lagstiftningen om datasäkerhet och integritetsskydd har stadfästs; endast på finska)
- A 27/2002 Integritetsskyddet i arbetspensionsärenden

Handlingar

Offentlighetslagen gäller handlingar som lämnats in hos myndigheter och arbetspensionsanstalter och som upprättats av dem. Med handlingar avses både traditionella handlingar i pappersform och meddelanden som lagrats med hjälp av automatisk databehandling samt mikrofilmade dokument eller för övrigt uppgifter som kan uppfattas med tekniska hjälpmedel.

Allmän insyn

Huvudregeln i offentlighetslagen är att offentliga handlingar skall ges till påseende för vem som helst som begär dem. Utlämnandet av uppgifter som gäller bl.a. hälsa, ekonomisk ställning samt affärs- och yrkeshemligheter har dock begränsats genom sekretessbestämmelser. Vid skötseln av arbetspensionsärenden behandlas oftast just sådana sekretessbelagda uppgifter. Vid handläggningen av arbetspensionsärenden är således huvudregeln i allmänhet inte allmän insyn utan partsinsyn, se närmare nedan.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Partsinsyn

En part har i regel alltid själv rätt att få se alla handlingar som gäller honom själv och ta del av uppgifter som berör honom, även uppgifter ur sekretessbelagda handlingar. En part har rätt att få ta del av innehållet i handlingar som kan eller har kunnat inverka på behandlingen av hans ärende. Utgångspunkten är att uppgifterna lämnas ut till en part utan dröjsmål i sådan form som han begärt att få dem.

En part har rätt att ta del av handläggningsdokumenten i sitt pensionsärende, varav pensionsanstaltens sakkunnigläkares medicinska ställningstagande framgår. En part har rätt att ta del av, t.ex. pensionsanstaltens sakkunnigläkares PM som fogats till handlingarna i partens pensionsärende samt motsvarande utredningar och diskussionspromemorior som uppgjorts på pensionsanstalten.

Juridiska avdelningens meddelande 21/95 Asiantuntijalääkäriin muistio annettava asianosaiselle (Sakkunnigläkarens PM skall ges till den saken gäller; endast på finska)

En part skall också delges utlåtanden av sakkunnigläkare utanför försäkringsdomstolen samt utlåtanden som pensionsanstalten begärt av utomstående sakkunnigläkare enbart på basis av handlingarna.

Parten har efter det att ärendet har slutbehandlats rätt att ta del av promemorior som gäller förhandlingar med FPA.

Enligt prövning

Utlämning av uppgifter om hälsotillståndet till den som saken gäller skall övervägas noga. Utgångspunkten är att information ges. När det är fråga om en sådan psykisk eller annan sjukdom att delfåendet av uppgifterna kan leda till skadliga följder för parten eller någon annan, ges uppgifterna inte.

Om en part begär utlåtanden eller andra utredningar om sitt hälsotillstånd av pensionsanstalten, uppmanas han i första hand att begära handlingarna av den behandlande läkaren eller vårdinrättningen.

2.12.3

Tolkning och översättning

Arbetspensionslagarna innehåller inga särskilda bestämmelser om tolkning och översättning. En allmän bestämmelse om saken finns i 26 § i förvaltningslagen:

En myndighet skall ordna tolkning och översättning i ett ärende som kan inledas av en myndighet, om

- 1) en part som använder romani eller teckenspråk eller något annat språk inte behärskar det språk, finska eller svenska, som skall användas vid myndigheten, eller

Juridiska avdelningen

7.9.2005

- 2) en part på grund av handikapp eller sjukdom inte kan göra sig förstådd.

Ärendet kan tolkas eller översättning göras till ett språk som parten kan konstateras förstå tillräckligt väl med hänsyn till ärendets art.

För utredning av ett ärende eller för att trygga en parts rättigheter kan myndigheten ordna tolkning och översättning också i andra ärenden än de som avses i 1 mom.

Bestämmelser om rätten för den som använder finska och den som använder svenska att få av myndigheten ordnad tolkning och översättning finns i språklagen (423/2003). Beträffande tolkning och översättning till samiska gäller vad som föreskrivs särskilt. Varje myndighet skall också se till att medborgare i de övriga nordiska länderna får behövlig tolkning och översättning i ärenden som behandlas vid myndigheten.

En part har således rätt att få tolkning och översättning som ordnas av myndigheten när det är fråga om ett ärende som inleds på myndighetens initiativ. Det förutsätts också att parten i sådana fall behärskar det språk som skall användas vid myndigheten, finska eller svenska, eller att parten inte kan göra sig förstådd på grund av handikapp eller sjukdom. Ärendet behöver emellertid inte tolkas eller översättas till partens modersmål, utan det räcker med att ärendet tolkas eller översätts till ett språk som parten förstår.

Myndigheten kan antingen själv ordna tolkning och översättning eller lägga ut översättningen till en översättningsbyrå eller någon annan auktoriserad översättare. Myndighetens översättning kan också vara en sammanfattning av handlingens innehåll. Det huvudsakliga innehållet och de uppgifter som kan eller har inverkat väsentligt på avgörandet av ärendet skall dock alltid framgå av handlingen. När ett ärende behandlas muntligt behöver inte varje ord och gest tolkas, om det inte anses absolut nödvändigt med tanke på ärendets natur eller för att man skall kunna förstå saken. Tolkningen skall dock vara så täckande att parten har tillräckliga förutsättningar att bevaka sina rättigheter och att partens rättsliga ställning inte äventyras. Tolkningen skall också ordnas så att behandlingen av ärendet inte drar ut på tiden i onödan och bereder parten oskäliga svårigheter.

Myndigheten kan ordna tolkning och översättning också i andra situationer än de som nämnts ovan. I ett ärende som parten skall utreda är den avgiftsfria tolknings- och översättningshjälpen särskilt viktig, speciellt när det är fråga om ett ärende som gäller partens basutkomst. I regel ordnar pensionsanstalterna tolkning endast i sådana ärenden som in-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

leds på pensionsanstaltens initiativ (t.ex. tvångsförsäkringsärenden). Då står pensionsanstalten för tolkningskostnaderna.

Enligt språklagen är finska och svenska de språk som används i Finland. Samiskan har getts motsvarande ställning (Lagen om användning av samiska hos myndigheter 516/91). Rätten för dem som använder finska, svenska och samiska regleras särskilt i dessa lagar.

Även nordiska medborgares rätt att få tolkning och översättning regleras särskilt. Enligt dessa bestämmelser har nordiska medborgare rätt att använda sitt eget nordiska språk när de utråder ärenden hos myndigheterna, om de inte behärskar landets språk. (FördrS 11/1987, förordningarna 193/1987 och 643/1987).

Kommunernas skyldigheter

Kommunen skall ordna bl.a. tolktjänst för en gravt handikappad som på grund av sitt handikapp eller sin sjukdom nödvändigt behöver service för att klara de funktioner som hör till normal livsföring (Lagen om service och stöd på grund av handikapp, 380/1987).

Överenskommelser om social trygghet

De gällande överenskommelserna om social trygghet förutsätter inte att beslut utfärdas på det andra avtalslandets språk. Beslutet kan ges på det officiella språket i respektive land, t.ex. i Finland på finska, svenska eller samiska. Det är dock rekommendabelt att beslutet åtföljs av en redogörelse för beslutets innehåll på något världsspråk som parten förstår.

Pensionssökanden eller ändringssökanden får använda sitt eget modersmål eller vilket som helst av de 12 officiella EU-språken. Pensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen låter vid behov översätta inkomna handlingar som upprättats på främmande språk till finska och betalar översättningskostnaderna, som de sedan kan återkräva av Administrativa kommissionen. I EU-ärenden ges beslutet på respektive lands officiella språk.

Cirkulär A 48/96, Arbetspension enligt EU-bestämmelserna om social trygghet, punkt 1.8 och kapitel 5.

2.12.4

Jäv

Jäv innebär att en tjänsteman står i ett sådant förhållande till det föreliggande ärendet, parterna i ärendet eller de personer (fysiska eller

Juridiska avdelningen

7.9.2005

juridiska personer) som annars ingår i verkningskretsen av det avgörande som träffas i ärendet att det kan äventyra hans opartiskhet.

Syftet med bestämmelserna om jäv är att trygga att ärendena behandlas opartiskt, objektivt och rättvist samt att säkerställa att det i ärendet förfars riktigt och enligt lagen. En allmän förutsättning för ojävighet är att tjänstemannen är ojävig och opartisk.

2.12.4.1

Bestämmelser

I 28 § förvaltningslagen nämns som jävsgrunder delaktighet, nytta eller skada, ombudsjäv, anställningsjäv och samfundsjäv. I lagrummet upptas också en kompletterande jävsgrund som baserar sig på generalklausulen och betonar tilltron till tjänstemannens opartiskhet. Enligt 28 § i förvaltningslagen:

En tjänsteman är jävig:

1) om tjänstemannen eller en närstående till honom eller henne är part;

2) om tjänstemannen eller en närstående till honom eller henne biträder eller företräder en part eller den för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada;

3) om avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för tjänstemannen eller för en i 2 mom. 1 punkten avsedd närstående till honom eller henne;

4) om tjänstemannen står i anställningsförhållande eller i sådant uppdragsförhållande som har samband med det föreliggande ärendet till en part eller till någon för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada;

5) om tjänstemannen eller en i 2 mom. 1 punkten avsedd närstående till honom eller henne är medlem av styrelsen, förvaltningsrådet eller något därmed jämförbart organ eller är verkställande direktör eller innehar motsvarande ställning i en sådan sammanslutning eller stiftelse eller sådant statligt affärsverk eller sådan statlig inrättning som är part eller för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada;

6) om tjänstemannen eller en i 2 mom. 1 punkten avsedd närstående till honom eller henne hör till direktionen för eller något annat därmed jämförbart organ i ett ämbetsverk eller en inrättning och det är fråga om ett ärende som sammanhänger med styrningen eller övervakningen av ämbetsverket eller inrättningen, eller

Juridiska avdelningen

7.9.2005

7) om tilltron till tjänstemannens opartiskhet av något annat särskilt skäl äventyras.

Med närstående avses i 1 mom.

- 1) tjänstemannens make samt barn, barnbarn, syskon, föräldrar, far- och morföräldrar samt också den som på något annat sätt står tjänstemannen särskilt nära liksom även dessa personers makar;
- 2) tjänstemannens föräldrars syskon samt deras makar, tjänstemannens syskonbarn och tidigare make till tjänstemannen, samt
- 3) tjänstemannens makes barn, barnbarn, syskon, föräldrar och far- och morföräldrar samt också dessa personers makar och tjänstemannens makes syskonbarn.

Som närstående anses också motsvarande halvsläkting. Med makar avses äkta makar, personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap.

Avsikten med den särskilda bestämmelsen i APL 10 c § 1 mom., som gäller arbetspensionssystemet och som kompletterar bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen, är att möjliggöra en smidig handläggning av pensionsärenden:

Anställda och styrelsemedlemmar i en pensionsanstalt och pensionsskyddscentralen kan behandla sådana ärenden som gäller en arbetsgivare som anordnat pensionsskydd i pensionsanstalten eller en arbetstagare som är anställd hos en sådan arbetsgivare eller en företagare.

Bestämmelsen i APL gäller i tillämpliga delar även vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL (KAPL 13 a §, KoPL 11 §, LFöPL 19 §, FöPL 17 §).

Jävsbestämmelser som tillämpas inom arbetspensionssystemet finns också i 13 § i förordningen innefattande reglemente för pensionsskyddscentralen, 11 § i förordningen om reglemente för pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare, 11 § i förordningen innefattande reglemente för lantbruksföretagarnas pensionskassa, SjöPL 39 §, 3 kap. 32 och 36 § i lagen om försäkringskassor, 8 kap. 10 § i lagen om aktieföretag och i 7 kap. 1 § och 3 a § i lagen om försäkringsbolag. Allmänna jävsbestämmelser som gäller pensionsstiftelser finns i 24 och 26 § i lagen om pensionsstiftelser.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2.12.4.2

Närstående

Kretsen av närstående kan indelas i tre grupper. Den första omfattar en tjänstemans allra närmaste krets, som kallas familjekrets. Till den andra gruppen hör egna släktingar som är mera avlägset släkt än tjänstemannens familjekrets samt tidigare maka eller make. Till den tredje gruppen hör tjänstemannens makes eller makas närmaste släktingar. Principen för den andra och tredje gruppen är att släktingar som hör till dessa grupper tillmäts samma betydelse vid jävsbedömningen.

I fråga om släktskapsförhållanden har jävigheten avgränsats till relativt nära släktingar, såsom släkt- och svågterskapsförhållanden, där typiska drag är rätt fasta och nära mänskliga relationer och där den förmögenhet som är föremål för arvsrätt, som baserar sig på släktskap, vanligtvis är samlad. Kretsen omfattar också mera avlägsna släktingar och övriga personer, som på något annat sätt står tjänstemannen särskilt nära. Som ett slags minimikrav för att relationen mellan tjänstemannen och en mera avlägsen släkting skall anses vara särskilt nära är när kontakten är regelbunden och ofta återkommande och bygger på förtrolighet.

Om en person i den första gruppen, dvs. en närstående icke-släkting som hör till familjekretsen, har motsvarande ställning i tjänstemannens liv som en familjemedlem eller övriga personer i denna grupp, är det tjänstemannens rätt och skyldighet att inte delta i behandlingen av ett ärende, där en sådan person är part.

Den tredje gruppens nära släktingar omfattar också halvsläktingar, såsom styvmor, halvbror och halvsystem och deras barn. Nära släktingar är också adoptivbarn och adoptivföräldrar.

Förhållanden som motsvarar familjeband och svågterskap och som uppstår vid samboförhållanden och registrerat partnerskap har som jävsgrund samma betydelse som äktenskap.

2.12.4.3

Delaktighet

En anställd på en pensionsanstalt är jävig i ett ärende där han själv eller en närstående till honom är part (28 § 1 mom. 1 punkten i förvaltningslagen).

2.12.4.4

Biträde eller ombud

En anställd på en pensionsanstalt är jävig, om han eller en närstående till honom biträder eller företräder en part eller den för vilken avgörandet

Juridiska avdelningen

7.9.2005

i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada (28 § 1 mom. 2 punkten i förvaltningslagen).

Med företräda avses att personen är en annan persons ombud eller intressebevakare.

I pensionsärenden är det vanligt att biträdet eller företrädaren medverkar endast när ett ärende anhängiggörs. Bitrådets eller företrädarens medverkan anses dock fortgå under hela förfarandet, även om han inte framträder i ärendet senare.

Jävet begränsar sig till endast det ärende där biträdet eller företrädaren medverkar i en sådan uppgift. Uppgiften som biträde eller företrädare förutsätter att tjänstemannen avhåller sig från att delta i behandlingen av ärendet som tjänsteuppdrag. Tidigare medverkan som biträde eller företrädare i samma ärende medför inte jäv. En parts lagliga företrädare är dock jävig i alla ärenden som gäller parten.

Opartiskheten hos en anställd på en pensionsanstalt kan äventyras t.ex. om han upprättar en besvärsskrift över pensionsanstaltens beslut på kundens vägnar. Däremot äventyras opartiskheten inte, t.ex. av att den anställda bistår kunden rent tekniskt genom att skriva ned besvären enligt ändringssökandens anvisningar. Jäv förorsakas inte heller av att den anställda på pensionsanstalten t.ex. tidigare har biträtt eller företrätt personen i ett annat ärende.

2.12.4.5

Nytta eller skada

En anställd på en pensionsanstalt är jävig också när avgörandet kan väntas medföra honom själv eller en närstående till honom synnerlig nytta eller skada (28 § 1 mom. 3 punkten i förvaltningslagen).

Nytan eller skadan är i allmänhet av ekonomisk natur. Jävet kan t.ex. basera sig på aktieinnehav i ett bolag som är part (t.ex. betydande aktieinnehav i aktiebolag, bolagsman i öppet bolag).

2.12.4.6

Anställnings- eller uppdragsförhållande

Jäv uppstår också om personen står i anställningsförhållande eller i sådant uppdragsförhållande som har samband med det föreliggande ärendet till en part eller till någon för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada (28 § 1 mom. 4 punkten i förvaltningslagen).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Med stöd av specialbestämmelsen i APL 10 c § 1 mom. kan en anställd på en pensionsanstalt dock handlägga sådana ärenden som gäller en arbetsgivare som ordnat pensionsskydd i pensionsanstalten, en arbetstagare anställd hos en sådan arbetsgivare eller en företagare. Motsvarande gäller för anställda på Pensionsskyddscentralen.

2.12.4.7

Ställning i en sammanslutning

Jäv uppstår om tjänstemannen eller en närstående till honom eller henne är medlem av styrelsen, förvaltningsrådet eller något därmed jämförbart organ eller är verkställande direktör eller innehar motsvarande ställning i en sådan sammanslutning eller stiftelse eller sådant statligt affärsverk eller sådan statlig inrättning som är part eller för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada (28 § 1 mom. 5 punkten i förvaltningslagen).

Jäv uppstår också när tjänstemannen eller en närstående till honom eller henne hör till direktionen för ett ämbetsverk eller en inrättning eller något annat därmed jämförbart organ och det är fråga om ett ärende som sammanhänger med styrningen eller övervakningen av ämbetsverket eller inrättningen (28 § 1 mom. 6 punkten i förvaltningslagen).

Samfundsjäv baserar sig på att en tjänsteman eller en närstående till honom eller henne deltar i ledningen av en juridisk person på ett ansvarigt sätt. T.ex. enbart medlemskap i en förening eller innehav av aktier i ett aktiebolag medför inte samfundsjäv.

Den särskilda bestämmelsen i APL 10 c § 1 mom. gäller även medlemmarna i styrelsen för en pensionsanstalt. De kan delta i behandlingen av ärenden som gäller arbetsgivare som ordnat med pensionsskydd i pensionsanstalten, arbetstagare som är anställda hos en sådan arbetsgivare eller företagare.

Bestämmelsen behövs för att styrelsemedlemmarna och andra personer i pensionsanstalter som avses i lagen om pensionsstiftelser (1774/95) och i lagen om försäkringskassor (1164/92) deltar i behandlingen av ett pensionsärende. Dessa pensionsanstalter har grundats av arbetsgivarna och de verkar i anslutning till arbetsgivaren. Då tillhör samma personer ofta både arbetsgivarens och pensionsstiftelsens eller –kassans beslutande organ.

Ojävig

Det är inte fråga om jäv när en person har utsetts att delta i behandlingen av ett ärende vid pensionsanstalten i akt och mening att beakta intresseorganisationernas synpunkter vid beslutsfattandet på pensionsanstalten. Sålunda är t.ex. representanter för arbetsmarknadsorganisa-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

tionerna inte jäviga i pensionsanstalternas styrelser, delegationer och motsvarande organ, när dessa behandlar ärenden där de organisationer som personerna representerar har ställt krav.

2.12.4.8

Annat särskilt skäl

Den som deltar i behandlingen av ett ärende är jävig, om tilltron till hans opartiskhet av något annat särskilt skäl äventyras (s.k. generalklausul om jäv, 28 § 1 mom. 7 punkten i förvaltningslagen).

Det skäl som avses i generalklausulen skall i allmänhet vara sådant att även en utomstående kan konstatera det, och dess äventyrande effekt på opartiskheten skall vara ungefär av samma grad som i fråga om de särskilda jävsgrunderna. Generalklausulen innebär inte en utvidgning av jävsgrunderna, utan den kompletterar de konkreta jävsgrunderna som beskrivs ovan.

Jävsgrund kan uppstå, till exempel på grund av att den som handlägger eller avgör ett ärende tidigare har behandlat samma ärende på en annan anstalt eller myndighet eller varit med om att ge ett utlåtande om parten i en annan anstalts eller myndighets namn (tvåinstansjäv). Då förutsätts dessutom att den tidigare handläggningen av ärendet eller utlåtandet som getts i ärendet har innehållit sådant att behandlingen av ärendet kan rubba tjänstemannens opartiskhet och äventyra tilltron till hans opartiskhet.

Även fall där den som handlägger ett ärende är nära vän eller uppenbar ovän med eller motpart till en part kan äventyra tilltron till handläggarens opartiskhet och konstituera jäv.

Även s.k. förmansjäv, dvs. den omständigheten att en tjänstemans opartiskhet äventyras på grund av att hans förman är jävig, skall bedömas med stöd av generalklausulen.

2.12.4.9

Verkan av jäv

Om verkan av jäv bestäms i 27 § i förvaltningslagen:

En tjänsteman får inte delta i behandlingen av ett ärende eller vara närvarande vid behandlingen, om tjänstemannen är jävig.

Bestämmelserna om jäv för tjänstemän gäller också ledamöter i ett kollegialt organ och andra som deltar i behandlingen av ett ärende, samt den som förrättar inspektion.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Som procedurfel är jäv ovillkorligt såtillvida att beslutet kan upphävas på grund av jävet, även om resultatet i sig är lagligt och riktigt.

Behandling

Om en person är jävig, får han inte handlägga ärendet. Handläggning skall förstås som ett tämligen vitt begrepp. Med det avses alla sådana åtgärder som kan påverka beslutets innehåll. I handläggningen ingår beredning och avgörande av ett ärende, liksom även deltagande som föredragande i beslutsfattandet.

Närvaro

Den som är jävig får inte närvara vid handläggningen av ärendet.

Förbudet mot närvaro behövs, eftersom en jävig person kan rubba opartiskheten genom sin blotta närvaro vid den diskussion som föregår beslutet. Närvaroförbudet har betydelse i synnerhet vid behandlingen av ett ärende i ett beslutsfattande organ med flera medlemmar, där avgörandet av ärendet föregås av en diskussion om ärendet.

Ledning

Den som är jävig får inte heller i något skede delta i ledningen av proceduren genom att besluta om åtgärder som hänför sig till förfarandet eller annars påverka avgöranden som gäller dem (t.ex. begäran om utlåtan- den, införskaffning av utredningar och hörande av part eller beslut om dessa åtgärder).

Åtgärder av teknisk natur

Jäv konstitueras inte av åtgärder som inte påverkar avgörandet och som skall betraktas som annat än handläggning av ärendet, t.ex. registrering och arkivering av handlingar eller uppgifter av teknisk natur.

Vad en jävig får göra

Även om en ojävig tjänsteman skall förordnas utan dröjsmål i en jävig tjänstemans ställe, får den jävige dock avgöra ett brådskande ärende, om jävet inte kan inverka på avgörandet (30 § i förvaltningslagen). Det är närmast fråga om ärenden, där förfarandet är enkelt och formbundet och där resultatet inte kan påverkas av den som handlägger ärendet (t.ex. olika slags registreringsåtgärder).

2.12.4.10

Konstaterande och avgörande av jäv

I 29 § i förvaltningslagen finns en bestämmelse om avgörande av jävsfrågor.

En fråga som gäller jäv för en tjänsteman skall avgöras utan dröjsmål. En tjänsteman avgör själv om han eller hon är jävig. Om jäv för ledamöter och föredragande i ett kollegialt organ beslutar dock organet i fråga. Ett kollegialt organ beslutar också om någon annan som har rätt att närvara är jävig. En ledamot och en föredragande får delta i behandlingen av en fråga om sitt jäv endast

Juridiska avdelningen

7.9.2005

om organet inte är beslutfört utan ledamoten eller föredraganden, och en ojävig person inte kan fås i stället för honom eller henne utan avsevärt dröjsmål.

I ett beslut som gäller jäv får rättelse inte sökas särskilt och beslutet får inte heller överklagas särskilt genom besvär.

Tjänstemannen skall således självmant konstatera sitt jäv och jäva sig i ärendet. Även en annan person som deltar i behandlingen eller en part kan framställa en invändning att tjänstemannen är jävig. Invändningen om jäv skall undersökas innan tjänstemannen får återuppta handläggningen av ärendet. Utgångspunkten är då att det finns grundad anledning att misstänka jäv. Enbart sannolika skäl räcker inte som grund för att undersöka invändningen. Också när jävsfrågan tas upp på partens eller någon annan persons initiativ, skall tjänstemannen själv konstatera sitt jäv.

När ett avgörande träffas i ett kollegialt organ, beslutar organet om avgörandet av sin ledamots jäv. Den som påstås vara jävig skall i sådana fall höras innan beslutet fattas, om det inte anses onödigt. Den tjänsteman vars jäv det är fråga om får delta i behandlingen av invändningen om sitt jäv endast om organet inte är beslutfört utan tjänstemannen, och det inte går att få en ojävig person i stället för honom eller henne utan avsevärt dröjsmål.

Lagen om ändring av rättegångsbalken (441/2001) trädde i kraft 1.9.2001. Genom lagen ändrades bestämmelserna om domarjäv. Efter ändringen deltar en domare inte själv i avgörandet av en jävsinvändning som gäller honom.

2.12.4.11

Jäv för tolkar och översättare

I 65 § i förvaltningslagen föreskrivs om jäv för tolkar och översättare. Enligt bestämmelsen får den som står i ett sådant förhållande till en part eller ett ärende att hans eller hennes tillförlitlighet av den anledningen kan äventyras, inte anlitas som tolk eller översättare.

Jäv kan konstitueras av, t.ex. nära släktskapsförhållande till tolken eller översättaren eller ett starkt känslband till parten. Även ekonomiskt beroende kan betraktas som en faktor som äventyrar tillförlitligheten.

När en myndighet väljer en tolk eller en översättare skall också dennes eventuella jäv bedömas. Om jäv upptäcks i ett senare skede av behandlingen, skall en ny tolk eller översättare väljas i den jäviges ställe. Om parten ordnar tolkning eller översättning på egen bekostnad och myndigheten anser att översättningen eller tolkningen inte kan anses vara tillförlitlig, kan myndigheten avvisa översättningen och förbjuda tolkaren

Juridiska avdelningen

7.9.2005

att medverka i ärendet. I sådana fall skall parten dock beredas tillfälle att skaffa ny översättning.

2.13

Utredning av ärendet

Med utredning av ett ärende avses att utredningar som behövs för avgörandet skaffas och framläggs inför beslutsfattandet. För att kunna fatta rätt beslut måste alla fakta som kan inverka på saken jämte nödvändiga intyg finnas till hands.

Utredningsskyldighetens och utredningsansvarets fördelning mellan myndigheten och parten är närmast en följd av att förvaltningsförfarandet är myndighetsverksamhet till sin natur, och därför har myndigheterna påförts en allmän skyldighet att utreda ärenden. Inom förvaltningen tillämpas dessutom allmänt en princip som går ut på att den som har de bästa förutsättningarna skaffar utredningar.

Utredningen av ärendet förutsätter också samarbete mellan myndigheterna på det sätt som avses i 10 § i förvaltningslagen. Enligt bestämmelsen skall varje myndighet inom ramen för sin behörighet och i den utsträckning ärendet kräver bistå andra myndigheter på begäran vid skötseln av en förvaltningsuppgift, och även i övrigt sträva efter att främja samarbetet mellan myndigheterna. Om handräckning mellan myndigheterna föreskrivs särskilt.

Med handräckning avses närmast att utlåtanden och utredningar som behövs för att avgöra ett förvaltningsärende ges till en myndighet som har bett om dem. Skyldigheten att ge handräckning gäller dock endast sådana uppgifter som ankommer på den myndighet till vilken begäran riktats. Samarbetsskyldigheten innebär inte en allmän skyldighet att lämna ut uppgifter.

2.13.1

Myndigheternas allmänna utredningsskyldighet

Myndigheten har det huvudsakliga ansvaret för att ärendet utreds. Syftet med utredningsskyldigheten är att nå en materiell sanning och att komma till ett rätt avgörande.

Paragraf 31 i förvaltningslagen innehåller ett allmänt krav på att den utredning som behövs för att ärendet skall kunna avgöras skall skaffas. Principen är att myndigheten självmant ser till att alla utredningar och uppgifter som är nödvändiga för avgörandet skaffas. Myndigheten är i sista hand skyldig att utreda också den del av ärendet som parten skall utreda.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

I princip skaffar myndigheten själv den nödvändiga utredningen, ifall det inte finns särskilda skäl för att utredningarna skall skaffas och framläggas av parten eller någon annan.

Till myndighetens utredningsskyldighet hör också att skaffa sådana utredningar som den kan få lättare och snabbare än parten och som inte medför kostnader för parten. När pensionsanstalten tar initiativet till att ett ärende utreds (t.ex. att en företagares arbetsinkomst omräknas), är pensionsanstalten i allmänhet också skyldig att skaffa den nödvändiga utredningen.

Myndigheten kan skaffa utredning genom egen försorg eller begära utredning av parten eller någon annan. Myndigheten anvisar också vilka utredningar som skall lämnas in. Myndigheten har å andra sidan också rätt att begränsa mottagandet av sådana uppgifter, som uppenbarligen inte behövs för att avgöra ärendet.

2.13.2

Partens utredningsskyldighet

Parten är skyldig att utreda grunderna för sitt yrkande. I princip skall parten framlägga utredningar samtidigt med sitt yrkande och grunderna för det, men utredningarna kan lämnas även senare.

Det kan hända att parten av praktiska skäl uppmanas att lämna även sådan utredning som myndigheten kan skaffa själv, men som det är ändamålsenligt att begära av parten med hänsyn till ärendets natur (t.ex. uppgifter om bokföringen i sökandens företag). I vilken utsträckning parten är utredningsskyldig kan också bero på, till exempel vilka bilagor som enligt lagen skall fogas till de handlingar som anhängiggörs.

Parten är dessutom skyldig att medverka i de ärenden som parten själv inleder. Parten skall således försöka samarbeta med myndigheten, för att få fram så täckande och sanningsenliga uppgifter som möjligt inför avgörandet av ärendet.

Pensionssökande

Pensionsansökan skall göras på en blankett som fastställts för ändamålet och till ansökan skall fogas en sådan utredning som pensionsanstalten har bestämt.

En bestämmelse om ansökningsblankett och nödvändiga bilagor till ansökan ingår i APL 10 b §, SjöPL 26 § och i AvSL 20 §. I fråga om KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL tillämpas bestämmelsen i APL 10 b § med stöd av hänvisningsbestämmelser.

Om pensionsansökan är så bristfällig att den inte kan behandlas direkt som sådan, bereds sökanden tillfälle att avhjälpa bristen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Sökanden är skyldig att tillställa pensionsanstalten, till exempel ett arbetslöshetsintyg. Vid ansökan om invalidpension skall sökanden bifoga ett läkarutlåtande över sitt hälsotillstånd. Utlåtandet skall innehålla en vård- och rehabiliteringsplan. Pensionsanstalten kan godkänna även ett annat slags läkarutlåtande eller motsvarande utredning. Sökanden kan i sin ansökan uppge var utlåtandet kan fås. Om sökanden vårdas på sjukhus eller om det finns något annat särskilt skäl till det, kan pensionsanstalten (är inte skyldig) skaffa läkarutlåtandet på egen bekostnad (APL 10 b § 2 mom.).

Om sökanden utan godtagbart skäl vägrar att infinna sig hos en av pensionsanstalten namngiven läkare eller vägrar låta undersöka sig på en rehabiliteringsanstalt eller en undersökningsinrättning som anvisats av pensionsanstalten för att utreda arbetsoförmågan, får ansökan avgöras med stöd av den utredning som är erhållits (APL 10 b § 3 mom.).

Om sökanden inte lämnar den nödvändiga tilläggsutredningen till pensionsanstalten inom en av pensionsanstalten utsatt skälig tid, anses ansökan ha gjorts först när den utredning som behövs för att avgöra ansökan inkommit till pensionsanstalten (APL 10 b § 4 mom.).

Pensionssökandens skyldighet att lämna uppgifter är reglerad i APL 17 b § 1 mom. Enligt bestämmelsen skall pensionssökanden ge pensionsanstalten alla uppgifter som behövs för behandlingen och avgörandet av pensionsärendet.

Cirkulär:

A 20/2004	Invalidpensioner, punkt 3.2.2 Bilagor
A 15/1992	Anvisningar för behandling av pensionsansökan, punkt 3.7
A 12/2001	Viimeisen laitoksen periaatetta työeläkejärjestelmässä koskevat lait on vahvistettu (Lagarna om principen om sista anstalt i arbetspensionssystemet har stadfästs; endast på finska)
A 47/2003	Tillämpning av principen om sista anstalt (VILMA)
Anvisningarna	VILMA-förfarandet

Pensionstagaren

Pensionstagaren är skyldig att anmäla till pensionsanstalten sådana förändringar som inverkar på hans eller hennes rätt att få pension eller på pensionens belopp. Närmare bestämmelser om vilka uppgifter som skall anmälas finns i APL 17 b § 2–5 mom.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsanstalten kan kräva utredning av pensionstagaren om faktorer som nämns i 2–5 mom. och som inverkar på pensionens belopp och på pensionsrätten, om det finns skäl att anta att det skett en förändring i dessa omständigheter. Om pensionstagaren inte har lämnat in en sådan utredning till pensionsanstalten inom en av anstalten utsatt skälig tid, får ärendet avgöras utgående från de uppgifter som erhållits (APL 17 b § 6 mom.).

I APL 17 b § föreskrivs om skyldighet att lämna utredningar. Hänvisningsbestämmelser till APL 17 b § finns i KAPL 13 a §, KoPL 11 §, LFöPL 19 §, FöPL 17 §, SjöPL 64 §, AvPL 24 §, AvEL 37 §, AvSL 40 § samt i GeVPL 43 §.

Se cirkulär A 20/2004 Invalidpensioner, kapitel 10, Ändringar i invalidpensionen och ändring av annan pension till invalidpension

Specialbestämmelser

I APL finns specialbestämmelser om fördelningen av utredningsskyldigheten mellan parten och pensionsanstalten. I dem betonas partens utredningsskyldighet.

När en arbetstagares yrkande gäller hans eller hennes anställningsuppgifters giltighet, skall arbetstagaren vid behov lämna sådan utredning om grunderna för sitt yrkande som man skäligen kan förutsätta av honom eller henne, med beaktande av också pensionsanstaltens möjligheter att skaffa utredning. Om yrkandet gäller ett sådant anställningsförhållande som upphört för över fem år sedan, skall arbetstagaren lägga fram tillräcklig utredning som stöd för sitt yrkande (APL 10 a §).

I KAPL 13 a § och i KoPL 11 § hänvisas till APL 10 a §. Utredning av anställningsförhållanden enligt SjöPL regleras i SjöPL 17 a §.

När en arbetstagare meddelar att det fattas uppgifter i förvärvsarbetsregistret, skall arbetstagaren lämna uppgifter om det som saknas i sådan utsträckning att utredning kan inledas på basis av de dem.

Cirkulär A 5/2001, Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden

Anvisningar Utredning och försäkring av anställningsförhållanden

Anvisningar Giltigheten hos uppgifterna om anställningsförhållanden

När ärendet inte kan utredas

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om parten i ett ärende inte lämnar den utredning som begärts av honom eller henne eller pensionsanstalten inte kan skaffa den, får parten bära konsekvenserna av att ärendet inte har kunnat utredas.

Pensionsanstalten avgör pensionsärendet utifrån de uppgifter som erhållits eller låter i visa fall ärendet förfalla.

Se närmare punkt 2.11 Komplettering av handlingar

2.13.3

Pensionsanstaltens begäran om utredning

Pensionsanstalterna måste skaffa olika slags utredningar och utlåtan- den från myndigheter och andra utomstående instanser, till exempel från skattemyndigheterna, socialnämnderna och registerförarna.

Individualisering

Begäran om utlåtande och utredning skall individualiseras. Där skall nämnas vilka särskilda omständigheter utredningen skall innehålla. (32 § i förvaltningslagen)

I vilken grad begäran skall individualiseras beror på sakens natur, men kan också bero på, till exempel de krav som mottagaren av begäran ställer (bl.a. skattemyndigheterna kräver att en begäran är exakt indivi- dualiserad). De frågeformulär som pensionsanstalterna använder upp- fyller i allmänhet kravet på individualiserad utredningsbegäran. I vissa fall kan individualisering också innebära att den som mottar begäran uppmanas att lämna in alla utredningar som han eller hon har om saken.

Med begäran skall samtidigt ges tillräckligt med uppgifter om det ärende som behandlas, så att den som får begäran skall kunna ge ett svar. Pensionsanstalten skall vid behov kunna verifiera vad för slags utred- ning den begärt.

Rättsgrunden för begäran

I sin begäran skall pensionsanstalten ange rättsgrunden för sin rätt att få uppgifter. När pensionsanstalten exempelvis ber en läkare ge uppgifter som gäller sökandens hälsotillstånd, skall pensions- anstalten i sin begäran om uppgifter ange att rätten att få uppgifter baserar sig på APL 17 a § 1 mom. 2 punkten.

Tidsfrist

För att lägga fram utredning skall också en tillräcklig tidsfrist sättas ut med hänsyn till sakens natur. Detta gäller också utredningar som begärs från andra pensionsanstalter och per telefon. (Se punkt 2.13.4 Förelägg- ande av frist för framläggande av utredning)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2.13.4

Föreläggande av frist för att lägga fram utredning

För komplettering av en handling, avgivande av förklaring och framläggande av utredning skall en tillräcklig frist sättas ut med hänsyn till ärendets natur. Parten skall underrättas om att ärendet kan avgöras även om fristen inte iakttas. Fristen kan förlängas på en parts begäran, om det är nödvändigt för att ärendet skall kunna utredas (33 § i förvaltningslagen).

Arbetspensionslagarna innehåller inga exakta bestämmelser om tidsfrister utom när det gäller sökande av ändring. Enligt bestämmelserna om tidsfrister och vissa bestämmelser om övervakning skall sökanden inom skälig tid lämna in de tilläggsutredningar till pensionsanstalten som anstalten behöver för att kunna behandla ärendet.

Bestämmelser om tidsfrist finns i APL 10 b § och i 17 b §, i SjöPL 26 §, AvPF 6 § och i AvSL 20 §. KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL innehåller en hänvisningsbestämmelse till APL 10 b § och 17 b §. En hänvisningsbestämmelse till APL 17 b § finns också i SjöPL, AvSL, AvPL, GeVPL och i AvEL.

Skälig / tillräcklig tidsfrist

För framläggande av utredningar i pensions- och försäkringsärenden skall en tillräcklig tidsfrist enligt arbetspensionslagarna eller en tillräcklig tidsfrist enligt de allmänna principerna i förvaltningslagen sättas ut med hänsyn till ärendets natur. Vad som kan anses skäligt och tillräckligt bedöms utifrån ärendets natur och vad allt den nödvändiga utredningen skall innehålla och också utgående från hur lång tid uppgiftslämnaren faktiskt behöver för att skaffa de begärda uppgifterna. I pensions- och försäkringsärenden anses två veckor i allmänhet som en skälig / tillräcklig tidsfrist. För personer som bor utomlands är det ändamålsenligt att reservera en längre tidsfrist.

När tidsfristen meddelas, skall pensionsanstalten samtidigt nämna att ärendet kommer att behandlas utifrån den utredning som pensionsanstalten har till sitt förfogande, om den begärda utredningen inte har inkommit inom utsatt tid. Om anstalten får utredningen efter den utsatta tiden, men innan ärendet har avgjorts, skall utredningen beaktas.

Tidsfristen kan förlängas på partens begäran. En förlängning av tidsfristen förutsätter emellertid att förlängningen är nödvändig för att ärendet skall kunna utredas.

Försummelse av tidsfristen

Juridiska avdelningen

7.9.2005

När tidsfristen i pensionsärenden försummas leder det i allmänhet inte till att ärendet förfaller. Om sökanden till exempel, trots uppmaning, inte lämnar in det läkarutlåtande eller annan utredning som pensionsanstalten begärt och inte heller meddelar var handlingen kan fås, avgör pensionsanstalten ärendet utifrån de utredningar den har till sitt förfogande (före det är det dock skäl att fråga efter läkarutlåtande från FPA).

Inte heller i försäkringsärenden förfaller ansökan på grund av att tidsfristen har försummats, utan ärendet avgörs utifrån den utredning som finns till förfogande.

Begäran om tilläggsutredningar samt den utsatta tidsfristen, också eventuell förlängning av tidsfristen, antecknas i handläggningspromemorian. En kopia av den skriftliga utredningsbegäran fogas till handlingarna.

2.13.5

Partens muntliga yrkande och utredning

I princip skall arbetspensionsärenden anhängiggöras skriftligt och utredningarna framläggas i skriftlig form.

I 37 § i förvaltningslagen föreskrivs om när en part kan framföra yrkanden och utredningar muntligt:

En myndighet skall på begäran ge en part tillfälle att framföra ett yrkande eller lägga fram utredning muntligen, om det behövs för att ärendet skall kunna utredas och ett skriftligt förfarande skulle bereda parten oskäliga svårigheter. Övriga parter skall kallas att infinna sig samtidigt, om det är nödvändigt för att bevaka parternas rätt eller fördel.

På en parts begäran kan myndigheten också i andra situationer än de som avses i 1 mom. ge parten tillfälle att muntligen framföra uppgifter som är nödvändiga för att ärendet skall kunna utredas.

Muntligt förfarande är befogat, bl.a. när parten har läs- och skrivsvårigheter eller när parten inte kan sköta sina ärenden skriftligt på grund av en skada eller sjukdom. Det är således möjligt att framföra ett yrkande eller lägga fram en utredning muntligt också i andra ärenden än sådana som inletts av en myndighet. Även då skall parten emellertid uttrycka en önskan om att få framföra sitt yrkande eller framlägga sin utredning muntligt. När ett yrkande eller en utredning framförs muntligt skall detta godkännas åtminstone i de fall där motsvarande uppgifter har begärts skriftligt av parten.

Förutom de situationer som avses i 1 mom. kan uppgifter framföras muntligt också i sådana fall där det både ur myndighetens och partens

Juridiska avdelningen

7.9.2005

synvinkel kan anses vara ett mera praktiskt tillvägagångssätt. Även detta förutsätter en viljeyttring från partens sida.

När ett muntligt yttrande godkänns innebär det att den som tar emot informationen antecknar i minnet allt det som parten har framfört muntligt. Då är det inte fråga om muntlig förhandling, utan om nedteckning av information.

När informationen fås muntligt i stället för skriftligt, till exempel per telefon eller via kundtjänsten, godkänns detta i arbetspensionsärenden i princip alltid när det är möjligt. Över de uppgifter som kommit fram i de muntliga diskussionerna görs en promemoria, som fogas till handlingarna. Det är skäl att gå igenom innehållet i promemorian med kunden.

Det är inte ens alltid möjligt att få utredning i skriftlig form. När till exempel gamla anställningsuppgifter utreds, är det ofta ändamålsenligt att godta också ett muntligt svar. Däremot är det inte nödvändigtvis möjligt att verifiera uppgifter om anställningsförhållanden som getts muntligt.

I vissa fall måste pensionsanstalterna dock alltid få uppgifterna i skriftlig form, till exempel när det gäller utredningar som visar när pensionsrätten uppkommit, såsom läkarutlåtande eller arbetslöshetsintyg.

Utöver ändamålsenligheten och serviceaspekterna bör man fästa avseende vid säkerheten i förfarandet.

2.13.6 Syn

En allmän bestämmelse om syn finns i 38 § i förvaltningslagen:

En myndighet kan förrätta syn om det behövs för att ett ärende skall kunna utredas. Den som är part skall ges tillfälle att närvara vid synen och att uttala sin åsikt om de omständigheter som kommer fram. När ärendets art kräver det skall till synen kallas också den myndighet som enligt lag skall utöva tillsyn över verksamheten i fråga eller vars sakkunskap behövs för att ärendet skall kunna avgöras. Syn skall förrättas utan att syneobjektet eller dess innehavare orsakas oskäligen olägenhet.

Vid syn skall upprättas protokoll, av vilket myndighetens viktigaste iakttagelser och parternas anmärkningar skall framgå. Protokollet skall utan dröjsmål delges parten och andra som har kallats till förrättningen.

En syneförrättning är offentlig. En myndighet kan begränsa allmänhetens tillträde till syneförrättningen, om det är påkallat med hänsyn till ärendets art eller karaktären av den verksamhet som

Juridiska avdelningen

7.9.2005

är föremål för syn. Syn får inte förrättas i lokaler som omfattas av hemfriden, om inte något annat bestäms särskilt i lag.

Med syn avses att någon omständighet i samband med ett ärende granskas på platsen. När en myndighet överväger att förrätta syn är utgångspunkten att syn förrättas, om det finns tillräckliga skäl för det. Även parten eller någon annan kan ta initiativet till synförrättning.

I arbetspensionsärenden är det i allmänhet inte nödvändigt att förrätta syn. Syn kan emellertid förrättas, till exempel när det gäller gränsdragning mellan tillämpningen av APL och KAPL.

2.13.7 Inspektion

I 39 § i förvaltningslagen föreskrivs om inspektion:

En myndighet skall underrätta en part som direkt berörs av ärendet om tidpunkten då en inspektion som faller under myndighetens behörighet inleds, såvida syftet med inspektionen inte äventyras av en sådan underrättelse. Parten har rätt att närvara vid inspektionen och att framföra sin åsikt och ställa frågor om omständigheter som har samband med inspektionen. Under inspektionens gång skall parten om möjligt underrättas om inspektionens ändamål, hur den genomförs samt om fortsatta åtgärder. Inspektionen skall förrättas utan att inspektionsobjektet eller dess innehavare orsakas oskälig olägenhet.

Den som förrättar inspektion skall utan dröjsmål avfatta en skriftlig inspektionsberättelse över inspektionen. Av inspektionsberättelsen skall inspektionens förlopp och inspektionsförrättarens viktigaste iakttagelser framgå. Inspektionsberättelsen skall delges en part som har rätt att närvara vid inspektionen.

Inspektionsförrättningen förutsätter att det finns en särskild behörighetsbestämmelse om förrättning av inspektion. Den allmänna bestämmelsen i förvaltningslagen ger således inte någon allmän behörighet att förrätta inspektion. Dessutom gäller bestämmelsen endast sådan inspektion som hör till en myndighets behörighetsområde och som måste förrättas för att utreda ett visst förvaltningsärende eller för att ta reda på om förutsättningarna för att fatta beslut uppfylls. Bestämmelsen gäller således inte inspektioner i samband med övervakning, som hör till myndigheternas behörighet. Inom arbetspensionssystemet tillämpas bestämmelsen om inspektion av Pensionsskyddscentralen och pensionsanstalterna i samband med övervakningen av arbetsgivare.

Den som förrättar inspektion skall avfatta en skriftlig inspektionsberättelse över inspektionen, där inspektionens förlopp och inspektionsför-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

rättarens viktigaste iakttagelser framgår. Omständigheterna i samband med inspektionens förlopp skall antecknas i inspektionsberättelsen, såsom uppgift om de parter som varit närvarande vid inspektionen, föremålet för inspektionen samt de uppgifter som behövs för att kunna individualisera ärendet, t.ex. namnet på den myndighet som förrättat inspektionen, förrättningsdatum och klockslag. Endast de viktigaste iakttagelserna, som kan anses vara av betydelse för att kunna avgöra ärendet, antecknas i inspektionsberättelsen.

Inspektionsberättelsen skall delges de parter som har rätt att närvara vid inspektionen. Övriga parter bereds med stöd av 34 § i förvaltningslagen tillfälle att bli hörda i fråga om de omständigheter som kommit fram vid inspektionen, om dessa omständigheter kan inverka på avgörandet av ärendet.

2.13.8 Muntlig bevisning

En allmän bestämmelse om muntlig bevisning finns i 40 § i förvaltningslagen:

Av särskilda skäl kan i ett förvaltningsärende ett vittne höras under ed eller försäkran och en part under sanningsförsäkran. Parter som omedelbart berörs av beslutet i ärendet skall ges tillfälle att vara närvarande då ett vittne eller en part hörs. Parter har rätt att ställa frågor till den som hörs samt att uttala sin åsikt om dennes berättelse.

Handräckning för användande av muntliga bevismedel ges av den förvaltningsdomstol vid vilken vittnet eller parten lämpligast kan höras. I justitieförvaltningsärenden som behandlas av en domstol verkställs hörandet av domstolen i fråga.

I fråga om vittnesjäv samt ett vittnes och en parts rätt att vägra vittna gäller förvaltningsprocesslagen.

APL innehåller dessutom en särskild bestämmelse om rätt att låta höra vittnen. Enligt bestämmelsen har pensionsanstalten och Pensionskyddscentralen, för att kunna utreda ett ärende, rätt att på eget initiativ eller på partens begäran låta höra vittnen hos allmän underrätt (APL 16 §).

Till vittnen betalas ersättning med iakttagande i tillämpliga delar av lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972). Ersättningen betalas av medel som står till myndighetens förfogande. Om det finns anledning till det, kan myndigheten förplikta en part att ersätta myndigheten helt eller delvis för de ersättningar som betalas av dessa medel (64 § 3 mom. i förvaltningslagen).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2.13.9

Anteckning av uppgifter

Uppgifter om muntligt framförda yrkanden och utredningar som kan inverka på avgörandet i ett ärende skall antecknas eller registreras på något annat sätt. Detsamma gäller uppgifter som har inhämtats ur ett personregister som avses i personuppgiftslagen (523/1999) (42 § i förvaltningslagen).

Vid handläggningen av försäkrings- och pensionsärenden skall således alla nödvändiga uppgifter antecknas.

2.13.10

Övriga instansers skyldigheter

I APL 17 § regleras övriga instansers, såsom arbetsgivarens, skyldighet att lämna uppgifter.

Cirkulär A 27/2002 Integritetsskyddet i arbetspensionsärenden

2.14

Hörande

Myndighetens skyldighet att höra parten före avgörandet är en grundläggande garanti för det processuella rättsskyddet. Myndigheten ansvarar för att hörandet förrättas på ett ändamålsenligt sätt. Utöver skyldigheten att höra parten kan hörandet även omfatta andra personer. Genom specialbestämmelser har hörandeskyldigheten innehållsmässigt kunnat utvidgas eller begränsas.

2.14.1

Hörande av part

Hörande av part regleras i 34 § i förvaltningslagen:

Innan ett ärende avgörs skall en part ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras.

Ett ärende får avgöras utan att en part hörs, om:

1) yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart avslås såsom ogrundat;

2) ärendet gäller anställande i tjänstgöringsförhållande eller antagande till frivillig utbildning;

Juridiska avdelningen

7.9.2005

3) ärendet gäller beviljande av en sådan förmån som grundar sig på bedömning av sökandens egenskaper:

4) hörandet kan äventyra syftet med beslutet eller om det dröjsmål som hörandet medför i behandlingen av ärendet orsakar betydande skada för människors hälsa, den allmänna säkerheten eller miljön; eller

5) ett yrkande som inte rör någon annan part godkänns eller om hörandet av någon annan orsak är uppenbart onödigt.

Tillfälle att uttala sin åsikt och avge en förklaring

Med hörande avses att parten före avgörandet av ärendet bereds tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring om i princip alla sådana omständigheter som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Parten skall också klart och tydligt underrättas om vilka yrkanden och utredningar han eller hon skall klarlägga.

Det räcker med att parten bereds tillfälle att avge sin förklaring, för att hörandeskyldigheten skall fullgöras. Parten kan låta bli att utnyttja sin rätt att bli hörd. Om parten inte utnyttjar sin rätt, utgör det inget hinder för att ärendet skall kunna avgöras.

Meddelande om hörande

Parten skall upplysas om syftet med hörandet samt om den frist som har satts ut för att avge förklaring. I begäran angående hörandet skall man vid behov specificera vilka omständigheter som behöver klarläggas i samband med hörandet. Parten skall tillställas de handlingar som hörandet gäller antingen i original eller som kopior, eller på något annat sätt bereda parten tillfälle att ta del av dem (36 § i förvaltningslagen).

I samband med att parten underrättas om hörandet får han eller hon de handlingar eller kopiorna av dem som är nödvändiga för hörandet. Om handlingarna inte kopieras av kostnadsskäl eller om handlingarna inte sänds av någon annan orsak, bereds parten tillfälle att ta del av handlingarna hos myndigheten eller på något annat ställe som är lämpligt för ändamålet. I meddelandet om hörande skall då nämnas var och när parten kan ta del av handlingarna. I de fall där man överväger att inte sända material som har med hörandet att göra, bör man ta hänsyn till partens faktiska möjligheter att ta del av handlingarna.

När man lämnar ut uppgifter ur läkarutlåtanden bör särskild försiktighet iakttas. Om det är fråga om en psykisk eller annan sjukdom och utlämnandet av sådana uppgifter kan leda till att

Juridiska avdelningen

7.9.2005

partens hälsotillstånd skadas, lämnar man inte ut uppgifterna. Konfidentiella uppgifter om nära anhöriga får inte heller avslöjas.

Se närmare punkt 2.12.2 Offentlighet och sekretess.

I meddelandet om hörande skall den tidsfrist som satts ut för att avge förklaring anges. Enligt 33 § 2 mom. i förvaltningslagen skall parten i meddelandet om hörande dessutom underrättas om att ärendet kan avgöras även om fristen inte iakttas.

I allmänhet skriftligt

I princip skall hörandet ske skriftligt. Beroende på situationen kan hörandet förrättas muntligt. Det som är väsentligt i sammanhanget är att hörandet sker på ett sådant sätt att den som blir hörd garanteras en möjlighet att bevaka sina intressen.

Om parten blir hörd per telefon, görs en promemoria över diskussionen. Av promemorian framgår tidpunkten och innehållet samt de som deltagit i diskussionen. Promemorians innehåll går igenom med kunden och promemorian fogas till handlingarna.

I samband med hörandet kan parten också framföra yrkanden i ärendet.

I arbetspensionsärenden är det inte alltid nödvändigt att höra parten på förhand, eftersom pensionsanstalten är skyldig att självmant se till att saken utreds och oftast också är skyldig att på egen bekostnad skaffa sådan nödvändig utredning som inverkar på ärendet. Samma linje följer också självrättelseförfarandet i arbetspensionsärenden.

När besvär har anförts i ärendet, ser besvärinstansen till att hörande förrättas.

2.14.1.1

Hörande inom arbetspensionssystemet

Inom arbetspensionssystemet hörs parten när ett ärende som gäller partens rätt, fördel eller skyldighet skall avgöras. Parten kan uttala sin åsikt i saken och vanligtvis känner parten till de omständigheter som utgör grund för hur ärendet avgörs. Till exempel på ansökningsblanketten har parten uppgett sin ståndpunkt och vanligtvis har parten kännedom om eventuella läkarutlåtanden, medan hörandet i fråga om myndighetshandlingar vid behov förrättas av den behöriga myndigheten. Myndighetshandlingar, t.ex. skattehandlingar, som ibland måste skaffas i samband med behandlingen av ett pensions- eller pensionsförsäkringsärende, baserar sig vanligen på partens egna anmälningar eller egen verksamhet, vilket innebär att parten vanligtvis också känner till de omständigheter som ligger till grund för sådana handlingar.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Inom arbetspensionssystemet är behovet av att särskilt höra parten i någon fråga i samband med förvaltningsförfarandet i praktiken litet. Vid behov bereds parten tillfälle att bli hörd. Till exempel i samband med behandlingen av en pensionsansökan hörs parten om sådana tilläggsutredningar som han inte känner till från förut och som eventuellt kan inverka på hur ärendet avgörs. Däremot hörs inte parten särskilt i fråga om exempelvis pensionsanstaltens interna utredningar i samband med behandlingen av ärendet eller i fråga om pensionsanstaltens sakkunnigläkarens ståndpunkt. Sådana handlingar eller eventuellt muntligt givna uppgifter är så kallade pensionsanstaltens interna promemorior eller uppgifter som kan jämföras med dem. Hörande behöver inte förrättas på grund av dem, eftersom beslutet förutom avgörandet i sak också innehåller de rättsliga grunder och faktagrunder som avgörandet baserar sig på. (Se även kapitel 9, punkt 9.4.3 Överföring till besvärinstansen och provisoriskt beslut)

Bestämmelsen i APL 10 c § 2 mom., som klarlägger sakkunnigläkarens roll i pensionsanstalten, trädde i kraft 1.1.2005. Enligt den skall en eller flera legitimerade läkare i pensionsanstalten delta i beredningen av ärenden som gäller arbetsförmåga eller rehabilitering samt delta i beredningen av andra ärenden som innehåller medicinska frågor. Pensionsanstaltens sakkunnigläkare får anteckna sin ståndpunkt i handlingarna utan att iaktta de formkrav som ställs på medicinska intyg och utlåtanden i 23 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994). Eftersom läkaren i egenskap av sakkunnig deltar i beslutsprocessen vid pensionsanstalten och således utgör en del av pensionsanstaltens interna beslutprocess, behöver hörande inte förrättas om de interna promemorior som läkaren uppgör.

I regel är hörande nödvändigt när flera parter har framfört yrkanden i ärendet. Hörande är också nödvändigt när en utredning som pensionsanstalten har fått skulle leda till att de yrkanden som ursprungligen har framförts måste bedömas på ett annat sätt till följd av den nya utredningen, eller när utredningen skulle leda till att grunderna för avgörandet måste omprövas i avsevärd grad. Hörande är nödvändigt, till exempel när en utredning som pensionsanstalten skaffat delvis skulle leda till att en förmån dras in eller minskas eller att ansökan avslås, eller när utredningarna som pensionsanstalten fått är motstridiga sinsemellan.

I ärenden som beror på prövning kan hörande vara nödvändigt, för att ärendet skall kunna utredas grundligt.

Exempel:

Pensionstagaren hörs när pensionsanstalten överväger återkrav av pension som betalts utan grund.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

I arbetspensionsärenden, såsom tillämpningsärenden, hörs i princip alla parter (uppdragsgivare / uppdragstagare) innan beslutet ges.

Pensionsanstalterna kan också höra andra pensionsanstalter. I felförsäkringsfall hör den beslutande pensionsanstalten den pensionsanstalt, där felförsäkringen har inträffat.

Hörandeskyldigheten gäller också FöPL- och LFöPL-arbetsinkomstårenden, till exempel när företagaren har försummat sin skyldighet att teckna försäkring eller när pensionsanstalten omräknar arbetsinkomsten på eget initiativ.

Cirkulär:

A 20/2004 Invalidpensioner

A 34/1991 Rättelse av felaktigt försäkrande, KAPL/KoPL

A 10/2001 Komplettering av anvisningarna om rättelse av felaktig försäkring

A 5/2001 Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden

A 23/2001 Arbetslöshetspension

Anvisningar Utredning och försäkring av anställningsförhållanden

Anvisningar Utbetalning av pensionen till en annan än pensions- tagaren själv

Anvisningar Giltigheten hos uppgifter om anställningsförhållanden

2.14.1.2

Ingen hörandeskyldighet

Hörande behöver inte förrättas när ett yrkande lämnas utan prövning eller avslås direkt såsom ogrundat. Med ogrundat yrkande avses, till exempel att sökanden inte uppfyller villkoren för att få de förmåner som sökanden ansöker om. Detta förutsätter att villkoren för att få förmånen har angivits så klart att de inte ger utrymme för prövning (t.ex. villkor om åldersgräns). Om till exempel den tidsfrist som fastställts för att anhängiggöra ärendet har försummats, kan beslutet om att ärendet lämnas utan prövning fattas utan att parten hörs.

Hörande behöver inte heller förrättas i situationer, där hörandet kan äventyra syftet med beslutet eller där det dröjsmål som hörandet medför i behandlingen av ärendet orsakar betydande skada för människors

Juridiska avdelningen

7.9.2005

hälsa, för den allmänna säkerheten eller miljön. Det är motiverat att inte höra parten om det finns grundad anledning att av partens tidigare handlingar eller av innehållet i det beslut som kommer att ges dra slutsatsen att parten försöker motarbeta eller förhindra beslutsfattandet, till exempel genom att förstöra material, gömma undan eller förstöra eller göra sig av med den egendom som är föremål för beslutet.

Ärendet kan avgöras utan att parten hörs också när ett yrkande, som inte rör någon annan part, godkänns eller när det av någon annan orsak är uppenbart onödigt att höra parten. Hörande är uppenbart onödigt och förrättas inte endast i de fall där någon, utan att samtidigt lägga fram någon utredning som skulle inverka på hur ärendet kommer att avgöras, motsätter sig att en ansökan som har riktats till myndigheten godkänns.

Att säkerställa effektiviteten i förvaltningen på bekostnad av partens rättsskydd är inte förenligt med den nuvarande rättsutvecklingen. Det är därför inte längre möjligt att avgöra ett ärende utan hörande på grund av att ärendet är brådskande eller för att myndigheten enligt föreskrifter måste avgöra ärendet inom en viss frist.

Inom arbetspensionssystemet är hörande onödigt, bl.a. när familjepensionen minskar till följd av att en ny förmånstagare kommit till. I sådana fall underrättas parten om denna omständighet i beslutet. De som tidigare ansökt om familjepensionen bör dock underrättas om att en ny ansökan har anlänt till pensionsanstalten.

Hörande är i allmänhet onödigt också när det är fråga om uppgifter som erhållits ur officiella register eller uppgifter som parten själv gett till en annan myndighet. Detta gäller även inkomstutredningar som pensionsanstalten skaffat, förutsatt att de inte är motstridiga sinsemellan.

I SITO-ärenden behöver arbetsgivaren inte höras, om det är fråga om ett anställningsförhållande, för vilket försäkringspremierna har preskriberats och som pensionsanstalten redan i övrigt har tillräckligt med bevis om.

2.14.1.3

Medicinska och andra utredningar

När det övervägs om parten borde höras i fråga om utredningar som gäller hälsotillståndet, är det värt att beakta att sådana uppgifter är sekretessbelagda, till exempel på grund av sjukdomens art.

Sökanden behöver inte höras, t.ex. med anledning av sjukjournaler som inbegärts från sjukhus, utlåtande som sänts in av den läkare som behandlat eller undersökt sökanden eller med anledning av resultaten av rehabiliteringsundersökningar.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Den behandlande läkaren skall i samband med undersökningarna förklara för den sökande det som gäller hans eller hennes hälsa. Sjukhusen och undersökningsanstalterna sänder sjukjournalerna och undersökningsresultaten direkt till patienten.

Den sökande blir hörd, om ett läkarutlåtande som anlänt direkt till pensionsanstalten innehåller uppgifter som avviker från dem som fåtts i övrigt, såsom uppgifter om förhållandena på arbetsplatsen, och de nya uppgifterna ser ut att leda till ett avgörande som är mindre fördelaktigt för den sökande.

Likaså skall parten höras, om pensionsanstalten har bett om ett utlåtande av en utomstående sakkunnigläkare på basis av handlingarna, och utlåtandet och den tidigare utredningen är motstridiga sinsemellan och skulle leda till att ansökan avslås.

Försäkringsdomstolen hade vid behandlingen av besvär begärt utlåtande av sin läkarsuppleant, som inte deltog i behandlingen av ärendet. Det var fråga om en utredning som kunde inverka på avgörandet av ärendet. Försäkringsdomstolen borde därför inte ha avgjort besvären utan att bereda parten tillfälle att ge en skriftlig utredning med anledning av utlåtandet. Ärendet återförvisades till försäkringsdomstolen. HD:s utslag 2.2.1994, SA 93/180, lig-gare 357.

Andra utredningar

Det som nämnts ovan gäller också utredningar som fåtts i andra ärenden än pensionsärenden. Sökanden hörs, till exempel när arbetsgivarens utlåtande i ett ärende som gäller individuell förtidspension står i uppenbar strid med någon annan utredning i ärendet eller när de uppgifter som lämnats i samband med en försäkringsansökan är sinsemellan motstridiga.

2.14.2

Hörande av annan person eller instans

När intressebevakaren, vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för talan skall huvudmannen höras och när huvudmannen för talan skall intressebevakaren, vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare höras, om detta är nödvändigt med hänsyn till huvudmannens fördel eller för att saken skall kunna utredas (35 § i förvaltningslagen).

Se punkt 2.7 Part och partens talerätt samt cirkulär A 8/2000 Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2.15 Beslut

Ett beslut är det avgörande som träffats i ett förvaltningsärende och där myndighetens avgörande samt motivering framgår och genom vilket behandlingen av ärendet avslutas. Som beslut betraktas också förhandsuppgifter och –beslut som getts på särskild ansökan.

2.15.1 Beslutets form

Beslutets form regleras i 43 § förvaltningslagen:

Förvaltningsbeslut skall ges skriftligen.

Ett beslut kan ges muntligen, om det är nödvändigt på grund av att ärendet är brådskande.

Ett muntligt beslut skall utan dröjsmål också ges skriftligen jämte rättelse- eller besväransvisning. Fristen för sökande av rättelse eller ändring börjar löpa från delfåendet av det skriftliga beslutet, enligt vad som föreskrivs särskilt.

Huvudregeln är att beslutet ges skriftligt. Ett beslut kan emellertid också ges muntligt, om det är nödvändigt på grund av att ärendet är brådskande. Det kan till exempel vara fråga om ett beslut om att en verksamhet avbryts temporärt, som ges på basis av information som har skaffats i samband med övervaknings- och inspektionsåtgärder. Även om det enligt förvaltningslagen i vissa fall är möjligt att ge beslut muntligt, ges besluten inom arbetspensionssystemet dock alltid skriftligt.

Beslutet ges på det språk (finska eller svenska) på vilket det har begärts i ansökan (på vilket ansökan har gjorts). Om det i ärendet finns flera parter, som har använt olika språk, ges beslutet till varje part på det språk han eller hon har använt. LPA och FPA är skyldiga att ge beslut också på samiska.

Beslutet undertecknas. Underskriften kan göras maskinellt, om beslutet ges som ett dokument, som tillkommit genom maskinell databehandling eller åtminstone delvis åstadkommits genom tryckningsförfarande (APF 23 §).

Vid elektronisk kommunikation kan beslutshandlingen undertecknas elektroniskt. En myndighets elektroniska signatur skall uppfylla villkoren i 18 § i lagen om elektroniska signaturer (EkomL 16 §). När giltighetstiden för myndighetens elektroniska signatur i en beslutshandling löpt ut har en part rätt att på begäran avgiftsfritt få en kopia av beslutshandlingen (EkomL 17 §).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2.15.2

Beslutets innehåll

I 44 § i förvaltningslagen finns bestämmelser om det allmänna i innehållet i förvaltningsbeslut:

Av ett skriftligt beslut skall tydligt framgå:

- 1) den myndighet som har fattat beslutet samt tidpunkten för beslutet;
- 2) de parter som beslutet direkt gäller;
- 3) motiveringen för beslutet och en specificerad uppgift om vad en part är berättigad eller förpliktad till eller hur ärendet annars har avgjorts, samt
- 4) namn och kontaktuppgifter för den person av vilken en part vid behov kan begära ytterligare uppgifter om beslutet.

När ett muntligt beslut ges skall parten meddelas hur ärendet har avgjorts och ges en redogörelse för motiveringen för beslutet.

Lagrummet gäller i synnerhet innehållskraven på sådana beslut genom vilka ärenden som gäller någons förmån, rättighet eller skyldighet avgörs.

I beslutet skall anges den myndighet som har fattat beslutet samt tidpunkten för beslutet. I beslutet skall också nämnas de parter som beslutet gäller. Till den delen räcker det att i beslutet nämna parternas namn.

Av beslutet skall också framgå beslutsmotivering samt vad parten är berättigad eller förpliktad till eller hur ärendet i övrigt har avgjorts. Motivering av beslut regleras närmare i 45 § i förvaltningslagen (se punkt 2.15.3, Motivering av beslut). Motiveringen kan också fogas som bilaga till beslutet.

Genom beslutet skall den som ärendet gäller få reda på vad myndigheten har beslutat om hans eller hennes förmån, rättighet eller skyldighet. Beslutet skall kunna fungera som anvisning för den berörda parten, till exempel om vad han eller hon har beviljats, vad han eller hon får göra eller har blivit förpliktad till och därför skall göra.

Hur exakt beslutet skall individualiseras beror på ärendets natur. Utgångspunkten är att parten genom beslutet får veta hur myndigheten har avsett att ordna de omständigheter den fattat beslut om.

T.ex. i fråga om beviljande pensionsbeslut konstateras vem som har beviljats pension och hur pensionen utbetalas (månatligen,

Juridiska avdelningen

7.9.2005

betalningsdag och betalningsadress). I beslutet hänvisas också till kalkyler som uppgjorts och eventuella separata beslut som fattats i ärendet, t.ex. ett beslut om pension som betalas retroaktivt för en viss tid.

I ett meddelande som bifogas beslutet uppmanas sökanden att kontrollera att alla anställningsförhållanden har beaktats när pensionen har fastställts. I beslutet anges endast de lagstadgade pensionerna, även registrerade tilläggs pensioner. Om oregistrerade tilläggs pensionsordningar utfärdas ett separat beslut.

Cirkulär A 20/2004 Invalidpensioner, kapitel 7 Utformning och motivering av beslut om invalidpension

Tydlighetskravet gäller beslutets begriplighet. I beslutet skall avgörandet av ärendet framställas så att det är begripligt och entydigt både tanke- mässigt och språkligt. Begripligheten bedöms utgående från partens, dvs. beslutsmottagarens, synvinkel. Det bidrar till begripligheten att man i beslutet använder sig av allmänspråkliga uttryck och tydliga satskon- struktioner samt att man undviker uttryck som lämnar rum för tolkning.

I beslutet skall också anges namn och kontaktuppgifter för den person av vilken en part vid behov kan begära ytterligare uppgifter om beslutet. Det vore bra att i beslutet nämna namnet på, till exempel den som fattat beslutet eller någon annan som deltagit i avgörandet av ärendet, och dessutom ange personens telefonnummer. Om flera personer har del- tagit i avgörandet av ärendet, kan en av dem nämnas i beslutet.

Utöver den egentliga beslutsdelen kan beslutet också innehålla kalkyler. Om det i samband med handläggningen av ärendet har uppgjorts kal- kyler, fogas de till beslutet.

Besväransvisning samt upplysning om besvärförbud och oöverklagbarhet

Till ett beslut som får överklagas skall fogas en besväransvisning (47 § i förvaltningslagen). Om det enligt en särskild bestämmelse är förbjudet att anföra besvär eller om beslutet inte är överklagbart, skall den be- stämmelse som ligger till grund för detta anges i beslutet (48 § i för- valtningslagen). (Se kapitel 9, punkt 9.4.1.1 Överklagbarhet och be- sväransvisning, punkt 9.4.1.4.2 Besvärsskriftens form och innehåll samt punkt 9.4.1.4.3 Inlämnande av besvärsskrift)

2.15.3

Motivering av beslut

Med tanke på partens rättskydd är det viktigt att beslutet motiveras. *Utgångspunkten är att beslut alltid skall motiveras.* En huvudregel är också att sökandens alla yrkanden återges i beslutet. Motiverings-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

skyldigheten accentueras särskilt i fråga om avslag eller förpliktande beslut.

2.15.3.1

Bestämmelser

I 45 § i förvaltningslagen finns bestämmelser om motivering av förvaltningsbeslut:

Ett beslut skall motiveras. I motiveringen skall det anges vilka omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats.

Motiveringen för ett beslut kan utelämnas, om:

- 1) ett viktigt allmänt eller enskilt intresse förutsätter att beslutet meddelas omedelbart;
- 2) beslutet gäller val som förrättas av ett kommunalt kollegialt organ;
- 3) beslutet gäller antagande till frivillig utbildning eller beviljande av en sådan förmån som grundar sig på en bedömning av sökandens egenskaper;
- 4) ett yrkande som inte gäller någon annan part godkänns genom beslutet och ingen annan har rätt att söka ändring i beslutet; eller
- 5) motivering av någon annan särskild orsak är uppenbart onödig.

I de situationer som avses i 2 mom. skall motivering dock ges, om beslutet innebär en väsentlig ändring av vedertagen praxis.

Den allmänna principen är att myndigheten skall motivera sitt beslut. Beslutet skall motiveras genom att framföra faktagrunderna för det, dvs. de omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet samt vilken juridisk betydelse dessa har tillmätts. Som faktagrunder kan nämnas endast de faktorer som direkt inverkat på slutresultatet.

Bevisprövning behöver inte motiveras, vilket innebär att det t.ex. inte krävs att man uppger varför ett omtvistat ärende har ansetts ha ett visst innehåll. Om t.ex. två personers vittnesbörd om en anställning inte är tillräckligt för att bevisa att anställningsförhållandet existerar, räcker det att i beslutet nämna att det inte finns tillräckliga bevis på anställningsförhållandet.

I motiveringen skall också nämnas de juridiska grunder, dvs. de bestämmelser och föreskrifter som beslutet baserar sig på. En tydlig och kon-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

sekvent framställning av dem kan kräva att man redogör för bestämmelserna.

Motiveringen framställs i den egentliga beslutsdelen eller i bilagan, till exempel i en kalkyl. En sådan bilaga kan betraktas som en fast del av förvaltningsbeslutet, även om det är fråga om en formellt sett separat handling.

Motiveringen skall vara tillräckligt tydlig och detaljerad, så att sökanden förstår vilken beslutsfattarens ståndpunkt i ärendet är och på vilken grund avgörandet har träffats. Tillbörlig och tydlig motivering ökar förtroendet för innehållet i avgörandena och minskar onödigt ändringssökande.

Motiveringen har en central betydelse med tanke på användningen av rätten att söka ändring. Motiveringen ger sökanden information om bl.a. vilka omständigheter det lönar sig att föra fram i en eventuell besvärsskrift eller vilket slags ny information sökanden bör skaffa.

Till besvärinstanserna förmedlar motiveringen information om vilka omständigheter pensionsanstalten har fäst uppmärksamhet vid när den träffat avgörandet och vilken betydelse den har tillmätt dem.

God förvaltningssed förutsätter att en part vid behov ges utredning om motiveringen av ett beslut även efter att beslutet har getts. Utredning som lämnas efteråt får dock inte ersätta motiveringen i det egentliga beslutet, utan det är då närmast fråga om kompletterande utredning. Målet är att det egentliga beslutet motiveras så tydligt och begripligt att det inte uppstår behov av att förklara saken efteråt.

När beslutet medför väsentlig ändring i vedertagen beslutspraxis, bör denna omständighet alltid motiveras. Motiveringsskyldigheten gäller också när avgörandet inte överensstämmer (delvis eller inte alls) med sökandens yrkande eller när beslutet är förpliktande för en part. Sökandens rättsskydd förutsätter att *negativa beslut motiveras individualiserat* - enbart hänvisning till lagrum räcker inte som motivering. Av motiveringen skall således framgå vilka lagrum som står som grund för avgörandet och åtminstone det väsentliga innehållet i dem samt hur bestämmelserna har inverkat på avgörandet. Bestämmelsernas centrala innebörd kan framställas antingen genom att skriva in lagrummet i motiveringen eller genom en fritt formulerad förklaring.

Om kraven godkänns endast delvis skall det av motiveringen till beslutet framgå varför man har kommit till ett delvis negativt avgörande. För en person som t.ex. sökt full invalidpension är en beviljad delinvalidpension ett delvis negativt beslut, liksom rehabiliteringsstöd för den som sökt invalidpension.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Exempel på vilka uppgifter ett beslut skall innehålla utöver motiveringen:

I ett SITO-beslut fastställs den pensionsberättigande anställningstiden i en avslutad APL-anställning och den pensionsgrundande lönen. I fråga om en fortgående anställning fastställs anställningens begynnelse tidpunkt. I fråga om KAPL och KoPL fastställs löneuppgifterna och löneutbetalningstiden i anställningen.

Form- och motiveringskraven på beslut gäller också beslut om arbetsinkomst, avslutande av försäkring och rätt att inte teckna försäkring enligt FöPL och LFöPL.

Från och med 1.1.2004 får den som söker rehabilitering ett överklagbart beslut. Däremot kan man inte överklaga beslut som gäller rehabiliteringens innehåll, rehabiliteringsunderstöd eller ersättning av de oumbärliga och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen förorsakar (APL 4 m §).

I beslut om betalning av rehabiliteringspenning konstateras att rehabiliteringspenning betalas under den tid som rehabiliteringen pågår. I beslutet anges den tidpunkt då utbetalningen av rehabiliteringspenning börjar och den tidpunkt då den sannolikt upphör. I beslutet konstateras dessutom att rehabiliteringsklienten är skyldig att ge en utredning om att rehabiliteringen fortgår, t.ex. ett intyg från skolan i början av terminerna.

De som redan får pension får separat beslut om rehabiliteringstillägg.

I beslutet kan också meddelas om utbetalning av rehabiliteringsunderstöd under väntetiden innan rehabiliteringen börjar och för tiden mellan eventuella rehabiliteringsperioder samt för den tid det tar att utarbeta en rehabiliteringsplan.

Om ålderspension beviljas i stället för invalidpension med stöd av APL 4 § 6 mom. eller ikraftträdandebestämmelsens 2 moment, skall beslutsmotiveringen innehålla de lagrum som avgörandet grundar sig på.

Om återkrav av pension ges ett överklagbart beslut. Om återkravet verkställs genom att kvitta förmån som betalats utan grund mot framtida pensionsrater, skall detta nämnas i beslutet. Samtidigt uppges det belopp som kvittas och mot vilken pension kvittningen sker.

Om pensionsanstalten avstår från återkrav, ges på partens begäran ett överklagbart beslut om saken.

Cirkulär:

Juridiska avdelningen

7.9.2005

20/86	Motivering av invalidpensionsbeslut
A 34/92	Återkrav av pension som betalats utan grund.
A 47/2003	Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA)
A 7/2004	Arbetspensionsrehabilitering
A 20/2004	Invalidpensioner
Anvisningar	VILMA-förfarandet

Ingen motiveringskyldighet

Om ett viktigt allmänt eller enskilt intresse förutsätter att beslutet meddelas omedelbart, kan motiveringen i beslutet utelämnas. Motivering kan inte utelämnas enbart av den orsaken att en motivering av beslutet avsevärt skulle fördröja beslutsfattandet. När man överväger att lämna bort motiveringen bör man eftersträva att beakta olika intressen i ärendet på ett rättvist sätt.

Beslut behöver inte heller motiveras när ett yrkande som inte gäller någon annan part godkänns genom beslutet och ingen annan har rätt att söka ändring i beslutet. I fråga om positiva beslut räcker det med hänvisning till lagen och de bestämmelser som beslutet grundar sig på. När avgörandet är positivt för sökanden är ett sådant förfarande tillräckligt med tanke på sökandens rättsskydd.

Motivering kan också utelämnas när en motivering av någon annan särskild orsak är uppenbart onödig. Huruvida motivering är onödigt skall bedömas från fall till fall med hänsyn till partens rättsskydd och behov av information.

Om beslutet innebär en väsentlig ändring av vedertagen praxis, skall beslutet dock motiveras också i de situationer som nämnts ovan.

2.15.4 Delgivning

2.15.4.1 Delgivningsskyldighet

Ett beslut som en myndighet har fattat skall av myndigheten utan dröjsmål delges en part och andra som den känner till som har rätt att söka rättelse i det eller rätt att överklaga det genom besvär. Myndigheten skall delge också ett sådant beslut som inte får överklagas. Myndigheten skall under behandlingen av ett ärende sköta delgivningen av

Juridiska avdelningen

7.9.2005

meddelanden, kallelser eller andra handlingar som inverkar på behandlingen av ärendet.

En handling delges i original eller kopia. Om det till en handling som skall delges har fogats handlingar som tillkommit vid ärendets behandling och som inte kan överlämnas till mottagaren, skall myndigheten bereda mottagaren tillfälle att ta del av dem hos myndigheten eller stämningssmannen. Vid delgivningen skall det meddelas var och hur länge handlingarna är tillgängliga. (54 § i förvaltningslagen)

Varje förvaltningsbeslut som fattas och som gäller en persons rättsliga ställning skall således delges. Även övriga handlingar som inverkar på behandlingen av ärendet, såsom meddelanden och kallelser, skall delges. Meddelanden som delges är bl.a. meddelande om inspektion och meddelande om hörande. Kallelser som skall delges är kallelse till syn eller hörande av vittne eller kallelse till ett tillfälle där parten ger utredning muntligt. Övriga handlingar som inverkar på behandlingen av ärendet och som skall delges är uppmaning att komplettera handlingar, inspektionsberättelse, syneprotokoll, meddelande om att handling inkommit och uppskattning av när ett beslut kommer att ges.

Delgivning med privatpersoner

I 56 § i förvaltningslagen föreskrivs om delgivning med privatpersoner:

Delgivning med en privatperson skall ske med personen själv eller med hans eller hennes lagliga företrädare. Om både delgivningens mottagare och dennes företrädare har rätt att föra talan i ärendet, skall delgivning ske med vardera särskilt.

I ett ärende som angår två eller flera parter gemensamt skall delgivningen ske med den kontaktperson som har angivits i den gemensamma skrivelsen. Har en kontaktperson inte angivits sker delgivningen med den första undertecknaren av handlingen. Mottagaren skall underrätta övriga undertecknare om delgivningen.

Delgivning sker med en person som en part har befullmäktigat, om den befullmäktigades rätt att ta emot delgivningar inte har begränsats särskilt eller delgivningen inte skall ske med parten personligen. Den befullmäktigade skall underrättas om en delgivning som har skett med huvudmannen.

I bestämmelsen avses med privatpersoner fysiska personer och personer som idkar närings- eller företagaverksamhet utan att verksamheten bildar en egen juridisk person. Med laglig företrädare avses vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare, till exempel en intressebevakare som har förordnats för en person.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Huvudregeln är att delgivningen sker med parten själv. Om personen däremot har en laglig företrädare, sker delgivningen med den lagliga företrädaren. Delgivningen skall dock ske både med mottagaren och med dennes lagliga företrädare när bägge har rätt att föra talan i ärendet.

Delgivning sker med parten själv, bl.a. när parten skall infinna sig hos myndigheten personligen eller när försummelse av skyldighet som är föremål för delgivningen kan leda till skadliga följder för parten.

Om delgivningen sker med parten och inte med den som parten har befullmäktigat, skall den befullmäktigade underrättas om det. Den befullmäktigade skall underrättas också när delgivningen sker med huvudmannen på grund av att det råder oklarhet om fullmakten och besvärstiden eller tidsfristen för att bevara någon annan rättighet börjar löpa från delgivningstidpunkten.

I ett ärende som gäller två eller flera parter gemensamt skall delgivningsmottagaren underrätta de övriga parterna om delfåendet. Om den underrättelseskyldige försummar att göra detta är han enligt 68 § i förvaltningslagen skyldig att ersätta en skada som uppstår på grund av att underrättelsen försummas eller av att den försenas, i den mån det prövas vara skäligt med hänsyn till försummelsens art och övriga omständigheter.

Till den handling som skall delges skall myndigheten foga ett meddelande om mottagarens underrättelseskyldighet samt om det skadeståndsansvar som är förbundet med åsidosättande av skyldigheten (68 § 2mom. i förvaltningslagen). Skadeståndsärenden behandlas vid allmän domstol.

Delgivning med sammanslutningar, stiftelser, dödsbon och konkursbon

Delgivning med sammanslutningar, stiftelser, dödsbon och konkursbon regleras i 57 § i förvaltningslagen:

Vanlig delgivning med en sammanslutning eller en stiftelse skall ske under den adress som sammanslutningen eller stiftelsen har angett. Bevislig delgivning med en sammanslutning eller en stiftelse skall riktas till en person som har rätt att ta emot delgivningar på dess vägnar.

Delgivning med ett dödsbo skall riktas till den bodelägare som har hand om boet eller till boförvaltaren. Om dödsboet förvaltas gemensamt av flera dödsbodelägare, kan delgivningen riktas till en av dem. Delägaren skall underrätta de övriga bodelägarna om delfåendet.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Delgivning med ett konkursbo skall riktas till boförvaltaren.

Om parten är en juridisk person, sker delgivningen med en fysisk person, som är den juridiska personens lagliga företrädare.

Bevislig delgivning med en sammanslutning anses ha skett när den har riktats till en person som ensam eller tillsammans med en annan har rätt att teckna sammanslutningens namn. Delgivning med ett andelslag eller ett aktiebolag anses ha skett när den har riktats till någon av styrelsemedlemmarna, verkställande direktören eller till någon annan person, som ensam eller tillsammans med någon annan har rätt att teckna firma. Delgivningen med öppna bolag och kommanditbolag anses ha skett när den har riktats till en bolagsman, verkställande direktören eller till en prokurist. Till en stiftelse anses delgivningen ha skett när den har riktats till styrelseordföranden eller till en person som ensam eller tillsammans med en annan har rätt att teckna stiftelsens namn.

Delgivning med ett dödsbo skall i första hand riktas till den bodelägare som har hand om boet eller till boförvaltaren, om en sådan har förordnats. Dödsbodelägare är arvingar och universaltestamentestagare samt den efterlevande maken eller maken fram till tidpunkten för avvitrningen. Innan dödsboets förvaltning ordnas fungerar den delägare som bött tillsammans med arvlåtaren eller den delägare som i övrigt har möjlighet att ta hand om egendomen som interimistisk boförvaltare. När boutredare har förordnats, fungerar boutredaren som boförvaltare. Med boförvaltare likställs också testamentsexekutor och skiftesman.

Om en boförvaltare inte har förordnats, förvaltar och företräder bodelägarna boet tillsammans. Då skall den delägare som delgivningen riktats till underrätta de övriga bodelägarna om delfåendet. Om den underrättelseskyldige försummar att göra detta är han enligt 68 § i förvaltningslagen skyldig att ersätta en skada som uppstår på grund av att underrättelsen försummas eller av att den försenas, i den mån det prövas vara skäligt med hänsyn till försummelsens art och övriga omständigheter.

Till den handling som skall delges skall myndigheten foga ett meddelande om mottagarens underrättelseskyldighet samt om det skadeståndsansvar som är förbundet med åsidosättande av skyldigheten (68 § 2 mom. i förvaltningslagen). Skadeståndsärenden behandlas vid allmän domstol.

I ett konkursbo har boförvaltaren fullmakt att handla på boets vägnar.

Delgivning med myndigheter

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Delgivning sker med den myndighet som för talan i ärendet. Om det är oklart vilken myndighet som för statens talan, sker delgivningen med länsstyrelsen.

Bevislig delgivning med en kommun skall riktas till kommundirektören eller till ordföranden för det organ som för kommunens talan i ärendet. Delgivningen kan också riktas till någon annan som har rätt att på kommundirektörens eller ordförandens vägnar ta emot tillkännagivanden.

Beträffande delgivning med en enskild som sköter ett offentligt förvaltningsuppdrag gäller vad som föreskrivs i 56 och 57 § i förvaltningslagen om delgivning med en enskild. (58 § i förvaltningslagen)

2.15.4.2

Delgivningssätt

Delgivning verkställs som vanlig eller bevislig delgivning eller, om den inte kan verkställas på nämnt sätt, såsom offentlig delgivning. Offentlig delgivning kan användas också när en handling skall delges över trettio personer som är kända eller när personernas antal är okänt. (55 § i förvaltningslagen)

Vanlig delgivning

Vanlig delgivning används alltid när det inte finns särskilda skäl att använda andra delgivningssätt.

Vanlig delgivning sker per post genom brev till mottagaren. Mottagaren anses ha fått del av ärendet den sjunde dagen efter det att brevet avsändes, om inte något annat visas. Ett ärende anses dock ha kommit till en myndighets kännedom den dag brevet anlände (59 § i förvaltningslagen).

Bevislig delgivning och mellanhandsdelgivning

Bevisliga delgivningssätt är delgivning mot mottagningsbevis, överlämnande av en handling, stämningssdelgivning samt mellanhandsdelgivning.

Bevislig delgivning föreskrivs i 60 § i förvaltningslagen:

En delgivning skall verkställas per post mot mottagningsbevis, om den gäller ett förpliktande beslut och tiden för sökande av ändring eller någon annan tidsfrist som påverkar mottagarens rätt börjar löpa från det att beslutet delgavs. Mottagningsbevis kan användas också i de fall där det av andra skäl är nödvändigt för att trygga en parts rättigheter. Av mottagningsbeviset skall framgå

Juridiska avdelningen

7.9.2005

den som har verkställt delgivningen, mottagaren och tidpunkten för delfåendet.

En handling kan också överlämnas till delgivningens mottagare eller dennes företrädare. Över delgivningen skall det då sättas upp ett skriftligt bevis av vilket den som har verkställt delgivningen, mottagaren och tidpunkten för delgivningen skall framgå.

Om en myndighet anser att det finns skäl till det, kan delgivning verkställas som stämningssdelgivning. Beträffande stämningssdelgivning gäller i tillämpliga delar vad som i 11 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om detta. Stämningssdelgivning kan också verkställas av en tjänsteman eller tjänsteinnehavare som är anställd hos en statlig eller kommunal myndighet och som enligt särskilt förordnande har rätt att verkställa stämningssdelgivningar i ärenden som hör till myndighetens verksamhetsområde. Beträffande jäv för den som verkställer stämningssdelgivning gäller vad som i denna lag föreskrivs om jäv.

Om bevislig delgivning inte kan verkställas på grund av att mottagaren av delgivningen eller dennes företrädare inte kan nås, verkställs delgivningen som en mellanhandsdelgivning. I 61 § i förvaltningslagen föreskrivs om mellanhandsdelgivning:

Om mottagaren av en bevislig delgivning eller dennes företrädare inte nås, kan en handling överlämnas i ett slutet kuvert mot samtycke:

- 1) till en person som bor i samma hushåll som mottagaren och har fyllt femton år;
- 2) till mottagarens arbetsgivare eller arbetsgivarens företrädare;
- 3) om mottagaren idkar näring i ett fast verksamhetsställe, till en person som är anställd hos detta företag; eller
- 4) till en tjänsteman som är anställd hos den sammanslutning eller stiftelse som är mottagare.

Över mellanhandsdelgivning skall det sättas upp ett skriftligt bevis av vilket framgår vem som har verkställt delgivningen och till vem handlingen har överlämnats samt tidpunkten för delgivningen. En kopia av delgivningsbeviset skall utan dröjsmål sändas till delgivningens mottagare.

Delfåendet anses ha skett den tredje dagen efter den dag som framgår av delgivningsbeviset över mellanhandsdelgivningen. Mellanhandsdelgivning får inte verkställas, om handlingen inte kan antas komma mottagaren till handa inom skälig tid.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om mottagaren av mellanhandsdelgivningen försummar att delge handlingen är han enligt 68 § i förvaltningslagen skyldig att ersätta en skada som uppstår på grund av att underrättelsen försummas eller av att den försenas, i den mån det prövas vara skäligt med hänsyn till försummelsens art och övriga omständigheter.

Till den handling som skall delges skall myndigheten foga ett meddelande om mottagarens underrättelseskyldighet samt om det skadeståndsansvar som är förbundet med åsidosättande av skyldigheten (68 § 2 mom. i förvaltningslagen). Skadeståndsärenden behandlas vid allmän domstol.

Vanlig delgivning en princip inom arbetspensionssystemet

I APL 19 f § finns en särskild bestämmelse om delgivning:

Pensionsskyddscentralen och pensionsanstalten delger sina beslut genom att sända beslutet till mottagaren per brev till den postadress som mottagaren meddelat.

Inom arbetspensionssystemet delges förutom beviljande beslut också avslagsbeslut som vanlig delgivning. Förpliktande beslut som fattas inom arbetspensionssystemet, såsom beslut om tvångsförsäkring och beslut om debitering av försäkringspremie, baserar sig vanligtvis på partens egen verksamhet och partens lagstadgade skyldigheter i samband med den. En part har inte ett sådant behov av rättsskydd som gör det nödvändigt att verkställa delgivningen bevisligen på det sätt som avses i förvaltningslagen. Med hänsyn till partens rättsskydd räcker det med att delgivningen sker som vanlig delgivning, varvid handlingen sänds per post genom brev till parten antingen till den adress som parten har uppgett under behandlingens gång eller till en adress som är införd i befolkningsregistercentralens adressregister.

En part anses ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att beslutet postades. Parten kan emellertid bevisa att han tagit del av handlingen senare. Parten kan också bevisa att han inte alls fått del av beslutet, varvid en ny handling med besväransvisningar skickas till honom.

Offentlig delgivning

Offentlig delgivning används när en handling delges över trettio personer som är kända eller när personernas antal är okänt. Offentlig delgivning används också när delgivningen inte kan verkställas som vanlig eller bevislig delgivning, t.ex. på grund av att mottagaren eller hans adress är okänd eller mottagaren undviker delgivning. Offentlig

Juridiska avdelningen

7.9.2005

delgivning förutsätter då också att ärendet inte kan delges som mellanhandsdelgivning.

Vid offentlig delgivning hålls en handling en viss tid framlagd för mottagaren hos myndigheten. Ett meddelande om att handlingen finns framlagd skall publiceras i den officiella tidningen och dessutom sättas upp på myndighetens anslagstavla eller publiceras i den tidning ur vilken mottagaren kan antas bäst få information om saken. Av meddelandet skall framgå vad saken gäller samt var och till vilken tidpunkt handlingen finns framlagd. I meddelandet skall anges att delfåendet anses ha skett den sjunde dagen efter det att meddelandet publicerades i den officiella tidningen (62 § i förvaltningslagen).

Offentlig delgivning används av pensionsanstalterna närmast i fråga om försäkringsärenden.

Cirkulär A 41/97 Ändringarna i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt

Delgivning till utlandet

Delgivning till utlandet verkställs enligt förvaltningslagen eller enligt lagstiftningen i den främmande staten, om inte något annat följer av internationella avtal och förpliktelser som är bindande för Finland. Om en delgivning som är avsedd för utlandet inte kan verkställas, skall handlingen delges i Finland genom offentlig delgivning (63 § i förvaltningslagen).

Bestämmelsen gäller fysiska personer samt juridiska personer som har sitt säte i utlandet.

Finland, Danmark, Norge, Sverige och Island har ingått avtal om verkställande av delgivning i ett annat nordiskt land, som har satts i kraft i Finland genom förordning (469/1975). Detta avtal kompletteras av förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning (470/1975). Enligt avtalet kan myndigheterna sinsemellan skicka en begäran om delgivning direkt till den statliga myndigheten i det andra avtalslandet.

Om delgivningen av pensionsbeslut till personer som arbetar i olika EU-länder informeras i cirkulär A 48/96 Arbetspension enligt EU-bestämmelserna om social trygghet.

Se även punkt 2.9 Internationella ärenden.

Elektronisk delgivning

Juridiska avdelningen

7.9.2005

En bestämmelse om bevislig elektronisk delgivning finns i EkomL 18 §: Enligt bestämmelsen kan ett beslut, från vars delgivning en besvärstid börjar löpa eller som för att träda i kraft skall delges en part, kan med partens samtycke delges också i form av ett elektroniskt meddelande, dock inte per telefax eller på därmed jämförbart sätt. Detsamma gäller andra beslut och handlingar som enligt särskilda bestämmelser skall delges bevisligen. Myndigheten skall i dessa fall meddela att parten eller dennes företrädare kan hämta beslutet från en av myndigheten anvisad server, databas eller någon annan fil.

Parten eller dennes företrädare skall identifiera sig när beslutshandlingen hämtas. För identifieringen krävs ett certifikat som uppfyller de krav som ställs på kvalificerade certifikat i lagen om elektroniska signaturer eller någon annan motsvarande identifieringsteknik som är data-tekniskt tillförlitlig och bevislig.

Ett beslut anses ha delgivits när handlingen har hämtats från den länk som myndigheten anvisat. Om beslutet inte har hämtats inom sju dagar efter myndighetens meddelande, iaktas vid delgivningen vad som annanstans i lag föreskrivs om delgivning.

Enligt EkomL 19 § får övriga handlingar delges den som saken gäller i form av elektroniskt meddelande på det sätt som personen i fråga uppgett. Om det emellertid krävs för att tillgodose skyddet för den personliga integriteten eller för att tillgodose ett särskilt behov av skydd eller säkerhet hos den som saken gäller, eller för att trygga de rättigheter som den som saken gäller har, skall vid delgivning av handlingar iaktas vad som föreskrivs i EkomL 18 § eller annars angående delgivning.

Utlämnande av information om avgörandet till annat håll

Vid delgivning av beslut skall bestämmelserna om sekretess iaktas. Utgångspunkten är att uppgifterna om bl.a. den som saken gäller, arbetsgivaren och pensionsanstalten är sekretessbelagda.

Om uppgifter om t.ex. ett pensionsavgörande måste utlämnas till arbetsgivaren, socialnämnden eller andra myndigheter, görs det med ett särskilt meddelande, som uppgörs enligt sekretessbestämmelserna.

2.15.4.3
Delfående

Tidsfristen för sökande av ändring börjar löpa från tidpunkten för delfåendet.

En part anses ha fått del av ett tillkännagivande som skickats i ett brev per post den sjunde dagen efter att brevet postades, om annat inte

Juridiska avdelningen

7.9.2005

påvisas. En myndighet anses emellertid ha tagit del av ärendet på brevets ankomstdag.

Vid användning av mottagningsbevis anses delgivningen ha skett vid den tidpunkt som framgår av mottagningsbeviset. I fråga om mellanhandsdelgivning anses delfåendet ha skett den tredje dagen efter den dag som framgår av delgivningsbeviset över mellanhandsdelgivningen. Delfåendet av ett dokument som skickats som rekommenderat brev anses ha skett den dag då dokumentet har överlämnats till parten.

I fråga om offentlig delgivning anses delfåendet ha skett den sjunde dagen efter det att meddelandet publicerades i den officiella tidningen.

En part anses ha fått del av ett beslut som delgivits elektroniskt vid den tidpunkt då beslutet har hämtats från den länk som angetts av pensionsanstalten. Om en part med vilken pensionsanstalten har avtalat om elektronisk delgivning inte har hämtat beslutet inom sju dagar från meddelandet, delges beslutet på annat sätt. Då börjar besvärstiden löpa från tidpunkten för den senare delgivningen.

2.15.5

Rättelse av sak-, procedur-, skriv- och räknefel

Att rätta ett felaktigt förvaltningsbeslut kan ankomma på samma myndighet som har fattat det felaktiga förvaltningsbeslutet. Då talar man om själv rättelse, som i allmänhet ingår i förvaltningsförfarandet. Felet kan också rättas först i samband med egentligt eller extraordinärt ändringsökande genom förvaltningsprocessförfarande.

I 50–53 § i förvaltningslagen finns bestämmelser om rättelse av sak- och skrivfel och om rättelseförfarandet.

Se kapitel 9 Sökande av ändring, punkt 9.6.3 Rättelse av fel i beslut.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

3

HANDLÄGGNING AV ANSTÄLLNINGÄRENEN

De handläggningsprinciper som redogjorts för ovan i kapitlen 1 och 2 iakttas även vid handläggningen av anställningsärenden. Föreskrifter om förfarandet vid verkställandet av ett beslut ges i kapitel 8 och tillvägagångssätten i fråga om ändringssökande beskrivs i kapitel 9.

Om handläggningen av anställningsärenden har getts bl.a. följande cirkulär, tillämpningsanvisningar och meddelanden:

- A 30/98 Pensionsanstaltens skyldighet att utreda anställningsförhållanden (APL 10 a §)
- A 43/96 Regeringen föreslår ändringar i arbetspensionslagstiftningen (cirkuläret innehåller anvisningar till pensionsanstalterna om utredning av anställningsförhållanden)
- A 5/2001 Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållande
- Anvisningar Utredning och försäkring av anställningsförhållande
- Anvisningar Giltigheten hos uppgifterna om anställningsförhållanden
- Juridiska avdelningens meddelande nr 4/91/T, Pensionsansökans och -beslutets inverkan på anställningsförhållandeutredningen (endast på finska)

INNEHÅLL

4 FÖRSÄKRING AV FÖRETAGARE OCH FÖRETAGARES FÖRSÄKRINGSPREMIE	1
4.1 Försäkringen	1
FöPL	1
LFöPL	1
Tilläggs pension	1
Frivillig försäkring	2
Pensionsskyddscentralens tillämpningsbeslut	2
4.2 Företagaren tecknar själv en försäkring	3
4.2.1 Anordningstid	3
4.2.2 Ansökan om försäkring	3
4.2.3 Villkorligt beslut om FöPL-arbetsinkomst	4
4.2.4 Företagaren tecknar försäkring för sent	4
4.2.5 Justering av arbetsinkomsten	5
4.2.6 Avslutande av försäkringen	5
4.3 Fastställande och uppbärande av försäkringspremien	6
Ny företagare	6
Flexibel försäkringspremie	6
4.4 Försummelse av försäkringsskyldigheten	7
4.4.1 Pensionsskyddscentralen tecknar en försäkring	8
4.4.2 Lantbruksföretagarna pensionsanstalt fastställer försäkringen	8
4.4.3 Försummelseförhöjning	9
FöPL	9
LFöPL	9
Avstående från försummelseförhöjningen	9
4.5 Sökande av ändring i FöPL-tvångsförsäkringsbeslut eller i arbetsinkomstbeslutet till följd av det	10
4.5.1 Besvär	10
4.5.2 Undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut	10
4.6 Preskription av företagares pensionsförsäkringspremie	11
4.7 Försäkring av en avliden företagare	12
FöPL	12
LFöPL	13
4.8 Överföring av en FöPL-försäkring till ett annat bolag eller en annan pensionskassa	13
4.9 Företagarens rätt att inte teckna försäkring	13
Handläggande anstalt	14

Juridiska avdelningen

7.9.2005

4 FÖRSÄKRING AV FÖRETAGARE OCH FÖRETAGARES FÖRSÄKRINGSPREMIE

4.1 Försäkringen

Sedan ingången av år 2005 kan en person som förvärvsarbetar som företagare antingen omfattas av lagen om pension för företagare (FöPL) eller av lagen om pension för lantbruksföretagare från ingången av månaden närmast efter sin 18-årsdag. Företagaren måste själva teckna en försäkring för sig.

Anvisningar Ändringarna i företagarnas pensionslagar 1.1.2005 och tillämpning

FöPL

En företagare som omfattas av FöPL skall teckna en FöPL-försäkring för sig själv hos ett pensionsförsäkringsbolag eller en pensionskassa som sköter företagarpensioner. Försäkringen kan tas i en pensionskassa, om företagaren uppfyller villkoren för att omfattas av pensionskassans verksamhetskrets. Försäkringen är personlig. All FöPL-verksamhet som en företagare bedriver försäkras med samma försäkring, även om han bedriver företagsverksamhet i flera företag samtidigt.

För pensionsförsäkringsbolagens del har villkoren för försäkringsavtalet definierats i försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt FöPL, som social- och hälsovårdsministeriet fastställer på gemensam ansökan av pensionsförsäkringsbolagen. I pensionskassorna har villkoren för försäkringen definierats i pensionskassans stadgar, som fastställs av Försäkringsinspektionen.

LFöPL

En lantbruksföretagare som omfattas av LFöPL skall teckna en LFöPL-försäkring för sig själv. Lantbruksföretagarens familjemedlemmar omfattas också av LFöPL. LFöPL-försäkringarna sköts endast av Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (LPA). LPA:s ombud sköter LFöPL-ärenden på lokal nivå.

LFöPL-försäkringen gäller hela företaget. En lantbruksföretagare kan ha två försäkringar, t.ex. om företagen har olika ägarkretsar. Om flera företagare arbetar på en lantbruksenhet, ges beslutet om arbetsinkomst separat för var och en.

Tilläggs pension

Före 1.1.2001 hade företagare och lantbruksföretagare möjlighet att ordna med en försäkring som översteg minimivillkoren och registrera

Juridiska avdelningen

7.9.2005

den hos Pensionsskyddscentralen (registrerad tilläggs-pension). Denna möjlighet har inte funnits efter ovan nämnda tidpunkt. Tilläggsförmånsarrangemang som gjorts före 1.1.2001 gäller dock fortfarande.

Cirkulär A 27/2000 Stängning av registrerade tilläggsförmåner

Anvisningar Ändringarna i registrerade tilläggsförmåner 1.1.2005

Vid handläggningen av ärenden som gäller registrerade tilläggs-pensionsförsäkringar iaktas samma principer som i fråga om lagstadgad försäkring.

Frivillig försäkring

Sedan ingången av år 2005 kan en företagare som är ålderspensionerad eller som får förtida ålderspension eller vars arbetsinkomst inte uppgår till minimigränsen för att omfattas av lagen, på villkor som är fastställda av social- och hälsovårdsministeriet, beviljas en försäkring enligt lagarna om pension för företagare. Å andra sidan kan lantbruksföretagare beviljas LFöPL-försäkring enligt de villkor som fastställts av social- och hälsovårdsministeriet, om de har en mindre odlingsareal eller mindre arbetsinkomst än vad lagen förutsätter, men i övrigt uppfyller villkoren i LFöPL. Försäkring beviljas dock inte retroaktivt. En frivillig försäkring kan även ordnas för en medlem i familjeföretaget som deltar i arbetet på lantbruket utan lön. Inte heller för dem kan försäkring beviljas retroaktivt. (FöPL 11 § 1 mom., LFöPL 11 § 2 och 3 mom.).

Den tidpunkt då en frivillig försäkring träder i kraft kan tidigast vara den dag då försäkringen ansökts. En frivillig försäkring upphör när företagaverksamheten upphör, likaså när företagaren obligatoriskt skall försäkras enligt FöPL. Försäkringsgivaren har rätt att säga upp försäkringsavtalet på grund av försäkringstagarens betalningsoförmåga eller då försäkringstagaren försummat erläggandet av försäkringspremien. Försäkringen upphör härvid en månad från uppsägningen (försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt FöPL 13-15 §)

Vid handläggningen av ärenden som gäller frivillig och obligatorisk försäkring följs samma principer.

Pensionsskyddscentralens tillämpningsbeslut

Pensionsskyddscentralen kan på pensionsanstaltens eller vederbörandes ansökan ge ett överklagbart beslut om huruvida FöPL eller LFöPL skall tillämpas på ett visst arbete eller en viss person (FöPL 1 § 5 mom., LFöPL 1 § 5 mom.).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsskyddscentralen ger dock inte något tillämpningsbeslut, om företagaren redan är försäkrad och beslutet angående detta har fått laga kraft.

4.2

Företagaren tecknar själv en försäkring

Företagaren är försäkringsskyldig enligt lagarna om pension för företagare, om företagsverksamheten har fortgått utan avbrott i minst fyra månader och arbetsinkomsten av företagsverksamheten överstiger minimigränsbeloppet. Försäkringen kan sättas i kraft retroaktivt högst för det innevarande året och de tre föregående kalenderåren. Försäkringen kan inte sättas i kraft för ytterligare tidigare tid, utan rätten till pension är till denna del förverkad.

Nedan beskrivs förfarandet vid teckning av försäkring närmast ur FöPL-försäkringens perspektiv. Samma principer iakttas även i fråga om LFöPL-försäkring.

4.2.1

Anordningstid

Tiden för att ordna med försäkring är sex månader från den tidpunkt då företagsverksamheten som omfattas av lagen inleddes. Om företagaren ansöker om försäkring när sexmånadersfristen har gått ut, fastställs en premiehöjning för försummelsen för den tid ansökan dröjt (se punkt 4.2.4 och 4.4.3).

4.2.2

Ansökan om försäkring

I regel ansöker företagaren om försäkring skriftligt med en blankett för ansökan om FöPL-försäkring. Pensionsanstalten kan också godkänna en muntlig ansökan, men i så fall kan det vara svårt att i efterhand verifiera saken, om det uppstår oenighet om det.

Pensionsanstalten ger ett beslut, genom vilket FöPL-arbetsinkomsten och begynnelse-tidpunkten för försäkringen fastställs. Försäkringens begynnelse-tidpunkt är den dag företagare-verksamheten som omfattas av lagen inleddes. Till beslutet fogas anvisningar för sökande av ändring. (FöPL 7 § och LFöPL 8-8j §)

Pensionsskyddscentralen har utfärdat föreskrifter för fastställande av den pensionsgrundande arbetsinkomsten för FöPL-pension. Föreskrifterna har utarbetats i samarbete med företagarnas branschorganisationer.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

4.2.3

Villkorligt beslut om FöPL-arbetsinkomst

Beslut om arbetsinkomst kan ges villkorligt när man ännu inte vet om företagsverksamheten kommer att fortgå i fyra månader. I beslutet skrivs då in villkoret: "Ikraftträdandet av FöPL-försäkringen förutsätter att företagsverksamheten fortgår i fyra månader". Eftersom företagaren har rätt att söka ändring i försäkringens begynnelsepunkt och arbetsinkomstens belopp, fogas anvisningar för sökande av ändring till beslutet.

Om det senare konstateras att företagsverksamheten inte fortgick fyra månader, förfaller beslutet om arbetsinkomst. Den försäkrade får ett meddelande om detta per brev. Om företagaren emellertid anser att han omfattas av FöPL, ges ett beslut om att arbetsinkomstbeslutet förfallit jämte anvisningar för sökande av ändring.

Om företagsverksamheten upphör innan den har fortgått fyra månader och det ovan nämnda villkoret inte har införts i ett beslut som vunnit laga kraft, måste undanröjning av beslutet om arbetsinkomst sökas hos försäkringsdomstolen. Med den försäkrades samtycke kan beslutet om arbetsinkomst undanröjas på pensionsanstalten som ett sakfel (se kapitel 9, punkt 9.6.3 Rättelse av fel i beslut, också punkterna 9.4.2 och 9.6.2.1).

Juridiska avdelningens meddelande 2/85 T Ehdolliset työtulopäätökset (Villkorliga beslut om arbetsinkomst; endast på finska).

4.2.4

Företagaren tecknar försäkring för sent

Om företagaren tecknar försäkringen efter att anordningstiden på sex månader har gått ut, fastställer pensionsanstalten en förhöjning på grund av försummelse utöver försäkringspremien (FöPL 12 § 4 mom., LFöPL 12 § 3 mom.). Pensionsanstalten ger inget beslut om förhöjningen på grund av försummelse, utan specificerar försäkringspremien och förhöjningen på fakturan när den debiterar premien. Företagaren har möjlighet att anföra grundbesvär angående båda (hänvisningsbestämmelse till APL 22 § i FöPL 17 § och LFöPL 19 §). (Se kapitel 9 punkt 9.4).

Pensionsanstalten kan även avstå från att fastställa höjd premie (se punkt 4.4.3).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

4.2.5

Justering av arbetsinkomsten

Arbetsinkomsten kan justeras om de omständigheter som påverkar arbetsinkomstens storlek har ändrats i avgörande grad sedan försäkringen började eller efter den senaste justeringen av arbetsinkomsten. Arbetsinkomsten kan inte justeras retroaktivt (FöPL 7 § 2 mom., LFöPL 8 g § 1 mom.). Om justering av arbetsinkomsten ges ett beslut som åtföljs av anvisningar för sökande av ändring.

Företagaren kan själv ansöka om justering av arbetsinkomsten. När arbetsinkomsten justeras på den försäkrades initiativ är justeringstidpunkten tidigast den dag då anmälan om ändringen kom till pensionsanstalten.

Arbetsinkomsten kan också justeras på pensionsanstaltens initiativ. I samband med justering av arbetsinkomsten på pensionsanstaltens initiativ bereds den försäkrade tillfälle att bli hörd. Det sker i första hand skriftligt, men det kan också ske per telefon, om det inte är fråga om en betydande ändring. Om hörandet görs en anteckning i en promemoria över telefonsamtalet, och det är skäl att ännu gå igenom innehållet tillsammans med den försäkrade.

Om den försäkrade utnyttjar tillfället att bli hörd, justeras arbetsinkomsten från och med den dag då pensionsanstalten fick svaret. Så görs även om den försäkrade motsätter sig justeringen, om förutsättningarna för justering finns. Om den försäkrade inte svarar eller inte kan bli hörd, justeras arbetsinkomsten från och med den dag då beslutet ges.

4.2.6

Avslutande av försäkringen

Pensionsanstalten avslutar försäkringen när det inte längre finns förutsättningar för försäkring. Om avslutande av försäkringen ges beslut med motivering och anvisningar för sökande av ändring.

Försäkringen avslutas den dag då företagsverksamheten de facto upphört eller den dag då företagarens arbetsinsats blivit så liten att företagarens arbetsinkomst inte längre uppgår till gränsbeloppet. I vissa fall måste försäkringen avslutas retroaktivt från en dag långt bak i tiden.

Den försäkrade bereds tillfälle att bli hörd, om pensionsanstalten tar initiativet till avslutningen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om försäkringen måste avslutas vid en sådan tidpunkt att företagaverksamhet omfattar en kortare tid än fyra månader, skall undanröjande av beslutet om arbetsinkomst sökas hos försäkringsdomstolen.

Cirkulär 41/97, Ändringarna i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt

4.3

Fastställande och uppbärande av försäkringspremien

Pensionsanstalten fastställer och uppbär försäkringspremien på basis av den arbetsinkomst som fastställts för företagaren.

Försäkringen kan sättas i kraft retroaktivt högst för det innevarande året och de tre föregående kalenderåren. För samma tid kan försäkringspremien och försummelseförhöjningen fastställas retroaktivt. Pensionsanstalten kan driva in premien under högst fem år efter det år den debiterats (se kapitel 6 punkt 6.6).

Ny företagare

I cirkulär A 31/2000 berättas om premienedsättning för nyetablerade företagare enligt FöPL 9 § 2 mom. Föreskrifterna i cirkuläret iakttas i fråga om företagare som för första gången inleder företagsverksamhet 1.1.2001 eller senare.

På företagare som före 1.1.2001 för första gången inlett företagsverksamhet enligt FöPL tillämpas de bestämmelser om premierabatt som var i kraft före 1.1.2001.

Endast företagare som omfattas av FöPL har rätt till premierabatt för nya företagare.

Begreppet ny företagare i den nya lagen som trädde i kraft 1.1.2000 avviker från begreppet i den gamla lagen som trädde i kraft 1.1.1993 (se cirkulär A 8/92 Nedsatt försäkringspremie för nyetablerade företagare).

Flexibel försäkringspremie

Från och med 1.1.2005 träder en ny bestämmelse i lagen om pension för företagare i kraft, som gör det möjligt för företagare att på vissa villkor betala försäkringspremien på basis av den fastställda arbetsinkomsten till ett större (tilläggspremie) eller mindre belopp (lägre försäkringspremie) än den fastställda premien.

Arbetsinkomsten ändras inte på grund av tilläggspremien. Tilläggspremien skall vara minst 10 procent av försäkringspremien på basis av

Juridiska avdelningen

7.9.2005

den fastställda arbetsinkomsten och får vara högst lika stor som försäkringspremien på basis av den fastställda arbetsinkomsten.

Tilläggspremien och premien på basis av den fastställda arbetsinkomsten får emellertid inte sammanlagt uppgå till mer än försäkringspremien på basis av den maximala arbetsinkomsten per år.

Företagaren kan också med vissa begränsningar betala premien på basis av den fastställda arbetsinkomsten till ett belopp som är minst 10 men högst 20 procent mindre. Premien får dock inte vara mindre än den premie som minimiarbetsinkomsten för försäkringsskyldigheten förutsätter. Under en granskningsperiod på sju successiva kalenderår får det finnas högst tre sådana år under vilka företagaren betalar lägre försäkringspremie.

Företagaren kan en gång under samma kalenderår utnyttja sin rätt att betala tilläggspremie eller lägre premie. Företagaren får inte betala tilläggspremien eller den lägre premien för en del av kalenderåret. Företagaren skall under samma kalenderår, som den ändrade premien gäller, skriftligt underrätta pensionsanstalten om att han betalar tilläggspremie eller lägre premie.

Rätten att betala tilläggspremie eller lägre premie gäller inte företagare som får premierabatt för nyetablerade företagare.

Cirkulär

A 47/2002 Joustoa YEL-vakuuttamiseen 1.1.2005 alkaen (Flexibel FöPL –premie från och med 1.1.2005; endast på finska)

A 28/2003 YEL –vakuuttamiseen joustoa lisäävät säännökset on vahvistettu (Bestämmelserna om flexibel FöPL-premie stadfästa; endast på finska)

Anvisningar Ändringarna i företagarnas pensionslagar 1.1.2005 och tillämpning

4.4

Försummelse av försäkringsskyldigheten

Om en företagare som omfattas av lagen försummar att ta en försäkring, tecknar Pensionsskyddscentralen en försäkring på företagarens vägnar, och på lantbruksföretagarens vägnar fastställs försäkringen av LPA. Om teckning av försäkring ges ett beslut (beslut om tvångsförsäkring), med motivering och anvisningar för sökande av ändring.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

4.4.1

Pensionsskyddscentralen tecknar en försäkring

Pensionsskyddscentralen övervakar FöPL-företagarnas försäkringskyldighet. Pensionsskyddscentralen uppmanar företagare som försummat försäkringsskyldigheten att teckna en försäkring. Om en företagare trots uppmaningen inte själv tecknar en försäkring, gör Pensionsskyddscentralen det för företagarens räkning och ger ett beslut om saken (beslut om tvångsförsäkring).

I beslutet fastställer Pensionsskyddscentralen den tidpunkt, då företagaren börjat omfattas av lagen, och försäkringsbolaget (FöPL 12 § 1 mom.). Försäkringarna tecknas i pensionsförsäkringsbolagen i proportion till storleken av deras FöPL-försäkringsbestånd.

Försäkringen kan tas retroaktivt för högst det innevarande året och de tre föregående kalenderåren. Då är det innevarande året det år då beslutet om tvångsförsäkring ges. Om den försäkrade tecknar försäkringen själv, anses det innevarande året vara det år då ansökan om försäkring har blivit anhängig.

Utgående från Pensionsskyddscentralens beslut om tvångsförsäkring ger pensionsanstalten ett beslut om arbetsinkomst, där det bestäms att försäkringen börjar vid den begynnelse-tidpunkt som slagits fast i beslutet om tvångsförsäkring. Dessutom fastställer pensionsanstalten försäkringspremien och försummelseförhöjningen och uppbär premien.

Cirkulär:

A 43/99	Bestämmelserna om retroaktiv försäkring enligt FöPL och LFöPL ändras 1.1.2000
A 41/97	Ändringarna i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt (anvisningarna om hur förhöjd premie på grund av försummelse och höjningsbeloppet fastställs enligt FöPL och LFöPL tillämpas fortfarande)

4.4.2

Lantbruksföretagarna pensionsanstalt fastställer försäkringen

Lantbruksföretagarnas försäkringsskyldighet övervakas av LPA. Den fastställer försäkringen och arbetsinkomstens och försummelseförhöjningens belopp genom ett beslut som åtföljs av anvisningar för sökande av ändring (LFöPL 12 § 1 och 2 mom.). LPA indriver även försäkringspremierna.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Även LFöPL-försäkringen kan tecknas retroaktivt för högst det innevarande och de tre föregående kalenderåren enligt samma principer som FöPL-försäkringen. Premien kan drivas in under fem år från att den debiterats (se kapitel 6, punkt 6.6).

4.4.3

Försummelseförhöjning

Föreskrifter om fastställande av eller avstående från höjd premie på grund av försummelse finns i cirkulär A 41/97 Ändringarna i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt.

Försummelseförhöjningen kan överklagas genom grundbesvär.

FöPL

Pensionsskyddscentralen anger i beslutet om tvångsförsäkring att pensionsanstalten fastställer och debiterar försäkringspremien jämte försummelseförhöjning. Försummelseförhöjningen är 30 procent, med vilket pensionsanstalten höjer den premie som hänför sig till försummelsetiden och som uppräknats med beräkningsräntan.

LFöPL

Försäkringspremien jämte försummelseförhöjning fastställs och uttas av LPA, som meddelar om förhöjningen i samband med beslutet om arbetsinkomst. Den FöPL-försäkrade får sålunda möjlighet att söka ändring även i försummelseförhöjningen genom besvär.

Avstående från försummelseförhöjningen

Pensionsanstalten kan avstå från att höja premien i vissa situationer. Anvisningar om detta har getts i cirkulär A 41/97. Anvisningarna följs i fråga om både FöPL- och LFöPL-försäkringen.

Premien höjs inte i följande fall:

- företagaren har varit felaktigt försäkrad enligt en annan lag
- frågan om försäkringsskyldighet har lämnat rum för tolkning
- företagaren har getts felaktig information om försäkringsskyldigheten
- begynnelsetiden är oklar
- det föreligger sociala skäl, företagaren är t.ex. åldersstigen och allvarligt sjuk
- företagaren har avlidit

Juridiska avdelningen

7.9.2005

- en frivillig försäkring ändras till obligatorisk.

4.5

Sökande av ändring i FöPL–tvångsförsäkringsbeslut eller i arbetsinkomstbeslutet till följd av det

4.5.1

Besvär

Pensionsskyddscentralen skickar FöPL–tvångsförsäkringsbeslutet till pensionsanstalten för fastställande av arbetsinkomsten först efter det att Pensionsskyddscentralens tvångsförsäkringsbeslut har vunnit laga kraft.

En tvångsförsäkrad företagare kan överklaga Pensionsskyddscentralens tvångsförsäkringsbeslut. Företagaren har också rätt att överklaga pensionsanstaltens beslut om arbetsinkomst. Företagaren kan således överklaga antingen det ena beslutet eller bägge besluten.

Om företagaren överklagar arbetsinkomstbeslutet på grund av att en arbetsinkomst inte borde fastställas över huvud taget, innebär det i praktiken att tvångsförsäkringsbeslutet också blir föremål för yrkandet. Om det å andra sidan är klart fråga om en ansökan om undanröjande av tvångsförsäkringsbeslutet, skall det tolkas som ett yrkande som också gäller beslutet om arbetsinkomst.

Pensionsskyddscentralen är i fråga om tvångsförsäkringsbeslut behörig att ge ett utlåtande till besvärinstansen. Pensionsanstalten är behörig att ge ett utlåtande till besvärinstansen om arbetsinkomstbeslut som anstalten gett. Den som ger ett utlåtande till besvärinstansen bör även begära motpartens ställningstagande till ärendet.

Över debiteringen av försäkringspremien kan företagaren anföra grundbesvär separat (APL 22 §).

Ordinära rättsmedel för sökande av ändring beskrivs närmare i kapitel 9.

4.5.2

Undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut

När Pensionsskyddscentralens tvångsförsäkringsbeslut eller pensionsanstaltens arbetsinkomstbeslut, som getts till följd av tvångsförsäkringsbeslutet, har vunnit laga kraft, kan företagaren ansöka om undanröjande av besluten hos försäkringsdomstolen. I fråga om tvångsförsäkringsbeslutet är Pensionsskyddscentralen behörig att ge ett utlåtande till försäkringsdomstolen och i fråga om arbetsinkomstbeslutet är pensionsanstalten behörig. Om exempelvis ansökan om undanröjande av

Juridiska avdelningen

7.9.2005

tvångsförsäkringsbeslutet anländer till pensionsanstalten, skall den överföra ärendet till Pensionsskyddscentralen.

Om företagarens ansökan anses vara befogad, framförs i utlåtandet till försäkringsdomstolen att både tvångsförsäkringsbeslutet och arbetsinkomstbeslutet skall undanröjas. Med detta förfarande vill man undvika situationer där försäkringsdomstolen undanröjer arbetsinkomstbeslutet, men tvångsförsäkringen blir i kraft eller vice versa.

Om företagaren i sin ansökan om undanröjande av beslutet anser att han inte skall försäkras enligt företagarnas pensionslagar eller anser att försäkringens begynnelsepunkt är felaktig, skall ansökan anses gälla Pensionsskyddscentralens tvångsförsäkringsbeslut och då är Pensionsskyddscentralen behörig att ge ett utlåtande till försäkringsdomstolen. Pensionsskyddscentralen ber också pensionsanstalten ge ett utlåtande i saken. Om det i ändringssökandet enbart är fråga om att försäkringens begynnelsepunkt är felaktig, ber Pensionsskyddscentralen inte om ett utlåtande av pensionsanstalten.

Om företagaren i sin ansökan kräver att arbetsinkomstens belopp skall ändras och samtidigt anser att försäkringens begynnelsepunkt är felaktig, ber pensionsanstalten Pensionsskyddscentralen ge ett utlåtande om försäkringens begynnelsepunkt. I sitt utlåtande meddelar Pensionsskyddscentralen sin uppfattning om huruvida tvångsförsäkringsbeslutet skall undanröjas. I sitt utlåtande till försäkringsdomstolen beaktar pensionsanstalten också Pensionsskyddscentralens ställningstagande.

Om företagaren har ansökt om undanröjande av tvångsförsäkringsbeslutet, sänder Pensionsskyddscentralen ansökan till pensionsanstalten, för att den skall ge ett utlåtande om beslutet om arbetsinkomst. När Pensionsskyddscentralen har fått pensionsanstaltens utlåtande i saken ger den ett utlåtande till försäkringsdomstolen.

Extraordinära rättsmedel för sökande av ändring beskrivs närmare i kapitel 9.

4.6

Preskription av företagares pensionsförsäkringspremie

Försäkring enligt pensionslagarna för företagare kan sättas i kraft retroaktivt för högst det löpande året och de tre närmast föregående kalenderåren (FöPL, LFöPL).

Pensionsanstalten kan driva in försäkringspremien under högst fem kalenderår efter debiteringsåret. (Se kapitel 6, punkt 6.6).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

4.7

Försäkring av en avliden företagare

Försäkring kan inte tecknas efter att FöPL-företagaren har avlidit, om Pensionsskyddscentralen inte av särskilda skäl beslutar annat på ansökan av en delägare i dödsboet (FöPL 2 § 2 mom.).

Försäkring av en avliden lantbruksföretagare sker enligt samma principer. Det finns bestämmelser om detta i LFöPL 3 § 2 mom. Dessa ärenden handläggs av LPA.

Dylika ärenden blir i allmänhet anhängiga genom att det i ansökan om familjepension anges att förmånslåtaren bedrivit företags- eller lantbruksföretagsverksamhet, som inte har försäkrats. Den pensionsanstalt som handlägger ärendet begär ett utlåtande i ärendet av Pensionsskyddscentralen eller LPA.

Cirkulär:

A 14/86 Ändring i 3 § LFöPL och 2 § FöPL

A 13/98 Bestämmelser om vilken pensionsanstalt som skall avgöra pensionsansökan

FöPL

Pensionsskyddscentralen sänder sökanden en YT-blankett och ett brev med information om förutsättningarna för tecknande av försäkring. Om sökanden returnerar blanketten, sänder Pensionsskyddscentralen FöPL-pensionsärendet för utlåtande till den pensionsanstalt där sökanden har uppgett sig vilja teckna försäkringen.

Efter att ha fått pensionsanstaltens utlåtande hör Pensionsskyddscentralen sökanden och meddelar uppgifterna om familjepensionens storlek, hur den fördelas mellan förmånstagarna samt premiens storlek och sänder sökanden en blankett om betalningsförbindelse. Vid detta skede kan sökanden ännu avstå från att teckna försäkringen. Om sökanden beslutar att teckna försäkringen och förbinder sig att betala premien, meddelar han detta till Pensionsskyddscentralen.

Pensionsskyddscentralen avgör om sökanden får teckna en FöPL-försäkring för den avlidna företagaren. Om Pensionsskyddscentralen godkänner ansökan, sänder den handlingarna till den pensionsanstalt sökanden angett för fastställande av försäkringen och arbetsinkomsten. Pensionsanstalten ger ett beslut om arbetsinkomst, som åtföljs av anvisningar för sökande av ändring.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om Pensionsskyddscentralen inte godkänner ansökan, har sökanden ingen rätt att söka ändring i beslutet. Ändring kan sökas först i samband med beslutet om familjepension.

LFöPL

I fråga om försäkring av lantbruksföretagare är förfarandet i övrigt det samma men ärendet handläggs och beslutet om arbetsinkomst ges av LPA.

4.8

Överföring av en FöPL-försäkring till ett annat bolag eller en annan pensionskassa

Försäkringstagaren kan överföra FöPL-försäkringen till en annan pensionsanstalt. Sedan 1.10.2002 har försäkringstagaren kunnat säga upp sin FöPL-försäkring så att den upphör den sista dagen i mars, juni, september eller i december. Tidigare kunde försäkringen överföras endast en gång i året.

Uppsägningen av försäkringen skall göras skriftligt senast tre månader innan försäkringsavtalet upphör att gälla. FöPL-försäkringen skall emellertid ha varit i kraft i det föregående bolaget i minst ett år före överföringen.

När försäkringen sägs upp måste företagaren uppge till vilken pensionsanstalt han överför försäkringen. Den nya pensionsanstalten ger inte ett nytt beslut om arbetsinkomst, om inte arbetsinkomstens belopp samtidigt förändras.

I praktiken sker överföringen av en försäkring till ett annat bolag vanligtvis så att företagaren lämnar in en ny ansökan om försäkring hos ett annat bolag och ger detta bolag fullmakt att säga upp den gamla försäkringen.

4.9

Företagarens rätt att inte teckna försäkring

Sedan år 2002 har en företagare inte kunnat bli befriad från FöPL-försäkringsskyldigheten. Företagarförsäkringen är obligatorisk om arbetsinkomsten uppgår till ett visst belopp. Däremot har en företagare sedan början av år 2002 kunnat få rätt att inte teckna försäkring fram till utgången av år 2004, om han har tjänat in så mycket i pension att han inte längre tjänar in ny pension på basis av sin företagareverksamhet.

Rätten att inte teckna försäkring enligt FöPL har utretts på företagarens ansökan. Pensionsskyddet bedöms enligt den situation som råder vid

Juridiska avdelningen

7.9.2005

tidpunkten för ansökan. Företagaren har fått ett överklagbart beslut om saken.

När företagaren har fått beslutet om att han eller hon har rätt att inte teckna försäkring, har försäkringens sista giltighetsdag varit den dag då företagaren gjorde sin ansökan.

Befrielsen från försäkringsskyldigheten kan fortsätta så länge som förutsättningarna för befrielse enligt de bestämmelser som gällde före år 2002 uppfylls. Om företagaren emellertid ansöker om det kan Pensions- skyddscentralen eller lantbruksföretagarnas pensionsanstalt återinta företagaren i försäkringen också tidigare. Rätten att inte teckna försäkring kan för sin del fortsätta fram till 1.1.2007, om grunderna för rätten att inte teckna försäkring då fortfarande är kvar. Efter denna tidpunkt är företagaren skyldig att teckna en försäkring för sig.

Cirkulär:

A 31/2001	Bestämmelserna om försäkringsbefrielse i företagarnas pensionslagar upphävs 1.1.2002
A 19/2001	Sisältää ohjeita yrittäjän vakuuttamatta jättämisestä (Anvisningar om företagares rätt att inte teckna försäkring; endast på finska)
A 32/1994	Befrielse från försäkringsskyldigheten för företagare
Anvisningar	Ändringarna i företagarnas pensionslagar 1.1.2005 och tillämpning

Handläggande anstalt

Om företagaren har en FöPL-försäkring som är i kraft, utreder pensionsanstalten saken och ger ett beslut. I fråga om LFöPL-försäkring ger Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt ett beslut.

Om företagaren inte har en försäkring som är i kraft enligt pensionslagarna för företagare, utreder Pensions- skyddscentralen saken och ger ett beslut. I sådana fall behöver försäkring inte tas retroaktivt och i fråga om försummelse av försäkringsskyldigheten behöver företagaren inte tvångsförsäkras, om han uppfyller förutsättningarna för rätt att inte teckna försäkring.

INNEHÅLL

5 FÖRSÄKRING AV ARBETSTAGARNA OCH FÖRSÄKRINGSPREMIERNA.....	1
5.1 Försäkringen	1
APL	1
KAPL och KoPL	1
SjPL	1
Tilläggs pension	1
Frivillig försäkring	2
Pensionsskyddscentralens tillämpningsbeslut	2
Arbetstagarens pensionsskydd då arbetsgivaren har försummat att ordna pensionsskydd	2
Registrering av anställningar.....	2
5.2 APL-försäkring.....	3
Den så kallade ettårsregeln.....	3
Anordningstid	4
5.3 Arbetsgivaren tecknar försäkring.....	5
5.3.1 Bekräftelse av försäkringen	5
5.3.1.1 Försäkringspremien.....	5
5.3.1.2 Höjning av försäkringspremien på grund av att försäkring tecknats för sent eller för att arbetsgivaren försummat sin anmälningsskyldighet	6
5.3.2 Tvångsförsäkring	7
Beslut om tvångsförsäkring	7
5.3.3 Tvångsförsäkring i specialfall	8
5.3.3.1 Konkurs	8
5.3.3.2 Arbetsgivare vars adress är okänd.....	8
5.3.3.3 Företagsverksamheten har upphört	9
5.3.3.4 Arbetsgivaren har avlidit.....	9
5.3.4 Tvångsförsäkringsbeslutets rättsliga natur.....	9
5.3.5 Pensionsanstaltens åtgärder till följd av beslut om tvångsförsäkring	10
5.4 Sökande av ändring i APL-tvångsförsäkringsbeslut	10
5.4.1 Besvär och undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut	10
Grundbesvär	11
5.4.2 Debitering av APL-försäkringspremien	11
5.4.3 Överföring av APL-försäkringen från ett försäkringsbolag till ett annat.....	12
5.5 KAPL-och KoPL-försäkring.....	12
5.5.1 Försummelse av försäkringspremien	13
Preskription av debitering av KAPL- och KoPL-premier.....	13
5.6 SjPL-försäkring och försäkringspremien.....	13
Preskription av SjPL-premie.....	13

Juridiska avdelningen

7.9.2005

5.7 Rättelse av felaktig försäkring	14
Felaktig försäkring i APL-, KAPL- och KoPL-fall.....	14
5.8 Annan felaktigt betald pensionspremie.....	14
Preskription av felaktigt betald premie	14
Preskription fram till 31.12.2003.....	14
Preskription från och med 1.1.2004	15
5.9 Befrielse från försäkringspremierna för arbetsgivaren.....	15
5.10 Arbetstagarens pensionsavgift	16
Felaktig innehållning	17

Juridiska avdelningen

7.9.2005

5

FÖRSÄKRING AV ARBETSTAGARNA OCH FÖRSÄKRINGSPREMIERNA

5.1

Försäkringen

Från och med början av år 2005 är arbetsgivaren skyldig att ordna och bekosta pensionsskyddet för sina anställda från ingången av den månad som följer efter den anställdas 18-årsdag. Numera gäller försäkrings-skyldigheten nästan allt arbete som utförs i anställningsförhållande fram till utgången av den månad då den anställda fyller 68 år.

På arbete som utförs i anställningsförhållande till en privat arbetsgivare tillämpas lagen om pension för arbetstagare (APL), lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (KAPL) eller lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare (KoPL). Sjömän försäkras enligt lagen om sjömanspensioner (SjPL).

APL

Arbetsgivaren ordnar med en APL-försäkring i ett försäkringsbolag som avses i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag (354/1997), en pensionskassa som avses i lagen om försäkringskassor (1164/1992) eller i en pensionsstiftelse som avses i lagen om pensionsstiftelser (1774/1995). Pensionsförsäkringsaktiebolagen och pensionskassorna debiterar APL-premier av arbetsgivarna. I fråga om pensionsstiftelser betalar arbets-givaren understödsavgifter till stiftelsen.

KAPL och KoPL

KAPL- och KoPL-arbetsgivarna betalar KAPL- och KoPL-premier på eget initiativ till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Etera, som handhar KAPL- och KoPL-försäkringar fram till den tidpunkt då ArPL träder i kraft.

KAPL-försäkringarna skötes av Etera och KoPL-försäkringarna av Pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grup-per av arbetstagare fram till fusionen (30.6.2004) mellan Ömse-sidiga Pensionsförsäkringsbolaget Etera och Pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare.

SjPL

Försäkringen av anställda som omfattas av SjPL sköts hos Sjömans-pensionskassan.

Tilläggs pension

Före 1.1.2001 hade arbetsgivaren möjlighet att ordna med pensions-skydd som översteg minimivillkoren för sina anställda och registrera det hos Pensionsskyddscentralen (registrerad tilläggs pension enligt APL 11

Juridiska avdelningen

7.9.2005

§). Denna möjlighet finns inte längre efter ovan nämnda tidpunkt. Tilläggspensionsordningar som gjorts före 1.1.2001 är dock fortfarande i kraft.

Cirkulär A 27/2000 Stängning av registrerade tilläggspensioner

Anvisningar Ändringar i registrerade tilläggspensioner 1.1.2005

Vid handläggningen av ärenden som gäller tilläggspensionsförsäkringar iaktas samma principer som i fråga om lagstadgad försäkring.

Frivillig försäkring

Arbetsgivaren kan ordna med en frivillig försäkring av förtroendeuppdrag eller utlandsarbete.

Vid handläggningen av frivillig och lagstadgad försäkring iaktas samma principer.

Pensionsskyddscentralens tillämpningsbeslut

Pensionsskyddscentralen kan på ansökan av pensionsanstalten, arbetsgivaren eller arbetstagaren ge ett överklagbart beslut om vilken pensionslag som skall tillämpas på ett visst arbete eller en viss person (APL 1 § 7 mom., KAPL 1 § 4 mom., KoPL 1 § 6 mom.).

Arbetstagarens pensionsskydd då arbetsgivaren har försummat att ordna pensionsskydd

Även om arbetsgivaren har försummat att försäkra arbetstagaren, har arbetstagaren rätt att få pension på grundval av anställningen, om uppgifterna om anställningen kan verifieras efteråt. Om försäkringspremierna inte kan inkasseras av arbetsgivaren, bekostas pensionen gemensamt.

Registrering av anställningar

Pensionsanstalten anmäler försäkringen till Pensionsskyddscentralen som centralt upprätthåller arbetspensionssystemets register över arbetsgivarnas pensionsförsäkringar och arbetstagarnas anställningar (APL 14 §). Även registrerade tilläggspensioner och frivilliga försäkringar registreras.

Arbetstagaren har rätt att när som helst kontrollera om uppgifterna om hans anställningar har registrerats rätt på basis av det som arbetsgivaren meddelat. Arbetstagaren har också rätt att begära ett överklagbart beslut om anställningens längd och den pensionsgrundande löns belopp av pensionsanstalten (s.k. SITO-beslut, APL 10 a §).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

5.2

APL-försäkring

Arbetsgivaren skall ordna med pensionsskydd när arbetstagarens anställning uppfyller kraven för att omfattas av APL, dvs. anställningen har fortgått väntetiden på 30 dagar som föreskrivs i APL och lönen uppgår minst till gränsbeloppet i APL. Om den månatliga lönen varierar så att den tidvis överstiger och tidvis understiger gränsbeloppet, kan försäkringen ändras mellan APL och KoPL.

Den så kallade ettårsregeln

Fram till ingången av år 2005 gällde den s.k. ettårsregeln. Enligt den ansågs APL-anställningsförhållandet ha fortgått utan avbrott, om arbetet och löneutbetalningen medan anställningen pågick var avbrutna utan uppehåll i högst ett år. Om arbetet och löneutbetalningen däremot var avbrutna utan uppehåll mer än ett år, ansågs anställningsförhållandet ha upphört vid utgången av den dag då arbetstagaren senast betalades poster som hör till den pensionsgrundande lönen enligt APL 7 e § under nämnda år, räknat från det att arbetet och löneutbetalningen avbröts. En oavlönad period som hade pågått högst ett år medan det arbetsrättsliga anställningsförhållandet pågick avbröt således inte pensionstillväxten. Detta gällde också SjPL.

En bestämmelse om denna s.k. ettårsregel ingick i APL 2 § från 1.3.2002 – 31.12.2004. I tillämpningspraxis har denna ettårsregel iakttagits också tidigare. Enligt tillämpningspraxis avbröts inte APL-anställningen om arbetsgivaren inte meddelade att anställningen hade avbrutits och avbrottet pågick en kortare tid än ett år. Om arbetsgivaren däremot hade meddelat att anställningen upphörde i och med att en oavlönad period började, ansåg man att APL-anställningen hade upphört vid denna tidpunkt, trots att personen återgick till arbetet innan ett år hade gått från avbrottet.

I sitt avgörande vid plenum (2.11.2001, 2007/2000) ansåg försäkringsdomstolen att ett anställningsförhållande inte kan omfattas av APL under en oavlönad ledighet som pågår över en månad, och att APL-anställningsförhållandet skulle avslutas den sista avlönade dagen. Orsaken till avgörandet var att ettårsregeln då ännu inte grundade sig på lag.

Av försäkringsdomstolens beslut följde, att i sådana fall där en oavlönad period har börjat innan APL 2 § om ettårsregeln trädde i kraft 1.3.2002 och där tillämpning av ettårsregeln skulle leda till en minskning av den pensionsgrundande lönen och ett ofördelaktigt resultat för arbetstagaren, avbryts APL-anställningen på den försäkrade begäran. Detta gäller

Juridiska avdelningen

7.9.2005

också i sådana fall, där beslut om pension redan har hunnit ges. Pensionsanstalten kan då den ger sitt pensionsbeslut avbryta APL-anställningen, om den märker att en oavlönad period före 1.2.2002 uppenbart leder till att den pensionsgrundande lönen snedvrids.

Ettårsregeln tillämpas också efter år 2004 i de fall där pensionen för APL-anställningar som omfattas av skyddsbestämmelser beräknas enligt 2004 års bestämmelser.

Cirkulär:

A 44/97 Försäkring av korttidsanställda

A 5/2001 Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden

A 7/2002 Förslag om införande av ettårsregeln i lag

A 9/2002 I Vuoden sääntöä koskeva lainsäädäntö on vahvistettu (Lagstiftningen om ettårsregeln stadfäst; endast på finska)

II Vammaisten ja vajaakuntoisten työllistymistä edistävä lainsäädäntö on vahvistettu (Lagstiftningen om sysselsättning av handikappade och personer med nedsatt arbetsförmåga; endast på finska)

Anvisningar Giltigheten hos uppgifterna om anställningsförhållanden

Anvisningar Utredning och försäkring av anställningsförhållanden

Juridiska avdelningens meddelande 3/99 Palkattoman poissaolon aikaiset satunnaiset palkat ja TEL- TaEL-rajanveto (Tillfälliga löner under oavlönad frånvaro och gränsdragningen mellan APL och KoPL; endast på finska).

Juridiska avdelningens meddelande 4/02, 1.1.1998 tai sen jälkeen alkaneiden TEL –työalojen työsuhteiden vakuuttaminen jälkikäteen (Försäkring retroaktivt av APL-anställningar som börjat 1.1.1998 eller senare; endast på finska)

Anordningstid

Arbetsgivaren skall teckna en APL-försäkring hos en pensionsanstalt inom tre månader (s.k. anordningstid) från den dag den första APL-anställningen börjat. Om arbetsgivaren inte självmant eller efter en uppmaning ordnar med en försäkring, tecknar Pensionsskyddscentralen en försäkring för arbetsgivaren (tvångsförsäkring).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

5.3

Arbetsgivaren tecknar försäkring

5.3.1

Bekräftelse av försäkringen

Arbetsgivaren lämnar in en försäkringsansökan hos APL-försäkringsbolaget och gör en anställningsanmälan om de arbetstagare som skall försäkras. Försäkringsbolaget är skyldigt att bevilja arbetsgivaren en försäkring som uppfyller minimivillkoren i lagen, bortsett från undantagsbestämmelsen i APL 3 § i fråga om ömsesidiga försäkringsbolag.

Försäkringsbolaget sänder arbetsgivaren ett meddelande om att försäkringen bekräftats, ett försäkringsbrev, och håller försäkringen i kraft. Om arbetsgivaren inte längre är försäkringsskyldig enligt APL, meddelar arbetsgivaren det till försäkringsbolaget, som kontrollerar att förutsättningarna för avslutande av försäkringen finns och avslutar försäkringen.

Med vissa förutsättningar kan arbetsgivaren ordna pensionsskydd för sina anställda genom att grunda en egen pensionskassa eller pensionsstiftelse. Det kan också vara möjligt att ansluta sig till en redan existerande kassa eller stiftelse.

Pensionsanstalten anmäler försäkringsuppgifterna till Pensionsskyddscentralens register.

Arbetsgivaren skall informera även de anställda om pensionsförsäkringen genom att sätta upp ett meddelande på arbetsplatsen om hos vilken pensionsanstalt de anställdas pensionsskydd har ordnats (APL 3 § 3 mom.).

5.3.1.1

Försäkringspremien

Ett försäkringsbolag bestämmer en premie som arbetsgivaren skall betala enligt grunder som social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen.

Cirkulär A 11/2001 Euron i arbetspensionssystemet

Försäkringspremien räknas som en procentsats av arbetstagarens lön. Premien bestäms olika för små och stora arbetsgivare. I premien inkluderas en kontinuerlig ränta från den teoretiska förfallodagen till den egentliga förfallodagen. Röntan är lika stor som beräkningsräntan. Försäkringsbolaget debiterar de premier den bestämt och fastställer vid betalningsdröjsmål en dröjsmålsränta på premien. Se närmare i kapitel 6, punkt 6.2 om dröjsmålsränta.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Den premie en pensionskassa fastställer för arbetsgivaren räknas som en procentsats av den lönesumma som arbetsgivaren betalar.

I en pensionsstiftelse betalar arbetsgivaren understödsavgifter antingen enligt de faktiska kostnader som hänför sig till varje arbetsgivare eller enligt en utjämningsmodell, då premien bestäms t.ex. i proportion till de löner som arbetsgivarna betalar.

5.3.1.2

Höjning av försäkringspremien på grund av att försäkring tecknats för sent eller för att arbetsgivaren försummat sin anmälningsskyldighet

Om en arbetsgivare inte tecknar en APL-försäkring inom tre månader efter den tidpunkt då den första anställningen som omfattas av APL börjat, fastställer försäkringsbolag och pensionskassor en höjning av premien under tiden för försummelsen. Höjningen kan vara högst lika stor som försäkringspremien (APL 15 § 1 mom.).

Pensionsskyddscentralen har gett anvisningar om fastställande av höjningen. I allmänhet är försummelseförhöjningen 10 procent av den med beräkningsräntan uppräknade premien. I de grövsta försummelsefallen kan höjningsprocenten vara högre.

Försäkringsbolaget och pensionskassan avgör om de höjer premien på grund av en försummelse eller om de avstår från höjningen. Pensionsanstalterna avstår från höjningar som är små till beloppet, 100 euro eller mindre. Även i vissa speciella situationer beslutar pensionsanstalterna från fall till fall om det finns skäl att avstå från höjning. I specialfall följer pensionsanstalterna etablerad praxis som anammats av Pensionsskyddscentralen. Dessa situationer beskrivs i cirkulär A 41/96, punkt 3.2.4.

Enligt APL 17 § 1 mom. är arbetsgivaren skyldig att till pensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen lämna ut de anställdas namn, personbeteckning, datum när anställningen började och när den slutade, löne- och anställningstidsuppgifter samt uppgifter om de anställningar som fortgår vid kalenderårets slut och om övriga faktorer som påverkar arbetsgivarens skyldighet att teckna försäkring och försäkringspremien. Om arbetsgivaren försummar att lämna dessa uppgifter eller ger dem senare än vad som föreskrivs i statsrådets förordning (APF 3 §), kan pensionsanstalten också i sådana fall påföra arbetsgivaren en skälig försäkringspremie som förhöjts till högst det dubbla beloppet.

Arbetsgivaren kan anföra grundbesvär enligt APL 22 § om debiteringen. Besvärstiden börjar löpa från debiteringens förfallodag. (Se kapitel 9, punkt 9.4.1.4.1 Besvärstiden).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Cirkulär:

A 19/96	Höjd APL- och FöPL-premie vid dröjsmål med pensionsanordning
A 41/96	Tvångsförsäkring och för sent upptagen APL-försäkring (APL 15 §)
A 26/01	Omräkning av vissa gränsbelopp

5.3.2

Tvångsförsäkring

Pensionsskyddscentralen övervakar med hjälp av uppgifter den fått av bl.a. skattemyndigheterna eller begäran om utredning av anställningsförhållanden att arbetsgivarna fullgör sin försäkringsskyldighet enligt APL. Om en arbetsgivare inte alls har tecknat en APL-försäkring, uppmanar Pensionsskyddscentralen på basis av de uppgifter den fått genom övervakningen arbetsgivaren att teckna en försäkring eller ge ett bemötande med anledning av uppmaningen. Om arbetsgivaren inte heller efter Pensionsskyddscentralens uppmaning tar en försäkring, sköter Pensionsskyddscentralen utredningen av anställningsförhållandena och tecknar en försäkring hos en pensionsanstalt på arbetsgivarens bekostnad (APL 15 §).

Cirkulär A 41/96 Tvångsförsäkring och för sent upptagen APL-försäkring (APL 15 §)

Beslut om tvångsförsäkring

Om arbetsgivaren är APL-försäkringsskyldig och underlåter att teckna försäkring trots Pensionsskyddscentralens uppmaning, tecknar Pensionsskyddscentralen en försäkring hos ett försäkringsbolag på arbetsgivarens bekostnad och ger ett beslut om åtgärden (beslut om tvångsförsäkring). Beslutet åtföljs av anvisningar för sökande av ändring.

I Pensionsskyddscentralens beslut om tvångsförsäkring anges även i vilket försäkringsbolag Pensionsskyddscentralen har tecknat försäkringen. I beslutet anges dessutom under vilken tid arbetsgivaren har försummat sin APL-försäkringsskyldighet. Denna tid löper från den dag då den första anställningen som omfattas av APL började till den dag då försäkringen tecknades. Arbetsgivaren är APL-försäkringsskyldig från början av den försummelsetid som angetts i beslutet.

Som bilaga till beslutet medföljer uppgifterna om anställningsförhållandena som skall ingå i försäkringen. Beslutet med anvisningar för sökande av ändring sänds till arbetsgivaren, som har rätt att söka ändring i

Juridiska avdelningen

7.9.2005

beslutet. Beslutet om tvångsförsäkring sänds för kännedom även till försäkringsbolaget, för att försäkringen skall sättas i kraft.

Försäkringsbolaget och de anställda som omfattas av arbetsgivarens försäkring har inte besvärsmätt över beslutet.

5.3.3

Tvångsförsäkring i specialfall

5.3.3.1

Konkurs

Arbetsgivaren kan inte själv teckna en försäkring under pågående konkursförfarande. Därför tecknar Pensionskyddscentralen en försäkring på arbetsgivarens bekostnad och riktar beslutet till konkursboförvaltaren. Konkursboförvaltaren har rätt att söka ändring i beslutet om tvångsförsäkring. Efter att försäkringen satts i kraft bevakar försäkringsbolaget sina premiefordringar i tingsrätten.

När konkursförfarandet har avslutats är de arbetsgivare, där bolagsmännen är personligen ansvariga för premierna och de privatpersoner som varit arbetsgivare, skyldiga att själva sköta sina anställdas arbetspensionsförsäkring. Sålunda uppmanar Pensionskyddscentralen sådana arbetsgivare att teckna en försäkring och tecknar vid behov en försäkring på arbetsgivarens bekostnad. Ett aktiebolag vars verksamhet har upphört genom en konkurs kan inte längre själv teckna en försäkring, och därför ger Pensionskyddscentralen ingen uppmaning till arbetsgivaren att ordna pensionskydd för arbetstagarna. Pensionskyddscentralen tecknar en tvångsförsäkring.

5.3.3.2

Arbetsgivare vars adress är okänd

Pensionskyddscentralen tecknar en försäkring också i sådana fall där det inte längre än möjligt att höra arbetsgivaren, exempelvis för att arbetsgivarens adress inte är känd. Pensionskyddscentralen kungör genom Officiella tidningen att den har gett arbetsgivaren en uppmaning att teckna en försäkring. Om arbetsgivaren inte tecknar en APL-försäkring, tecknar Pensionskyddscentralen en försäkring enligt APL 15 § i ett pensionsförsäkringsbolag på arbetsgivarens bekostnad. Pensionskyddscentralen ger ett överklagbart beslut i ärendet och meddelar om beslutet genom en kungörelse i Officiella tidningen. Den pensionsanstalt där försäkringen har tecknats debiterar premien av arbetsgivaren.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

5.3.3.3

Företagsverksamheten har upphört

Att företagsverksamheten har upphört upphäver i allmänhet inte arbetsgivarens skyldighet att teckna en APL-försäkring. Försäkringsskyldigheten upphävs inte heller på grund av arbetsgivarens ekonomiska ställning, t.ex. medellöshet. Då uppmanar Pensionsskyddscentralen arbetsgivaren att teckna en försäkring. Om arbetsgivaren inte tar en försäkring, tecknar Pensionsskyddscentralen en tvångsförsäkring på arbetsgivarens bekostnad.

Arbetsgivaren kan inte själv teckna en försäkring i situationer där arbetsgivaren gått i konkurs. Ett registrerat bolag eller samfund, som har upplösts på grund av en offentlig stämning kan inte heller längre teckna en försäkring.

5.3.3.4

Arbetsgivaren har avlidit

Om arbetsgivaren inte tecknade en APL-försäkring under sin livstid, är delägarna i dödsboet ansvariga för att teckna försäkringen. Pensionsskyddscentralen tecknar en tvångsförsäkring på dödsboets bekostnad, om delägarna i dödsboet trots uppmaning inte tar försäkringen.

5.3.4

Tvångsförsäkringsbeslutets rättsliga natur

Innebörden av Pensionsskyddscentralens beslut om tvångsförsäkring för arbetsgivaren är att det genom beslutet konstateras att arbetsgivaren är försäkringsskyldig enligt APL från och med den tidpunkt som anges i beslutet. Innebörden i förhållande till pensionsanstalten är att pensionsanstalten med stöd av det kan sätta APL-försäkringen i kraft.

I bilagan till beslutet om tvångsförsäkring fastställs också vilka arbetstagare som omfattas av försäkringen, deras anställningstid och lön. Beslutet om tvångsförsäkring vinner dock inte laga kraft i fråga om de anställningsförhållanden som utgör grunden för beslutet. Pensionsanstalten kan rätta uppgifterna om anställningstid och lön i Pensionsskyddscentralens beslut, och på basis av de ändrade anställningsuppgifterna även sin tidigare debitering av försäkringspremier. Arbetsgivaren har rätt att anföra grundbesvär över debiteringen.

Cirkulär A 41/96 Tvångsförsäkring och för sent upptagen APL-försäkring (APL 15 §)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

5.3.5

Pensionsanstaltens åtgärder till följd av beslut om tvångsförsäkring

Försäkringsbolaget sätter APL-försäkringen i kraft på basis av Pensionsskyddscentralens beslut om tvångsförsäkring och sänder arbetsgivaren ett försäkringsbrev. Dessutom anmäler pensionsanstalten de anställningar som omfattas av försäkringen till Pensionsskyddscentralens förvärvsarbetsregister.

Försäkringsbolaget fastställer en försäkringspremie för arbetsgivaren och beslutar om det också debiterar en försummelseförhöjning på grund av tvångsförsäkringen. I regel är höjningen 30 procent av försäkringspremien, uppräknad med beräkningsräntan. Höjningen får vara högst lika stor som premien. I rättspraxis har man i vissa situationer avstått från höjningen. Sådana situationer beskrivs i cirkulär A 41/96, punkt 2.4.

Försäkringsbolaget tar ut försäkringspremien av arbetsgivaren. Debiteringen av premier beskrivs i kapitel 6.

Arbetsgivaren har rätt att anföra grundbesvär enligt APL 22 § i fråga om debiteringen (se kapitel 9 punkt 9.4.3).

Pensionsanstalten ger också ett beslut enligt APL 10 a § (SITO) om de anställningsförhållanden som ingår i Pensionsskyddscentralens beslut och som blivit anhängiga hos Pensionsskyddscentralen som anställningsutredningar. Arbetstagaren och arbetsgivaren har rätt att söka ändring i SITO-beslut.

Cirkulär:

A 5/2001	Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden
Anvisningar	Utredning och försäkring av anställningsförhållanden
Anvisningar	Giltigheten hos uppgifterna om anställningsförhållanden

5.4

Sökande av ändring i APL-tvångsförsäkringsbeslut

5.4.1

Besvär och undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut

Arbetsgivaren kan söka ändring i det beslut om tvångsförsäkring som Pensionsskyddscentralen gett med stöd av APL 15 §. När besvärin-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

stansen har gett sitt beslut har också Pensionsskyddscentralen rätt att överklaga beslutet.

När arbetsgivaren överklagar tvångsförsäkringsbeslutet eller ansöker om undanröjande av beslutet ger Pensionsskyddscentralen ett utlåtande i ärendet till besvärinstansen.

Försäkringsbolaget och de arbetstagare som omfattas av arbetsgivarens försäkring har inte besvär rätt över tvångsförsäkringsbeslutet.

Grundbesvär

Arbetsgivaren har rätt att anföra grundbesvär över debiteringen av försäkringspremien (APL 22 §). Om arbetsgivaren i sin besvärsskrift har yrkat att försäkringspremierna skall undanröjas eller i övrigt uttryckt sitt missnöje över premierna, kan det anses att arbetsgivaren också har anfört grundbesvär utöver de besvär han anfört över tvångsförsäkringsbeslutet. (Se kapitel 9, punkt 9.4)

I sådana fall ger Pensionsskyddscentralen ett bemötande till besvärinstansen om tvångsförsäkringsbeslutet och sänder arbetsgivarens besvärsskrift till pensionsanstalten för kännedom.

Besvärinstansen överväger om det är fråga om grundbesvär och ber till den delen om ett bemötande från pensionsanstalten.

5.4.2

Debitering av APL-försäkringspremien

APL-premien skall debiteras inom tio år från det att premiefordran uppkom. Den dag APL-premien och försummelseförhöjningen som hänför sig till den har uppkommit utgör den slutliga APL-premiens förfallodag. För försäkringsbolag och flera pensionskassor är denna tidpunkt den 20 juni under det kalenderår som följer efter löneutbetalningen. Den tio år långa preskriptionstiden börjar löpa från denna tidpunkt.

Exempel:

Lön som omfattas av försäkringskyldigheten har betalats under tiden 1.6.2000–30.8.2000. Den slutliga premien för dessa löner förfaller till betalning den 20 juni följande kalenderår, dvs. 20.6.2001. Den sista debiteringsdagen för de premier som fastställs på dessa löner är 20.6.2011.

Om premien inte har debiterats inom tio år från det att premiefordran uppkom är premien preskriberad. Då behöver premien inte längre betalas även om den skulle utkrävas.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsanstalten kan driva in debiterad premie under högst fem år efter det år då den debiterats (se kapitel 6, punkt 6.6).

5.4.3

Överföring av APL-försäkringen från ett försäkringsbolag till ett annat

Arbetsgivaren kan överföra APL-försäkringen till en annan pensionsanstalt. Sedan 1.10.2002 har arbetsgivaren kunnat säga upp försäkringen så, att den upphör den sista dagen i mars, juni, september eller december. Tidigare kunde försäkringen överföras endast en gång i året.

Försäkringen skall sägas upp skriftligt senast tre månader innan försäkringsavtalet upphör. Det förutsätts i alla fall att APL-försäkringen har varit i kraft i minst ett år i det föregående bolaget före överföringen.

5.5

KAPL-och KoPL-försäkring

Vid KAPL- och KoPL-försäkring ingår arbetsgivaren inte ett särskilt försäkringsavtal med pensionsanstalten. Arbetsgivaren betalar på eget initiativ KAPL- och KoPL-premierna till Etera och tillställer kassan uppgifter om arbetstagarnas löner en gång i månaden, senast den 20 dagen i månaden efter löneutbetalningen. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen de premieprocentsatser som skall betalas på lönerna.

Arbetsgivaren skall betala KAPL- och KoPL-premierna på löner som har betalats till arbetstagare på basis av arbete som omfattas av lagen. Om lönerna i en KoPL-anställning emellertid varierar så att de tidvis överstiger och tidvis understiger gränsbeloppet i APL, kan det bli aktuellt att försäkra anställningen i perioder enligt APL och KoPL.

Cirkulär:

A 44/97 Försäkring av korttidsanställda

A 5/2001 Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden

Anvisningar Utredning och försäkring av anställningsförhållanden

Anvisningar Giltigheten hos uppgifterna om anställningsförhållanden

Juridiska avdelningens meddelande A 3/99 Palkattoman poissaolon aikaiset satunnaiset palkat ja TEL- TaEL-ajanveto (Tillfälliga löner under oavlönad frånvaro och gränsdragningen mellan APL och KoPL; endast på finska).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Juridiska avdelningens meddelande 4/2002, 1.1.1998 tai sen jälkeen alkaneiden TEL-työalojen työsuhteiden vakuuttaminen jälkikäteen (Försäkring retroaktivt av APL-anställningar som börjat 1.1.1998 eller senare; endast på finska)

Etera anmäler försäkringsuppgifterna om arbetstagarna till Pensions-
skyddscentralens register.

5.5.1

Försummelse av försäkringspremien

I fråga om KAPL- och KoPL-försäkringar sköts övervakningen av försäkringsskyldigheten av Etera. Försummade premier kan höjas till högst det dubbla. Pensionsanstalterna i fråga debiterar premierna och eventuell dröjsmålsränta av arbetsgivaren.

Preskription av debitering av KAPL- och KoPL-premier

När KAPL- eller KoPL-arbete försäkras i efterskott debiteras premien högst för det innevarande kalenderåret och de fem föregående kalenderåren.

Pensionsanstalten kan driva in debiterad premie under högst fem år efter det år då premien debiterats (se kapitel 6, punkt 6.6).

5.6

SjPL-försäkring och försäkringspremien

Sjömanspensionskassan registrerar sjömannens pensionsrätter på basis av arbetsgivarens anställnings- och årsanmälningar. Arbetsgivaren och arbetstagaren betalar en lika stor premie var till Sjömanspensionskassan.

Preskription av SjPL-premie

SjPL-premien preskriberas liksom APL-premien inom tio år (se punkt 5.4.2). Den dag SjPL-premiens anses ha uppkommit bestäms i 1 mom. i förordningen om sjömanspensioner:

”Arbetsgivaren skall till sjömanspensionskassan inbetala de försäkringspremier som han innehållit på i sjömanstjänst anställda personers lön under kalendermånaden och sin egen däremot svarande premie senast den 10 dagen i den andra månaden näst efter nämnda kalendermånad...”

Pensionsanstalten kan driva in premien under högst fem år efter det år då den debiterats (se kapitel 6, punkt 6.6).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

5.7

Rättelse av felaktig försäkring

Felaktig försäkring i APL-, KAPL- och KoPL-fall

Om arbetsgivaren har ordnat arbetstagarens pensionsskydd enligt fel pensionslag, rättas den premie som fastställts på basis av den försäkring som tagits enligt fel pensionslag retroaktivt för högst två år. Den tidpunkt, då pensionsanstalten meddelar arbetsgivaren om att försäkringen är felaktig, bestämmer den försäkringstid som skall rättas (APL 15 b §, KAPL 10 b §, KoPL 8 a §). Försäkringspremierna rättas så att de omfattas av rätt lag för det kalenderår då meddelandet gavs och för det föregående kalenderåret. Arbetstagarens pensionsskydd bestäms däremot enligt rätt lag från och med den dag anställningen började.

Cirkulär:

A 34/91	Rättelse av felaktigt försäkrande, KAPL/KoPL
A 5/92	Rättelse av felaktigt försäkrande, KAPL/KoPL, stadfäst
A 10/2001	Komplettering av anvisningarna om rättelse av felaktig försäkring

Pensionsskyddscentralens anvisning 23.4.1992 Rättelse av felaktig försäkring

5.8

Annan felaktigt betald pensionspremie

Pensionsförsäkringspremier kan ha betalats felaktigt också av andra orsaker, t.ex. när arbetsgivaren har betalat premierna till ett för stort belopp eller i övrigt betalat premier utan grund.

Preskription av felaktigt betald premie

Kravet att felet skall rättas bör framläggas senast inom tio år, räknat från felbetalningsdagen. Rättelse av felet kan enbart gälla tio års retroaktiv tid. Felaktigt betalade premier som är äldre än så behöver inte längre återbetalas.

Preskription fram till 31.12.2003

Ända till 31.12.2003 gällde att en ny tio års preskriptionstid började löpa från den dag återkrav av felaktigt betald premie hade ställts. Skuldan-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

svaret kunde hållas i kraft hur länge som helst, om preskriptionstiden alltid avbröts innan tio år hade gått sedan den senast avbröts (förordningen om preskription i fordringsmål och om offentlig stämning på borgenärer, preskriptionsförordningen). Preskriptionsförordningen upphävdes 31.12.2003 och lagen om preskription av skulder (728/2003) trädde i kraft 1.1.2004. Samtidigt infördes ändringar i den privata sektorns arbetspensionslagar som trädde också i kraft 1.1.2004.

Preskription från och med 1.1.2004

Sedan preskriptionslagen trädde i kraft 1.1.2004 gäller att en ny fem års preskriptionstid börjar löpa från den dag återkrav av felaktigt betald premie har ställts. Efter det skall preskriptionstiden avbrytas med fem års mellanrum.

I återkravet skall grunderna för återkravet och återkravsbeloppet i rimlig mån individualiseras. Skuldansvaret kan hållas i kraft hur länge som helst, om preskriptionstiden alltid avbryts innan det har gått fem sedan den senast avbröts.

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om pension för arbetstagare (1332/2003) tillämpas lagens 18 § 5 mom. och 19 § 1 och 3 mom. samt 19 b § 9 mom. också på fordringar som uppkommit innan lagen trädde i kraft. När man räknar ut preskriptionstiden för en sådan fordran beaktas också den tid som förflutit innan lagen trädde i kraft. Enligt denna lag preskriberas en sådan fordran dock tidigast inom tre år från det att lagen trädde i kraft, om den inte preskriberas före det enligt de bestämmelser som gällde när denna lag trädde i kraft.

5.9

Befrielse från försäkringspremierna för arbetsgivaren

Om arbetsgivaren på grund av ändrad rättspraxis eller annan därmed jämförbar särskild anledning senare blir skyldig att ordna pensionsskydd retroaktivt för arbetstagaren, kan Pensionsskyddscentralen på ansökan helt eller delvis befria arbetsgivaren från att betala retroaktiva APL-, KAPL- eller KoPL-premier. Arbetsgivaren kan till exempel ha låtit bli att ordna pensionsskydd för arbetstagaren, för att anställningen enligt dåvarande rättspraxis har ansetts stå utanför arbetspensionslagarnas tillämpningskrets. (APL 15 a §, KAPL 13 a § och KoPL 11 §).

Pensionsskyddscentralen ger ett överklagbart beslut om ärendet till arbetsgivaren och pensionsanstalten.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Exempel TEL 15 a §:n mukainen maksuvapautus (MaVa);
(Premiebefrielse enligt APL 15 a §; endast på
finska.

5.10

Arbetstagarens pensionsavgift

Löntagare i anställningsförhållande bidrar till att bekosta arbetspensionsskyddet genom arbetstagarens pensionsavgift. Arbetstagarens pensionsavgift är ett belopp som grundar sig på en av social- och hälsovårdsministeriet årligen fastställd procentsats av den pensionsgrundande lönen. För 53 år fyllda är premien 19/15-delar större än för dem som inte fyllt 53.

Arbetsgivaren innehåller pensionsavgiften från den lön arbetsgivaren betalar till arbetstagaren i samband med löneutbetalningen. Om arbetsgivaren inte alls har innehållit arbetstagarens pensionsavgift eller inte gjort det i tid, står arbetsgivaren också i sådana fall för försäkringspremien i sin helhet och betalar hela försäkringspremien enligt den fastställda premieprocentsatsen eller hela understödsavgiften. (APL 12 b §, KAPL 10 c § och KoPL 7 a §).

En andel som motsvarar arbetstagarens pensionsavgift dras av den pensionsgrundande lönen (APL 7 a §, KAPL 5 § och KoPL 4 §).

Enligt de bestämmelse som gällde före år 2005 innehöll arbetsgivaren pensionsavgiften från lönen till en arbetstagare som omfattades av APL:s tillämpningskrets till den del arbetsgivaren i den situation som gällde vid tidpunkten för löneutbetalningen var skyldig att ordna pensionsskydd för arbetstagaren. I SHM:s beslut (29.12.1997/1417) fanns anvisningar om anställda som omfattas av APL. Från och med 1.1.2005 innehåller arbetsgivaren arbetstagares pensionsavgift på alla arbetsförtjänster som försäkrats enligt APL, också på arbetsförtjänster vid sidan av pension.

I fråga om KAPL- och KoPL-löner innehåller arbetsgivaren i samband med löneutbetalningen en pensionsavgift som beräknas utgående från den lön som skall försäkras.

För arbetstagare som omfattas av SjöPL bestäms försäkringsskyldigheten enligt SjöPL. SjöPL-anställdas andel av försäkringspremien utgör hälften medan arbetsgivaren bekostar den andra hälften.

Anvisningar Arbetstagarens pensionsavgift

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Arbetstagaren får inget egentligt beslut om innehållningen av arbetstagarens pensionsavgift. En arbetstagare kan söka ändring i innehållningen av pensionsavgift genom grundbesvär (se kapitel 9 punkt 9.4).

Till besvärsskriften skall fogas en lönespecifikation, varav innehållningen av pensionsavgift framgår.

Felaktig innehållning

Försäkringsdomstolen kan avgöra om innehållningen av arbetstagares pensionsavgift är lagenlig. Försäkringsdomstolen kan emellertid inte bestämma att felaktigt innehållen avgift skall återbetalas.

Försäkringsdomstolen har meddelat ett beslut (VakO 30.10.2003, 1175/2001/3117; endast på finska), genom vilket domstolen har lämnat ett yrkande om återbetalning av arbetstagares pensionsavgift utan prövning eftersom det inte hör till dess behörighet. Försäkringsdomstolen avvisade också ett yrkande om dröjsmålsränta som gällde avgift som skall återbetalas.

I motiveringen till beslutet konstateras att försäkringsdomstolen med stöd av 12 b § och 22 § i lagen om pension för arbetstagare endast kan pröva om innehållningen av arbetstagares pensionsavgift har varit lagstridigt. Försäkringsdomstolen saknar behörighet att bestämma att arbetsgivaren skall återbetala arbetstagares pensionsavgift som felaktigt innehållits från arbetstagarens lön till arbetstagaren, eftersom det är fråga ett ärende som gäller privaträttslig fordran.

Juridiska avdelningens meddelande 1/04, Försäkringsdomstolen kan avgöra om innehållningen av arbetstagares pensionsavgift är lagenlig, men inte bestämma att avgiften skall återbetalas (endast på finska; se meddelande på PSC:s webbtjänst Arbetspensionslagstiftningen).

INNEHÅLL

6 DEBITERING OCH INDRIVNING AV FÖRSÄKRINGSPREMIER	1
6.1 Debitering av försäkringspremie	1
6.1.1 APL-premien	1
Förskottspremie	2
Slutlig premie	2
Pensionsanstaltens rätt att ensidigt ändra förfallodagen	3
6.1.2 KAPL- och KoPL-premier	3
6.1.3 FöPL-premien	3
6.1.4 LFöPL-premien	4
6.2 Dröjsmålsränta	5
6.3 Ansvar för försäkringspremien	5
6.4 Indrivning av FöPL- och LFöPL-premier från pension och rehabiliteringspenning	6
6.5 Premieutmätning och avbrytande av utmätning	6
6.6 Tid för indrivning av försäkringspremie	7
6.7 Obetalda försäkringspremier inverkar minskande på företagarens pension	8
6.8 Uppdelning av FöPL-premien i kapital och dröjsmålsränta	9
6.9 Sökande av ändring	9

Juridiska avdelningen

7.9.2005

6

DEBITERING OCH INDRIVNING AV FÖRSÄKRINGSPREMIER

6.1

Debitering av försäkringspremie

En arbetsgivare ansvarar för att arbetstagarna försäkras och för försäkringspremierna. Det som väsentligt inverkar på debiteringen av arbetsgivares försäkringspremie är enligt vilken arbetspensionslag arbetstagarna skall försäkras. För APL-arbetsgivare inverkar på försäkringspremien också huruvida försäkringen har tecknats hos ett försäkringsbolag, en pensionsstiftelse eller en pensionskassa.

En företagare ordnar själv sitt pensionsskydd och svarar själv för försäkringspremierna. På företagarens försäkringspremie inverkar också om försäkringen har tecknats hos ett försäkringsbolag eller en pensionskassa.

6.1.1

APL-premien

Då försäkringen börjar meddelar arbetsgivaren till pensionsanstalten de inkomster som hör till den pensionsgrundande lönen som betalats till arbetstagarna. Också då försäkringen fortgår meddelar arbetsgivaren till pensionsbolaget i sin årsanmälan de lönebelopp som hör till den pensionsgrundande lönen och som arbetsgivaren betalat till arbetstagarna under föregående år. På basis av löneuppgifterna uppskattar pensionsanstalten för varje år en förskottspremie som pensionsanstalten debiterar kvartalsvis av arbetsgivaren under månader som man kommit överens om. Pensionsanstalten fastställer på basis av årsanmälan den slutliga premien för föregående år. Om arbetsgivaren inte meddelar löneuppgifterna, fastställer pensionsanstalten premierna på basis av den årsinkomst som den uppskattat.

Försäkringsperiodens slutliga försäkringspremie och den förskottspremie som skall betalas på denna samt räntan som skall ingå i den slutliga försäkringspremien bestäms enligt de grunder som social- och hälsovårdsministeriet fastställt (6 § i försäkringsvillkoren för APL-basförsäkring).

I försäkringsbolagen bestäms APL-premien i procent av de inkomster som utgör arbetstagarens pensionsgrundande lön. Premieprocenten bestäms årligen av social- och hälsovårdsministeriet och den omfattar också arbetstagarnas andel av premien. Premierna för småarbetsgivare (högst 49 anställda) och för storarbetsgivare (minst 50 anställda) fastställs på olika sätt.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Beloppet på försäkringsbolagens APL-premie påverkas av ovan nämnda premieprocent och beräkningsräntan som fastställs av social- och hälsovårdsministeriet på ansökan av försäkringsbolagen. Dessutom beaktas eventuella faktorer som inverkar sänkande eller förhöjande på premien, såsom kundåterbärningar, förhöjning på grund av att försäkringen tagits för sent (försummelseförhöjning) eller förhöjning på grund av tvångsförsäkring.

Beloppet av en pensionskassas APL-premie och en pensionsstiftelses APL-understödsavgift påverkas förutom av ändringar i ansvarsskulden och pensionsansvaret också av intäkter från placeringsverksamheten samt av administrativa kostnader och övriga utgifter som pensionsanstalten har.

Förskottspremie

Förskottspremien förfaller till betalning i enlighet med försäkringsavtalets, pensionsstiftelsens eller pensionskassans regler. Förfallodagen för försäkringsbolagen och flera pensionskassor är kvartalsvis den 20:e i den överenskomna kalendermånaden. Förskottspremien kan dock avtalas att förfalla tidigare. Om premierna redan har förfallit till betalning eller kommer att göra det, kan försäkringsbolaget och arbetsgivaren göra upp ett betalningsavtal.

Arbetsgivaren kan i vissa situationer avtala med försäkringsbolaget om betalning av APL-förskottspremier på eget initiativ (försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt APL 12 §). Detta förfarande kan tillämpas när det är fråga om en arbetsgivare som har högst fyra anställda, eller som betalar högst 100 000 euro om året i löner.

Slutlig premie

Försäkringsbolagens och flera pensionskassors slutliga försäkringspremie förfaller till betalning senast den 20 juni under det kalenderår som följer på löneutbetalningen. Vid pensionsstiftelserna beslutar styrelsen om förfallodagen för den slutliga understödsavgiften.

Förskottspremien gottgörs genom beräkningsränta från förskottspremiens förfallodag till förfallodagen för den slutliga försäkringspremien. Om den slutliga försäkringspremien är större än den uttagna förskottspremien, debiterar pensionsanstalten den resterande premien av försäkringstagaren. Om förskottspremie har uttagits till ett högre belopp än den slutliga premien, används det belopp som återkrävts till för stort belopp som gottgörelse för följande förskottspremier som förfaller till betalning.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsanstaltens rätt att ensidigt ändra förfallodagen

Om arbetsgivaren upprepade gånger har låtit bli att betala premien senast på förfallodagen eller om försäkringsbolaget har varit tvunget att driva in premien genom utmätning, har försäkringsgivaren rätt att ändra förskottspremien så att den förfaller på annat sätt än vad som avtalats (11 § i försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt APL).

6.1.2

KAPL- och KoPL-premier

Arbetstagarens inkomster som utgör den pensionsgrundande lönen ligger till grund för KAPL- och KoPL- premierna. KAPL- och KoPL-premierna bestäms enligt den premieprocent som fastställts av social- och hälsovårdsministeriet.

Premierna som baserar sig på inkomsterna som omfattas av KAPL och KoPL betalas på eget initiativ av arbetsgivaren till pensionsanstalten före den 20:e i den kalendermånad som följer på löneutbetalningen. Om premiebetalningen är bristfällig eller har helt försummats, debiterar Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Etera KAPL- och KoPL-premierna av arbetsgivaren på basis av arbetstagarens inkomster. Försäkringspremier som arbetsgivaren betalat till för stort belopp återbetalas av pensionsanstalten till betalaren. Undantag är dock situationer som avses i bestämmelserna om felaktig försäkring enligt APL, KAPL och KoPL.

Cirkulär:

A 34/91 Rättelse av felaktigt försäkrande, KAPL/KoPL

A 5/92 Rättelse av felaktigt försäkring, KAPL/KoPL, stadfäst

A 10/2001 Komplettering av anvisningarna om rättelse av felaktig försäkring

Pensionsskyddscentralens anvisning 23.4.1992 Rättelse av felaktig försäkring

6.1.3

FöPL-premien

Grunden för FöPL-premien är den arbetsinkomst som fastställts för företagaren. FöPL-premien bestäms enligt den premieprocent som fastställts av social- och hälsovårdsministeriet. Företagarnas

Juridiska avdelningen

7.9.2005

premieprocent fastställs årligen till det procenttal som kan uppskattas motsvara den genomsnittliga försäkringspremien enligt APL-minimivillkoren. Bär försäkringspremien fastställs beaktas dessutom eventuell premierabatt som beviljas en nyföretagare.

Cirkulär A 31/2000 Premierabatten för nyetablerade företagare

FöPL-premierna är slutliga och de förfaller till betalning de datum som företagaren och pensionsanstalten särskilt kommit överens om. Enligt 15 § i försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt FöPL är det också möjligt att komma överens om betalningstiden för premier som förfaller till betalning. För premie som betalats för sent innehålls dröjsmålsränta (se punkt 6.2).

Pensionskassornas FöPL-premie bestäms i övrigt på samma sätt som försäkringsbolagens FöPL-premie, förutom att pensionskassan kan ge gottgörelse för FöPL-omkostnadsdelen.

Pensionsanstaltens rätt att ensidigt ändra förfallodagen

Om företagaren upprepade gånger har underlåtit att betala försäkringspremien senast på förfallodagen, eller om försäkringsbolaget har varit tvunget att indriva premien på utsökningsväg, har försäkringsgivaren rätt att ändra försäkringspremien så, att den förfaller på ett annat sätt än vad som överenskommit (17 § i försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt FöPL).

6.1.4 LFöPL-premien

LFöPL-premien bestäms enligt en premieprocent som fastställts av social- och hälsovårdsministeriet. LPA debiterar lantbruksföretagares LFöPL-premie som förskottspremie utgående från den arbetsinkomst som den fastställts. Förskottspremien beräknas i allmänhet en gång i året i januari enligt arbetsinkomsten vid årsskiftet. Om lantbruksföretagarens arbetsinkomst ändras under året, beaktar LPA rättelsesumman i samband med den första premien för följande år, om det inte finns någon grundad anledning till annat förfarande.

Förfallodagarna för LFöPL-premien bestäms enligt LFöPF 17 § 2 och 3 mom. Om den första försäkringspremien är hög på grund av att försäkringsskyldigheten försumrats, kan den försäkrade och LPA i vissa situationer komma överens om betalningsraterna.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

6.2

Dröjsmålsränta

Om försäkringspremien betalas för sent, innehåller pensionsanstalten dröjsmålsränta av försäkringstagaren. Dröjsmålsräntan för försäkringspremierna debiteras för tiden från förfallodagen fram till betalningsdagen. Fram till 1.7.2002 fastställdes dröjsmålsräntan enligt 4 § 3 mom. i räntelagen och den var då 7 procentenheter högre än den referensränta som fastställs av finansministeriet. Dröjsmålsräntan för den retroaktiva tiden fastställdes enligt den ränteprocent som fastställts för ifrågavarande kalenderår.

Räntelagen ändrades 1.7.2002 och sedan dess har dröjsmålsräntan justerats halvårsvis. Finlands Bank meddelar om räntan. Dröjsmålsräntans nivå regleras i 4 § 1 mom. i räntelagen.

Cirkulär:

A 41/97	Ändringar i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt
A 12/98	Hur FöPL-premiebetalning på eget initiativ delas upp i dröjsmålsränta och kapital

6.3

Ansvaret för försäkringspremien

Det beror på arbetsgivarens bolagsform, huruvida en bolagsman personligen svarar för bolagets skuld, bland annat för APL, KAPL- eller KoPL-premier. En bolagsman i ett öppet bolag och ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag svarar personligen för bolagets skuld (APL 19 § 2 mom.). Däremot är en delägare i ett aktiebolag inte personligen ansvarig för bolagets förpliktelser.

Företagare svarar såsom för egen skuld för sådana familjemedlemmars FöPL-försäkringspremie som arbetar i hans företag. Om den företagarverksamhet som avses i FöPL bedrivs i form av en sammanslutning eller ett samfund, svarar dessa även för sina delägars på nämnda verksamhet grundade försäkringspremier såsom för egen skuld (FöPL 9 § 4 mom.).

En lantbruksföretagare svarar på samma sätt som för egen skuld för sin makas eller makes eller sambos FöPL-premier när de arbetar i företaget samt för familjeföretagets medlemmars LFöPL-premier (LFöPL 10 § 5 mom.). Sedan början av år 2002 svarar en sammanslutning eller ett samfund som bedriver verksamhet i form

Juridiska avdelningen

7.9.2005

av en sammanslutning eller ett samfund på det sätt som avses i LFöPL även för sina delägares på nämnda verksamhet grundade försäkringspremier såsom för egen skuld.

Cirkulär:

- A 19/2001 YEL:n ja MYEL:n vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamissäännökset esitetään poistettavaksi (Förslag om upphävande av bestämmelserna om befrielse från försäkringsskyldigheten enligt FöPL och LFöPL; endast på finska)
- A 31/2001 Bestämmelserna om försäkringsbefrielse i företagarnas pensionslagar upphävs 1.1.2002
- A 32/2001 Vahvistettuja lakeja: I YEL:n ja MYEL:n vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamissäännösten poistaminen ym. (Stadfästa lagar: Bestämmelserna om befrielse från försäkringsskyldigheten enligt FöPL och LFöPL upphävs m.m.; endast på finska)

6.4

Indrivning av FöPL- och LFöPL-premier från pension och rehabiliteringspenning

Pensionsanstalten får från företagarens egen FöPL- eller LFöPL-pension eller rehabiliteringspenning som beviljats för mer än ett år dra av de FöPL- och LFöPL-försäkringspremier som lämnats obetalade. Försäkringspremier får uttas till ett belopp som är högst en tredjedel av det FöPL- eller LFöPL-pensionsbelopp som skall betalas. Med pensionstagarens samtycke kan försäkringspremier debiteras också till en större andel av pensionen än detta.

Pensionsanstalten meddelar genom brev till pensionstagaren om att företagares försäkringspremie skall indrivnas. Pensionstagaren har möjlighet att på begäran få ett överklagbart beslut i ärendet.

Anvisningar Utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv

6.5

Premieutmätning och avbrytande av utmätning

En försäkringspremie får utsökas utan dom eller utslag på det sätt som stadgas i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (APL 19 § 1 mom. och FöPL 17 §).

Pensionsanstalten gör en utsökningsansökan över obetalda premier till utsökningsmyndigheterna på företagarens hemort.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Det är möjligt att utmäta obetalda försäkringspremier också från pensioner. Med pensionstagarens samtycke kan försäkringspremier också kvitteras mot framtida pensionsrater.

Cirkulär A 31/89 Utmätning av pension

Fordringar som baseras på arbetspensionslagstiftningen kan också ges till utomstående för indrivning.

Cirkulär:

- A 12/99 I Lagen om indrivning av fordringar
II Lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet
III Lag om ändring av utsökningslagen
- A 30/2001 Ulosoton suojaosuudet ja ehdotettuja muutoksia ulosottoon (Skyddade belopp vid utmätning och föreslagna ändring i utsökningsförfarandet; endast på finska)

Gäldenären kan i samband med grundbesvär göra en begäran om att utmätningen avbryts (se kapitel 9, punkt 9.4.8).

6.6

Tid för indrivning av försäkringspremie

APL-premien skall debiteras inom tio år från det att premiefordran uppkom. Premiefordran anses ha uppkommit enligt försäkringsvillkoren för grundförsäkring enligt APL på den slutliga premiens förfallodag. I fråga om FöPL-försäkring har tecknande av försäkring retroaktivt begränsats till det löpande året och de närmast föregående tre kalenderåren. Detta innebär att motsvarande tidsbegränsning även gäller debiteringen av premier. FöPL-premier kan således inte debiteras för en längre tid än det löpande året och de tre föregående kalenderåren. Förutom debiteringen kan preskriptionen av premie avbrytas av laga utsökning av skuld, konkursbevakning samt av försök till utmätning.

Se även kapitel 5, punkt 5.4.2 Preskription av APL-försäkringspremien och kapitel 4, punkt 4.6 Preskription av företagares pensionsförsäkringspremie

Debiterad försäkringspremie (APL, KoPL, KAPL, SjöPL) skall drivas in inom fem år från ingången av året efter det år då fordran påfördes eller debiterades (APL 19 § 1 mom., 11 § i skatteutsöknings-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

lagen). I vissa fall kan denna tid bli längre i situationer som gäller företagssanering och skuldsanering för privatpersoner med stöd av specialbestämmelser om sådana frågor samt i utmätnings- och konkurssituationer.

Försäkringspremier som påförts enligt FöPL och LFöPL skall också indrivnas senast inom de fem kalenderår som omedelbart följer efter debiteringsåret. Debiteringstidens längd enligt pensionslagarna för företagare bestäms med stöd av särskilda bestämmelser i FöPL och LFöPL (FöPL 12 § 6 mom. och LFöPL 12 § 5 mom.). Även denna femårstid kan i vissa fall förlängas med stöd av specialbestämmelser i situationer som gäller företagssanering och skuldsanering för privatpersoner samt i utmätnings- och konkursfall.

Cirkulär:

- A 43/2003 Förslag till ändring av privata sektorns arbetspensionslagstiftning
- A 4/2004 Yksityisten alojen työeläkelainsäädäntöä koskevat säännökset on vahvistettu (Bestämmelserna om privata sektorns arbetspensionslagstiftning stadfästa; endast på finska)

6.7

Obetalda försäkringspremier inverkar minskande på företagarens pension

År 1998 trädde en lagändring i kraft enligt vilken preskriberade obetalda försäkringspremier inverkar minskande på den arbetsinkomst som fastställts för företagaren, varvid de minskar pensionen som tjänas in från företagarens verksamhet.

Försäkringspremier som efterskänkts med stöd av skuldsaneringslagar betraktas dock som betalda premier. Då inverkar de inte minskande på arbetsinkomsten. Om premierna har preskriberats före skuldsaneringen eller saneringsförfarandet omfattas de inte av skuldsaneringen eller saneringsförfarandet och de behandlas därför som övriga försäkringspremier som försumrats.

Cirkulär A 41/97 Ändringar i FöPL- och LFöPL-försäkring fr.o.m. 1.1.1998 och avslutande av försäkring retroaktivt

Juridiska avdelningen

7.9.2005

6.8

Uppdelning av FöPL-premien i kapital och dröjsmålsränta

Om företagaren betalar en försenad FöPL-premie på eget initiativ, amorterar pensionsanstalten först kapitalet genom betalning. Om betalningen inte täcker hela kapitalet, delar pensionsanstalten upp betalningen i ränta och kapital i samma proportion som de utgör av hela det sammanlagda beloppet av fordran.

Premien som erhållits från utmätning inriktas först på räntorna och först därefter på kapitalet. Om företagaren direkt till pensionsanstalten (förbi-betalning) betalar en premie som redan gått till utmätning, följer man en proportionell uppdelning i kapital och ränta.

Cirkulär:

A 12/98 Hur FöPL-premiebetalning på eget initiativ
delas upp i dröjsmålsränta och kapital

A 26/01 Omräkning av vissa gränsbelopp

6.9

Sökande av ändring

Premiedebitering som påförts av en pensionsanstalt kan överklagas genom grundbesvär (se kapitel 9 punkt 9.4)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

7

HANDLÄGGNING AV PENSIONSANSÖKAN

Bland annat följande anvisningar har getts om handläggning av pensionsansökan och om fastställande av den sista anstalten:

A 48/96	Arbetspensionen enligt EU-bestämmelserna om social trygghet
A 13/98	Bestämmelser om vilken anstalt som skall avgöra pensionsansökan
A 9/2001	Viimeisen eläkelaitoksen periaatteen laajentuminen julkisellä sektorilla (Utvidningen av principen om sista pensionsanstalt inom den privata sektorn, RP 19/2001 rd som bilaga; endast på finska)
A 12/2001	Viimeisen laitoksen periaatetta työeläkejärjestelmässä koskevat lait on vahvistettu (lagarna om principen om sista anstalt inom arbetspensionssystemet har stadfästs; endast på finska)
A 33/2003	Förslag till ändring av bestämmelserna om sista pensionsanstalt och till permanenta bestämmelser om datasekretess
A 46/2003	Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta (VILMA) ja tietosuojasäännöksiä koskevat muutokset on vahvistettu (Ändringarna i bestämmelserna om principen om sista pensionsanstalt (VILMA) och datasekretess har stadfästs; endast på finska)
A 47/2003	Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA)
A 8/2004	Tarkennuksia viimeistä eläkelaitosta koskevaan menettelyyn (Preciseringar i förfarandet angående sista pensionsanstalt; endast på finska)
A 20/2004	Invalidpensioner
Anvisningar	VILMA-förfarandet

Principen om sista anstalt (VILMA) tillämpas från och med 1.1.2004 på det privata, statliga och kommunala pensionssystemet samt på den evangelisk-lutherska kyrkans pensionssystem och Folkpensionsanstaltens personalpensioner.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

INNEHÅLL

8 VERKSTÄLLANDE AV BESLUT	1
8.1 Verkställbarhet	1
8.2 Laga kraft	2
8.3 Rättskraft	2
Rättskraftsverkan inom arbetspensionssystemet	2
8.4 Betalning av pension	3
Pensionsanstaltens skyldighet att rätta pension som betalats till ett för litet belopp	3
8.5 Avbrytande av pension	4
Ingen utredning har företetts över fortsatt rätt till pension	4
På grund av inkomsterna	5
I samband med ansökan om undanröjande av beslut	5
8.6 Pensionen avbryts, dras in och återkrävs retroaktivt	5
8.7 Återkrav	6
Preskriptionsbestämmelser om återkrav	6
Preskription fram till 31.12.2003	6
Preskription från och med 1.1.2004	7
8.8 Beslut om arbetsinkomst	7

Juridiska avdelningen

7.9.2005

8

VERKSTÄLLANDE AV BESLUT

Egenskaper som anknyter till beslut är laga kraft, rättskraft, verkställbarhet och giltighet. Laga kraft och rättskraft bestämmer beslutets rättsliga kraft. Verkställbarhet och giltighet anknyter till genomförandet av beslutets mål.

8.1

Verkställbarhet

Verkställighet avser det faktiska verkställandet av sakläget som fastställts i ett beslut. För att de ändringar i partens rättigheter, intressen och skyldigheter som fastställts genom beslutet skall kunna genomföras, skall beslutet vara verkställbart.

Ett förvaltningsbeslut är i allmänhet verkställbart genast då det blivit klart i det avseendet att verkställigheten inte förutsätter något separat fastställelsebeslut eller dom om verkställighet. I princip förutsätter verkställigheten att beslutet enligt rättslig bedömning är felfritt, dvs. giltigt.

Inom arbetspensionssystemet kan beslut i allmänhet genast verkställas. Enligt specialbestämmelsen i APL 21 b § behöver verkställandet av ett beslut inte senareläggas trots att det överklagas:

En pensionsanstalts och Pensionsskyddscentralens beslut skall, även om det överklagas, iakttas tills ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ett lagakraftvunnet beslut av en pensionsanstalt, Pensionsskyddscentralen och besvärsnämnden för arbetspensionsärenden får verkställas så som lagakraftvunnen dom i tvistemål.

APL 21 b § gäller i tillämpliga delar också vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL, om inte annat följer av nämnda lagar. Se KAPL 13 a §, KoPL 11 §, LFöPL 19 § och FöPL 17 §.

Pensionsanstalten och besvärinstansen kan dock under vissa förutsättningar avbryta eller förbjuda verkställigheten (se kapitel 9). Pensionsanstalten kan till exempel på den försäkrades begäran avbryta indrivningen av försäkringspremierna medan pensionsansökan eller besvären är anhängiga. I fråga om lantbruksföretagare regleras detta i LFöPL (LFöPL 12 § 6 mom.).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

8.2

Laga kraft

Ett beslut kallas lagakraftvunnet då det inte längre kan överklagas genom ordinära rättsmedel. Detta är fallet då tidsfristerna för egentligt ändringssökande har gått ut, eller då alla rättsinstanser har gått igenom i besvärprocessen. Ett beslut som inte får överklagas är genast lagakraftvunnet.

Ett lagakraftvunnet beslut får överklagas endast genom extraordinära rättsmedel. Att ett beslut vunnit laga kraft är inget hinder för självrättelse (Se kapitel 9, punkt 9.6.2 Självrättelse till ändringssökandens fördel).

Beslutet kan vara lagakraftvunnet endast till en del, om ändring har sökts angående vissa delar av beslutet. Genom det lagakraftvunna beslutet upphör det ursprungliga ärendet att vara anhängigt.

8.3

Rättskraft

Ett lagakraftvunnet beslut har rättskraftsverkan. Med det avses att beslutets innehåll har en bindande verkan då samma ärende behandlas senare.

Negativ rättskraftsverkan betyder att ett ärende eller yrkande som har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut, inte får tas upp till ny prövning. *Positiv rättskraftsverkan* betyder att ett tidigare beslut skall tas som grund för ett nytt beslut, om det framkommer vid en senare behandling. För parten innebär beslutets beständighet i princip att ärendet har avgjorts slutgiltigt.

Rättskraftsverkan inom arbetspensionssystemet

Inom arbetspensionssystemet har beslutens rättskraft inte lika stor betydelse som för de beslut som ges av de allmänna domstolarna.

När det gäller beslut som ges i invalidpensionsärenden är avsikten inte att slutligt fastställa pensionsrätten. Ett beslut ges utgående från den utredning som gäller vid den givna tidpunkten. En ny utredning kan innebära att grunderna för beslutet ändras. Därför är ett beslut som getts i ett invalidpensionsärende inte rättskraftigt i den bemärkelsen att man inte skulle kunna ge ett nytt överklagbart beslut på grundval av en ny ansökan med ny utredning.

Pensionsanstaltens beslut har i regel inte så stark rättskraftsverkan att den sökandes nya pensionsansökan kan lämnas utan prövning

Juridiska avdelningen

7.9.2005

(se dock kapitel 9, punkt 9.6.2). Pensionsanstalten får dock inte ändra sitt beslut till den sökandes nackdel. Om personen upprepade gånger söker pension genom samma utredningar, tas ansökan inte upp till prövning. I så fall ges ett överklagbart beslut om att ansökan har lämnats utan prövning.

Besvärinstansens beslut som gäller bedömning av arbetsförmåga vinner begränsad rättskraft. Det tidigare beslutet är bindande i den mån som grunderna bibehålls oförändrade.

Besvärinstanserna och pensionsanstalterna kan tidsmässigt ställa sig bakom besvärinstansens beslut i de fall då en ny utredning inlämnas som inverkar på ärendet, eller då slutresultatet i övrigt vore orimligt.

Ett ärende som gäller arbetsförmåga återupptas sålunda till prövning och den sökande kan beviljas invalidpension för den tid som föregår besvärinstansens beslut, om den nya utredningen obestridligen visar att detta är befogat. Om någon ny utredning inte har företetts lämnar pensionsanstalten den nya ansökan utan prövning. Då ges ett överklagbart beslut om att ansökan lämnats utan prövning.

Grunderna för pensionen (t.ex. anställningstid och pensionsgrundande lön) vinner rättskraft. Således kan man i samband med ett fortsättningsbeslut för invalidpension inte ändra grunderna för pensionen utan att ansöka om undanröjande av beslutet.

Ett besluts rättskraft är inget hinder för sådan självrättelse som avses i APL 21 d § 2 mom.

8.4

Betalning av pension

Pensionsanstalten börjar omedelbart betala ut pensionen i enlighet med det beviljande beslutet. Man väntar inte tills besvärstiden gått ut. Detta är också fallet då pension betalas till någon annan än pensionstagaren själv.

I det fall att besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på grund av pensionstagarens besvär har beviljat en pension som förvägrats och pensionsanstalten överklagar beslutet hos försäkringsdomstolen, utbetalas pensionen i allmänhet inte innan försäkringsdomstolen har avgjort ärendet.

Pensionsanstaltens skyldighet att rätta pension som betalats till ett för litet belopp

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsanstalten kan ha gett ett pensionsbeslut, men betalar pension till ett för litet belopp eller betalar ingen pension alls. I sådana fall har man fram till 31.12.2003 tillämpat den allmänna preskriptionstiden på tio år, som baserade sig på förordningen om preskription i fordringsmål och om offentlig stämning på borgenärer (32/1868; preskriptionslagen), då pensionsanstalten betalade den del som fattades retroaktivt för tio år. Pensionsanstalten kunde rätta ett sådant fel retroaktivt också för en längre tid än så.

Denna tio års preskriptionstid regleras sedan 1.1.2004 i APL 19 b § då preskriptionsförordningen samtidigt upphävdes. Utan en specialbestämmelse skulle en sådan fordran inte längre ha preskriberats över huvud taget efter år 2004. Med stöd av bestämmelsen skall pensionsanstalten fortfarande rätta sitt fel retroaktivt för tio år. Pensionsanstalten kan fortfarande rätta ett sådant fel retroaktivt också för en längre tid än så.

Denna bestämmelse är inte lämplig i situationer där pensionsansökan har lämnats in, men pensionsanstalten av någon orsak inte har gett något beslut om pension. I sådana fall skall pensionen betalas från den tidpunkt då betalningen egentligen skulle ha skett på grundval av den ansökan som i tiderna lämnades in.

8.5

Avbrytande av pension

Ingen utredning har företetts över fortsatt rätt till pension

Pensionsanstalten kan av pensionstagaren kräva en utredning över omständigheter som påverkar pensionens belopp och en utredning över att han fortfarande uppfyller villkoren för att få pension. Har pensionstagaren inte tillställt pensionsanstalten den begärda utredningen inom en av anstalten utsatt skälig tid, avgör pensionsanstalten ärendet utifrån de uppgifter den har till sitt förfogande. Avgörandet kan gå ut på att pensionen avbryts (APL 17 b § 6 mom.).

Innan pensionen avbryts skall pensionstagaren höras. Hörandet sker i samband med begäran om utredning. I sin begäran om utredning ger pensionsanstalten pensionstagaren en skälig tidsfrist (t.ex. två veckor) för att lämna in utredningen och nämner möjligheten att pensionen kan avbrytas och anger tidpunkten för detta.

Om avbrytandet ges ett beslut med besväransvisningar. Pensionen avbryts genast från början av den månad som följer på beslutet. Om pensionen avbryts, behöver pensionstagaren inte höras på nytt.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

På grund av inkomsterna

Om pensionstagaren börjar förvärsarbete, kan pensionsanstalten avbryta utbetalningen av individuell förtidspension, invalidpension och arbetslöshetspension, räknat från följande möjliga betalningsperiod (APL 5 b § 6 mom. och APL 4 c § 6 mom.). Detsamma gäller generationsväxlingspension (GeVPL 24-26 §) och avträdelsetöd (AvSL 25 §). Pensionstagaren hörs innan pensionen avbryts.

Se även cirkulär A 20/2004 Invalidpensioner, kapitel 10, punkt 10.2

I samband med ansökan om undanröjande av beslut

Om pensionsanstalten hos försäkringsdomstolen har ansökt om undanröjande av beslut, kan den avbryta utbetalningen av pensionen eller börja betala ut pensionen enligt det belopp som anges i ansökan om undanröjande av beslut. Ändringen kan göras från och med början av den månad som följer på månaden då ansökan om undanröjande av beslut anlänt till försäkringsdomstolen. Enligt APL 21 d § 1 mom:

Om ett lagakraftvunnet beslut i ett ärende som avses i 20 § 2 eller 3 mom. eller i 21 § 2 mom. grundar sig på en oriktig eller bristfällig utredning eller om beslutet uppenbart står i strid med lag, kan försäkringsdomstolen på framställning av pensionsanstalten eller på ansökan av en part i ärendet, efter att ha berett de övriga parterna tillfälle att bli hörda, undanröja beslutet och bestämma att ärendet skall behandlas på nytt. Efter att ha gjort en sådan framställning kan pensionsanstalten, tills ärendet har avgjorts på nytt, interimistiskt inställa utbetalningen av pension eller betala denna enligt sin framställning.

Pensionstagaren meddelas på förhand om att pensionen avbryts eller minskas. Om försäkringsdomstolen inte ger sitt medgivande till att beslutet undanröjs, skall de obetalda pensionsraterna inklusive dröjsmålsränta omedelbart betalas till pensionstagaren.

Cirkulär A 20/2004, Invalidpensioner

8.6

Pensionen avbryts, dras in och återkrävs retroaktivt

Från och med år 2005 kan invalidpension avbrytas eller dras in retroaktivt. Pensionen kan avbrytas eller dras in retroaktivt för det år som närmast föregår den kalendermånad som följer efter att pensionstagarens justeringsansökan blev anhängig eller pensionsanstalten inledde justeringsåtgärder.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Invaldipension kan återkrävas även för mer än ett år, om de förutsatta inkomstgränserna för rätten till pensionen inte har överskridits enbart tillfälligt. Invaldipension som betalats utan grund kan i så fall återkrävas senast inom tio år från den dag förmånen betalades ut (APL 18 § 5 mom.). Om återkravet skall ges ett överklagbart beslut.

Bestämmelsen tillämpas när justeringsåtgärder för invaldipensionen inleds 1.1.2005 eller senare. Bestämmelsen tillämpas också på invaldipensioner där pensionsfallet inträffar 31.12.2004 eller tidigare, men endast pensionsrater som betalats år 2005 eller senare kan återkrävas.

Se närmare cirkulär A 20/2004 Invaldipensioner, kapitel 10, punkt 10.2

8.7 Återkrav

APL 21 d § kan också tillämpas på återkrav av förmån som betalats utan grund i form av kvittning mot framtida pensionsrater eller genom utmätning. I praktiken tillämpar man i allmänhet inte återkrav innan beslutet om återkrav har vunnit laga kraft. Också utmätning av en förmån som betalats utan grund vidtas först då pensionsanstaltens beslut har vunnit laga kraft.

Cirkulär:

A 34/92 Återkrav av pension som betalats utan grund

A 47/2003 Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA)

Anvisningar VILMA-förfarandet

Preskriptionsbestämmelser om återkrav

Pension som betalats utan grund eller annan förmån skall återkrävas (beslut om återkrav) av pensionsanstalten inom tio år från den dag förmånen betalades ut. Återkravet kan gälla tio års retroaktiv tid.

Preskription fram till 31.12.2003

Enligt preskriptionsförordningen fram till 31.12.2003 började en ny tio års preskriptionstid löpa från återkravsbeslutet. Skuldansvaret kunde hållas i kraft hur länge som helst, om preskriptionstiden alltid avbröts innan det hade gått tio år sedan den senast avbröts. Preskriptionsförordningen upphävdes 31.12.2003 och den nya preskriptionslagen trädde i kraft 1.1.2004.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Preskription från och med 1.1.2004

Sedan preskriptionslagen trädde i kraft 1.1.2004 börjar en ny fem års preskriptionstid löpa efter det att preskriptionstiden har avbrutits, till exempel efter ett återkravsbeslut (13 § i lagen om preskription av skulder; preskriptionslagen). Efter det skall preskriptionstiden avbrytas med fem års mellanrum.

Vid avbrytandet av preskriptionstiden skall grunderna för återkravet och återkravsbeloppet i rimlig mån individualiseras. Skuldansvaret kan hållas i kraft hur länge som helst, om preskriptionstiden alltid avbryts innan det har gått fem sedan den senast avbröts.

I APL 18 § 5 mom. som trädde i kraft 1.1.2004 föreskrivs om återkrav av förmån som betalats utan grund, enligt vilket förmån som betalats utan grund skall återkrävas senast inom tio år från den dag förmånen betalades ut. När ett överklagbart beslut om återkrav av förmån som betalats utan grund har getts, börjar en femårig preskriptionstid för fordran som gäller förmånen som betalats utan grund löpa från det att återkravsbeslutet gavs.

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om pension för arbetstagare (1332/2003) tillämpas lagens 18 § 5 mom. och 19 § 1 och 3 mom. samt 19 b § 9 mom. också på fordringar som uppkommit innan lagen trädde i kraft. När man räknar ut preskriptionstiden för en sådan fordran beaktas också den tid som förflutit innan lagen trädde i kraft. Enligt denna lag preskriberas en sådan fordran dock tidigast inom tre år från det att lagen trädde i kraft, om den inte preskriberas före det enligt de bestämmelser som gällde när denna lag trädde i kraft.

8.8

Beslut om arbetsinkomst

Även om en företagare överklagar pensionsanstaltens beslut om arbetsinkomst eller Pensionsskyddscentralens försäkringsbeslut, kan pensionsanstalten bestämma att försäkringspremierna skall betalas och börja driva in dem (APL 21 b § 1 mom.).

INNEHÅLL

9 SÖKANDE AV ÄNDRING	1
9.1 Rättsmedel	1
9.2 Bestämmelser	2
9.3 Förfarandet vid sökande av ändring	8
9.4 Egentligt ändringssökande	11
9.4.1 Förutsättningarna för besvär	12
9.4.1.1 Överklagbarhet och besvärshanvisning	13
9.4.1.2 Ändringssökandens besvärshandling	16
9.4.1.3 Intressebevakarens talerätt i samband med besvär	21
9.4.1.4 Besvärens formella riktighet	21
9.4.1.4.1 Besvärstiden	21
9.4.1.4.2 Besvärshandlingens form och innehåll	25
9.4.1.4.3 Inlämnandet av besvärshandlingen	29
9.4.2 Självreklamation i samband med besvär	33
9.4.3 Överföring till besvärshandlingen och provisoriskt beslut	35
9.4.4 Ny pensionsansökan under besvärstiden	40
9.4.5 Ny ansökan om arbetsinkomst	44
9.4.6 Handläggningen av besvärshandling i besvärshandlingen för arbetspensionsärenden	44
9.4.7 Handläggningen av besvärshandling i försäkringsdomstolen	46
9.4.8 Verkställighet, förbud mot och avbrott i verkställigheten	50
9.5 Internationella ärenden	52
9.5.1 EU-pensionsbeslut	52
9.5.2 Pensionsbeslut från avtalsland	54
9.5.3 Beslut om överföring av EG-tjänstemännens pensionsrätt	55
9.5.4 PSC:s beslut om att en person omfattas av det finska socialskyddet	55
9.6 Extraordinärt ändringssökande	56
9.6.1 Undanröjande av lagkraftvunnet beslut	57
9.6.1.1 Förutsättningar	57
9.6.1.2 Ansökan	59
9.6.2 Självreklamation till ändringssökandens fördel	59
9.6.2.1 Förutsättningar	60
9.6.2.2 Besluten	61
9.6.2.3 Självreklamation hos besvärshandlingarna	62
9.6.3 Rättelse av fel i beslutet	62
9.6.3.1 Rättelse av sakfel	64
9.6.3.2 Rättelse av skrivfel	65
9.6.4 Föreskrift om verkställighet	66
9.6.5 Återbrytande av försäkringsdomstolens beslut	66
9.7 Utredningen av ärendet	67

9.8 Muntlig förhandling	68
9.8.1 Bestämmelserna	69
9.8.2 Rätt till muntlig förhandling i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden	70
9.8.3 Rätt till muntlig förhandling i försäkringsdomstolen	70
9.8.4 Hörande av vittne, av part, av sakkunnig och av pensionsanstalt	71
9.8.5 Förfarandet i praktiken	71
9.9 Rättskraften hos tidigare beslut	72
9.10 Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder	72
9.10.1 Återförvisningsbeslut	73
9.10.2 Överföring	74
9.10.3 Utan prövning	75
9.10.4 Förfall	75
9.10.5 Besvären eller ansökan om undanröjande av beslutet godkänns eller förkastas	75
9.10.6 Dröjsmålsförhöjning	76
9.10.7 Förmedling av uppgifter om besvärinstansens beslut	78
9.11 Ersättning av rättegångskostnader	78
9.11.1 Rättegångskostnader som ersätts	78
9.11.2 Verkan av besvärinstansens beslut	79
9.11.3 Pensionsanstaltens ersättningsskyldighet	80
9.11.4 Enskild parts ersättningsskyldighet till pensionsanstalten	80
9.11.5 Rättegångskostnader i högre besvärinstans	81
9.11.6 Dröjsmålsränta	81
9.12 Rättshjälp	82

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9

SÖKANDE AV ÄNDRING

Systemet för sökande av ändring är ett rättsskyddsmedel som verkar i efterhand. Det har till uppgift att korrigera fel som trots allt uppkommer i förvaltningen och att slutgiltigt avgöra rättstvister som uppstår inom förvaltningsområdet och säkerställa att förfarandet inom förvaltningen sker lagenligt.

I detta kapitel redogörs allmänt för sökande av ändring och handläggningen av besvärssärenden som gäller arbetspensionsärenden. Sökande av ändring i VILMA-beslutssammanställningen redogörs för närmare i cirkulär A 47/2003 Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA) samt i anvisningen VILMA-principen om sista pensionsanstalt.

Anvisningarna tillämpas huvudsakligen från 1.1.2004. På beslut givna före detta datum tillämpas den lagstiftning som gällde och de tillämpningsanvisningar som givits före 1.1.2004.

9.1

Rättsmedel

Rättsmedlen indelas i ordinära och extraordinära rättsmedel.

Besvär utgör det ordinära rättsmedlet för försäkrings- och pensionsärenden medan grundbesvär är rättsmedlet för ärenden som gäller försäkringspremier. Genom besvär söker man ändring inom besvärstiden. När besvärstiden löpt ut vinner avgörandet laga kraft om inte ändring har sökts i avgörandet. När avgörandet har vunnit laga kraft kan ändring inte längre sökas i avgörandet genom besvär.

Genom extraordinärt ändringssökande söker man ändring i beslut som vunnit laga kraft. Extraordinära rättsmedel är:

1. självrättelse av ett lagakraftvunnet beslut till den försäkrades fördel,
2. undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut (vilket tidigare kallades återbrytande),
3. återbrytande av ett lagakraftvunnet beslut (med vilket avses specifikt återbrytande av försäkringsdomstolens beslut) och
4. rättelse av fel i beslutet (procedur-, sak-, skriv- eller räknefel).

Bestämmelserna om extraordinärt ändringssökande ändrades från ingången av maj 2003, då lagen om försäkringsdomstolen (132/2003)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

trädde i kraft. Högsta förvaltningsdomstolen kan undanröja försäkringsdomstolens beslut, om det vid behandlingen av ärendet i försäkringsdomstolen har uppstått ett sådant procedurfel att det väsentligt har kunnat påverka beslutet (19 § i lagen om försäkringsdomstolen). Bestämmelsen tillämpas på försäkringsdomstolens beslut givna 1.5.2003 och senare (24 § 2 mom. i lagen om försäkringsdomstolen).

Rättelser

Pensionsanstalten kan själv ändra sitt beslut i följande situationer:

1. I samband med egentligt ändringssökande till följd av rättelseyrkande på basis av APL 21 a § 2 mom. (VILMA-förfarande APL 21 a § 6-8 mom.) (lagstadgad självrättelse).

Pensionsanstaltens självrättelse är det primära sättet att ändra ett beslut. Besvären riktas först till den pensionsanstalt som fattat beslutet för eventuell självrättelse. Till den del som pensionsanstalten inte går med på självrättelse, skickar den besvären vidare till besvärinstansen för prövning.

2. I samband med extraordinärt ändringssökande då den rättar sitt lagakraftvunna beslut till den försäkrades fördel i enlighet med APL 21 d § 2 mom. och
3. När den rättar sitt beslut antingen till följd av sakfel eller procedurfel vid behandlingen av ärendet på basis av APL 21 e § 1 mom. (egentlig självrättelse) eller till följd av skriv- eller räknefel eller annat motsvarande tydligt fel på basis av APL 21 e § 2 mom. (självrättelse av teknisk karaktär).

Också besvärinstanserna kan rätta sina beslut till den försäkrades fördel.

9.2

Bestämmelser

Sökande av ändring regleras i arbetspensionslagarna, i förvaltningslagen (434/2003), i förvaltningsprocesslagen (586/1996) och i lagen om försäkringsdomstolen.

När ett ärende gällande sökande av ändring behandlas vid pensionsanstalten eller vid Pensionsskyddscentralen, är det fråga om behandling av förvaltningsärenden (s.k. förvaltningsförfarande) på vilket i regel tillämpas specialbestämmelserna i arbetspensionslagarna och i tillämpliga delar den allmänna lagen om förvaltningsärenden, förvaltningslagen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

När ett ärende som gäller sökande av ändring behandlas i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden eller i försäkringsdomstolen, är det fråga om förvaltningsrättsskipning på vilken i regel tillämpas förvaltningsprocesslagen.

I arbetspensionslagarna finns bestämmelser om sökande av ändring i beslut som getts av pensionsanstalterna inom den privata sektorn i APL 20-22 § och i SjöPL 59-61 a §. I dessa ingår bestämmelser bland annat om besvär och om pensionsanstalternas möjlighet att rätta sina beslut samt om att undanröja beslut.

Dessutom hänvisas till bestämmelserna i APL om sökande av ändring också i KAPL 1 och 13 a §, KoPL 11 §, LFöPL 19 §, GeVPL 43 §, FöPL 17 §, AvPL 24 §, AvEL 37 § och AvSL 40 §.

Bestämmelserna om verksamheten vid besvärsnämnden för arbetspensionsärenden finns i APL 20 §, i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden samt i arbetsordningen för besvärsnämnden för arbetspensionsärenden.

Bestämmelser om sökande av ändring i beslut som getts av pensionsanstalterna inom den offentliga sektorn finns i KomPL 12 kap., StPL 23-24 § och KyPL 7-7 b §.

Om försäkringsdomstolen har getts lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) och statsrådets förordning om försäkringsdomstolen (237/2003), vilka trädde i kraft 1.5.2003. Den tidigare lagen om försäkringsdomstolen (14/1958) och förordningen om försäkringsdomstolen (264/1982) har slopats.

Förvaltningsprocesslagen började tillämpas fr.o.m. 1.4.1999 i besvärsförfarandet för socialförsäkringsärenden till den del socialförsäkringslagarna inte innehåller specialbestämmelser om förfarandet (278-306/1999). Bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen om muntlig förhandling blev tillämpliga i försäkringsdomstolen och till vissa delar också i besvärsnämnderna. Ersättning av rättegångskostnaderna blev möjligt också i besvärsnämnderna. Erhållande av rättshjälp vid besvär över pensionsanstaltens beslut hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden eller över beslut av besvärsnämnden för arbetspensionsärenden hos försäkringsdomstolen blev möjligt när rättshjälplagen (257/2002) trädde i kraft 1.6.2002 (se 1.11 Rättshjälp). Ändringarna till följd av förnyandet av förmynderskapslagstiftningen gällande talerätt och hörande trädde i kraft i förvaltningsprocesslagen från ingången av december 1999 (446/1999).

Förvaltningslagen trädde i kraft 1.1.2004. Förvaltningslagen tillämpas inom arbetspensionssystemet till den del som gäller utförandet av

Juridiska avdelningen

7.9.2005

offentligt förvaltningsuppdrag. Bland annat skötseln av lagstadgade arbetspensions- och olycksfallsärenden utgör offentligt förvaltningsuppdrag, på vilken tillämpas förvaltningslagen som allmän lag, om inte annat följer av förvaltningslagen eller av specialbestämmelserna i arbetspensionslagarna.

Till följd av förvaltningslagens ikraftträdande har ändringar gjorts i den privata sektorns arbetspensionslagar bland annat i bestämmelserna om rättelse av sak- och skrivfel och om jäv. I arbetspensionslagarna har också tagits in en bestämmelse om delgivande av pensionsanstaltens och besvärinstansens beslut per post som ett vanligt brev. I arbetspensionslagarna har man slopat onödiga hänvisningar till förvaltningsprocesslagen. Ändringarna trädde i kraft samtidigt med förvaltningslagen, dvs. från ingången av år 2004.

I lagstiftningen har man fr.o.m. 1.1.2006 dessutom gjort ändringar genom vilka man bl.a. stärker den privata sektorns besvärsnämnds självständiga ställning. I detta sammanhang ändrades pensionsnämndens namn till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens finansiering frigjordes från Pensionsskyddscentralen. Samtidigt infördes bestämmelser om att budgeten och justitieförvaltningsavgiften för besvärsnämnden för arbetspensionsärenden fastställs av Försäkringsinspektionen. Dessutom stadgades om nämndens sektioners beslutsförhet i lag. Budgeten för besvärsnämnden för arbetspensionsärenden fastställs enligt de nya bestämmelserna för första gången för år 2006 (se kapitel 11 punkt 11.2). Medlemmar som tillsatts som pensionsnämndens medlemmar för mandatperioden som utgår 31.12.2006 har rätt att fortsätta i sitt uppdrag tills deras mandattid går ut, men beslutsförheten i sektionerna och plenums sammansättning bestäms dock från och med 1.1.2006 enligt de nya bestämmelserna.

Cirkulär:

A 23/98	Sosiaalivakuutuksen muutoksenhakumenettelyyn muutoksia (Lagändringar i socialförsäkringens besvärsförfarande; på finska)
A 9/99	Tillämpningen av förvaltningsprocesslagen i försäkringsdomstolen och pensionsnämnden
A 8/2000	Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden
A 9/2001	Viimeisen eläkelaitoksen periaatteen laajentaminen julkiselle sektorille (Utvidgningen av principen om sista pensionsanstalt till den offentliga sektorn; på finska)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

- A12/2001 Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta työeläkejärjestelmässä koskevat lait on vahvistettu (Lagarna om principen om sista anstalt inom arbetspensions-systemet har stadfästs; på finska)
- A20/2001 I Muutoksia valtion eläkelainsäädäntöön (Ändringar i lagstiftningen om statens pensioner; på finska)
- II Hallituksen esitys sosiaaliturvamaksuista (RP om socialskyddsavgifter; på finska)
- III Hallituksen esitys kansaneläkkeen lapsikorotuksesta (RP om barntillägg till folkpensionen; på finska)
- IV Hallituksen esitys eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysturvamaksun huomioonottamisesta eräissä päivärahoissa (RP om beaktande av pensionsavgift och löntagares arbetslöshetsförsäkringsavgift i fråga om vissa dagpenningar; på finska)
- A 14/2002 Oikeusapulaki voimaan 1.6.2002 (rättshjälpslagen träder i kraft 1.6.2002; på finska)
- A 19/2002 Hallituksen esitys hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta (RP till Riksdagen med förslag till förvaltningslag och till lag om ändring av förvaltningsprocesslagen; på finska)
- A 23/2002 Hallitus esittää säädettäväksi kunnallisen eläkelain (Regeringens förslag till lag om kommunala pensioner; på finska)
- A 39/2002 Hallitus esittää eläkelautakunnan aseman vahvistamista riippumattomana muutoksenhakuelimenä (Regeringens förslag till förstärkning av pensionsnämndens ställning som oberoende besvärsinstans; på finska)
- A 2/2003 Eläkelautakunnan itsenäisen aseman vahvistamista koskeva lainsäädäntö on vahvistettu (Lagstiftningen om förstärkningen av pensionsnämndens självständiga ställning har stadfästs; på finska)
- A 8/2003 I Valtion eläkelautakunnan itsenäisen aseman vahvistamista koskeva lainsäädäntö on vahvistettu (Lagstiftningen om förstärkning av statens pensionsnämnds självständiga ställning har stadfästs; på finska)
- II Vakuutuslainsäädäntö ja siihen liittyvä lainsäädäntö on vahvistettu (Lagen om försäkringsdomstolen och

Juridiska avdelningen

7.9.2005

därtill anknyttande lagstiftning har stadfäst; på finska)

- A 11/2003 Vakuutusoikeuslakia tarkennetaan (Lagen om försäkringsdomstolen preciseras; på finska)
- A 17/2003 Hallintolaki ja laki hallintolainkäyttölain muuttamisesta on vahvistettu (Förvaltningslagen och lagen om ändring av förvaltningsprocesslagen har stadfäst; på finska)
- A 20/2003 Kunnallinen eläkelainsäädäntö on vahvistettu (Lagstiftningen om kommunala pensioner har stadfäst; på finska)
- A 25/2003 Kunnallista eläkelakia täydennetään (Lagen om kommunala pensioner kompletteras; på finska)
- A30/2003 Kunnallista kuntoutuslainsäädäntöä ja kuntien eläkelautakunnan asemaa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi (Förslag till ändring av lagstiftningen om rehabilitering inom det kommunala pensionssystemet och av bestämmelserna om kommunernas pensionsnämnds ställning; på finska)
- A 33/2003 Förslag till ändring av bestämmelserna om sista pensionsanstalt och till permanenta bestämmelser om datasekretess
- A 40/2003 Kunnallista kuntoutusta ja kuntien eläkelautakunnan asemaa koskevat säännökset on vahvistettu (Bestämmelserna om rehabilitering inom det kommunala pensionssystemet och om kommunernas pensionsnämnds ställning har stadfäst; på finska)
- A 41/2003 Eläkelautakunnan nimeä ja rahoitusta ehdotetaan muutettavaksi (Förslag till ändring av pensionsnämndens namn och finansiering; på finska)
- A 43/2003 Förslag till ändring av privata sektorns arbetspensionslagstiftning
- A 46/2003 Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta (VILMA) ja tietosuoja-säännöksiä koskevat muutokset on vahvistettu (Ändringarna angående principen om sista pensionsanstalt (VILMA) och i bestämmelserna om datasekretess har stadfäst; på finska)
- A 47/2003 Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

- A 2/2004 Valtion eläkelain kuntoutusta koskevat säännökset on vahvistettu (Bestämmelserna om rehabilitering i lagen om statens pensioner har stadfästs; på finska)
- A 4/2004 Yksityisten alojen työeläkelainsäädäntöä koskevat säännökset on vahvistettu (Bestämmelserna om privata sektorns arbetspensionslagstiftning stadfästa; på finska)
- A 8/2004 Tarkennuksia viimeistä eläkelaitosta koskevaan menettelyyn (Preciseringar i förfarandet angående sista pensionsanstalt; på finska)
- A 11/2004 Evankelis-luterilaisen kirkon ammatillisen kuntoutuksen muutoksenhakua koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi (Förslag till ändring av bestämmelserna om ändringssökande gällande yrkesinriktad rehabilitering inom den evangelisk-lutherska kyrkans pensionssystem; på finska)
- A13/2004 Evankelis-luterilaisen kirkon ammatillisen kuntoutuksen muutoksenhakua koskevat säännökset on vahvistettu (Bestämmelserna om ändringssökande gällande yrkesinriktad rehabilitering inom den evangelisk-lutherska kyrkans pensionssystem stadfästa; på finska)
- A15/2004 Förslag till ändring av lagstiftningen i samband med 2005 års reform
- A18/2004 Kuntien ja valtion eläkeuudistukset eduskunnan käsittelyyn (Reformerna av kommunernas och statens pensionssystem till behandling i Riksdagen; på finska)
- Anvisning VILMA-principen om sista pensionsanstalt
- Meddelande Yksityisten alojen eläkelakien tarkistukset on vahvistettu (Ändringarna av privata sektorns pensionslagar har stadfästs; på finska)
- Meddelande Den kommunala och statliga pensionsreformen
- Meddelande Förordning om statens pensionsnämnd given
- Meddelande Ändring av förordningen om statens pensioner
- Meddelande Ändringar föreslås i pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan och i lagen om familjepensioner inom den evangelisk-lutherska kyrkan

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Meddelande Ändringar föreslås i lagen om kommunala pensioner

Meddelande Ändringar föreslås i lagen om statens pensioner och i lagen om statens pensionsfond

Meddelande Social- och hälsovårdsministeriets förordningar

Meddelande Kunnalliseen eläkelakiin ehdotettu muutokset on vahvistettu (De föreslagna ändringarna i lagen om kommunala pensioner har stadfästs; på finska)

Meddelande De föreslagna ändringarna i pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan samt i lagen om familjepensioner inom den evangelisk-lutherska kyrkan har stadfästs

Meddelande Statsrådets förordningar om ändring av olika pensionsförordningar

Meddelande Förslag till komplettering av regeringens proposition om ändringssökande i beslut om social trygghet

Meddelande Lagarna om ändringssökande i beslut om social trygghet stadfästa

9.3

Förfarandet vid sökande av ändring

Förfarandet vid sökande av ändring är olika beroende på om ändring söks i VILMA-beslutssammanställningen eller i ett beslut som hänför sig till något annat än VILMA-förfarandet.

Utgångspunkten är att ändring söks skilt i varje pensionssystem. För behandlingen av besvärssaken enligt den privata sektorns pensionslagar och enligt vissa av den offentliga sektorns pensionslagar har varje pensionssystem sin egen första besvärinstans. Om den sökande har fått ett pensionsbeslut från flera olika pensionssystem, görs en besvärsskrift skilt för varje pensionssystemens beslut. Samma gäller begäran om själv rättelse och ansökan om undanröjande av beslutet.

Då ändring söks i en beslutssammanställning som har givits av VILMA-anstalten är utgångspunkten att ändring söks enligt VILMA-anstaltens förfarande för sökande av ändring. Då behandlas ett besvärssaken i regel endast i besvärinstanserna i VILMA-anstaltens pensionssystem liksom ett besvärssaken gällande något annat överklagbart beslut som har givits av pensionsanstalten. Ändringssökandet delas dock upp på de olika pensionssystemens besvärsnämnder när det gäller en beslutssammanställning med avslag gällande invalidpension eller individuell förtidspension som omfattas av VILMA-förhandlingsförfarandet.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Högsta besvärinstans är försäkringsdomstolen. Man kan dock under vissa förutsättningar också ansöka om återbrytande av försäkringsdomstolens beslut hos högsta förvaltningsdomstolen. (Som bilaga scheman över ändringssökande och VILMA-ändringssökande)

På basis av en ansökan som har gjorts i Finland utreds den sökandes pensionsrätt också i alla de EU-länder och avtalsländer vars lagstiftning den sökande har omfattats av. Ändring söks separat i varje land. En besvärсанvisning fogas till det sammanfattande meddelandet över beslutet. Besvärsskriften kan lämnas till anstalten i bosättningslandet för vidarebefordran utomlands. I sådana fall förmedlar Pensionskyddscentralen besvärsskriften till rätt ställe.

Cirkulär A 48/96 Hur EU-bestämmelserna om social trygghet inverkar på arbetspensionerna. Ändringssökande redogörs för i del 6.

Pensionsanstalterna och Pensionskyddscentralen ger råd om förfarandet vid sökande av ändring.

Arbetspensionsärenden inom den privata sektorn

Besvärsnämnden för arbetspensionsärenden är första besvärinstans i arbetspensionsärenden inom den privata sektorn. Besvärsnämnden för arbetspensionsärenden är en besvärinstans som är oberoende av pensionsanstalterna och av Pensionskyddscentralen. Nämndens förvaltning har fr.o.m. 1.1.2003 åtskiljts från Pensionskyddscentralen (lagändring 1319/2002). Också utnämningförfarandet har ändrats. Med lagändringen har man förstärkt nämndens ställning som ett oberoende rättsskipningsorgan. Namnet på besvärsnämnden för arbetspensionsärenden ändrades från pensionsnämnden till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden fr.o.m. 1.1.2006. Samtidigt ändrades nämndens finansiering (lagändring 677/2005).

Besvärsnämnden för arbetspensionsärenden granskar besvär som gäller APL-, KAPL-, KoPL-, LFöPL-, GeVPL-, FöPL-, SjöPL-, AvPL-, AvEL- och AvSL-ärenden.

Arbetspensionsärenden inom den offentliga sektorn

Statskontorets beslut samt den evangelisk-lutherska kyrkans kyrkostyrelses beslut om pension överklagas som första instans till statens pensionsnämnd. Också statens pensionsnämnd har fr.o.m. 20.2.2003 avskiljts från Statskontoret (lagändring 114/2003).

Beslut av den ortodoxa kyrkans kyrkostyrelse överklagas till högsta förvaltningsdomstolen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsbeslut givna av Kommunernas pensionsförsäkring överklagas som första instans till kommunernas pensionsnämnd. Från ingången av år 2004 har kommunernas pensionsnämnd åtskiljts organisatoriskt från Kommunernas pensionsförsäkring. Finansieringen skiljs åt från ingången av år 2005 (lagändring 921/2003).

Folkpensionsärenden

Ändring i Folkpensionsanstaltens (FPA) beslut enligt folkpensionslagen (FPL) söks som första instans hos prövningsnämnden. Prövningsnämndens beslut kan överklagas till försäkringsdomstolen, på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (FPL 73 §, 135/2003).

Pensioner för FPA:s anställda

Handläggningen av och sökandet av ändring i pensionsärenden för FPA:s anställda regleras i tillämpliga delar i lagen om statens pensioner. Ändring i beslut enligt pensionsreglementet och enligt pensionsstadgan gällande pensionsstadgan för FPA:s anställda söks fr.o.m. 1.1.2004 hos statens pensionsnämnd, vars beslut kan överklagas till försäkringsdomstolen.

Finlands Banks tjänstemän

Ändring i beslut av Finlands Banks direktion i ärenden som gäller pension söks hos försäkringsdomstolen. Fastän skötseln av pensionerna för Finlands Banks personal stegvis övergår till statskontoret kvarstår dock Finland Bank juridiskt som beslutsgivare.

Landskapet Åland

Ändring i beslut av Ålands landskapsstyrelse söks hos försäkringsdomstolen fr.o.m. 1.6.2004.

Försäkringsdomstolen

Försäkringsdomstolen är en specialdomstol som behandlar ärenden om social trygghet och högsta besvärinstans för den privata sektorns arbetspensionssystem, folkpensionssystemet, de statsanställdas och kommunalt anställdas pensionssystem samt övriga pensionssystem som baserar sig på offentligrättsliga anställnings- eller tjänsteförhållanden. Också undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut ansöks om hos försäkringsdomstolen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.4

Egentligt ändringssökande

Besvär utgör det ordinära rättsmedlet för försäkrings- och pensionsärenden medan grundbesvär är rättsmedlet för ärenden som gäller försäkringspremier.

Besvär

I APL 20 § föreskrivs om besvär. Enligt den:

För ändringssökande finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. I lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) föreskrivs om besvärsnämnden och dess medlemmar och i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) föreskrivs om försäkringsdomstolen. Till medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden förordnar statsrådet för högst fem år i sänder på framställning av social- och hälsovårdsministeriet personer som är förtrogna med förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden och av vilka fyra skall utses på förslag av arbetsgivarföreningarnas mest representativa centralorganisationer och fyra på förslag av arbetstagarnas och tjänstemännens fackföreningars mest representativa centralorganisationer.

En part som är missnöjd med en pensionsanstalts beslut i ett ärende som gäller pension eller en förmån eller skyldigheter som i denna lag bestäms för en arbetsgivare, får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden senast den 30 dagen efter den dag då parten fick del av beslutet. Samma besvärsförfarande gäller beslut som Pensionsskyddscentralen i enlighet med sina uppgifter enligt denna lag har givit en part eller en pensionsanstalt.

En part som är missnöjd med besvärsnämndens beslut i ett ärende som nämns i 2 mom. får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos försäkringsdomstolen inom den tid som föreskrivs i 2 mom.

Vad i denna paragraf stadgas gäller även i tillämpliga delar vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL, FöPL, GeVPL, AvPL, AvEL och AvSL om inte annat följer av nämnda lagar. Se KAPL 13 a §, KoPL 11 §, LFöPL 19 §, FöPL 17 §, GeVPL 43 §, AvPL 24 §, AvEL 37 § och AvSL 40 §.

Grundbesvär

Grundbesvär regleras i APL 22 §, enligt vilken:

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Den som anser att en debitering som med stöd av denna lag har fastställts av en pensionsanstalt eller av Pensions-skyddscentralen har stridit mot lag eller avtal, får skriftligen anföra grundbesvär över debiteringen hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden senast inom två år från ingången av året efter det år då fordran bestämdes eller debiterades. Detsamma gäller debiteringar på grundval av 1 § 6 mom. Om sådana grundbesvär anförs med anledning av utmätning, gäller dessutom vad som bestäms om grundbesvär vid utmätning av skatter och avgifter.

Den som är missnöjd med besvärsnämndens beslut i ett ärende som nämns i 1 mom., får söka ändring i beslutet hos försäkringsdomstolen genom skriftliga besvär inom den tid som föreskrivs i 20 §.

Tvistemål angående kreditförsäkrings innebörd skola handläggas av allmän domstol.

Vad i denna paragraf stadgas gäller även i tillämpliga delar vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL om inte annat följer av nämnda lagar. Se KAPL 13 a §, KoPL 11 §, LFöPL 19 § och FöPL 17 §.

9.4.1

Förutsättningarna för besvär

Prövningen av besvär och givandet av beslut förutsätter att villkoren för sökande av ändring uppfylls, dvs.

1. att det överklagade beslutet är överklagbart
2. att den ändringsökande har besvärsrätt i ärendet och
3. att besvären har anförts formellt riktigt, d.v.s. i tid, i rätt form, med rätt innehåll och inlämnats till rätt ställe.

Också grundbesvär skall uppfylla de nämnda förutsättningarna för sökande av ändring.

Pensionsanstaltens uppgift är att utreda huruvida förutsättningarna för sökande av ändring uppfylls. Vid behov ber pensionsanstalten ändringsökanden att komplettera besvärsskriften.

Pensionsanstalten kan inte ge ett beslut om att lämna besvären utan prövning om förutsättningarna för sökande av ändring inte uppfylls, utan den skall överföra ärendet till besvärinstansen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsanstalten överför besvären bl.a. när besvärsskriften har inlämnats för sent eller den gäller ett beslut som inte får överklagas eller den har gjorts av en person som inte har besvärsrätt.

Också när besvärsskriften inkommit till pensionsanstalten efter att besvärstiden gått ut kan pensionsanstalten pröva ärendet och ge ett rättelsebeslut. Se punkt 9.4.1.4.1 Besvärstid och punkt 9.6.2 Självrättelse till ändringssökandens fördel.

9.4.1.1

Överklagbarhet och besvärsanvisning

Besvären kan gälla endast beslut som innehåller ett slutligt avgörande i ärendet. Sådana beslut är beslut med vilka ärendet avgjorts eller lämnats utan prövning (5 § i förvaltningsprocesslagen). Beslut om att lämna ärendet utan prövning kan vad gäller överklagbarheten jämföras med avgörande av ärendet. Enbart beslutets motiveringar kan inte överklagas, utan ändring måste sökas också i beslutets slutresultat.

Grundbesvär gäller debiteringen av försäkringspremie. Inget separat beslut ges om debitering av försäkringspremie, utan debiteringen sker så att pensionsanstalten skickar en faktura på försäkringspremien till den betalningsskyldiga.

Vid grundbesvär är besvärsgrunden den att fordran har bestämts eller debiterats genom felaktig tillämpning av lagen eller i strid med avtal. Om besvären gäller någon annan omständighet, t.ex. försäkringsskyldigheten eller försäkringens begynnelse- eller utgångsdatum, är det inte fråga om grundbesvär.

I princip kan ett beslut överklagas, om inte lagen föreskriver besvärsförbud. Besvärsrätt föreligger vid både positiva och negativa avgöranden. Besvärsrätt föreligger också när beslutet till fullo motsvarar sökandens yrkanden.

HFD 29.12.2004/3410: Meddelande om att förvägra tjänsteverksamhet som inte var myndighetsverksamhet innehöll inte ett sådant beslut i förvaltningsärende vilket kan överklagas på basis av 1 §, 4 § och 5 § 1 mom. i förvaltningsprocesslagen. Således upphävde och undanröjde HFD förvaltningsdomstolens beslut och lämnade besvären till förvaltningsdomstolen utan prövning.

Besvärsanvisning

Om besvärsanvisningen finns till innehållet nästan likadana bestämmelser i förvaltningslagen (47-49 §) och i förvaltningsprocesslagen (14-16 §).

Till ett överklagbart beslut skall fogas besvärsanvisning. I besvärsanvisningen skall nämnas:

Juridiska avdelningen

7.9.2005

1. Besvärsmyndigheten
2. Den myndighet till vilken besvärsskriften skall lämnas in
3. Besvärstiden och den tidpunkt från vilken besvärstiden räknas
4. Bestämmelserna om besvärsskriftens innehåll och bilagor
5. Bestämmelserna om tillståndet av besvärsskriften och om förfarandet vid besvär.

Den redogörelse för besvärsskriftens innehåll och bilagor som skall nämnas i besvärсанvisningen betyder att i besvärсанvisningen nämns de saker som enligt 23 och 24 § i förvaltningsprocesslagen skall anges i besvären samt de handlingar som enligt 25 § i förvaltningsprocesslagen skall fogas till besvären (se punkt 9.4.1.4.2 Besvärsskriftens form och innehåll). I besvärсанvisningen skall också anges om övriga faktorer skall anges i besvärsskriften på basis av specialbestämmelser.

I besvärсанvisningen skall också anges besöks- och postadressen till den myndighet till vilken besvärsskriften kan lämnas in. Om besvärsskriften alternativt kan lämnas in till flera olika myndigheter, skall de alla nämnas. Om rättelseyrkande eller besvär kan lämnas in till myndigheten också i elektronisk form, skall sådan kontaktinformation anges.

Skyldigheten att bifoga besvärсанvisning gäller överklagbara beslut inom både förvaltningsförfarande och förfarande vid förvaltningsprocessen.

Som besvärсанvisning kan Pensionsskyddscentralens modell ETK 2921 användas (som bilaga).

Cirkulär:

A 9/99	Tillämpningen av förvaltningsprocesslagen i försäkringsdomstolen och pensionsnämnden
A 17/2003	Hallintolaki ja laki hallintolainkäyttölain muuttamisesta on vahvistettu (Förvaltningslagen och lagen om ändring av förvaltningsprocesslagen har stadfästs; på finska)

Begränsad besvärsrätt

När beslutet får överklagas endast delvis, skall det tydligt anges i beslutet att besvärsrätten är begränsad. I övrigt är beslutet överklagbart. En besvärсанvisning fogas till beslutet.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Begränsad besvärsmätt föreligger t.ex. när besvärsmnnden för arbetspensionsärenden har avlagit yrkandet på beviljande av full invalidpension och hållit i kraft pensionsanstaltens beslut om beviljande av delpension men återförvisat ärendet till pensionsanstalten för utredning vad gäller pensionens belopp.

När försäkringsdomstolen i sitt beslut har tagit ställning till rätten till invalidpension men inte uttalat sig om pensionens belopp, återförvisas ärendet till pensionsanstalten, som ger ett beslut om pensionens belopp. Eftersom rätten till pension har avgjorts med laga kraft genom försäkringsdomstolens beslut, kan pensionsanstaltens beslut överklagas endast till den del som beslutet innehåller ett avgörande om pensionens belopp.

Inte möjlighet att söka ändring

Om besvärsmätt inte föreligger kan detta basera sig på ett uttryckligt besvärsmförbud eller på det faktum att beslutet inte är överklagbart. Beslutet är inte överklagbart om det inte innehåller ett avgörande i ärendet.

Om besvärsmförbud föreskrivs i en särskild bestämmelse, skall detta förbud anges i beslutet. I beslutet skall också anges den bestämmelse som förbudet baserar sig på. Också ifall besvärsmätt saknas och detta inte baserar sig på en skild förbudsbestämmelse anges i beslutet orsaken till att besvärsmätt inte föreligger.

Till ett beslut som inte kan överklagas bifogas inte besvärsmanvisning.

Möjlighet till sökande av ändring saknas t.ex. i fråga om:

- Pensionsanstaltens provisoriska beslut i samband med rättelseyrkande (APL 21 a § 3 mom.)
- Pensionsanstaltens beslut om rehabiliteringens innehåll (rehabiliteringsplan) eller rehabiliteringsunderstöd enligt prövning eller ersättning av de oundärliga och nödvändiga kostnader som rehabiliteringen förorsakar (APL 4 m §),
- Pensionsskyddscentralens negativa beslut gällande försäkring enligt FöPL av en avliden företagare och LPAs negativa beslut gällande försäkring enligt LFöPL av en avliden lantbruksföretagare (avslag på försäkringsansökan kan överklagas först i samband med familjepensionsbeslutet) eller
- Besvärsminstansens beslut enbart om återförvisning eller beslut om överföring (ett sådant beslut innehåller inte ett avgörande i ärendet, och således kan beslutet inte vara föremål för besvär).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Rättelse av besväransvisningen

Om besväransvisning inte har getts eller om där felaktigt anges att beslutet inte får överklagas, skall myndigheten ge ny lagenlig besväransvisning. Utgångspunkten är att myndigheten rättar till felet på eget initiativ när felet i meddelandet av besväransvisning eller i besväransvisningens innehåll kan leda till att parten inte vet om sin rätt att söka ändring. I sådana situationer skall ny besväransvisning i regel ges också efter att den lagstadgade besvärstiden gått ut.

Om besväransvisningen är felaktig på något annat sätt, skall myndigheten ge ny besväransvisning om detta ombeds antingen inom den lagenliga besvärstiden eller inom den i besväransvisningen felaktigt angivna besvärstiden.

Besväransvisningen delges genom att på nytt delge beslutet inklusive besväransvisning genom samma förfarande som skulle följas vid givandet av det ursprungliga beslutet och därtill hörande anvisning.

Om part trots avsaknaden av besväransvisning eller trots felaktig besväransvisning överklagar beslutet, behöver ny besväransvisning i regel inte ges.

Besvärstiden räknas först från det att den nya besväransvisningen har delgivits.

Inverkan av en felaktig besväransvisning redogörs för i punkt 9.4.1.4.3 Inlämnandet av besvärsskrift.

9.4.1.2

Ändringssökandens besvärsrätt

Huvudregeln är att den som saken berör har besvärsrätt. Vilka som är parter i ett ärende kan i praktiken variera, men i allmänhet kan parter i ärendet anses vara de som påverkas rättsligt av saken.

Enligt förvaltningsprocesslagen kan besvär anföras över ett beslut av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (6 § 1 mom. i förvaltningsprocesslagen). Bestämmelsen definierar på en allmän nivå vem som anses vara part i ärendet och vem som har rätt att överklaga ett förvaltningsprocessbeslut.

Också förvaltningslagen innehåller bestämmelser om part och om besvärsrätt. Enligt förvaltningslagen är part i ett förvaltningsärende den vars rätt, fördel eller skyldighet ärendet gäller (11 § i förvaltningslagen). (se kapitel 2, punkt 2.7 Parten och partens talerätt).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Besvärsrätt har först och främst den som beslutet avser, alltså den för vilken beslutet uttryckligen innebär en skyldighet, en begränsning eller ett förbud eller som helt eller delvis har förvägrats någon rätt eller någon fördel. Vidare har den besvärsrätt vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet men som beslutet inte direkt avser. Då skall besvärsrätten bedömas främst med tanke på användningen av talerätten.

Också en myndighet kan vara part i ärendet. En myndighets besvärsrätt kan vara baserad förutom på partsställning också på en uttrycklig bestämmelse i lagen eller på att detta är nödvändigt för det allmänna intresse som myndigheten skall bevaka (6 § 2 mom. i förvaltningsprocesslagen).

Pensionssökanden, pensionstagaren, den försäkrade

Pensionssökanden och –tagaren är parter i ärendet, så de har besvärsrätt. I ett ärende gällande arbetsinkomsten är det den försäkrade eller den som ansökt om försäkring som har besvärsrätt.

Dödsbo

I princip är det pensionssökanden eller pensionstagaren själv som har besvärsrätt. Om pensionssökanden avlidit under ansökningsprocessens gång, har hans dödsbo besvärsrätt. Dödsboet kan ha rättslig fördel att bevaka också i fråga om familjepensionen. Alla delägare i dödsboet har besvärsrätt. De övriga delägarna skall höras med anledning av besvären.

FSD:s beslut 3423/78, 28.6.1979: Personen hade ansökt om invalidpension och överklagat avslagsbeslutet till pensionsnämnden. Efter hans död överklagade den efterlevande maken pensionsnämndens beslut till försäkringsdomstolen. Försäkringsdomstolen ansåg den efterlevande maken vara part i ärendet och upptog besvären till prövning.

Dödsboet har inte rätt att yrka på en pension som förmånslåtare hade haft rätt till men som han inte ansökt om. Förmånslåtarens efterlevande make eller dödsboets delägare kan efter förmånslåtarens död inte heller yrka på rättelse av förmånslåtarens egen pension, om beslutet redan har vunnit laga kraft (FSD:s beslut 1159/98 och 7765/98, 14.6.2001).

Pensionsanstalten

Arbetspensionsanstalten har i vissa fall ansetts vara part i ärendet och således ha rätt att överklaga beslutet från besvärsnämnden för arbetspensionsärenden. Besvärsrätten kan härledas ur bestämmelsen i APL 20 § 3 mom.

Pensionsanstalten har partsställning när den har ett omedelbart intresse att bevaka i ärendet. Så är fallet exempelvis när beslutet från pensionsanstalten eller från besvärsnämnden för arbetspensionsärenden leder till

Juridiska avdelningen

7.9.2005

att ansvaret för en helegativ pension överförs till pensionsanstalten ifråga (FSD:s beslut 6500/74, 24.8.1977).

Pensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen kan till följd av karaktären hos sina uppgifter inom arbetspensionssystemet anses ha rätt att uppträda som part till exempel i ett ärende gällande tillämpningsavgörande (FSD:s beslut 1237/81, 30.9.1982 och 5507/82, 24.5.1984).

I praktiken söker pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen ändring i ärendet närmast i principiella lagtolkningsfrågor, t.ex. när frågan gäller huruvida ett arbete omfattas av APL eller FöPL eller av APL, KAPL eller KoPL.

Vid Kommunernas pensionsförsäkring finns ett särskilt pensionsombud som har rätt att följa med behandlingen av ärenden gällande pensioner vid pensionsanstalten. Han har en självständig rätt att söka ändring i pensionsanstaltens eller kommunernas pensionsnämnds beslut (KomPL 141 och 156 §). Han kan söka ändring också till pensionssökandens nackdel. Pensionsanstalten har inte besvär rätt.

Också vid kyrkostyrelsen finns ett pensionsombud som har rätt att följa med behandlingen av ärenden gällande pensioner i kyrkostyrelsen och vid kyrkans centralfond. Han har också en självständig besvär rätt i fråga om kyrkostyrelsens beslut (KyPL 7 § 1 mom.).

Statskontoret har rätt att överklaga statens pensionsnämnds beslut till försäkringsdomstolen (StPL 23 §).

Arbetsgivaren

Arbetsgivaren har som part besvär rätt i bland annat följande situationer:

Arbetsgivaren kan överklaga Pensionsskyddscentralens tillämpningsavgörande.

Arbetsgivaren kan anföra grundbesvär över debiteringen av försäkringspremie.

Arbetsgivaren har besvär rätt över ett beslut gällande utredning av anställningsuppgifter enligt APL 10 a § (SITO-beslut). Besvär rätt föreligger också i det fall att arbetsgivaren har haft rätt att söka ändring i ett tidigare skede av ärendet (grundbesvär över debitering). Det har ingen betydelse i vilket skede arbetstagaren anmäler bristerna i registreringen av anställningen. Om utredningen av anställningsuppgifter inte leder till fastställande av en ny anställning eller till en ändring av uppgifterna om de anställningar som redan finns i registret, har arbetsgivaren inte partsställning och inte besvär rätt (PND 5407/91).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Arbetsgivaren är part i ärendet också när denna i pensionsbeslutet mot sin egen uppfattning åläggs att ordna pensionsskydd och arbetsgivaren inte har haft möjlighet att söka ändring i ett tidigare skede av ärendet (FSD:s beslut 6344/71, 27.9.1972).

Arbetsgivaren har i egenskap av part i ärendet besvärsmätt också när ärendet har ändrats med hänseende till tillämpningen av lagen till följd av besvärsmstansens beslut. Ifall arbetsgivaren ordnat upp pensionskyddet innan pensionen beviljas har denne dock inte längre besvärsmätt över arbetstagarrens pensionsbeslut.

Arbetsgivaren har också rätt att överklaga ett beslut som Pensionskyddscentralen har givit om en ansökan om befrielse gällande försäkring av utlandsarbete (APL 1 c §).

Beslutet ges för en grupp av arbetstagarre, så en enskild arbetstagarre kan inte överklaga beslutet. Pensionsanstalten har inte heller besvärsmätt. Arbetstagarren såväl som pensionsanstalten kan föra saken till behandling genom att ansöka om Pensionskyddscentralens tillämpningsavgörande (APL 1 § 7 mom.).

Arbetsgivaren har också möjlighet att överklaga beslut om tvångsförsäkring enligt APL 15 § samt beslut om befrielse från skyldigheten att erlägga försäkringspremie enligt APL 15 a § (s.k. beslut om betalningsbefrielse).

I avgöranden som berör arbetsförmåga har en storarbetsgivarre inte ansetts ha något omedelbart rättsligt intresse att bevaka och har således inte heller rätt att överklaga avgörandet (FSD:s beslut 8115/75, 26.5.1976).

Högsta domstolen har dock i ett avgörande gällande ett olycksfallsförsäkringsärende HD 2001:112 ansett arbetsgivarren ha partsställning.

Försäkringsanstalten hade erlagt ersättning på basis av A:s yrkessjukdom som uppenbarat sig i hans sista anställning. Olycksfallsförsäkringsnämnden ansåg att arbetsgivarren i detta fall inte var i behov av rättsskydd och lämnade besvärren utan prövning. Arbetsgivarren överklagade till försäkringsdomstolen och ansåg sig ha partsställning. Försäkringsdomstolen avtog besvärren med motiveringen i olycksfallsförsäkringsnämndens beslut.

Högsta domstolen beviljade besvärsmstillstånd. Arbetsgivarren ansågs vara part i ärendet och ansågs ha ett direkt rättsligt intresse av huruvida A:s yrkessjukdom orsakats av arbetet i bolaget eller inte, eftersom

Juridiska avdelningen

7.9.2005

avgörandet i denna fråga bestämde fastställandet av de försäkringspremier som arbetsgivaren skulle svara för.

Annan instans

Partsställning och besvär rätt har också den till vilken pensionen betalas i pensionstagarens ställe eller som har ansökt om att pensionen skall betalas till honom själv.

Till exempel socialnämnden har besvär rätt då frågan gäller utbetalning av pensionen till socialnämnden. Vad som bestäms om socialnämnden gäller också kollegiala organ som ombesörjer verkställigheten av socialvården (6 § i socialvårdslagen). I avgöranden om arbetstagarens rätt till pension har socialnämnden inte besvär rätt.

Anvisning Utbetalning av pensionen till en annan än pensions-
tagaren själv.

Kommunen

Kommunen kan ha besvär rätt i fråga om kommunens rätt att få pensionen för den tid som pensionstagaren har varit i anstaltsvård eller familjevård.

En kommun har inte i egenskap av arbetsgivare rätt att besvara sig över beslut som ges av Kommunernas pensionsförsäkring och kommunernas pensionsnämnd.

Grundbesvär

Grundbesvär kan anföras av den som har ålagts att betala försäkringspremie. Också den som är subsidiärt betalningsskyldig kan anföras grundbesvär om debiteringsåtgärderna riktas mot honom.

Också arbetstagaren kan anföras grundbesvär om han inte är nöjd med den pensionsavgift som arbetsgivaren innehållit. Beträffande arbetstagarens pensionsavgift följs i tillämpliga delar vad i APL, KAPL och KoPL stadgas om arbetsgivarens besvär rätt i försäkringsärenden.

Vad gäller sökande av ändring i pensionsavgift som innehållits från lönen till en arbetstagare i statens tjänst, följs i tillämpliga delar bestämmelserna i StPL 23 §.

Beträffande innehållandet av pensionsavgift av tjänstemän och arbetstagare som omfattas av KomPL anföras besvär vid Helsingfors förvaltningsdomstol (KomPL 156 § 2 mom.). Dess beslut kan överklagas vidare till högsta förvaltningsdomstolen.

Skyldigheten att betala försäkringspremie för arbetstagare som omfattas av SjöPL fastställs enligt SjöPL. Denna kan överklagas till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och vidare till försäkringsdomstolen (SjöPL 59 b §).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Cirkulär:

A 54/93 Arbetstagarnas pensionsavgift i statens pensionssystem

A 57/93 Arbetstagares arbetspensionsavgift inom det kommunala pensionssystemet

Anvisning Arbetstagares pensionsavgift

Meddelande 1/2004, givet av Pensionsskyddscentralens juridiska avdelning.

9.4.1.3

Intressebevakarens talerätt i samband med besvär

Om intressebevakaren har använt sin talerätt i ett tidigare skede av behandlingen av ett arbetspensionsärende kan han använda talerätt också vid sökande av ändring, om inte omständigheterna har ändrats så att det påverkar användandet av talerätten.

I besvärssärenden har det gått endast en kort tid sedan beslutet om arbetspension gavs, så man kan anta att omständigheterna inte har ändrats. Om pensionsanstalten får veta att ändringar har skett, till exempel när beslutet från besvärsnämnden för arbetspensionsärenden överklagas till försäkringsdomstolen, avgörs frågan om användandet av talerätt på samma sätt som i ansökningskedet.

Däremot kan en nära anhörig eller annan person som tillfälligt skött pensionssökandens ärende i ansökningskedet (med stöd av APL 19 b § 1 mom.) inte söka ändring i det beslut som givits i pensionsärendet.

Cirkulär A 8/2000 Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden, s. 23.

Se även vad som har sagts om parten och partens talerätt i kapitel 2 punkt 2.7.

9.4.1.4

Besvärens formella riktighet

Besvärens formella riktighet innebär att de har anförts inom rätt tid, i rätt form, med rätt innehåll och lämnats in till rätt ställe.

9.4.1.4.1

Besvärstiden

Besvärstiden är 30 dagar. Ändring i beslut skall anföras genom besvär senast den 30 dagen efter den dag då sökanden fick del av beslutet (APL 20 § 2 mom.).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Grundbesvär skall anföras senast inom två år från ingången av det påföljande året efter att fordran har bestämts eller debiterats. Besvärstiden börjar från det att försäkringspremie debiterats. Som debiteringsdag anses försäkringspremiens förfallodag. Om debiteringen gäller både en primär och en subsidiär betalare, räknas besvärstiden separat för dem båda.

Beslutet från besvärsnämnden för arbetspensionsärenden gällande grundbesvär kan överklagas inom 30 dagar efter att man tagit del av beslutet.

Delgivning och tilldelning av beslutet

Pensionsskyddscentralen och pensionsanstalten delger sina beslut genom att sända beslutet till mottagaren per brev till den postadress som mottagaren meddelat (APL 19 f §). Också besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen delger sina beslut genom vanliga brev (APL 21 § 1 mom.).

Om inte annat påvisas i samband med ändringssökandet, anses sökanden ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter den dag beslutet postades under den adress som ändringssökanden har uppgett (APL 21 § 1 mom.).

Besvärstiden börjar löpa från den dag sökanden har tagit del av beslutet, dock så att delfåendedagen inte räknas med i besvärstiden. Besvärstiden börjar således löpa från dagen efter delfåendet.

Parten kan påvisa att han tagit del av handlingen senare. I regel förutsätts en motiverad utredning som parten på något sätt kan bevisa (t.ex. resebiljetter, sjukhusräkning osv.). Om delfåendetidpunkten infaller betydligt senare, krävs det klara bevis. Till exempel vistelse utomlands (FSD:s beslut 1550/85, 19.12.1985) och när delfåendet hade försenats på grund av att beslutet först hade sänts till fel adress (FSD 5133/84, 22.10.1985) har utgjort grunder för att förflytta tidpunkten för delfåendet till ett senare datum.

För att undvika missförstånd är det skäl att i besvärstiden räkna med beslutets postningstid samt besvärstiden (7 + 30 dagar), det oaktat att ändringssökanden har uppgett att han eller hon tagit del av beslutet tidigare än så.

Parten kan också påvisa att han inte överhuvudtaget tagit del av beslutet. I så fall sänder man till honom en ny handling inklusive besvärсанvisning och besvärstiden börjar löpa först från delfåendet av den nya besvärсанvisningen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

För att besvärstiden skall börja löpa förutsätts också att beslutet delges rätt instans eller rätt person.

HFD 2003 T 3024: Personen hade vid rättelseyrkandeförfarandet använt en advokat som ombud. Ombudet hade i rättelseyrkandet bett att beslutet tillställs honom. Beslutet hade emellertid sänts till parten och inte till ombudet. Besvärstiden började inte löpa från det att huvudmannen delgavs beslutet utan från det att ombudet delgavs beslutet.

Delgivning behandlas närmare i kapitel 2 punkt 2.15.4 och tilldelning i punkt 2.15.4.3.

En myndighet anses ha tagit del av avgörandet på brevets ankomstdag.

FSD 6261/66, 12.10.1967: Pensionsanstalten ansågs ha tagit del av pensionsnämndens beslut på dagen för pensionsanstaltens ankomststämpel.

Hur tidsfristen fastställs

Vid beräkningen av tidsfrister (30, 60 dagar) iakttas i tillämpliga delar lagen om beräkning av laga tid (LagatidL 150/1930).

Om tidsfristens sista dag infaller på en helgdag, självständighetsdagen, första maj, jul- eller midsommaraftonen eller på en helgfri lördag, kan besvärsskriften insändas den närmast följande vardagen efter det.

Däremot tillämpas lagen om beräkning av laga tid inte på tidsfristen på sju dagar för delfåendet. Besvärstiden kan inte förlängas så att säga två gånger genom att förskjuta både delfåendet och tidsfristen för ändrings-sökandet enligt lagen om beräkning av laga tid till exempel över veckoslutet till följande vardag. Fristen för delfåendet är sju dagar. Besvärstiden som räknas från denna tidpunkt omfattas av lagen om beräkning av laga tid.

Besvärsskriften skall vara pensionsanstalten tillhanda senast på besvärstidens sista dag under pensionsanstaltens öppethållningstid. Besvärsskriften bör inlämnas i tid, oberoende av under vilka former försändelsen sker. Både när besvärsskriften sänds per post och till exempel per fax eller e-post bör den vara framme hos pensionsanstalten under öppethållningstiden. I så fall kan originalskrivelsen sändas till pensionsanstalten också efter besvärstiden.

FSD:s beslut 8343/95 och 6154/94: Besvärsskrift som sänts per fax till pensionsanstalten och som anlänt på besvärstidens sista dag efter tjänstetid, lämnades utan prövning på grund av att besvärsskriften hade lämnats in för sent.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsnämndens beslut 0407/03: Pensionsnämnden upptog till prövning en besvärsskrift som tillställts som telekopia kl. 16.54 på den dag då besvärstiden utgick då ändringssökanden i sitt utlåtande angett att maskinens klocka följde sommartid och att klockslaget kopieras på försändelsen från den sändande maskinen. Som bilaga till utlåtandet fanns den tekniska sekreterarens intyg över detta.

FSD:s beslut 1089/2004/3873: Besvärsskrift som anlänt till pensionsanstalten på besvärstidens sista dag efter pensionsanstaltens öppethållningstid, lämnades utan prövning på grund av att besvärsskriften hade lämnats in för sent. Eftersom pensionsanstaltens öppethållningstid var den vanliga öppethållningstiden för företaget, kunde man inte i detta fall anse det att besvärsanvisningen inte innehöll exakta klockslag vara en orsak för att uppta besvären till prövning.

När besvären lämnas in för sent

Har besvär som anförs hos besvärsinstansen kommit till den behöriga pensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen eller besvärsinstansen efter utgången av den fastställda besvärstiden, kan den behöriga besvärsinstansen trots förseningen ta upp besvären till prövning, om det finns vägande orsaker till förseningen (APL 21 c §).

Också pensionsanstalten kan uppta ärendet till prövning till följd av besvär som inkommit efter besvärstiden och ge ett rättelsebeslut. Pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen kan också rätta sitt tidigare beslut genom ett provisoriskt beslut till den del som den godkänner besvären. Till den del som pensionsanstalten inte ger ett rättelsebeslut, överför den besvären med utlåtande (bemötande) till besvärsinstansen för behandling. Pensionsanstalten kan inte ge ett beslut om att besvären lämnas utan prövning.

Om besvären har anlänt för sent, skall pensionsanstalten uppge detta i sitt utlåtande. Pensionsanstalten kan också uttala sig om huruvida det enligt dess uppfattning har framförts vägande skäl till att uppta besvären till prövning för sent. Även om pensionsanstalten anser att besvären inte skall tas upp till prövning på grund av att de kommit in för sent, kan den gärna också ta ställning till själva saken i sitt utlåtande, för den händelse att besvärsinstansen anser att det funnits vägande orsaker till att besvären kommit in för sent och tar upp saken till prövning.

Juridiska avdelningens meddelande 13/98 Muutoksenhakuun liittyvien ohjeiden täydentäminen (Komplettering av anvisningarna i samband med sökande av ändring; endast på finska).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Besvärinstansen undersöker om det funnit vägande orsaker till förseningen. Ändringssökanden är i regel skyldig att bevisa att det funnits vägande skäl till att besvären inkommit för sent.

Besvär som lämnats in för sent av en person som saknade stadigvarande bostad i Sverige togs upp till prövning (FSD 338/98). Besvärsskrift som skickats som rekommenderat brev och anlänt för sent på grund av strejk prövades också (PND 1819/86).

Däremot godkände inte försäkringsdomstolen sjukdom som vägande skäl, utan lämnade de försenade besvären utan prövning (FSD 7261/96). Advokatens långsamma agerande ansågs inte heller som vägande skäl till att besvärsskriften anlänt för sent (FSD 3389/86).

Som vägande skäl till att besvären inlämnats för sent ansågs inte heller bristande språkkunskaper då ärendet gällde en person som idkade företagaverksamhet i Finland och besvärärendet gällde skötseln av lagstadgade skyldigheter i samband med hans verksamhet (PND 3509/02 och 3510/02).

9.4.1.4.2

Besvärsskriftens form och innehåll

Det ställs inga exakta krav på hur en besvärsskrift skall utformas. I FörvaltningsprocessL 23 § som gäller besvärsskriftens form och innehåll ingår en riktgivande förteckning över hur besvären skall individualiseras. Besvär anförs skriftligt. Besvärsskriften skall riktas till besvärsmyndigheten och där skall anges

1. det beslut i vilket ändring söks
2. till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas samt
3. de grunder på vilka ändring yrkas.

Skriftligt

Besvär anförs skriftligt. Som skriftligt anses också besvär som anförs per telegram, telex, fax, e-post eller som dess bilaga eller på annat liknande sätt, som kan skrivas ut i skriftlig och läsbar form.

Också återtagandet av besvär skall alltid göras skriftligt.

Om pensionsanstalten erbjuder sökanden möjlighet att kommunicera elektroniskt, skall den se till att datasäkerheten är ordnad.

Besvärsskriften bör riktas till besvärsmyndigheten

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Besvärsskriften skall alltid riktas till den besvärsmyndighet hos vilken ändring söks. Då ändring söks i VILMA-beslutssammanställningen riktas besvärsskriften till VILMA-anstaltens besvärsinstans.

Individualisering

Besvärsskriften skall individualiseras så att det av innehållet framgår vilket beslut eller vilken del av beslutet som sökanden söker ändring i och hur sökanden vill att beslutet skall ändras.

Besvärsskriften kan i praktiken vara ett brev där den som fått beslutet meddelar att han är missnöjd med beslutet. För att ärendet skall behandlas som besvär krävs ett yrkande på ändring av något slag, eller åtminstone ett meddelande som kan tolkas som ett sådant. För att ärendet skall kunna handläggas och avgöras är det i varje fall viktigt att grunderna för ändringssökandens yrkande är tillräckligt klara och baserar sig på fakta. Det är skäl att verifiera grunderna för besvären genom handlingar.

Besvärsskriften skall innehålla ändringssökandens namn-, adress- och kontaktuppgifter, samt hemkommun. Om sökandens talan förs av hans eller hennes lagliga intressebevakare eller ombud eller om en annan person har avfattat besvärsskriften, bör även denna persons namn och adress uppges i besvärsskriften samt denna persons hemkommun.

I FörvaltningsprocessL 24 § ingår en bestämmelse om att namn- och adressuppgifter skall uppges i besvärsskriften. I vissa fall kan individualiseringen kräva noggrannare uppgifter, till exempel uppgifter om förmånslåtare när det är fråga om familjepensionsärenden.

Underskrift

Besvärsskriften måste undertecknas. Den som söker ändring eller sökandens lagliga företrädare eller ombud skall underteckna besvärsskriften (24 § 3 mom. i förvaltningsprocesslagen). Om någon annan avfattat besvären och undertecknat besvärsskriften anses det i och för sig inte tillräckligt, eftersom undertecknaren bör ha fullmakt för att kunna anföra besvär på partens vägnar.

När parten sänder en undertecknad besvärsskrift som fax och det inte finns skäl att betvivla underskriftens äkthet, behöver pensionsanstalten inte sända faxet för komplettering med underskrift i original.

Pensionsanstalten kan dock alltid be om underskriften i original. Om det till exempel på basis av faxets avsändarnummer finns skäl att betvivla ärendets autenticitet, lönar det sig för pensionsanstalten att försäkra sig om saken och be om underskrift i original. Både den besvärsskrift som anlänt per fax och den som lämnats in senare fogas till de handlingar som skall lämnas in till besvärsinstansen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om besvärsskriftens underskrift producerats elektroniskt, skall underskriften basera sig på ett kvalificerat certifikat och vara skapat med en säker anordning för signaturframställning (9 § i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet 13/2003, E-komL). Till exempel ett elektroniskt ID-kort uppfyller dessa krav, men webbankskoderna gör det inte.

Om man inte har haft tillgång till ett elektroniskt certifikat och ovan refererade underskriftsförfarande, skrivs besvär som inkommit som e-post ut och sänds till ändringssökanden för underskrift.

Som besvär prövas också besvär som ett ombud för en pensionsanstalts delägarbolag med fullmakt av ändringssökanden sänt in per e-post. Ombudet har då handlat som ombud för ändringssökanden och pensionsanstalten måste be honom komplettera besvärsskriften med en fullmakt av ändringssökanden.

Ändring av besvär

I regel skall de egentliga yrkandena framföras under besvärstiden. Efter det att besvärstiden i ett anhängigt ärende har gått ut får ändringssökanden framställa endast sådana nya yrkanden som baserar sig på ändringar i levnadsförhållandena eller på omständigheter som kommit till sökandens kännedom först efter det att besvärstiden har gått ut (FörvaltningsprocessL 27 §). Några andra nya yrkanden är besvärsmyndigheten som första instans inte skyldig att pröva.

Däremot får sökanden framföra nya grunder som stöd för sina tidigare yrkanden också efter besvärstiden, förutsatt att detta inte leder till att saken blir en annan.

PND 3779/02, 7.5.2003: Pensionsnämnden lämnade utan prövning ändringssökandens tilläggsyrkanden, som ändringssökanden hade framställt i sitt yttrande angående pensionsanstaltens bemötande.

Byrkanden

Sökanden får också framföra andra yrkanden i sina besvär utöver dem som gäller själva saken, till exempel yrkanden att rättegångskostnaderna skall ersättas eller att verkställigheten skall förbjudas. Sådana yrkanden är inte bundna till besvärstiden.

Ett yrkande på ersättning av rättegångskostnaderna kan endast rikta sig mot kostnader som orsakats i vederbörande förvaltningsmyndighet. I samband med fortsatta besvär kan man få ersättning för kostnader som uppstått vid handläggningen av ärendet i en tidigare besvärsmyndighet endast genom att anföra besvär över

Juridiska avdelningen

7.9.2005

denna myndighets beslut inom den utsatta besvärstiden också till den del som yrkandet om ersättning av kostnaderna har förkastats i beslutet. Se närmare punkt 9.11 Ersättning av rättegångskostnader.

Bilagor till besvärsskriften

I 25 § i förvaltningsprocesslagen föreskrivs vilka bilagor som skall fogas till en besvärsskrift. Eftersom socialförsäkringsprocessen är mindre formbunden till sin natur, ställs det inte lika exakta formkrav på bilagorna till en besvärsskrift som i allmänhet vid rättegångsförfarande. Till besvärsskriften skall fogas

- 1) det beslut eller en kopia av det beslut som överklagas och
- 2) de handlingar som ändringssökanden åberopar till stöd för sina yrkanden, om de inte redan tidigare har tillställts myndigheten.

Hela beslutet skall fogas till besvärsskriften, även om besvären gäller endast en viss del av beslutet. Besvären prövas emellertid, fastän det överklagbara beslutet som besvären gäller inte skulle ha fogats till handlingarna.

Om myndigheten redan tagit del av de utredningar som besvären stöder sig på, räcker det med att sökanden hänvisar till dem.

Det lönar sig för ändringssökanden att till besvärsskriften foga utredning över de faktorer som påverkar när besvärstiden börjar löpa, till exempel om de orsaker som lett till att besvären lämnats in för sent. Tilläggsutredningar kan också lämnas in senare.

Ett ombud skall foga en fullmakt till besvärsskriften.

Se närmare om fullmakt i kap. 2, punkt 2.7.6 Ombud och biträde

I grundbesvärsärenden kräver besvärsnämnden för arbetspensionsärenden vid besvär gällande försäkringspremien en kopia på försäkringspremiefakturan eller om besvären gäller arbetstagarens pensionsavgift, en kopia på lönekalkylen. Om ändringssökanden i samband med grundbesvären inte har tillställt premiefakturan, sänder pensionsanstalten den till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden i samband med sitt utlåtande.

Kuvert

Det är skäl för pensionsanstalten att spara åtminstone det kuvert i vilket parten har lämnat in sin besvärsskrift. Om det material som parten lämnat in innefattar det kuvert i vilket parten fick del av beslutet, lönar det sig att spara också detta kuvert. Med hjälp av datum på kuvertens poststämpel kan man vid behov utreda tidpunkten för delfåendet och för

Juridiska avdelningen

7.9.2005

inlämnandet av besvär. Kuverten skall fogas till handlingarna och lämnas in i samband med besvärsärendet till besvärinstansen.

Kompletteringsförfarandet

Om besvärsskriften är bristfällig, bör ändringssökanden i princip beredas tillfälle att komplettera den, om det för behandlingen av ärendet inte är onödigt. För kompletteringen fastställs en skälig tidsfrist och samtidigt meddelas ändringssökanden i vilket avseende besvärsskriften är bristfällig (FörvaltningsprocessL 28 §).

I förvaltningsprocessen motsvarar kompletteringsförfarandet av handling bestämmelsen i 22 § i förvaltningslagen om avhjälpande av brist i handling. Se närmare även kap. 2, punkt 2.11 Komplettering av handling.

Besvär eller begäran om självrättelse

Det är inte alltid klart när det är fråga om besvär eller begäran om självrättelse. Skrivelser som anlänt inom besvärstiden och rubricerats som besvär eller som avsetts som sådana behandlas som besvär i pensionsanstalten. Även för sent inkomna skrivelser som rubricerats som besvär behandlas som besvär och sänds vid behov till besvärinstansen.

Även när en skrivelse inte har rubricerats som besvär, men innehåller uttryck för missnöje över pensionsanstaltens beslut och är mindre än en månad försenad, tolkar pensionsanstalten den som besvär och tar upp dem till prövning.

En skrivelse som kommer mer än en månad för sent och som rubricerats eller kan tolkas som begäran om rättelse, prövas av pensionsanstalten som ett rättelseärende.

Besvär som anländer för sent kan vara avsedda som ansökan om undanröjande av beslutet.

I oklara fall tillfrågas den som sänt handlingen i vilken avsikt han lämnat in handlingen.

Ovan nämnda principer gäller också anmälningar om ändring av arbetsinkomsten.

9.4.1.4.3

Inlämnandet av besvärsskriften

Parten skall lämna in besvärsskriften inom den fastställda tidsfristen (30 dagar) till ifrågavarande pensionsanstalt eller till Pensionsskydds-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

centralen om den har avgjort ärendet först (APL 21 a § 1 mom.). Besvär som gäller VILMA-beslutssammanställningen lämnas in till VILMA-anstalten (APL 21 a § 5 mom.).

Inlämnandet av besvärsskriften

Enligt lag skall besvärsskriften lämnas in av parten. Besvärsskriften kan också lämnas in av ändringssökandens lagliga företrädare eller ombud. Besvärsskriften kan också sändas per post, med bud eller elektroniskt.

Ändringssökanden lämnar alltid in besvärsskriften på sitt eget ansvar. Detta betyder ansvar bland annat för att besvären lämnas in i tid och till rätt ställe. Också då besvären lämnas in som ett elektroniskt meddelande sker det på avsändarens ansvar. Avsändaren ansvarar bland annat för att rätta kontaktuppgifter till myndigheten vilka nämns i besvärсанvisningen har använts vid anförandet av besvären.

Rätt ställe

Fastän besvärsskriften riktas till besvärsmyndigheten skall besvären enligt lag dock lämnas in till den myndighet som gav beslutet.

Till följd av VILMA-förfarandet följer pensionsanstalterna dock en praxis enligt vilken besvären anses ha lämnats in i rätt tid och till rätt ställe också när de inom den utsatta tidsfristen har inkommit till något av de ställen som tar emot pensionsansökningar. Således anses besvären ha inkommit i tid när de har lämnats in till Pensionsskyddscentralen, vilket som helst pensionssystemets pensionsanstalter inom den privata eller den offentliga sektorn eller en besvärinstans som behandlar pensionsärenden. Också besvär som inom besvärfristen har lämnats in till ett annat försäkringsbolag eller pensionsanstalt eller betjäningställe som hör till samma koncern eller ekonomiska sammanslutning som pensionsanstalten, liksom också till Folkpensionsanstalten, anses ha lämnats in i rätt tid och till rätt ställe. Besvär som lämnats in till en servicebyrå blir däremot inte anhängiga.

När besvären har lämnats in till något av ovannämnda ställen har besvären blivit anhängiga för alla de pensionssystemets del vars överklagbara förmåner beslutssammanställningen gäller.

För samordningens och tydlighetens skull följer pensionsanstalterna ovan nämnda förfarande också då det inte är fråga om sökande av ändring som omfattas av VILMA-förfarandet. Den nya praxisen tillämpas fr.o.m. 1.1.2004.

Den nya praxisen ersätter den tidigare praxisen, enligt vilken en förutsättning för att besvären skall bli anhängiga har varit att besvären inkommer inom den fastställda tidsfristen till ifrågasvarande pensionssystem.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Den tidigare praxisen tillämpas dock för att avgöra när besvär som anförts före 1.1.2004 blir anhängiga. Detta innebär att besvären anses ha anlänt för sent när de har anlänt inom utsatt tid till en anstalt utanför den privata sektorn, men anlänt till den privata sektorn först efter besvärstiden. (försäkringsdomstolens beslut 10502/79, 2.5.1980 och 10193/81, 4.11.1982 samt pensionsnämndens beslut 4052/92)

Besvärsskriften anses också ha lämnats in till myndigheten när den har lämnats i myndighetens postbox (HFD 1956 I 14).

Besvär anförda på elektronisk väg anses ha lämnats in till myndigheten när meddelandet finns tillgängligt för myndigheten i en mottagaranordning eller ett datasystem på ett sådant sätt att meddelandet kan behandlas (EkomL 10 §).

Den som tagit emot besvären sänder den ursprungliga besvärsskriften omedelbart till den pensionsanstalt som fattade beslutet.

När pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen överklagar beslutet från besvärsnämnden för arbetspensionsärenden, sänder de sin besvärsskrift direkt till försäkringsdomstolen.

Se även punkt 9.5 Internationella ärenden

Registrering av besvär

Den pensionsanstalt som givit beslutet skriver in besvären som anhängiga i sitt register. När besvären tagits emot av någon annan än den pensionsanstalt som givit beslutet inför denna instans inte besvären som anhängiga i sitt eget register utan sänder besvären till den pensionsanstalt som givit beslutet och denna pensionsanstalt antecknar besvären som inkomna den dag då besvären ursprungligen togs emot.

Besvärsnämnden för arbetspensionsärenden för in uppgifter om anhängiga besvär och beslut i Pensionsskyddscentralens ärendehanteringsregister.

Försäkringsdomstolen meddelar Pensionsskyddscentralen uppgifter om besvär och ansökningar om undanröjande av beslut som anländer till domstolen. Pensionsskyddscentralen för in uppgifterna i sitt ärendehanteringsregister.

Nya utredningar

Under besvärprocessen kan det inträffa förändringar i ändringssökandens levnadsförhållanden. Innan ärendet avgörs kan nya utredningar lämnas in i vilket skede av besvärprocessen som helst. En ny utredning lämnas också in till pensionsanstalten. Om ändringssökanden redan när

Juridiska avdelningen

7.9.2005

besvären anförs vet att tilläggsutredningar kommer att sändas i ett senare skede, är det skäl att ange detta i besvärsskriften.

Besvär avsedda för annan instans

En myndighet kan alltid överföra besvär som i misstag lämnats in till denna myndighet till den rätta myndigheten. Om den behöriga myndigheten är känd, skall besvären överföras till rätt ställe. Härvid behöver beslut om avvisande av besvären inte fattas. Ändringssökanden informeras om överföringen (FörvaltningsprocessL 29 §).

Det är viktigt att besvären överförs så snart som möjligt till den rätta myndigheten, eftersom besvärsskriften måste vara framme hos den rätta myndigheten inom besvärstiden.

Överföring av handling regleras också i 21 § i förvaltningslagen. Se närmare även kap. 2, punkt 2.10 Överföring av handling.

Flera parter

Enligt lagen får pensionsanstalten rätta beslutet, om den till alla delar godkänner ändringssökandens yrkanden. Om det finns flera parter i ärendet och deras yrkanden är motstridiga sinsemellan eller de avviker från varandra, överför pensionsanstalten ärendet till en besvärsinstans för avgörande. I sådana fall kan pensionsanstalten inte godkänna yrkandena till alla delar.

En sådan situation kan uppstå till exempel när det gäller SITO-beslut och arbetsgivaren och arbetstagaren har motsatta åsikter om när APL-anställningen har upphört eller vilka inkomster som skall räknas med i den pensionsgrundande lönen.

Också när begränsningsbestämmelsen skall tillämpas, varvid ansvaret för pensionen övergår till en annan pensionsanstalt, överför pensionsanstalten ärendet till besvärsinstansen för avgörande.

Om parternas intressen inte är motstridiga görs ingen överföring.

Verkan av felaktig besvärsanvisning

Om besvär har anförts på fel sätt på grund av att besvärsanvisning har saknats eller varit felaktig, skall besvären inte för den skull lämnas utan prövning. Om besvären av ovan nämnda orsaker har anhängiggjorts hos fel myndighet eller om besvärsskriften har lämnats in hos fel myndighet, skall myndigheten överföra besvärsskriften till den rätta myndigheten. Ändringssökanden skall informeras om överföringen (FörvaltningsprocessL 30 §).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om besväransvisningen har varit felaktig och felet inte har varit uppenbart, anses besvären ha anförts eller bemötandet med anledning av dem ha getts på rätt sätt, förutsatt att parten har följt antingen anvisningarna eller lagbestämmelserna om saken (FSD 2927/98).

En felaktig besväransvisning ger varken upphov till besvärsrätt eller upphäver de restriktioner som gäller för besvärsrätt.

9.4.2

Självrättelse i samband med besvär

Pensionsanstalten kan rätta sitt beslut till följd av ett rättelseyrkande som framställts i samband med en egentlig ändringsansökan. Det är då fråga om s.k. lagstadgad självrättelse, som är det primära medlet att ändra beslut.

Om pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen till alla delar godkänner de yrkanden som framställts i besvärsskriften, skall den ge ett rättelsebeslut i ärendet (APL 21 a § 2 mom.).

På motsvarande sätt om VILMA-anstalten godkänner ändringssökandens alla yrkanden, skall den ge en rättad beslutssammanställning. Om VILMA-anstalten har varit tvungen att be om utlåtande av fribrevsanstalterna med anledning av besvären och VILMA-anstalten samt alla andra anstalter för sin del godkänner de yrkanden som har framförts, skall VILMA-anstalten rätta beslutssammanställningen på det sätt som har framförts i utlåtandena och ge en ny rättad beslutssammanställning (APL 21 a § 6 och 7 mom.).

Det rättade beslutet och den rättade beslutssammanställningen kan överklagas.

Pensionsanstalten prövar besvären och om den till alla delar godkänner ändringssökandens yrkanden, avger den ett rättelsebeslut med besväransvisning. Vid VILMA-förfarandet prövar VILMA-anstalten besvären och avgör givandet av en rättad beslutssammanställning om besvären gäller endast bedömningen av arbetsförmågan. När VILMA-anstalten skall be fribrevsanstalterna om utlåtande, prövar varje fribrevsanstalt huruvida förutsättningarna för rättelse uppfylls för egen del och VILMA-anstalten är bunden vid de ställningstaganden som de övriga pensionsanstalterna framfört i sina utlåtanden.

Om ett nytt rättat beslut eller en ny rättad beslutssammanställning ges med anledning av besvären, avslutas behandlingen av ärendet i detta skede och handlingarna sänds inte till besvärinstansen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Ibland kan det vara oklart om sökandens yrkanden har godkänts till alla delar.

I till exempel ett invalidpensionsärende anses yrkandena ha godkänts till alla delar när den helegativa pensionen börjar genast efter primärtiden.

Om däremot besvärsskriften åtföljs av t.ex. ett läkarutlåtande, som anger att arbetsförmågan fortsätter tills vidare, och pensionsanstalten trots detta beviljar pension för en viss tid, uppfylls inte längre förutsättningen "till alla delar". Rehabiliteringsstödet beviljas då genom ett provisoriskt beslut och ärendet överförs till besvärsinstansen.

Om pensionsanstalten inte kan godkänna ändringssökandens alla yrkanden, skall den överföra ärendet till besvärsinstansen för behandling. Pensionsanstalten kan rätta sitt beslut med ett provisoriskt beslut till den del som ändringssökandens yrkanden godkänns.

Pensionsanstalten kan inte godkänna sådana yrkanden som kan leda till att slutresultatet för ändringssökandens del blir sämre än tidigare (reformatio in pejus-förbud). I sådana fall skall pensionsanstalten överföra besvären till besvärsinstansen.

Ärenden som gäller arbetsinkomst

När arbetsinkomsten är felaktigt fastställd och ändringssökanden anförlräckliga grunder som stöd för sina besvär och pensionsanstalten är av samma åsikt i ärendet som sökanden, ger pensionsanstalten ett rättelsebeslut. I sådana fall behöver pensionsanstalten inte göra en förmånlighetsjämförelse med tanke på vad företagaren kan få i pension senare. (Jfr punkt 9.6.2.1 Självrettelse till ändringssökandens fördel)

När anställningsförhållandet har försäkrats i en annan pensionsanstalt

Om besvären gäller ett pensionsgrundande anställningsförhållande som har försäkrats i en annan pensionsanstalt än den som avgett pensionsbeslutet, ber den anstalt som avgett beslutet om ett utlåtande från den anstalt som försäkrat anställningsförhållandet. Om den pensionsanstalt som försäkrat anställningsförhållandet i sitt utlåtande godkänner ändringssökandens yrkanden till alla delar, ger den anstalt som avgett pensionsbeslutet ett rättelsebeslut.

VILMA-situationer

Rättelse av beslutssammanställningen i samband med besvär redogörs för närmare i cirkulär A 47/2003 Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA) samt i anvisningen VILMA-principen om sista pensionsanstalt.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.4.3

Överföring till besvärinstansen och provisoriskt beslut

Bestämmelser om överföring av besvär till besvärinstansen för behandling finns i APL 21 a § 3-8 mom.:

Kan pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen inte på det sätt som nämns i 2 mom. rätta det beslut som besvärerna avser, skall pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen inom 30 dagar från besvärstidens utgång sända besvärsskriften och sitt utlåtande till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden eller, om besvärerna gäller besvärsnämndens beslut, till försäkringsdomstolen. Pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen kan härvid genom ett interimistiskt beslut rätta sitt tidigare beslut till den del den godkänner yrkandet i besvärerna. Om besvärerna har sänts till besvärinstansen, skall pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen omedelbart underrätta besvärinstansen om det interimistiska beslutet. I det interimistiska beslutet får ändring inte sökas.

Från den i 3 mom. föreskrivna tiden kan avvikelser göras, om inhämtande av en tilläggsutredning som krävs med anledning av besvärerna förutsätter detta. Ändringssökanden skall härvid utan dröjsmål underrättas om inhämtande av tilläggsutredning. Besvärsskriften och utlåtandet skall dock alltid sändas till besvärinstansen senast inom 60 dagar från besvärstidens utgång.

En besvärsskrift som gäller en beslutssammanställning som en pensionsanstalt inom den privata sektorn har givit i egenskap av sista pensionsanstalt skall tillställas denna pensionsanstalt inom den tid som föreskrivs i 20 § 2 mom. Den skall begära utlåtande om besvärerna av pensionsanstalterna inom den offentliga sektorn till den del besvärerna gäller pensionsskydd som sköts av dessa. Gäller överklagandet av en beslutssammanställning enbart bedömning av arbetsförmågan begärs dock inget utlåtande.

Om samtliga pensionsanstalter vilkas beslut besvärerna gäller godkänner ändringssökandens yrkanden till den del de gäller ifrågasättande pensionsanstalts beslut, skall pensionsanstalten inom den privata sektorn i egenskap av sista pensionsanstalt ge en ny, rättad beslutssammanställning. I en på detta sätt rättad beslutssammanställning får ändring sökas enligt denna lag. Rättar någon av ovan avsedda pensionsanstalter inte sitt beslut i enlighet med ändringssökandens krav, skall den sista pensionsanstalten inom 60 dagar från besvärstidens utgång tillställa den besvärinstans som avses i 3 mom. besvärsskriften samt de utlåtanden som givits med anledning av den.

Gäller överklagandet av beslutssammanställningen enbart bedömning av arbetsförmågan och godkänner pensionsanstalten

Juridiska avdelningen

7.9.2005

inom den privata sektorn i egenskap av sista pensionsanstalt de yrkanden som framförts i den besvärsskrift som tillställts den, skall den ge en ny, rättad beslutssammanställning. Om den inte rättar beslutssammanställningen, tillämpas det förfarande som föreskrivs i 3 och 4 mom.

När ett ärende som gäller besvär över en beslutssammanställning behandlas i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden eller försäkringsdomstolen eller när det är fråga om att till förmån för den försäkrade undanröja eller rätta en lagakraftvunnen beslutssammanställning enligt pensionslagar för den privata sektorn eller om det i beslutssammanställningen förekommer ett sådant fel som avses i 21 e §, skall denna lag tillämpas, om inte något annat föreskrivs i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003).

Pensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen skall överföra besvären till besvärinstansen, om den

1. inte rättar sitt beslut
2. rättar sitt beslut endast delvis eller
3. anser att besvären skall lämnas utan prövning.

När pensionsanstalten inte alls eller endast delvis godkänner ändringsökandens yrkanden, överför den besvären till besvärinstansen.

Besvären överförs också när yrkandena skulle leda till ett sämre slutresultat för ändringssökanden eller när pensionsanstalten anser att besvären skall lämnas utan prövning.

Tidsfrist

Pensionsanstalten tar ställning till besvären och rättelse av det beslut som besvären gäller inom 30 dagar. Rättelsebeslutet kan ges också senare.

Tidsfristen gäller i regel också överföring av ett besvärärende till besvärinstansen för behandling. Pensionsanstalten skall inom 30 dagar efter det att besvärstiden gått ut skicka besvärsskriften och sitt bemötande samt handlingarna till besvärinstansen.

Om pensionsanstalten inväntar tilläggsutredningar kan besvären överföras senare, men dock senast inom 60 dagar efter det att besvärstiden gått ut.

I fall där VILMA-anstalten skall be de övriga pensionsanstalterna om utlåtande gällande besvären eller då den offentliga sektorns pensionsanstalt är VILMA-anstalt och den skall innan ärendet avgörs förhandla med den privata sektorns avgörande anstalt, skall VILMA-anstalten

Juridiska avdelningen

7.9.2005

sända besvärsskriften och utlåtandena med anledning av besvärsskriften till besvärsinstansen inom 60 dagar från det att besvärstiden utgått, om inte beslutssammanställningen rättas.

Om nödvändig tilläggsutredning inte har hunnit erhållas inom 60 dagar och ställning inte ännu kan tas till rättelseyrkandet, skall besvären dock överföras till besvärsinstansen för behandling. Då meddelar pensionsanstalten i samband med överföringen att den kommer att ge ett utlåtande efter att ha erhållit utredningen. I detta sammanhang vore det skäl att meddela hurdan utredning man har bett om och när utredningen sannolikt kommer att erhållas.

Om besvären gällande beslutssammanställningen gäller enbart bedömningen av arbetsförmågan och om den privata sektorns pensionsanstalt i egenskap av sista anstalt inte godkänner alla de yrkanden som framställts i de besvär som lämnats in till anstalten, skall den överföra ärendet till besvärsinstansen för behandling inom tidsfristen på 30 dagar.

De nämnda tidsfristerna på 30 och 60 dagar är i regel absoluta. De gäller dock inte sådana situationer, där besvärsinstansen har ålagt pensionsanstalten att inhämta tilläggsutredning eller har återförvisat ärendet i sin helhet till pensionsanstalten för att den skall inhämta tilläggsutredning.

Besvär som anlänt för sent överförs till besvärsinstansen så snart som möjligt, förutsatt att beslutet inte rättas eller det rättas endast delvis. Samtidigt skickar pensionsanstalten till besvärsinstansen alla utredningar som har inverkat på avgörandet av ärendet.

Ställe dit ärendet överförs

Enligt lag skall ett besvärsärende överföras till besvärsinstansen för behandling om beslutet eller beslutssammanställningen inte kan rättas.

Utgångspunkten är att besvärsärenden överförs till besvärsinstansen för pensionssystemet i fråga.

Till vilket pensionssystem besvärsinstansen ett besvärsärende i VILMA-situationer överförs beror på vilken VILMA-anstalt som har givit beslutssammanställningen, om vilka frågor beslutssammanställningen har givits samt vilket avgörande pensionsanstalterna har kommit fram till i sina förhandlingar med anledning av besvären över beslutssammanställningen.

Utgångspunkten är att besvär över en beslutssammanställning som har givits av VILMA-anstalten överförs till besvärsinstansen inom VILMA-anstaltens pensionssystem. I fråga om en beslutssammanställning med

Juridiska avdelningen

7.9.2005

ett enigt avslag som omfattas av förhandlingsförfarandet delas ändrings-sökandet upp på olika pensionsnämnder. Härvid överför VILMA-anstalten (den offentliga sektorns pensionsanstalt) besvären för den offentliga sektorns del till VILMA-anstaltens besvärinstans och för den privata sektorns del till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden.

Ny utredning inlämnad av sökanden

Tidsfristerna gäller även tilläggsutredning som ändringssökanden lovat skaffa. Tilläggsutredningarna skickas till pensionsanstalten, även om besvärärendet redan har överförts till besvärinstansen. Om tilläggsutredningen anländer till pensionsanstalten, till exempel ett nytt läkarutlåtande, efter det att besvären har överförts till besvärinstansen, ger pensionsanstalten ett tilläggsbemötande på basis av tilläggutredningen. En kopia av tilläggsutredningen bör omedelbart skickas till besvärinstansen, för att även den skall få en möjlighet att genast granska tilläggsutredningen. Pensionsanstalten bör också underrätta besvärinstansen, om den kommer att ge ett tilläggsutlåtande i ärendet.

Då ändring söks i beslutssammanställning som givits av VILMA-anstalten, lämnas de nya utredningarna in till VILMA-anstalten.

Pensionsanstalten kan be om eller införskaffa tilläggsutredning

Av besvärsskriften kan det framgå sådana nya omständigheter som behöver klargöras genom ytterligare utredningar. Pensionsanstalten ser till att all tilläggsutredning som väsentligt påverkar ärendet inhämtas. Om det i samband med besvären framgår att tilläggsutredning redan finns och att den skäligen kan fås, ser pensionsanstalten till att utredningen inhämtas. Pensionsanstalten kan också be ändringssökanden själv lämna in den utredning som han har åberopat i sina besvär.

Pensionsanstalten är inte skyldig att inhämta tilläggsutredningar som är avgiftsbelagda, utan dem måste ändringssökanden skaffa själv. Om pensionsanstalten emellertid till exempel ålägger den pensions sökande att delta i undersökningar för att utreda hans eller hennes arbetsförmåga, ersätter pensionsanstalten kostnaderna för undersökningarna (APL 10 b § 3 mom.).

Pensionsanstalten skall utan dröjsmål meddela ändringssökanden vilka tilläggsutredningar han förutsätts införskaffa. Även om ett ombud har företrätt sökanden i besvärsskedet, kan tilläggsutredning begäras även av parten, om det är motiverat för att utreda ärendet.

Utlåtanden av pensionsanstaltens läkare och pensionsanstaltens övriga interna handlingar

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Ett pensionsavgörande görs på basis av all den information som samlats i pensionsanstalten vid beredningen av ärendet. En läkare deltar tillsammans med övriga sakkunniga i beslutsfattandet vid uppgörandet av en helhetsbedömning av sökandens arbetsförmåga. Helhetsbedömningen påverkas förutom av medicinska faktorer också av andra faktorer som räknats upp i lagen. Således fungerar pensionsanstaltens läkare vid behandlingen av pensionsansökan som en del av pensionsanstaltens beslutsprocess. Sakkunnigläkaren är inte pensionsanstaltens utomstående informationskälla och den berörda parten bereds inte tillfälle att bli hörd separat på basis av sakkunnigläkarens bedömning. På basis av helhetsbedömningen ges sökanden ett beslut med motiveringar och sökanden kan överklaga beslutet.

Fogande av pensionsanstaltens interna handling till handlingarna som tillställs besvärsinstansen är beroende av pensionsanstaltens prövning. Om pensionsanstalterna till de handlingar som tillställs besvärsinstanserna fogar pensionsanstaltens interna handlingar eller promemorior, har besvärsinstanserna önskat att pensionsanstalten hör den berörda parten med anledning av dem. Av de handlingar som tillställs besvärsinstanserna skall tydligt framgå att parten har hörts.

Det väsentliga är att av beslutet framgår förutom avgörandet i ärendet också de juridiska grunderna och faktagrunderna som avgörandet baserar sig på. Motsvarande krav gäller också för utlåtande som pensionsanstalten gett i ett besvärsärende. Parten har möjlighet att uttala sin åsikt om dessa handlingar.

Meddelande från Pensionsskyddscentralens juridiska avdelning 2/2003 Muutoksenhakuelimelle toimitettavat asiakirjat (Handlingar som skall inlämnas till besvärsinstansen, på finska).

Se också kapitel 2 punkt 2.14.1 Hörande av part.

Meddelande om överföring

Pensionsanstalten underrättar ändringssökanden i ett brev om att den inte rättat sitt beslut och att besvären har överförts till besvärsinstansen. Om besvären har anförts av ett ombud, skickas meddelandet till ombudet. Ett meddelande kan vid behov också skickas till parten. Till brevet fogas en kopia av pensionsanstaltens utlåtande.

I brevet informeras ändringssökanden om att han har möjlighet att ge ett yttrande med anledning av pensionsanstaltens utlåtande till besvärsmyndigheten inom 30 dagar från brevetts datering. I brevet skall dessutom nämnas specificerat de bifogade handlingarna, t.ex. utlåtande som betts om av VILMA-fribrevsanstalten.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om pensionsanstalten vet hur lång tid handläggningen vid besvärinstansen uppskattas ta, är det skäl att nämna om det i brevet.

Juridiska avdelningens meddelande 17/96 Valittajan kuuleminen eläkelaitoksen vastineen johdosta (Hörande av part på grund av pensionsanstaltens bemötande; endast på finska).

Provisoriskt beslut

Pensionsanstalten kan genom ett provisoriskt beslut rätta ett tidigare beslut, om anstalten delvis godkänner de yrkanden som framställts i besvären (t.ex. beviljar delinvalidpension när ändringssökanden yrkat att han skall få full pension). VILMA-anstalten kan också med ett provisoriskt beslut rätta beslutssammanställningen till den del som ändringssökandens yrkanden har godkänts.

Pensionsanstalten sänder besvären och utlåtandet till besvärinstansen inom den nämnda tidsfristen på 30 eller 60 dagar. Om pensionsanstalten bifaller ändringssökandens yrkanden efter att ärendet redan har sänts till besvärinstansen, måste pensionsanstalten (i VILMA-situationer VILMA-anstalten) utan dröjsmål underrätta besvärinstansen om det provisoriska beslutet.

Det är skäl för pensionsanstalten att höra sig för hos besvärinstansen om det skede i vilket behandlingen av ärendet befinner sig och meddela om givandet av det provisoriska beslutet i detta sammanhang.

Ett provisoriskt beslut kan inte överklagas och därför fogas ingen besväransvisning till beslutet.

9.4.4

Ny pensionsansökan under besvärstiden

Om pensionsanstalten måste ta ställning till en ny pensionsansökan under besvärstiden eller medan besvären är anhängiga, utgår man från principen att sökanden inte får ha flera besvär anhängiga samtidigt, om besvären gäller samma pensionsförmån eller samma ärende.

Samma pensionsslag

En sökande som har fått avslag på sin ansökan om pension kan under besvärstiden göra en ny pensionsansökan om samma pensionsförmån, i stället för att anföra egentliga besvär.

Pensionsanstalterna har behandlat nya pensionsansökningar som inkommit under besvärstiden som besvär.

Pensionsnämnden har dock lämnat sådana nya pensionsansökningar utan prövning som besvärärenden, eftersom de inte kan anses vara besvär över pensionsanstaltens beslut för att pensionsansökan i sig inte

Juridiska avdelningen

7.9.2005

innehåller yrkanden gällande pensionsanstaltens beslut (PND 1085/03, 15.9.2003). Pensionsnämnden har i sitt avgörande konstaterat att enligt 23 § i förvaltningsprocesslagen skall i den besvärsskrift som riktas till besvärinstansen anges 1) det beslut som överklagas, 2) till vilka delar beslutet överklagas och vilka ändringar som yrkas och 3) de grunder på vilka ändring söks.

Försäkringsdomstolen har behandlat en ny pensionsansökan som gjorts efter pensionsnämndens beslut inom besvärstiden som besvär (FSD 10908/81, 5.4.1982). Försäkringsdomstolen behandlade emellertid inte ett ärende där det var fråga om huruvida pensionsnämndens beslut var lagenligt till den del som pensionsnämnden med stöd av 23 § i förvaltningsprocesslagen inte hade upptagit en under besvärstiden gjord ny pensionsansökan till prövning som besvär.

För att undvika oklarheter är det skäl för pensionsanstalten att höra sig för hos parten om huruvida parten har för avsikt att överklaga beslutet och vid behov be parten komplettera sin viljeyttring. Om det är fråga om sökande av ändring och om pensionsanstalten godkänner sökandens yrkanden, ger den ett rättelsebeslut med besväransvisning. Om pensionsanstalten inte godkänner sökandens yrkanden eller godkänner dem endast delvis, sänder pensionsanstalten ansökan till besvärinstansen, som prövar den som en ändringsansökan. Om parten meddelar att han inte tänker överklaga beslutet, behandlas pensionsansökan efter att besvärstiden gått ut.

Annat pensionsslag

Ändringssökanden kan också medan besvären är anhängiga göra en ny ansökan som gäller ett annat slag av pension, till exempel ansöka om förtida ålderspension eller individuell förtidspension samtidigt som sökandens invalidpensionsbesvär är anhängiga. Angående ansökan om förtida ålderspension kan pensionsanstalten ge ett beslut med besväransvisning. Till förhandsbeslutet om individuell förtidspension fogas besväransvisning. Däremot bör betalning av individuell förtidspension beviljas genom ett provisoriskt beslut.

Besvären fortfarande anhängiga på pensionsanstalten

När besvär som gäller beslut om individuell förtidspension är anhängiga och en ansökan om invalidpension samtidigt blir anhängig på pensionsanstalten, behandlar anstalten bägge ärendena.

Om pensionsanstalten beviljar invalidpension, ger anstalten ett pensionsbeslut med besväransvisning. I sådana fall sänds besvären över beslutet om individuell förtidspension inte längre till besvärnämnden för arbetspensionsärenden, utan ärendet lämnas därefter. Detta nämns i

Juridiska avdelningen

7.9.2005

beslutet om invalidpension. Om pensionstagaren så önskar kan besvären sändas till besvärinstansen.

Om pensionsanstalten inte beviljar invalidpension, ger anstalten ett avslagsbeslut med besvärсанvisning. Om pensionsanstalten godkänner besvären över beslutet om individuell förtidspension, ger den ett beviljande förhandsbeslut som rättelsebeslut med besvärсанvisning. Om pensionsanstalten inte heller beviljar individuell förtidspension, sänder den besvären och sitt utlåtande till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden.

När besvär över ett invalidpensionsbeslut är anhängiga och en ansökan om individuell förtidspension samtidigt också blir anhängig, behandlar pensionsanstalten bägge ärendena. Om pensionsanstalten godkänner sökandens besvär över invalidpensionsbeslutet, ger den ett rättelsebeslut med besvärсанvisning. Då lämnas ansökan om individuell förtidspension därhän och detta anges i rättelsebeslutet. Också i sådana fall kan pensionstagaren kräva att besvären sänds till besvärinstansen.

Om pensionsanstalten inte beviljar invalidpension, sänder den besvären med ett bemötande till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och ger angående ansökan om individuell förtidspension antingen ett beviljande beslut eller ett avslagsbeslut med besvärсанvisning.

Även i det fall att individuell förtidspension beviljas sänds invalidpensionsbesvären till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden.

Förfarandet baserar sig på det faktum att sökanden kan ha rätt till tilläggspension i invalidpensionen, en rättighet som inte kan ingå i individuell förtidspension. Dessutom är gränobeloppen för hur mycket man får förtjäna under invalidpensionstiden högre och därför kan invalidpensionen vara ett fördelaktigare pensionsalternativ än den individuella förtidspensionen.

Besvären har redan sänts till besvärinstansen

Om ansökan om individuell förtidspension blir anhängig efter det att besvären över invalidpensionsbeslutet och handlingarna redan har sänts till besvärinstansen, ger pensionsanstalten angående ansökan om individuell förtidspension antingen ett avslagsbeslut med besvärсанvisning eller ett beviljande förhandsbeslut till vilket har fogats en förhandsberäkning av pensionens belopp. Om sökanden meddelar att han tar emot pensionen, ges han ett beslut om den individuella förtidspensionens belopp (betalningsbeslut) provisoriskt. Beslutet meddelas besvärinstansen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om ansökan om invalidpension blir anhängig först efter att besvären över beslutet om individuell förtidspension redan har anlänt till besvärinstansen, ger pensionsanstalten ett beviljande beslut provisoriskt eller ett avslagsbeslut med besväransvisning. Beslutet meddelas besvärinstansen.

Ursprungligen ansökningar om två pensioner

En person kan ha ansökt samtidigt om både invalidpension och individuell förtidspension. Om ansökan har avslagits, kan det hända att han under besvärstiden ansöker på nytt om bägge eller endera förmånen. Också i det fallet bör pensionsanstalten för att undvika oklarheter utreda huruvida parten har velat överklaga beslutet, och om så är fallet, vid behov be parten komplettera sin viljeyttring.

I den mån pensionsanstalten godkänner partens yrkanden ger den ett rättelsebeslut. Till övriga delar överför pensionsanstalten besvären till besvärinstansen för behandling.

Om parten inte har avsett att överklaga beslutet, behandlas pensionsansökan efter att besvärstiden har gått ut.

Ursprungligen ansökt om en förmån men i samband med ändringssökandet ansökt om båda förmånerna

Om sökanden ursprungligen endast har ansökt om antingen invalidpension eller individuell förtidspension, kan det hända att han under besvärstiden lämnar in en ny pensionsansökan där han ansöker om båda förmånerna. I det fallet kan pensionsanstalten efter att ha utrett partens avsikt att överklaga beslutet och efter att ha bett om nödvändiga kompletteringar behandla ärendet som ett rättelseyrkande för den förmånens del om vilken ett beslut har givits. Den förmån som pensionsanstalten ännu inte har gett beslut om, ger den ett beslut om med besväransvisning.

Om besvären redan har anlänt till besvärinstansen, kan pensionsanstalten ge ett slutligt beslut om den pension som den tidigare inte gett beslut om. Beslutet meddelas besvärinstansen och ansökan fogas som bilaga till besvären.

Utredning av besvärens handläggningsskede

Innan pensionsanstalten ger sitt beslut bör den höra sig för hos besvärinstansen om i vilket skede handläggningen av besvären befinner sig, för att sökanden inte samtidigt skall få sinsemellan motstridiga beslut.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.4.5

Ny ansökan om arbetsinkomst

- Under besvärstiden Under besvärstiden eller medan besvär om arbetsinkomst är anhängiga kan det till pensionsanstalten komma in en ansökan om omräkning av arbetsinkomsten. Om ansökan klart gäller omräkning av arbetsinkomsten från anmälningstidpunkten framåt, behandlar pensionsanstalten ärendet normalt som en omräkningsansökan och ger ett slutligt beslut med besvärсанvisning.
- Efter besvärstiden När en ansökan om omräkning av arbetsinkomsten anländer efter besvärstiden behandlas den som en omräkningsansökan, som besvär, som ansökan om undanröjande av beslutet eller som ett rättelseärende, beroende på vad sökanden har avsett. I oklara fall skall sökanden tillfrågas om vad han eller hon avsett med sin ansökan.

En företagare kan till exempel lämna in en ansökan om ändring av arbetsinkomsten eller grundbesvär över försäkringspremierna, fastän företagaren har haft för avsikt att begära att försäkringen helt och hållet upphävs eller att arbetsinkomsten minskas från det att försäkringen började.

9.4.6

Handläggningen av besvärärende i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden

Bestämmelser om besvärörfarandet

Sökandet av ändring vid besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och besvärsnämndens verksamhet regleras i lagen om pension för arbetstagare (395/1961) samt i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005). Besvärsnämndens verksamhet regleras dessutom i besvärsnämndens arbetsordning.

När ett besvärärende behandlas i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte annat bestäms särskilt.

Medlemmar

Funktionärer vid besvärsnämnden för arbetspensionsärenden är ordföranden med uppgiften som huvudsyssla, kanslichefen, föredraganden, chefen för beredningsbyrån, beredarna, registratorn och försäkringsutredare.

Vid besvärsnämnden för arbetspensionsärenden finns förutom ordföranden med uppgiften som huvudsyssla minst tre vice ordföranden med uppgiften som bisyssla, medlemmar med uppgiften som bisyssla samt

Juridiska avdelningen

7.9.2005

de sist nämndas personliga suppleanter. Ordföranden och vice ordförandena skall ha avlagt examen som berättigar till utövande av domarvärv samt vara förtrogna med de förmånssystem som behandlas vid nämnden. Statsrådet tillsätter ordföranden med uppgiften som huvudsyssla tills vidare och vice ordförandena och de övriga medlemmarna på förslag av social- och hälsovårdsministeriet för högst fem år i sänder. Ordföranden, vice ordföranden samt de övriga medlemmarna och deras suppleanter i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden verkar under domaransvar. Om en vice ordförandes eller en medlems plats blir ledig mitt i mandatperioden, förordnas en ersättare för honom för den återstående mandatperioden. Om ordförandens, vice ordförandens och medlemmarnas rätt att kvarstå i sin uppgift gäller i övrigt vad som bestämts om innehavare av domartjänst.

Av nämndens medlemmar skall minst fyra vara legitimerade läkare förtrogna med försäkringsmedicin och minst fyra skall ha avlagt examen som berättigar till utövande av domarvärv och vara förtrogna med arbetspensionsärenden eller vara andra personer särskilt insatta i arbetspensionsförsäkringen. Av de övriga medlemmarna skall fyra förordnas på förslag av arbetsgivarföreningarnas mest representativa centralorganisationer och fyra på förslag av arbetstagarnas och tjänstemännens fackföreningars mest representativa centralorganisationer. Vidare finns som medlemmar högst två medlemmar som är förtrogna med förhållandena i arbetslivet och som är insatta i lantbruksföretagarverksamheten och som förordnas på förslag av de mest representativa organisationerna som bevakar de finansiella intressena för personer som omfattas av lagen om pension för lantbruksföretagare samt högst två medlemmar som är förtrogna med förhållandena i arbetslivet och som är insatta i företagareverksamheten och som förordnas på förslag av de mest representativa företagareorganisationerna.

Medlemmar som tillsatts som pensionsnämndens medlemmar för mandatperioden som utgår 31.12.2006 har rätt att fortsätta i sitt uppdrag tills deras mandattid utgår, men beslutsförheten i sektionernas och plenums sammansättning bestäms dock från och med 1.1.2006 enligt de nya bestämmelserna.

Sektionens sammansättning

Ärendena behandlas i sektioner. Ärenden som gäller sökande av ändring behandlas på föredragning i en sektion med minst fyra och högst sex medlemmar. I ärenden av principiell betydelse samt i ärenden, där sektionens avgörande skulle komma att avvika från tidigare praxis, kan sektionen eller nämndens ordförande besluta att ärendet skall behandlas vid nämndens plenum.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Principiella riktlinjer, till exempel i situationer där lagstiftningen ändras, kan fastslås också i förstärkt sektionssammansättning. Som ordförande i den förstärkta sektionen fungerar besvärsnämndens ordförande och som medlemmar vice ordförandena samt medlemmarna i den sektion som tidigare behandlat ärendet.

Muntlig förhandling

Besvärssärendena behandlas i huvudsak skriftligt. I besvärsnämnden för arbetspensionsärenden kan man förrätta muntlig förhandling för att utreda ärendet på det sätt som fastställs i 37 § i förvaltningsprocesslagen och från och med 1.1.2007 också på det sätt som fastställs i 38 § i förvaltningsprocesslagen. Sektionen vid besvärsnämnden för arbetspensionsärenden avgör om det är nödvändigt att företa muntlig förhandling. På muntlig förhandling tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). (Se gällande muntlig förhandling punkt 9.8).

Arbetspensionsärendets handläggningsskeden i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden

När besvärsskriften och tillhörande handlingar inkommit till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden registreras ärendet som anhängigt i besvärsnämndens registratorskontor. Efter detta börjar den förberedande handläggningen för att kunna avgöra ärendet. Under denna tid kan man införskaffa nödvändig tilläggsutredning, utlåtanden och bemötanden samt ombesörja nödvändiga höranden av parter per brev. Efter de förberedande åtgärderna uppgör den föredragande ett föredragande-protokoll och beslutsförslag för behandling i sektionen. Föredragande-protokollet och beslutsförslaget samt handlingarna cirkulerar bland sektionens medlemmar innan besvärsnämndens sammanträde ordnas.

Avgörandet i ärendet kan gå till omröstning. I omröstningen vinner den åsikt som en majoritet av ledamöterna röstat för. Om rösterna utfaller jämt avgör ordförandens röst. Röstningsprotokollet bifogas till beslutet.

Efter besvärsnämndens sammanträde följer efterbehandlingen av beslutet, vilket innefattar bl.a. uppgörandet av en beslutshandling enligt sektionens beslut. Den föredragande undertecknar beslutet, där man också nämner namnen på de medlemmar som deltagit i handläggningen och avvikande åsikter. Kanslichefen och ordföranden granskar beslutet bl.a. med hänseende till rättsprincipernas och lagtolkningens enhetlighet. Handläggningen avslutas med att beslutet skickas till parterna och handlingarna returneras till pensionsanstalten. Besvärsnämndens protokoll, beslutens arkivexemplar och föredragningsprotokollen arkiveras.

9.4.7

Handläggningen av besvärssärende i försäkringsdomstolen

Bestämmelser om besvärsförfarandet

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Lagstiftningen om försäkringsdomstolen förnyades fr.o.m. 1.5.2003. Då trädde lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) och statsrådets förordning om försäkringsdomstolen (237/2003) i kraft. Samtidigt upphävdes lagen om försäkringsdomstolen (14/1958) och förordningen om försäkringsdomstolen (264/1982).

I den nya lagen om försäkringsdomstolen finns bestämmelser om bland annat försäkringsdomstolens avdelningar, personal och beslutssammansättningen vid olika grupper av ärenden. I lagen om försäkringsdomstolen regleras också undanröjandet och återbrytandet av ett laga-kraftvunnet beslut. I förordningen bestäms bland annat överdomarens, kanslichefens och lagmannens uppgifter, försäkringsdomstolens föredragandes tjänstgöring som lagfaren ledamot samt överföring av ärendet eller frågan till förstärkt sammanträde eller plenum. Närmare föreskrifter om handläggningen av ärenden och organiseringen av arbetet i övrigt meddelas i den arbetsordning som försäkringsdomstolen fastställt.

När ett ärende behandlas i försäkringsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte annat bestäms särskilt. De olika arbetspensionslagarna innehåller specialbestämmelser om sökande av ändring hos försäkringsdomstolen samt extraordinärt ändringsökande. På behandling av ärendet vid försäkringsdomstolen tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984).

Medlemmar

Försäkringsdomstolen har en överdomare samt som övriga lagfarna ledamöter lagmän och försäkringsrättsdomare. Lagmannen och försäkringsrättsdomaren skall ha avlagt juris kandidatexamen samt uppfylla de för domare fastställda behörighetsvillkoren.

De lagfarna ledamöterna har uppgiften som huvudsyssla. Föredraganden kan också vara lagfaren ledamot enligt vad som bestäms i statsrådets förordning.

Föredragande vid försäkringsdomstolen är kanslichefen, assessorer och försäkringsrättssekreterare. Behörighetsvillkor för tjänsten som assessor och försäkringsrättssekreterare är juris kandidatexamen.

Försäkringsdomstolen har också övriga ledamöter med uppgiften som bisyssla. Statsrådet förordnar på framställning av justitieministeriet för fem år i sänder till försäkringsdomstolen ett tillräckligt antal läkarledamöter och övriga sakkunnigledamöter. En läkarmedlem och hans suppleant skall vara legitimerade läkare. Sakkunnigledamöterna är ledamöter förtrogna med arbetsförhållanden, med företagsverksamhet eller med militärskadeärenden.

Alla ledamöter har avlagt domared och verkar under domaransvar. Också en läkarledamot vid försäkringsdomstolen deltar i behandlingen

Juridiska avdelningen

7.9.2005

av ärendet som domstolens ledamot och inte som domstolens utomstående expert.

Avdelningarnas sammansättning

Försäkringsdomstolen fungerar uppdelad i tre avdelningar. Rättsskipningsärenden avgörs i avdelningens sammanträde där ordföranden är försäkringsdomstolens överdomare, lagman eller försäkringsrättsdomare. I juridiska ärenden är de övriga ledamöterna två lagfarna ledamöter, av vilka den ena är föredragande. I stället för föredraganden deltar en läkarledamot i behandlingen av ärendet, om en medicinsk utredning kan inverka på avgörandet av ärendet.

I behandlingen av arbetspensionsärenden, arbetsolycksfallsärenden och ärenden gällande utkomstskydd för arbetslösa deltar också två ledamöter som är förtrogna med arbetsförhållanden eller med företagsverksamhet. I behandlingen av militärskadeärenden deltar två ledamöter förtrogna med militärskadeärenden.

Lekmannedamöterna deltar i behandlingen av arbetspensionsärenden då det är fråga om huruvida sjukdom, lyte eller kroppsskada berättigar till pension enligt APL, KAPL, KoPL, FöPL eller LFöPL. Vid ärenden enligt lagen om sjömanspensioner samt ärenden gällande folkpensionssystemet och den offentliga sektorns pensionssystem deltar lekmanledamöterna i handläggningen av alla besvärärenden.

Assessorn eller försäkringsrättssekreteraren föredrar ärendet för avdelningen.

Utvidgad sammansättning

Om ärendet är av principiell betydelse eller om avdelningens beslut skulle avvika från tidigare praxis, kan överdomaren eller lagmannen överföra ärendet till ett förstärkt sammanträde, där överdomaren eller lagmannen är ordförande samt som övriga ledamöter de ledamöter som tidigare behandlat ärendet och försäkringsrättsdomarna vid samma avdelning och avdelningens lagman. Överdomaren kan också överföra ärendet eller en därtill hörande fråga för behandling i plenum.

Muntlig förhandling

Rättegång vid försäkringsdomstolen sker skriftligt. Försäkringsdomstolen kan dock ordna muntlig förhandling för att klargöra ärendet, om en enskild part yrkar på detta eller om försäkringsdomstolen anser det vara nödvändigt. Gällande muntlig förhandling tillämpas bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen. Vid en muntlig förhandling kan man höra parterna, vittnen och sakkunniga samt ta emot annan utredning. Efter att muntlig förhandling företagits avgörs ärendet på basis av det skriftliga

Juridiska avdelningen

7.9.2005

materialet samt den utredning som erhållits vid den muntliga förhandlingen på föredragning. Se gällande muntlig förhandling punkt 9.8.

Arbetspensionsärendets handläggningsskeden i försäkringsdomstolen

När besvärsskriften och tillhörande handlingar inkommit till försäkringsdomstolen registreras ärendet som anhängigt i försäkringsdomstolens registratorskontor. Behandlingen börjar med beredningen av ärendet. Under denna tid kan man införskaffa nödvändig tilläggsutredning, utlåtanden och bemötanden samt ombesörja höranden av parter per brev.

Efter de förberedande åtgärderna uppgör den föredragande ett föredragandeprotokoll och beslutsförslag för behandling i en avdelnings sammanträde. Om ärendet gäller en medicinsk fråga föregås dock detta skede av att en läkarmedlem deltar i handläggningen. Föredragande-protokollet och beslutsförslaget samt handlingarna cirkulerar bland avdelningens medlemmar innan försäkringsdomstolens sammanträde ordnas. Efter beredningen och föredragningen avgörs ärendet vid försäkringsdomstolens sammanträde. Efter sammanträdet postas försäkringsdomstolens beslut till alla parterna. Efter försäkringsdomstolens sammanträde följer efterbehandlingen av beslutet, vilket innefattar bl.a. uppgörandet av en beslutshandling enligt sammanträdet beslut, granskning, textbehandling samt kopiering. Föredraganden undertecknar beslutet. I beslutet anges namnen på dem som deltagit i beslutsfattandet och avvikande åsikter. Besluten överläts efter detta ännu till försäkringsöverdomaren för granskning av rättsprincipernas och lagtolkningens enhetlighet. Handläggningen avslutas med att beslutet skickas till parterna, handlingarna returneras till pensionsanstalten och handlingarna gällande besvären arkiveras vid försäkringsdomstolen. Vid försäkringsdomstolen arkiveras handlingar riktade till försäkringsdomstolen och uppgjorda vid försäkringsdomstolen då ärendet blir anhängigt och under behandlingen av ärendet, till exempel försäkringsdomstolens protokoll, beslutens arkivexemplar och föredragandens promemorior. Också anmälningar om annullering av ändringssökande arkiveras. Det är inte möjligt att få kännedom om försäkringsdomstolens avgörande innan det har postats.

Vid försäkringsdomstolens sammanträde är samtidigt närvarande den föredragande försäkringssekreteraren, lekmanaledamöterna, läkarledamoten, försäkringsdomaren och ordföranden. Avgörandet i ärendet kan gå till omröstning. I omröstningen vinner den åsikt som en majoritet av ledamöterna röstat för.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.4.8

Verkställighet, förbud mot och avbrott i verkställigheten

Pensionsanstaltens och Pensionsskyddscentralens beslut skall iakttas trots att beslutet överklagats tills ärendet har avgjorts med ett lagakraftvunnet beslut. När pensionsanstaltens eller Pensionsskyddscentralens beslut har vunnit laga kraft kan det verkställas på samma sätt som en lagakraftvunnen dom i tvistemål. Samma gäller för beslutssammansättningen given av VILMA-anstalten. (APL 21 b §).

Premie och dröjsmålsränta som fastställts av pensionsanstalten eller av Pensionsskyddscentralen får utsökas utan dom eller utslag på det sätt som stadgas i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/61) (APL 19 §).

Inom arbetspensionssystemet kan beslut i allmänhet verkställas fastän de inte ännu vunnit laga kraft. Beslut om återkrav verkställer pensionsanstalterna i allmänhet i praktiken dock inte förrän de vunnit laga kraft.

Inte heller grundbesvär avbryter debiteringen av försäkringspremier, utan de skall betalas oberoende av att ändring söks. Om grundbesvär anförs med anledning av utmätning, tillämpas på besvären också bestämmelserna om grundbesvär i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (APL 22 § 1 mom. sista meningen).

Den ändringssökande har rätt att ansöka om förbud mot eller avbrott i verkställigheten.

Besvärmyndigheten kan förbjuda verkställighet eller bestämma att redan inledd verkställighet skall avbrytas trots att beslutet skulle kunna verkställas omedelbart med stöd av specialbestämmelse. Besvärmyndighetens rätt att ingripa i verkställigheten grundar sig på en allmän behörighetsbestämmelse i 32 § i förvaltningsprocesslagen enligt vilken:

När besvär har anförts kan besvärmyndigheten förbjuda att beslutet verkställs eller bestämma att verkställigheten skall avbrytas eller föreskriva något annat som gäller verkställigheten.

I det beslut som avslutar behandlingen av ärendet skall besvärmyndigheten vid behov uttala sig om tillämpningen av en föreskrift som gäller verkställigheten. Kan besvär anföras över beslutet, kan i detta bestämmas att föreskriften om verkställigheten är i kraft till dess beslutet har vunnit laga kraft eller en högre besvärmyndighet bestämmer något annat.

Om besvärmyndigheten då den upphäver ett beslut återförvisar eller överför ärendet för ny behandling, kan den samtidigt bestämma att det beslut som upphävts alljämt skall följas till dess ären-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

det avgörs eller den myndighet som behandlar det bestämmer något annat.

Också i speciallagar kan finnas bestämmelser om myndighets rätt att påverka verkställigheten.

Förbud mot eller avbrott i verkställigheten kan inte ansökas om förrän besvär har anförts. Ansökan kan göras samtidigt som man anför egentliga besvär eller senare när besvären är anhängiga.

I allmänhet görs ansökan om förbud eller avbrott av part i ärendet, men besvärsmyndigheten har också egen behörighet i ärendet. Av besvärsskriften eller även i övrigt kan det framgå att det finns skäl för förbud mot eller avbrott i verkställigheten för att avsikten med besvären skall förverkligas.

Också pensionsanstalten kan avbryta eller förbjuda verkställigheten samtidigt som den godkänner ändringssökandens rättelseyrkande. Också när pensionsanstalten överför rättelseyrkandet till besvärinstansen för behandling kan den provisoriskt avbryta eller förbjuda verkställigheten. Det är skäl att nämna detta i utlåtandet till besvärinstansen.

Beslutet gällande ansökan om avbrott i eller förbud mot verkställigheten kan överklagas.

Avbrotts- eller förbuds föreskriften om verkställigheten är gällande tills besvären avgjorts med ett lagakraftvunnet beslut, om inte besvärsmyndigheten bestämmer annat.

Besvärinstanserna behandlar avbrottsansökningarna i brådska ordning.

Beslut gällande en avbrytningsansökan kan inte överklagas. Avbrotts- eller förbuds föreskriften om utmätning är gällande tills besvären avgjorts med ett lagakraftvunnet beslut, om inte besvärsmyndigheten bestämmer annat.

Avbrott i eller förbud mot verkställigheten tills vidare är möjligt också oberoende av ändringssökande. Myndigheten kan avbryta eller förbjuda verkställigheten då den behandlar rättelse av sak- eller skrivfel (53 § i förvaltningslagen).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.5 Internationella ärenden

9.5.1

EU-pensionsbeslut

Rätten till social trygghet för personer som rör sig inom Europeiska unionen regleras i förordning 1408/71 och dess tillämpningsförordning 574/72. Förordningarna blev fr.o.m. 1.1.1994 en del av Finlands rätts-system genom stiftandet av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) och om tillämpningen av avtalet.

Behandlingen av ansökningar om pensioner sköts av den så kallade utredande anstalten, som vanligen är pensionsanstalten i sökandens bosättningsland (förordning 574/72 artikel 41). Därefter behandlas ansökningarna i alla EU-medlemsländer och EES-avtalsländer där pensionssökanden har fullgjort försäkringsperioder. Den utredande anstalten koordinerar denna behandling.

I Finland ger en eller flera arbetspensionsanstalter samt Folkpensionsanstalten pensionsbeslut vid en EU-ansökan, om ansökan också gäller pension enligt FPL. Dessutom ges pensionsbeslut av pensionsanstalterna i alla de övriga EU/EES-länderna och i Schweiz där personen har varit försäkrad.

Om det är fråga om ett VILMA-fall, ger den s.k. teoretiska anstalten en beslutssammanställning över alla VILMA-pensioner. Om det inte är fråga om ett VILMA-fall, ger både den teoretiska anstalten och den följande anstalten sina egna beslut separat.

Se gällande beslutsförfarandet cirkulär A 48/96 punkt 5.

I besluten skall anges rättskyddsmedlen och tidsfristerna som i ifrågasvarande lagstiftning har fastställts för sökande av ändring.

Besluten sänds till den utredande anstalten. När den utredande anstalten har fått alla beslut sänder den dem för kännedom till sökanden i form av ett sammanfattande meddelande till vilket nämnda beslut fogas. Det sammanfattande meddelandet utfärdas på sökandens modersmål.

Ändringssökandet i de finska pensionsbeslut som fogats till det sammanfattande meddelandet varierar beroende på om ändring söks i VILMA-beslutssammanställningen eller i ett beslut som hänför sig till något annat än VILMA-förfarandet.

En besvärsskrift görs skilt för varje pensionssystemets beslut, om den sökande har fått ett pensionsbeslut från flera olika pensionssystem. Då

Juridiska avdelningen

7.9.2005

ändring söks i en beslutssammanställning som har givits av VILMA-anstalten är utgångspunkten att ändring söks enligt VILMA-anstaltens förfarande för sökande av ändring. I regel behandlas besvärshandlet endast i besvärinstansen för VILMA-anstaltens pensionssystem.

I meddelandet från PSC:s juridiska avdelning 6/2003 (19.5.2003) har man gett pensionsanstalterna för kännedom de förnyade E-blanketterna E 210 och E 211. Till blanketten E 210, som pensionsanstalten fyller i och sänder till den utredande anstalten, har fogats en ny punkt 7 "Överklagande och tidsfrister för överklagande". Avsikten med denna punkt är att ge den utredande anstalten den information om förfarandet angående sökande av ändring i fråga om beslutet vilken den förmedlar vidare till pensionsökanden på blankett E 211 (sammanfattande meddelande över besluten) i punkt 8.

Om PSC (avdelningen för utländska pensionsärenden) är utredande anstalt, fyller den finska pensionsanstalten inte i blankett E 210. Om den utredande anstalten är en utländsk anstalt, sänder pensionsanstalten den blankett E 210 som den fyllt i till FPA för vidarebefordran. I detta fall kan punkt 7 på blanketten fyllas i enligt följande modell:

Förfarande: Beslut som givits av en finsk arbetspensionsanstalt kan överklagas till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden. Närmare anvisningar om anförandet av besvär finns i anvisningarna för sökande av ändring vilka fogats till pensionsbeslutet.

Tidsfrist: Besvär riktade till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden skall lämnas in till den pensionsanstalt som gav beslutet inom 30 dagar från den dag då sökanden fått del av det sammanfattande meddelandet över pensionsbesluten.

Enligt de nuvarande anvisningarna kan den teoretiska anstalten ge det slutliga beslutet genast när man vet att de utländska försäkringsperioderna inte kommer att påverka beloppet av den finska arbetspensionen. Den följande anstalten kan i allmänhet ge beslutet om pensionen beräknad enligt de nationella reglerna genast som slutgiltigt. Avslagsbeslut ges alltid genast slutligt, eftersom försäkringsperioder i andra EU-länder inte har någon betydelse för avslagsbesluten. I Finland sänder arbetspensionsanstalten det slutliga beslutet med anvisningar för sökande av ändring direkt till sökanden. Pensionssökanden får alltså det slutliga beslutet med anvisningar för sökande av ändring redan före det sammanfattande meddelandet över besluten.

Alla slutliga beslut till EU-pensionsansökan med anvisningar för sökande av ändring sänds i original också till den utredande anstalten i sökandens bosättningsland, som ger sökanden ett sammanfattande meddelande över pensionsbesluten på blankett E 211.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om sökanden inte har överklagat efter att ha fått beslutet med anvisningar för sökande av ändring av pensionsanstalten, har man ansett att i det sammanfattande meddelandet över EU-pensionsbesluten får sökanden ny rätt att söka ändring.

Försäkringsdomstolen har emellertid ansett att sökanden har rätt att överklaga EU-pensionsbeslutet först efter att han har fått det sammanfattande meddelandet över besluten (FSD:s avgörande i plenum 4786/2003).

Pensionsnämnden har dock tagit upp besvären till prövning fastän sökanden inte ännu har fått det sammanfattande meddelandet över besluten. Försäkringsdomstolen har också på skälighetsgrunder prövat besvären i fall där det sammanfattande meddelandet har hunnit göras medan besvärsprocessen pågår och där sökanden inte längre anfört besvär på nytt efter att ha fått det sammanfattande meddelandet. Försäkringsdomstolen har vidare prövat besvär, om det sammanfattande meddelandet över besluten inte har kunnat ges för att det utländska beslutet har dröjt.

För att förtydliga förfarandet i samband med sökande av ändring träder APL 21 § 3 mom. i kraft 1.1.2006, och enligt bestämmelsen skall en part som har varit försäkrad i två eller flera EU-länder och som är missnöjd med en pensionsanstalts beslut i ett ärende som gäller invalidpension, genast få söka ändring i beslutet, och parten behöver inte vänta på att få det sammanfattande meddelandet över besluten. Detta är nödvändigt när rätten till pension har förvägrats, pensionen har beviljats som delinvalidpension fastän sökanden har ansökt om full invalidpension, eller när pensionen har beviljats på viss tid i form av rehabiliteringsstöd, fastän sökanden har ansökt om pension tills vidare.

Besvär över ett EU-beslut anses ha anförts i tid och lämnats in till rätt instans, om de har lämnats in i tid till en myndighet, anstalt eller domstol i någon medlemsstat. Om besvär gällande ett utländskt pensionsbeslut lämnas in till pensionsanstalten, skickar anstalten dem till Pensions- skyddscentralen för vidarebefordran till utlandet.

Se även cirkulär A 48/96 Hur EU-bestämmelserna om social trygghet inverkar på arbetspensionerna, del 5 EU-pensionsbeslut och del 6 Sökande av ändring i EU-pensionsbeslut.

9.5.2

Pensionsbeslut från avtalsland

En person som inte är tillfreds med beslutet från en pensionsanstalt i ett avtalsland har möjlighet att anföra skriftliga besvär inom 1-3 månader från det att han har blivit tilldelad beslutet, beroende på överenskommel-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

sen om social trygghet. Besvärstiden nämns i beslutet. Besvärsskriften kan uppgöras på finska.

I överenskommelserna om social trygghet har man avtalat att besvären anses ha lämnats in den dag då de har anlänt till någotdera avtalslandet till den anstalt som är behörig att ta emot pensionsansökningar. Pensionsanstalten skickar besvär som den mottagit gällande avtalslandets pensionsbeslut till Pensionsskyddscentralen för vidarebefordran till utlandet.

9.5.3

Beslut om överföring av EG-tjänstemännens pensionsrätt

Pensionsanstalterna ger EG-tjänstemän som vill överföra sin pensionsrätt ett beslut om denna pensionsrätt. Pensionsanstalterna skickar sitt beslut om pensionsrättens storlek till Pensionsskyddscentralen, som samlar ihop alla beslut gällande den ifrågavarande personen till beslutsammandraget. I varje beslut finns en besvärsanvisning, och enligt den anvisas alla besvär till Pensionsskyddscentralen, som hänför dem vidare till pensionsanstalten för självrättelse. Om besvären har lämnats in direkt till pensionsanstalten, skall den meddela Pensionsskyddscentralen om besvären. Besvärstiden börjar dock löpa först från beslutsammandragets postningsdatum.

Om pensionsanstalten rättar sitt beslut i enlighet med besvären, ger den ett självrättelsebeslut om saken. Beslutet skickas direkt till den ändringsökande och för kännedom till Pensionsskyddscentralen. Besvärstiden börjar löpa från beslutets postningsdatum.

Besvärsinstanserna skickar sina beslut jämte besvärsanvisningar direkt till den ändringsökande och informerar Pensionsskyddscentralen om beslutet.

Överföringsprocessen kan fortsätta först när besluten har vunnit laga kraft.

Överföringen av EG-tjänstemännens pensionsrätt och besvärsförfarandet finns förklarade i cirkulär A 17/2002. Se även Juridiska avdelningens meddelande 7/2000 Tilläggsanvisningar om överföringen av EG-tjänstemännens pensionsrätt.

9.5.4

PSC:s beslut om att en person omfattas av det finska socialsskyddet

Ändring söks på samma sätt som för andra överklagbara beslut som givits av Pensionsskyddscentralen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.6

Extraordinärt ändringssökande

På extraordinärt ändringssökande vid försäkringsdomstolen tillämpas specialbestämmelserna i socialförsäkringslagstiftningen och inte förvaltningsprocesslagens bestämmelser.

Genom extraordinärt ändringssökande söker man ändring i beslut som vunnit laga kraft.

Beslutet vinner laga kraft om det inte överklagats inom besvärstiden. Om beslutet har överklagats vinner beslutet laga kraft när besvären har avgjorts och besvärmyndighetens beslut har vunnit laga kraft. Om beslutet är försatt i besvärsförbud, vinner beslutet genast laga kraft. Beslut som vunnit laga kraft kan inte överklagas genom egentligt ändringssökande.

Extraordinära rättsmedel blir aktuella i undantagsfall och också då endast under vissa begränsade förutsättningar som fastställts i lagen.

Extraordinära rättsmedel är:

1. Undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut (APL 21 d § 1 mom.)
2. Självrättelse av ett lagakraftvunnet beslut till fördel för den försäkrade (APL 21 d § 2 mom.)
3. Rättelse av beslutsfel, dvs. rättelse av sakfel eller av procedurfel vid behandlingen av ärendet (APL 21 e § 1 mom., egentlig självrättelse) eller rättelse av skriv- eller räknefel (APL 21 e § 2 mom., självrättelse av teknisk natur)
4. Återbrytande av försäkringsdomstolens beslut (19 § i lagen om försäkringsdomstolen).

Bestämmelserna om extraordinärt ändringssökande tillämpas också på VILMA-beslutssammanställningen.

Bestämmelserna om extraordinärt ändringssökande ändrades från ingången av maj 2003, då den nya lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) trädde i kraft. Högsta förvaltningsdomstolen kan återbryta försäkringsdomstolens beslut, om det vid behandlingen av ärendet i försäkringsdomstolen har uppstått ett sådant procedurfel att det väsentligt har kunnat påverka beslutet. Bestämmelsen tillämpas på försäkringsdomstolens beslut givna 1.5.2003 och senare (24 § 2 mom. i lagen om försäkringsdomstolen).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

I och med att förvaltningslagen trädde i kraft har bestämmelserna i arbetspensionslagarna, bland annat bestämmelserna om ändringsökande, reviderats så att de möjligast väl motsvarar bestämmelserna i förvaltningslagen.

Bestämmelser om extraordinärt ändringsökande i fråga om den offentliga sektorns beslut finns i StPL och KomPL. I StPL 24 § och i KomPL 162 § regleras undanröjandet av ett lagakraftvunnet beslut och självrättelse till den försäkrades fördel.

9.6.1

Undanröjande av lagakraftvunnet beslut

Enligt APL 21 d § 1 mom.:

Om ett laga kraft vunnet beslut i ett ärende som avses i 20 § 2 eller 3 mom. eller i 21 § 2 mom. grundar sig på en oriktig eller bristfällig utredning eller om beslutet uppenbart strider mot lag, kan försäkringsdomstolen på framställning av pensionsanstalten eller på ansökan av en part i ärendet, efter att ha gett de övriga parterna tillfälle att bli hörda, undanröja beslutet och bestämma att ärendet skall behandlas på nytt. Efter att ha gjort en sådan framställning kan pensionsanstalten, tills ärendet har avgjorts på nytt, interimistiskt inställa utbetalningen av pension eller betala den enligt sin framställning.

FSD 4709/97, 21.9.1998: Debitering av försäkringspremie var inte ett sådant beslut i ärende som avses i 21 § i lagen om pension för arbetstagare som försäkringsdomstolen skulle ha kunnat undanröja med stöd av 21 d § 1 mom. i nämnda lag. Ansökan om undanröjande av debiteringen avvisades.

9.6.1.1

Förutsättningar

Försäkringsdomstolen kan undanröja ett lagakraftvunnet beslut, om

1. beslutet grundar sig på oriktig eller bristfällig utredning eller
2. beslutet uppenbart står i strid med lag.

Oriktig eller bristfällig utredning

Ett lagakraftvunnet beslut kan undanröjas om det senare visar sig att en utredning som legat till grund för beslutsfattandet vid beslutstidpunkten varit bristfällig eller rentav oriktig.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Ny utredning som inhämtas senare kan påverka beslutets innehåll så väsentligt att det är befogat att återställa läget som rådde före beslutet och avgöra ärendet på nytt. Den nya utredningen behöver inte alltid vara okänd från tidigare, utan det räcker att dessa faktorer inte har beaktats eller att man inte vetat att beakta dem då ärendet avgjordes.

Uppenbart lagstridig

Då man fattat beslutet kan man ha kommit fram till ett lagstridigt avgörande fastän man haft tillgång till riktig och tillräcklig utredning. Vid beslutstidpunkten kan till exempel en utredning som påverkar ärendet ha blivit obeaktad eller den myndighet som fattade beslutet kan ha haft en oriktig uppfattning om innehållet i den tillämpliga lagen. Då blir beslutet i allmänhet sakmässigt oriktigt till sitt innehåll.

Däremot är lagens mångtydighet i sig inte grund för undanröjande av beslutet. En ändrad tolkning av tillämpningen av en viss bestämmelse är i allmänhet inte heller grund för undanröjande av lagakraftvunna beslut som följer den tidigare praxisen.

Beslutet kan vara lagstridigt också på grund av ett fel i förfarandet. Beslutet är uppenbart lagstridigt när beslutsfattaren inte har haft befogenhet i ärendet eller beslutet har gjorts i oriktig sammansättning. Då fattas den absoluta förutsättningen för förvaltningsförfarande eller förvaltningsprocessförfarande.

Också det att någon lämnats ohörd berättigar i allmänhet till att undanröja beslutet, utom om det klart kan påvisas att hörandet inte kunnat ha någon betydelse för ärendet.

Grunden för undanröjande av beslutet skall finnas vid beslutstidpunkten. Felet som ingår i beslutet som skall undanröjas skall vara sådant att det har kunnat påverka beslutet. Smärre fel och fel som inte har kunnat påverka avgörandet i ärendet berättigar inte till undanröjande av beslutet.

I den helhetsbedömning som hör till extraordinärt ändringssökande kan man beakta ärendets art och betydelse för parten, liksom också den tid som gått sedan beslutet fattades och följderna av undanröjande av beslutet även i övrigt.

Innan försäkringsdomstolen avgör ansökan om undanröjande av beslut erbjuder den de övriga parterna i ärendet tillfälle att bli hörda.

Samtidigt som försäkringsdomstolen undanröjer ett lagakraftvunnet beslut bestämmer den att ärendet skall behandlas på nytt vid en lägre instans. Vid ansökan om undanröjande av den offentliga sektorns beslut kan försäkringsdomstolen också ta upp ärendet till behandling.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.6.1.2 Ansökan

Försäkringsdomstolen kan undanröja ett lagakraftvunnet beslut antingen på förslag av pensionsanstalten eller på ansökan av part i ärendet. I princip kan den som har besvärsmått i ärendet ansöka om undanröjande av beslutet. Se punkt 9.4.1.2 Ändringssökandens besvärsmått.

När ändring söks i VILMA-beslutssammanställningen gäller ansökan automatiskt undanröjande av hela beslutssammanställningen. Huvudregeln är att VILMA-anstalten ansöker om undanröjande av en besluts-sammanställning som den har givit. Om fribrevsanstalten vill ansöka om undanröjande av en beslutssammanställning, meddelar den VILMA-anstalten om detta, och VILMA-anstalten ansöker sedan om undanröjande av beslut.

Det finns inga strikta formkrav för en ansökan om undanröjande av beslut. Ansökan görs skriftligt och den adresseras och skickas till försäkringsdomstolen. Om ansökan lämnats in till en pensionsanstalt, undersöker den om det finns förutsättningar för självrettelse. För ansökan gäller i tillämpliga delar vad som sagts om sökande av ändring.

Undanröjande av över fem år gammalt beslut

Ansökan om undanröjande av ett beslut skall göras inom fem år från det att beslutet vunnit laga kraft. Av särskilt vägande skäl kan ett beslut undanröjas även på ansökan som gjorts efter utgången av den nämnda tiden (18 § 1 mom. i lagen om försäkringsdomstolen).

FSD 878/94, 24.10.1994 Pensionsanstalten ansökte med en ansökan som inkom till försäkringsdomstolen 28.1.1994 om undanröjande av ett beslut gällande invalidpension som den givit 20.2.1980, eftersom man då beslutet fattades inte vetat om höjningen av olycksfallsersättningen i samband med att arbetsförmågan enligt APL började. Den utbetalda pensionen var 8.519,51 mk/månad (index år 1993) och den på rätt sätt samordnade pensionen var 6.154,75 mk/månad (index år 1993). Man ansåg att det förelåg särskilt vägande skäl för att undanröja beslutet och pensionsanstaltens beslut undanröjdes.

9.6.2 Självrettelse till ändringssökandens fördel

Ändring av ett lagakraftvunnet beslut till fördel för sökanden är möjligt enligt APL 21 d § 2 mom.:

Om ny utredning framkommer i ett ärende som gäller beviljande av förvägrad förmån eller utökande av redan beviljad förmån, skall

Juridiska avdelningen

7.9.2005

pensionsanstalten pröva ärendet på nytt. Pensionsanstalten kan utan hinder av ett tidigare lagakraftvunnet beslut bevilja en förvägrad förmån eller utöka en redan beviljad förmån. Även besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen kan tillämpa motsvarande förfarande när de behandlar ärenden som gäller ändringssökande. I beslutet kan ändring sökas så som föreskrivs i 20 §.

9.6.2.1

Förutsättningar

Det beslut som skall rättas skall ha vunnit laga kraft.

Rättelse är möjlig i ärende som gäller antingen utökandet av en redan beviljad förmån eller beviljandet av förvägrad förmån (t.ex. pensionsbeslut).

Pensionsnämndens beslut 1369/03: Partens arbetspensionsskydd hade avgjorts fr.o.m. 1.4.2002 i fråga om alla hans anställningar med ett lagakraftvunnet beslut med vilket han hade beviljats förtida ålderspension. Parten ansökte 18.11.2002 om ändring av den förtida ålderspensionen till arbetslöshetspension. Pensionsanstalten ansåg att det inte fanns förutsättningar för självrättelse av beslutet och överförde ärendet för handläggning till PND. PND upphävde pensionsanstaltens beslut och konstaterade att pensionsanstalten inte borde ha upptagit arbetslöshetspensionsansökan till prövning, eftersom partens arbetspensionsskydd redan hade avgjorts i fråga om alla hans anställningar med beslutet om förtida ålderspension.

Om ansökan hade gällt tiden före 1.4.2002 eller den förtida ålderspensionen, kunde ansökan ha prövats som självrättelse.

Se även PND:s beslut 3395/01.

Om i ett sådant ärende framkommer ny utredning som pensionsanstalten inte haft tillgång till då beslutet fattades, skall den ta upp ärendet till ny prövning.

Ärendet kan prövas på nytt antingen på begäran av part eller på pensionsanstaltens eget initiativ.

Ärendet kan bli anhängigt t.ex. på så sätt att en part i ärendet meddelar efter besvärstiden att han är missnöjd med det beslut som han fått. Han kan upprepa sina tidigare yrkanden genom att till pensionsanstalten sända t.ex. ett brev eller ett nytt läkarutlåtande eller genom att per telefon begära att beslutet rättas.

Pensionsanstalten kan också pröva försenade besvär som en begäran om självrättelse.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

För att ett pensionsärende skall behandlas och ett beslut avges krävs i allmänhet en viljeyttring från parten. I oklara fall frågar pensionsanstalten vederbörande om han med t.ex. sitt läkarutlåtande har haft för avsikt att på nytt anhängiggöra sitt pensionsärende.

Ändring kan göras endast till fördel för sökanden (beviljar förvägrad förmån eller beviljar utökad förmån). En förutsättning är att avgörandet entydigt kan konstateras vara till fördel för sökanden. Pensionsanstalten kan också till fördel för sökanden rätta beslutet från besvärsnämnden för arbetspensionsärenden eller från försäkringsdomstolen, om det kan påvisas att det varit felaktigt.

Självrättelse enligt 21 d § 2 mom. kan inte tillämpas i ärenden som gäller arbetsinkomst, eftersom det inte är entydigt när beslutet är till fördel för sökanden. Till exempel en mindre arbetsinkomst minskar försäkringspremierna men minskar också pensionen. I klara fall kan arbetsinkomsten rättas såsom sakfel.

Ny utredning

Med ny utredning avses sådan utredning som pensionsanstalten inte hade tillgång till när beslutet fattades. Således kan ny utredning vara, förutom helt ny, också sådan utredning som redan funnits men som pensionsanstalten inte kände till eller hade till sitt förfogande vid beslutsfattandet.

Det är ofta en tolkningsfråga vad som är en ny utredning. I gränsfall skall det anses att det är fråga om en ny utredning.

9.6.2.2
Besluten

I pensionsanstaltens beslut konstateras att det är fråga om ett beslut som getts med anledning av ett yrkande om rättelse.

Om ingen ny utredning finns ger pensionsanstalten ett överklagbart beslut där ärendet lämnas utan prövning.

Om den nya utredningen inte ger anledning att ändra pensionsanstaltens tidigare avgörande, avger pensionsanstalten ett förkastande beslut med besvärсанvisning.

Om den nya utredningen leder till att beslutet rättas till fördel för sökanden, ger pensionsanstalten ett överklagbart rättelsebeslut. I beslutet konstateras vilket eller vilka beslut som rättats och på vilket lagrum rättelsen baserar sig.

Om den nya utredningen leder till att beslutet borde ändras till sökandens nackdel, kan pensionsanstalten behandla ärendet som rättelse av

Juridiska avdelningen

7.9.2005

sakfel. Felet kan rättas, om parten godkänner det. Då ger pensionsanstalten ett överklagbart beslut om rättelse av sakfelet. Se punkt 9.6.3.1 Rättelse av sakfel.

9.6.2.3

Självrättelse hos besvärinstanserna

Också besvärsnämnderna och försäkringsdomstolen kan tillämpa bestämmelsen om självrättelse i APL 21 d § 2 mom.. De kan vid behandlingen av besvär på basis av en ny utredning avgöra ett lagakraftvunnet ärende till fördel för ändringssökanden även för en tidigare tidsperiod än vad pensionsanstalten har tagit ställning till i sitt överklagade beslut.

T.ex. i ett ärende gällande invalidpension kan försäkringsdomstolen på basis av tilläggsutredning och utan hinder av sitt tidigare beslut handlägga ärendet på nytt i sin helhet och bevilja pension för en tidigare tidsperiod.

9.6.3

Rättelse av fel i beslutet

Bestämmelsen i APL 21 e § om rättelse av fel i beslut kompletterar bestämmelsen i APL 21 d § 2 mom. om rättelse av beslut till fördel för parten. Förvaltningslagens bestämmelser om rättelse av fel i beslut (8 kap. i förvaltningslagen) kompletterar bestämmelserna i APL. En nyhet är att pensionsanstalten som sakfel kan rätta procedurfel vid behandlingen av ärendet.

Vid rättelse av fel i beslut kan det vara fråga om

1. rättelse av sakfel (APL 21 e § 1 mom.)
2. rättelse av fel i förfarandet (APL 21 e § 1 mom.) eller
3. rättelse av skriv- och räknefel (APL 21 e § 2 mom.).

Pensionsanstalten kan endast rätta fel i sina egna beslut. Fel som finns i beslut från besvärinstansen kan pensionsanstalten inte rätta, utan i sådana fall måste man ansöka om undanröjande av det felaktiga beslutet hos försäkringsdomstolen.

Besvärsrätt föreligger inte om pensionsanstalten har avslagit ett yrkande om rättelse av fel i beslutet. Den berörda parten har då inte behov av rättsskydd, eftersom han har kunnat överklaga det tidigare beslutet eller ansöka om undanröjande av beslutet hos försäkringsdomstolen.

Rättelseärendets anhängighet och behandling

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Pensionsanstalten (myndigheten) behandlar rättelseärendet på eget initiativ eller på partens yrkande.

Man bör inte rätta ett felaktigt beslut förrän beslutet vunnit laga kraft även om man enligt lagen kunde förfara på det sättet. På så sätt undviker man att parten har flera överklagbara beslut och ärendet eventuellt är anhängigt vid flera olika instanser samtidigt. Skriv- och räknefel kan rättas oberoende av verkställighet.

Om ett fel i beslutet upptäcks först en lång tid efter att beslutet gavs, kan rättelse av beslutet leda till ett oskäligt slutresultat för parten. Då är det skäl att rätta ärendet genom att ansöka om undanröjande av det laga-kraftvunna beslutet hos försäkringsdomstolen.

Vid bedömningen av oskäligheten beaktas t.ex. om försäkringspremierna kan återbetalas eller indrivnas.

Rättelse av sakfel förutsätter att ärendet behandlas på nytt och att ett nytt beslut ges i ärendet. I beslutet skall anges att man med detta korrigerar ett tidigare beslut. Parten hörs.

Rättelse av skrivfel förutsätter inte att ärendet behandlas på nytt. Skrivfel rättas genom att ersätta den expedition där felet ingår med en rättad expedition. Parten skall beredas tillfälle att bli hörd innan skrivfelet korrigeras, om detta inte är onödigt.

Anteckning om rättelse av sak- eller skrivfel skall göras i det ursprungliga beslutets arkivexemplar eller i ett datasystem som myndigheten har tillgång till. Den nya eller rättade expeditionen skall ges till parten avgiftsfritt.

Då myndigheten behandlar rättelse av sak- eller skrivfel kan den förbjuda verkställandet av beslutet tills vidare eller bestämma att verkställigheten avbryts.

Pensionsanstalten skall utreda huruvida rättelse har yrkats i det beslut som skall rättas, huruvida beslutet har överklagats eller huruvida något särskilt fastställt förfarande är anhängigt gällande beslutet. Pensionsanstalten skall meddela att rättelseärendet har tagits upp till behandling och beslutet i rättelseärendet skall sändas till denna myndighet. Pensionsanstalten skall också klargöra för parten att behandlingen av rättelseärendet inte påverkar besvärstiden eller övriga tidsfrister.

Ett beslut med vilket myndigheten har avslagit ett yrkande på rättelse av ett fel kan inte överklagas genom att anföra besvär. Parten har inte behov av rättsskydd, eftersom han har kunnat överklaga det tidigare beslutet. Avslag på rättelseyrkandet inverkar inte heller på partens rätt

Juridiska avdelningen

7.9.2005

att ansöka om undanröjande av det lagakraftvunna beslutet hos försäkringsdomstolen.

9.6.3.1

Rättelse av sakfel

Rättelse av sakfel innebär rättelse av ett administrativt beslut vilken är oberoende av det egentliga ändringssökandet och vilken beror på annat än bara ett skriv- eller räknefel och vilken företas av den myndighet som fattade beslutet. På samma sätt som sakfel korrigeras också procedurfel vid behandlingen (egentlig självrättelse).

Rättelse av sakfel förutsätter att pensionsanstalten undanröjer sitt felaktiga avgörande och ger ett nytt beslut i ärendet.

Rättelse av sakfel är reglerad i APL 21 e § 1 mom. Det är fråga om sakfel när

1. beslutet baserar sig på en klart felaktig eller bristfällig utredning eller
2. beslutet baserar sig på en uppenbart felaktig tillämpning av lagen eller
3. det har skett ett procedurfel vid behandlingen.

Orsaken till sakfel är i praktiken i allmänhet att de utredningar som utgjort grund för beslutet har varit felaktiga eller bristfälliga och gäller det material som myndigheten haft tillgång till vid beslutsfattandet. Felaktig utredning innebär att någon omständighet som har beaktats vid beslutsfattandet senare har konstaterats vara felaktig. Bristfällig utredning innebär att någon omständighet som påverkar ärendet inte alls har beaktats när beslutet gavs. Den omständighet som inte beaktats eller som felbedömts måste ha existerat redan när beslutet gavs.

T.ex. ett beslut om arbetsinkomst kan inte rättas, om de faktorer som påverkar arbetsinkomsten har ändrats först efter att beslutet gavs.

Med procedurfel avses fel i pensionsanstaltens eller i Pensionsskyddscentralens förfarande. Det är fråga om procedurfel till exempel när beslutet har fattats i fel sammansättning eller när det har skett ett fel i hörandet eller i motiveringen av beslutet.

Rättelse av procedurfel förutsätter att pensionsanstalten behandlar ärendet på nytt under iakttagande av riktigt förfarande (t.ex. verkställer hörandet på rätt sätt) och ger ett nytt beslut.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Felet måste vara klart och obestridligt. Grunden för felet får inte lämna rum för tolkning.

Om det t.ex. är fråga om att den försäkrade och pensionsanstalten är oeniga i en tolkningsfråga, kan saken inte rättas som sakfel utan ärendet skall överföras till försäkringsdomstolen för att behandlas som ansökan om undanröjande av beslutet.

I ärenden som gäller arbetsinkomsten kan man tillämpa APL 21 e §, om ärendet är klart och klienten ger sitt samtycke till det.

Beslut om indragande av FöPL-försäkring kan inte rättas som sakfel (FSD 5517/98, 19.10.1999).

Sakfel kan rättas t.ex. om parten inte har kunnat handla rätt och därför har någon omständighet som påverkar ärendet blivit outredd.

Samtycke

Partens samtycke förutsätts inte till rättelse av sak- eller procedurfel när felet korrigeras till partens fördel.

Ändring av beslutet till nackdel för parten förutsätter att parten samtycker till detta. Av alla parter i ärendet behövs samtycke separat.

Samtycket skall vara uttryckligt, entydigt och ges skriftligt. Det räcker inte med att endast höra parten. I begäran om samtycke redogörs också för inverkan av en rättelse av beslutet, och således skall t.ex. eventuellt återkrav nämnas. Utgångspunkten är att om samtycke inte erhålls skall man ansöka om undanröjande av beslutet hos försäkringsdomstolen.

Om parten själv har begärt att felet skall rättas, behöver samtycke inte särskilt införskaffas.

9.6.3.2

Rättelse av skrivfel

Pensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen skall i sina beslut rätta uppenbara skriv- eller räknefel eller andra jämförbara klara fel (APL 21 e § 2 mom., s.k. teknisk självrättelse).

Ett skriv- eller räknefel är tekniskt till sin karaktär och har uppkommit på pensionsanstalten i beslutets beredningsskede eller när beslutet avfattades. Det väsentliga är att de uppgifter som ligger till grund för beslutsfattandet i övrigt har varit korrekta. Om felet finns i de utredningar som ligger till grund för beslutsfattandet, är det fråga om ett sakfel. I oklara fall betraktas felet som sakfel.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Ett skrivfel har i allmänhet uppkommit när beslutet har avfattats, varvid det utskrivna beslutet inte motsvarar det beslut som i själva verket gavs i ärendet. Det är också möjligt att ett skriv- eller räknefel som uppstått i beredningsskedet kvarstått i beslutet.

Som skrivfel kan rättas t.ex. en felaktig yrkesbeteckning, om arbetsförmågan dock har bedömts utgående från rätt yrke.

Annat klart fel jämförbart med skrivfel är till exempel att beslutet innehåller fel persons namn som part fastän rätt uppgifter tydligt framgår ur handlingarna. Om fel namn i handlingarna beror på fel vid prövningen, kan felet inte korrigeras som skrivfel.

Samtycke

För rättelse av skriv- eller räknefel krävs inte partens samtycke, men parten skall dock höras, om inte hörande av parten är uppenbart onödigt.

Om rättelsen dock skulle leda till ett oskäligt slutresultat för parten, får skriv- eller räknefel inte korrigeras. Då ansöker man om undanröjande av beslutet hos försäkringsdomstolen. Oskäligheten bedöms skilt för varje fall med en helhetsbedömning.

Man kan t.ex. beakta om parten har kunnat upptäcka felet samt den tid som gått sedan beslutet gavs.

9.6.4

Föreskrift om verkställighet

Pensionsanstalten (myndigheten) kan då den behandlar rättelseärende gällande skriv- eller räknefel avbryta eller förbjuda verkställigheten av beslutet.

I samband med extraordinärt ändringssökande kan försäkringsdomstolen inte behandla begäran om avbrytande av eller förbud mot verkställigheten, eftersom bestämmelserna om extraordinärt ändringssökande i 11 kap. i förvaltningsprocesslagen inte tillämpas på ärenden som hör till försäkringsdomstolens behörighet (19 § 2 mom. i lagen om försäkringsdomstolen).

FSD 2065/2002/3436: X har ansökt om undanröjande av LFöPL-beslutet och samtidigt begärt avbrytande av utmätning. Försäkringsdomstolen lämnade ansökan om avbrott utan prövning då detta inte hörde till domstolens behörighet.

9.6.5

Återbrytande av försäkringsdomstolens beslut

Extraordinära rättsmedel innefattar också återbrytande av försäkringsdomstolens beslut under vissa förutsättningar på grund av procedurfel.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Behörighet att återbryta försäkringsdomstolens beslut finns enligt lagen om försäkringsdomstolen, vilken trädde i kraft 1.5.2003, hos högsta förvaltningsdomstolen.

Enligt 19 § i lagen om försäkringsdomstolen:

Högsta förvaltningsdomstolen kan återbryta ett beslut av försäkringsdomstolen, om det vid behandlingen av ärendet i försäkringsdomstolen har inträffat ett sådant fel i förfarandet som väsentligt har kunnat inverka på beslutet. I fråga om återbrytande av beslut gäller härvid i övrigt vad som bestäms om detta i förvaltningsprocesslagen.

I de ärenden som hör till försäkringsdomstolens behörighet tillämpas i övrigt inte vad som i 11 kap. förvaltningsprocesslagen bestäms om extraordinärt ändringssökande.

Bestämmelserna i 1 mom. om återbrytande av beslut tillämpas inte på beslut i vilka ändring kan sökas hos högsta domstolen genom extraordinära rättsmedel.

Som grund för återbrytande kan endast vara procedurfel som skett vid försäkringsdomstolen, men inte t.ex. om försäkringsdomstolen har tillämpat lagen felaktigt då den med anledning av ändringssökandet bedömer förfarandet i det behandlingsskede som föregått försäkringsdomstolen.

Återbrytande ansöks om hos högsta förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen. Således skall till exempel bestämmelserna om tidsfrister i förvaltningsprocesslagen iakttas. Ansökan om återbrytande skall göras inom fem år från det att beslutet vunnit laga kraft.

9.7

Utredningen av ärendet

I ett besvärshandling, liksom i allmänhet vid behandling av ett ärende, fördelar sig utredningsansvaret mellan parten och myndigheten. Utgångspunkten är att parten skall framföra de fakta som stöder hans yrkande. Processmyndigheten skall se till att parterna kan framföra sitt material och att parterna får framföra sin syn på motpartens yrkanden.

I 33 § i förvaltningsprocesslagen uttrycks på principiell nivå i vilken utsträckning införskaffandet av material som behövs för avgörandet av ett ärende ankommer på processmyndigheten och på parten:

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Besvärsmyndigheten skall se till att ärendet blir utrett och vid behov för en part eller den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet ange den tilläggsutredning som skall företas i ärendet.

Besvärsmyndigheten skall på tjänstens vägnar skaffa utredning i sådan omfattning som en opartisk och rättvis behandling av ärendet och ärendets art kräver.

Allmänna bestämmelser om utredandet av förvaltningsärenden finns i förvaltningslagen. I arbetspensionslagarna finns specialbestämmelser om hur utredningsskyldigheten fördelar sig. Se kap. 2, punkt 2.13 Utredning av ärendet.

9.8

Muntlig förhandling

Muntlig förhandling är möjlig vid besvärsförfarande i arbetspensionsärenden i försäkringsdomstolen och i alla besvärsnämnder (bl.a. i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden samt i kommunernas och i statens pensionsnämnd).

Förfarandet i förvaltningsprocessen är i princip skriftligt. Muntlig förhandling är endast en del av besvärsprocessen och med den kan man komplettera det skriftliga förfarandet. Ärendet kan utredas t.ex. genom att höra parterna, vittnen och sakkunniga samt ta emot annan utredning. Parterna kan även i övrigt – ännu efter den muntliga förhandlingen - införskaffa tilläggsutredning och vidarebefordra den till besvärinstansen eller ge skriftliga tilläggsutlåtanden.

Om en part begär att muntlig förhandling skall förrättas, skall han meddela besvärinstansen varför muntlig förhandling är nödvändig och vilken utredning han tänker framföra vid den muntliga förhandlingen.

Anordnandet av muntlig förhandling skall anhållas om skriftligt. Begäran skall gärna framföras redan i besvärsskriften.

När avgörandet baserar sig på en medicinsk bedömning av patientens hälsotillstånd, får man i allmänhet inte tilläggsutredning vid en muntlig förhandling (RP 83/98). Skriftliga läkarutlåtanden är den viktigaste informationskällan och vid behov kan man införskaffa fler utlåtanden.

Besvärinstansen kan begränsa den muntliga förhandlingen att gälla endast en del av ärendet, utredandet av parternas uppfattningar eller mottagandet av muntlig bevisning, eller på annat motsvarande sätt.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.8.1

Bestämmelserna

Muntlig förhandling företas i enlighet med förvaltningsprocesslagen, om inte annat bestäms särskilt. I domstol tillämpas på muntlig förhandling förvaltningsprocesslagen. Vid annan myndighet tillämpas på muntlig förhandling, muntligt uttalande och syn 37, 38, 40 och 42 § i förvaltningslagen (2 § i förvaltningsprocesslagen).

Bestämmelserna om muntlig förhandling i förvaltningsprocesslagen tillämpas på ett besvärssärende som har blivit anhängigt efter att lagen trädde i kraft, dvs. efter 1.4.1999.

Enligt 37 § i förvaltningsprocesslagen:

För att ett ärende skall kunna utredas hålls vid behov muntlig förhandling. Vid denna kan parter, i 36 § avsedd myndighet, vittnen och sakkunniga höras samt annan utredning tas emot.

En muntlig förhandling kan begränsas så att den gäller endast en del av ärendet, så att endast parternas uppfattningar utreds eller så att endast muntlig bevisning tas emot, eller på något annat motsvarande sätt.

Enligt 38 § i förvaltningsprocesslagen:

Förvaltningsdomstolen skall hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det. Detsamma gäller för högsta förvaltningsdomstolen då den handlägger besvär över en förvaltningsmyndighets beslut. En parts begäran om muntlig förhandling kan avslås, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om muntlig förhandling med hänsyn till ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart onödig. (26.3.1999/433)

Vad 1 mom. stadgar skall inte tillämpas, om partsställningen för den som begärt muntlig förhandling baserar sig på medlemskap i en kommun eller ett annat samfund.

Begär en part att muntlig förhandling skall verkställas, skall han uppge varför det är nödvändigt att hålla muntlig förhandling och vilken utredning han kommer att framföra vid den.

Muntlig förhandling verkställs i princip när

1. det är nödvändigt för att kunna utreda ärendet (både i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och i försäkringsdomstolen) eller

Juridiska avdelningen

7.9.2005

2. parten yrkar på det (i försäkringsdomstolen och från och med 1.1.2007 också i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden).

Partens rätt till muntlig förhandling är olika i försäkringsdomstolen och i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden fram till 1.1.2007.

9.8.2

Rätt till muntlig förhandling i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden

Ordnandet av muntlig förhandling som förrättas i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden regleras i 12 § i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden. Bestämmelsens 2 mom. träder i kraft 1.1.2007.

Vid behandlingen av ärenden i besvärsnämnden tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt. I besvärsnämnden tillämpas även 37 och 39-50 § i förvaltningsprocesslagen om behandling och utredning av ärenden.

Det som i 38 § i förvaltningsprocesslagen föreskrivs om muntlig förhandling i förvaltningsdomstol på begäran av part gäller även verkställande av muntlig behandling i besvärsnämnden.

Besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har som princip att muntlig förhandling ordnas om det anses nödvändigt för utredningen av ärendet eller från och med 1.1.2007 om part begär det.

Muntlig förhandling kan trots begäran lämnas ohållen om den med hänsyn till ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart onödig. Besvärsnämnden för arbetspensionsärenden överväger i varje enskilt fall om muntlig förhandling är nödvändig.

9.8.3

Rätt till muntlig förhandling i försäkringsdomstolen

På behandlingen av ärenden i försäkringsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen, om inte annat bestäms särskilt. I lagen om försäkringsdomstolen konstateras vidare att vad som i 38 § i förvaltningsprocesslagen bestäms om verkställandet av muntlig förhandling i förvaltningsdomstolen på begäran av en enskild part, gäller muntlig förhandling i försäkringsdomstolen (16 § i lagen om försäkringsdomstolen).

Utgångspunkten vid försäkringsdomstolen är att muntlig förhandling skall verkställas om det är nödvändigt för att utreda ärendet eller om en part begär det.

Muntlig förhandling kan trots begäran lämnas ohållen om den med hänsyn till ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart onödig.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Försäkringsdomstolen överväger i varje enskilt fall om muntlig förhandling är nödvändig.

I samband med ansökan om undanröjande av ett beslut har försäkringsdomstolen inte motsvarande skyldighet att verkställa muntlig förhandling som vid behandlingen av besvärssärenden.

9.8.4

Hörande av vittne, av part, av sakkunnig och av pensionsanstalt

Vid muntlig förhandling kan som vittne höras en person som åberopas av part eller av den pensionsanstalt som fattat beslutet eller som besvärsmyndigheten anser det vara nödvändigt att höra. Om en skriftlig vittnesberättelse av privat natur åberopas i ärendet, skall vittnen höras muntligen förutsatt att detta inte är onödigt eller att det inte föreligger särskilda hinder för det. Hörandet av vittnen sker i enlighet med bestämmelserna i rättegångsbalken (RB 17 kap. 18-39 §§).

En part kan höras under sanningsförsäkran om sådana omständigheter som är av särskild betydelse för avgörandet av ärendet.

Besvärsmyndigheten kan också av en enskild sakkunnig inhämta utlåtande om en fråga som kräver särskild sakkunskap.

Det är också möjligt att höra en företrädare för pensionsanstalten som vittne i ärendet.

I muntlig förhandling som verkställs i ärende som gäller VILMA-beslutssammanställningen deltar VILMA-anstalten eller den fribrevsanstalt som VILMA-anstalten befullmäktigat. Det vore bra om också en företrädare för det pensionssystem vars pensionsskydd besvären gäller kunde delta i behandlingen av ärendet.

9.8.5

Förfarandet i praktiken

När ändringssökanden yrkar på verkställande av muntlig förhandling sänder besvärinstansen honom ett brev, där den frågar på vilka grunder parten anser att muntlig förhandling skall verkställas och vilken utredning han tänker framlägga. Dessutom informeras i brevet om risken att bli tvungen att ersätta de rättegångskostnader som förorsakas av förhandlingen. (Se punkt 9.11 Ersättning av rättegångskostnader)

Om besvärinstansen besluter att verkställa muntlig förhandling, ges ett provisoriskt avgörande om detta. I avgörandet fastslås tidpunkten för den muntliga förhandlingen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Besvärsmyndigheten skall till en muntlig förhandling skriftligen kalla parterna, en företrädare för den pensionsanstalt som fattat beslutet och de övriga personer vilkas närvaro besvärsmyndigheten anser vara nödvändig. Parten eller hans lagliga företrädare kallas till en muntlig förhandling vid äventyr att utevaro inte hindrar att ärendet handläggs och avgörs. Han kan kallas att personligen infinna sig till den muntliga förhandlingen, om det är nödvändigt för att ärendet skall kunna utredas. I sådana fall kan vite föreläggas i fall av frånvaro (43 § i förvaltningsprocesslagen).

Vid en muntlig förhandling förs protokoll i vilket skall antecknas de personer som deltagit i förhandlingen, ärendet och andra sådana uppgifter samt de yrkanden som har framställts under förhandlingen, de beslut som har fattats och en redogörelse för förhandlingens övriga förlopp.

Muntliga förhandlingar verkställs i besvärinstansernas utrymmen och förhandlingen tas i sin helhet upp på fonetisk väg.

Vid behandlingen är de ledamöter som deltar i avgörandet av ärendet närvarande. Parterna och deras biträden får vara närvarande under hela behandlingen av ärendet med undantag av domstolens förhandling.

Utgångspunkten är att muntlig förhandling är offentlig, vilket betyder att också allmänheten kan vara närvarande. Muntlig förhandling skall ske inom stängda dörrar i ärenden i vilka tystnadsplikt gäller eller vilka besvärinstansen bestämmer att de skall behandlas inom stängda dörrar på den grund att offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part. Rättegångsmaterial som innehåller uppgifter om personens hälsotillstånd skall hållas hemligt.

På muntlig förhandling i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och i försäkringsdomstolen tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984).

9.9

Rättskraften hos tidigare beslut

Rättskraftens verkan redogörs för i kapitel 8 Verkställigheten av beslut.

9.10

Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder

Ett förvaltningsprocessbeslut är ett avgörande givet i ett förvaltningsprocessärende och genom detta avslutas behandlingen av ärendet.

En allmän skyldighet att motivera förvaltningsprocessbeslut finns uttryckt i förvaltningsprocesslagen. Av motiveringen skall framgå de omständig-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

heter och utredningar som har inverkat på avgörandet och den rättsliga grunden för avgörandet (53 § i förvaltningsprocesslagen).

I förvaltningsprocesslagen finns också en allmän bestämmelse om de saker som skall framgå av beslutet.

Enligt 54 § i förvaltningsprocesslagen:

Av ett beslut skall framgå:

- 1) besvärsmyndighetens namn och datum för beslutet;
- 2) ändringssökandens namn och det överklagade beslutet;
- 3) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den tidigare behandlingen av ärendet;
- 4) en redogörelse för parternas yrkanden och i nödvändig utsträckning för grunderna för dessa;
- 5) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den utredning som framlagts i ärendet;
- 6) motiveringarna för beslutet och dess slutresultat; samt
- 7) namnet på de personer som har tagit del i beslutsfattandet, och om omröstning har skett eller om föredraganden har anmält avvikande åsikt uppgift om detta, varvid de avvikande åsikterna skall fogas till beslutet.

En redogörelse enligt 1 mom. kan helt eller delvis ersättas genom att till beslutet fogas en kopia av hela eller av behövliga delar av den lägre myndighetens beslut, av den handling genom vilket ärendet har anhängiggjorts eller av någon annan handling, om klarheten i beslutet inte genom detta äventyras.

Det finns också ämbetsverksspecifika anvisningar och föreskrifter om förvaltningsprocessbeslutens form och innehåll samt om det praktiska förfarandet i samband med besluten, och dessa är ofta på förordningsnivå eller som direktiv i arbetsordningen.

Se även vad som nämnts om beslut i kapitel 2, punkt 2.15.

9.10.1

Återförvisningsbeslut

Besvärinstansen kan återförvisa ett försäkrings- eller pensionsärende till pensionsanstalten. Ärendet kan återförvisas för anskaffande av tilläggsutredning, på grund av procedurfel eller på grund av att väsentlig

Juridiska avdelningen

7.9.2005

ny utredning erhållits medan besvären varit anhängiga, varvid besvärsinstansen inte tar ställning till dessa som första instans. Besvärsinstansen kan också återförvisa ärendet till pensionsanstalten när pensionsanstalten har beviljat pensionen med ett interimistiskt beslut.

I besvärsnämnden för arbetspensionsärenden behandlas dylika ärenden i brådskande ordning.

Ett beslut om återförvisning innebär inget avgörande i sak, dvs. ställningstagande i själva besvärsärendet. Således kan ändring inte sökas i beslutet och det får genast laga kraft.

Om en sakfråga har avgjorts i beslutet och ärendet har återförvisats till pensionsanstalten för vidare åtgärder, är det inte fråga om ett återförvisningsbeslut såsom här avses. Se punkt 9.10.5 Besvär eller ansökan om undanröjande av beslutet godkänns eller förkastas.

Med återförvisningsbeslutet undanröjs det överklagade beslutet och pensionsanstalten åläggs att behandla ärendet på nytt med beaktande av orsaken till återförvisningen. Härvid ger pensionsanstalten ett beslut som genast är slutgiltigt.

Pensionsanstalten är inte bunden till besvärsinstansens uppfattning om i vilken omfattning ärendet skall behandlas på nytt efter återförvisningen. Om ärendet har återförvisats till pensionsanstalten på så sätt att besvärsinstansen inte har tagit ställning i ärendet, kan pensionsanstalten efter att ha prövat ärendet på nytt också ge ett beslut med samma innehåll som tidigare. Den kan dock inte ändra avgörandet, om ändringen leder till ett sämre resultat för den försäkrade än det ursprungliga beslutet.

9.10.2 Överföring

Besvärsinstansen överför besvär som felaktigt skickats till den vidare till rätt ställe. Om besvären har skickats direkt till besvärsinstansen, överför den ärendet till pensionsanstalten för att först behandlas som ett rättelseärende.

Överföringen av ett ärende regleras i 29 § i förvaltningsprocesslagen enligt vilken en myndighet kan överföra besvär som felaktigt sänts till den till den rätta myndigheten, och om man känner till den behöriga myndigheten, skall besvären överföras till den. Härvid behöver beslut om avvisande av besvären inte fattas. Ändringssökanden skall informeras om överföringen.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9.10.3

Utan prövning

Besvärinstansen lämnar besvären utan prövning till exempel om ärendet redan avgjorts med ett lagakraftvunnet beslut, en absolut förutsättning för processen saknas (t.ex. ändringssökanden har inte besvärsmätt) eller om ärendet inte hör till dess behörighet.

Besvärinstansen kan uppta besvär som inkommit för sent till prövning om det finns vägande orsaker till förseningen (APL 21 c §).

Beslutet från besvärsnämnden för arbetspensionsärenden där den låter bli att uppta ärendet till prövning kan överklagas till försäkringsdomstolen.

9.10.4

Förfall

Behandlingen av ärendet förfaller om ändringssökanden återtar besvären. Återtagandet av besvären skall göras skriftligt. Beslut om förfall ges av besvärinstansen.

9.10.5

Besvären eller ansökan om undanröjande av beslutet godkänns eller förkastas

Om besvären godkänns, upphäver eller ändrar besvärinstansen pensionsanstaltens beslut och återförvisar ärendet till anstalten för åtgärder. Pensionsanstalten ger ett nytt beslut i ärendet. På motsvarande sätt ger VILMA-anstalten en ny beslutssammanställning.

Om besvärinstansen i VILMA-situationer har ändrat ett avgörande som har uppdelats på olika besvärsnämnder till ett enigt beviljande beslut, ger VILMA-anstalten en ny beslutssammanställning först när besvärinstansens beslut har vunnit laga kraft.

Om besvärinstansen har avgjort ett ärende, t.ex. vad gäller arbetsinkomstens eller pensionens belopp, verkställer pensionsanstalten besvärinstansens påbud när besvärinstansens beslut har vunnit laga kraft. Härvid ger pensionsanstalten inte mera något beslut med besvärсанvisning.

Om försäkringsdomstolen godkänner ansökan om undanröjande av beslutet, undanröjer den pensionsanstaltens beslut och överför ärendet att på nytt behandlas av pensionsanstalten. Pensionsanstalten ger då ett nytt beslut med besvärсанvisning. VILMA-anstalten ger en ny beslutssammanställning och bifogar besvärсанvisning.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

När besvärsinstansen godkänner besvär som gäller individuell förtidspension konstaterar den i regel endast att personen har rätt till individuell förtidspension. Besvärsinstansen upphäver det överklagade beslutet och återförvisar ärendet till pensionsanstalten för åtgärder. Pensionsanstalten ger då inte något nytt förhandsbeslut om individuell förtidspension och ingen besvärsanvisning. Till sökanden sänds endast ett brev som redogör för samma saker som i samband med ett positivt förhandsbeslut från pensionsanstalten.

Den sökande har rätt till individuell förtidspension på basis av besvärsinstansens beslut, om anmälan om att den sökande har avstått från arbete görs inom nio månader, eller inom en överenskommen tid som är längre, från det att besvärsinstansens beslut har vunnit laga kraft.

Meddelande till arbetspensionsanstalterna 1/88/T Förhandsbeslut om individuell förtidspension

Besvärsinstansen kanske beviljar delinvalidpension åt en person vars ansökan om full invalidpension har avslagits. Då tar besvärsinstansen vanligen endast ställning till ändringssökandens arbetsförmåga men inte till frågan om vid vilken tidpunkt arbetsförmågan inträtt. Ett sådant beslut kan anses vara ett förhandsbeslut. Eftersom sökanden själv bör få avgöra om han vill ta delinvalidpension, skall pensionsanstalten sända ett brev om rätten till delinvalidpension och där meddela hur länge beslutet är bindande, alltså inom vilken tidsfrist sökanden skall meddela om han tar pensionen.

Om besvären förkastas eller ansökan om undanröjande av beslut inte godkänns, ger pensionsanstalten inte mera något beslut.

9.10.6 Dröjsmålsförhöjning

Besvärsinstansen kan förordna pensionsanstalten att betala en dröjsmålsförhöjning på en fördröjd pension från en tidpunkt som den anser lämplig. I praktiken har pensionsanstalterna tre månader räntefri handläggningstid, men besvärsinstansen kan förordna att förhöjningen räknas från en senare tidpunkt, om pensionsanstalten påvisar att det skett en väsentlig förändring i pensionstagarens situation under den tid ändringsansökan varit anhängig. Pensionsanstalten borde i sitt bemötande ta ställning till yrkandet på dröjsmålsförhöjning.

I APL 19 d § föreskrivs om dröjsmålsförhöjning:

Försenas utbetalningen av pension eller en annan förmån som avses i denna lag, skall pensionsanstalten betala den försenade pensionen eller förmånen av annat slag förhöjd för dröjsmålstiden.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Förhöjningen per år följer den räntefot som avses i 4 § 1 mom. räntelagen. Skyldighet att betala förmånen förhöjd gäller likväl inte den del av förmånen som betalas ut till en annan försäkrings- eller pensionsanstalt som bedriver lagstadgad försäkringsverksamhet eller till Folkpensionsanstalten eller en arbetslöshetskassa, om det inte är fråga om en sådan prestation som avses i 19 c § 1 mom. (19.12.2003/1169)

Förhöjningen av förmånen skall räknas ut för varje dag av dröjsmålstiden, dock inte för tiden innan tre månader förflutit från utgången av den kalendermånad då förmånstagaren hos pensionsanstalten framställt sina anspråk samt en sådan utredning om förmånens grund och belopp som skäligen kan krävas av honom med beaktande även av pensionsanstaltens möjligheter att skaffa utredning. För sådan förmånsrat som med stöd av ett och samma beslut skall betalas senare räknas dock förhöjningen från förfalldagen. Har ändring sökts i pensionsanstaltens beslut, kan rättsmedelsinstansen, om pensionsanstalten påvisar att i förmånstagarens förhållanden inträffat en väsentlig förändring under den tid ändringsansökan varit anhängig, besluta att förhöjningen skall beräknas från en senare tidpunkt.

Beror det av förmånstagaren att förmån inte kunnat utbetalas i rätt tid, är pensionsanstalten inte skyldig att betala förmånen förhöjd för längre tid än från den dag då hindret pensionsanstalten veterligen upphörde. Om utbetalningen av förmån fördröjs till följd av stadgande i lag eller på grund av avbrott i den allmänna samfärdseln eller i den allmänna betalningsrörelsen eller av annat liknande oöverstigligt hinder, är pensionsanstalten inte skyldig att betala förmånen förhöjd för det dröjsmål som orsakats av dylikt hinder.

Förmånsförhöjning som understiger 2,52 euro betalas inte. Beloppet justeras årligen enligt det indextal som nämns i första meningen i 9 § 2 mom. (13.12.2001/1284)

Bestämmelserna i 1-4 mom. skall också tillämpas på förmåner som pensionsanstalten betalar med stöd av 10 d § 2 mom. i egenskap av sista pensionsanstalt. (4.5.2001/375)

Social- och hälsovårdsministeriet utfärdar vid behov anvisningar till pensionsanstalterna om tillämpningen av denna paragraf.

Cirkulär:

A 22/92 Dröjsmålsförhöjning av arbetspensionerna

A 15/95 Ändring av dröjsmålsförhöjning och dröjsmålsränta från 1.5.1995

Juridiska avdelningen

7.9.2005

- A 33/2003 Förslag till ändring av bestämmelserna om sista pensionsanstalt och till permanenta bestämmelser om datasekretess
- A 46/2003 Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta (VILMA) ja tietosuojasäännöksiä koskevat muutokset on vahvistettu (Ändringarna angående principen om sista pensionsanstalt (VILMA) och i bestämmelserna om datasekretess har stadfästs; på finska)
- A 47/2003 Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA)
- Anvisning VILMA-principen om sista pensionsanstalt

9.10.7

Förmedling av uppgifter om besvärinstansens beslut

Pensionsanstalten meddelar de andra pensionssystemens pensionsanstalter (FPA, den offentliga sektorns pensionssystemet) så snart som möjligt om ett avgörande som har ändrats i besvärinstansen genom att sända dem en kopia av beslutet.

VILMA-anstalten sänder kopia av beslutet till den anstalt med vilken den har förhandlat eller av vilken den bett om utlåtande, samt vid behov till anstalt som står utanför VILMA-förfarandet.

Cirkulär:

- C 5/98 Ennakoilmoitus- ja neuvottelumenettely (Förhandsanmälnings- och förhandlingsförfarandet; på finska)

9.11

Ersättning av rättegångskostnader

Efter en lagändring som trädde i kraft 1.4.1999 (278-306/1999) har en part haft möjlighet att få ersättning för sina rättegångskostnader på sätt som fastställs i 74 och 75 § i förvaltningsprocesslagen. Förfarandet gäller handläggningen av de besvärärenden som har blivit anhängiga vid besvärinstansen efter 1.4.1999.

9.11.1

Rättegångskostnader som ersätts

Som rättegångskostnader kan ersättas:

Juridiska avdelningen

7.9.2005

1. Kostnader för förberedande av rättegången och utförande av talan vid domstolen (t.ex. införskaffande av nödvändiga handlingar, vittnesarvoden, granskningar)
2. Ombudets eller biträdets arvoden, om de skäligen kan anses befogade
3. Det arbete och den tidsförlust som rättegången föranlett parten.

Yrkande på ersättning av rättegångskostnaderna skall framföras innan behandlingen av huvudärendet avslutas och i yrkandet skall rättegångskostnadernas belopp preciseras liksom grunderna för dem. (RB 21 kap. 14 § 1 mom.).

9.11.2

Verkan av besvärinstansens beslut

Grundtanken vid ersättningen av rättegångskostnader är att en parts kostnader skall ersättas, om det särskilt med beaktande av avgörandet i ärendet är oskäligt att denne själv får bära sina rättegångskostnader (74 § 1 mom. i förvaltningsprocesslagen). En part har alltså ingen absolut rätt att få ersättning för sina rättegångskostnader ens i det fall att han vinner målet.

Vid bedömningen av ersättningsskyldigheten är den primära grunden det avgörande som besvärinstansen givit. Domslutet, dvs. om parten har vunnit eller förlorat målet, avgör i princip – fastän inte schablonmässigt – vem som är ersättningsskyldig. Detta motsvarar principen i rättegångsbalken enligt vilken den förlorande parten i regel skall ersätta motpartens rättegångskostnader.

Övriga faktorer, såsom frågan huruvida parten vunnit målet helt eller delvis samt ärendets stridighet eller ärendets betydelse för part samt rättegångskostnadernas belopp i förhållande till föremålet för tvisten eller till partens betalningsförmåga, inverkar närmast på hur stor del av kostnaderna som skall ersättas. Ersättningsskyldigheten för rättegångskostnaderna bedöms alltid skilt för varje fall.

I regeringens proposition (RP 83/1998) konstateras att ersättning av rättegångskostnaderna kommer på fråga särskilt i situationer där en försäkringsanstalt eller ett offentligrättsligt samfund anses ha träffat ett felaktigt avgörande på basis av de uppgifter som den haft till sitt förfogande. Vid tillämpningen av bestämmelsen görs en skälighetsbedömning. I denna skälighetsbedömning skall man bl.a. ta hänsyn till hurdana åtgärder som objektivt sett har krävts för att få till stånd en ändring. Nödvändigheten av den ändringsökandes åtgärder bör bedömas ur den ändringsökandes synvinkel och på basis av de omständigheter som rådde när besvä-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

ren anfördes. Till exempel en juridiskt sakkunnig persons hjälp behövs i allmänhet inte om besvären i huvudsak gäller en medicinsk bedömning av den ändringssökandes hälsotillstånd.

9.11.3

Pensionsanstaltens ersättningskyldighet

Om enskild parts besvär förkastas, åläggs inte pensionsanstalten att ersätta ändringssökandens rättegångskostnader.

Då svarar ändringssökanden i regel själv för betalningen av arvoden till sitt biträde och eventuella vittnen. I praktiken blir arvodets slutgiltiga storlek i sista hand en fråga som avgörs mellan ändringssökanden och dem som är berättigade till arvode.

Om ansökan om ändring godkänns, bedömer besvärinstansen om pensionsanstalten skall betala ändringssökandens rättegångskostnader och till vilket belopp. I avgörandet uppges de kostnader och arvoden som den ersättningsskyldiga parten skall ersätta till motparten (RB 21 kap. 14 § 2 mom.).

Då man bedömer pensionsanstaltens ersättningskyldighet beaktar besvärinstansen särskilt huruvida rättegången har berott på pensionsanstaltens fel (74 § 2 mom. i förvaltningsprocesslagen).

Pensionsanstaltens beslut kan ändras i besvärinstansen till följd av att parten inte har företett tillräcklig utredning när pensionsanstalten behandlade ärendet som första instans. Pensionsanstaltens förfarande kan inte anses vara felaktigt, om inte underlåtenheten att införskaffa tillräcklig utredning beror på pensionsanstaltens försummelse.

Ifall besvärinstansen beslutar att parts rättegångskostnader skall ersättas i ett ärende som gäller sökande av ändring i VILMA-beslutssammanställningen, svarar VILMA-anstalten för ersättandet av kostnaderna till parten. Kostnaderna bärs av VILMA-anstalten.

9.11.4

Enskild parts ersättningskyldighet till pensionsanstalten

En enskild parts ersättningskyldighet till pensionsanstalten kommer på fråga endast i undantagsfall.

Enligt regeringens proposition (RP 83/1998) är det i nästan alla situationer oskäligt att ålägga en enskild part att ersätta försäkringsanstaltens kostnader, när försäkringsanstalten är motpart, med beaktande av socialförsäkringsärendenas art och parternas olika ekonomiska ställning.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Bestämmelserna om ersättandet av rättegångskostnader får inte heller utgöra hinder för en enskild part att använda sin besvärsmätt.

I praktiken kommer en enskild parts ersättningsskyldighet på fråga endast när han kan anses ha direkt missbrukat ändringssökningsförfarandet.

9.11.5

Rättegångskostnader i högre besvärsmstans

Ett yrkande på ersättning av rättegångskostnaderna kan endast rikta sig mot kostnader som orsakats i vederbörande rättskipningsmyndighet. Besvärsmstansen avgör frågan om rättegångskostnaderna samtidigt som den avgör det egentliga ärendet. I avgörandet uppges de kostnader och arvoden som skall ersättas särskilt (RB 21 kap. 14 § 2 mom.).

I samband med fortsatt sökande av ändring kan man få ersättning för kostnaderna för handläggningen av ärendet hos en tidigare besvärsmmyndighet endast genom att anföra besvär över denna myndighets beslut inom den fastställda tidsfristen också till den del som yrkandet på ersättning för rättegångskostnader förkastats i beslutet. Föremålet för besvären kan också vara enbart avgörandet beträffande rättegångskostnaderna.

När pensionsanstaltens beslut överklagats till försäkringsdomstolen kan pensionsanstalten i sitt utlåtande gärna ta ställning till ett eventuellt yrkande på ersättning av rättegångskostnaderna liksom även till ett yrkande på muntlig förhandling.

Om den högre besvärsmstansen återförvisar ärendet till den lägre besvärsmstansen, skall den lägre instansen pröva frågan om rättegångskostnaderna också till den del som yrkandet gäller kostnader som uppstått i den högre instansen (RB 21 kap. 16 § 2 mom.). Så också när ärendet har återförvisats på grund av extraordinärt ändringssökande.

Om ärendet återförvisas till pensionsanstalten eller till Pensionskyddscentralen för handläggning (i s.k. förvaltningsförfarande), kan dessa inte tillämpa bestämmelserna om förvaltningsprocessförfarandet i 74 och 75 §§ i förvaltningsprocesslagen, och således måste man i återförvisningsbeslutet också uttala sig om rättegångskostnaderna.

9.11.6

Dröjsmålsränta

För rättegångskostnadsfordran fastställs dröjsmålsränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982) från den tidpunkt då en månad förflutit

Juridiska avdelningen

7.9.2005

från den dag då parterna har haft tillgång till beslutet (RB 21 kap. 8 § 2 mom.), i praktiken en månad efter det att besvärinstansens beslut postades.

PND 2338/02, 10.12.2002: Kostnaderna för sökande av ändring ersattes jämte ränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen från den trettiosjunde dagen efter den dag som följer på postningsdagen för pensionsnämndens beslut.

9.12 Rättshjälp

1.6.2002 trädde rättshjälpslagen (257/2002) i kraft, där man har utvidgat möjligheten till rättshjälp då ändring söks i beslut gällande arbetspensioner.

Rättshjälp kan ges i domstolsärenden och också i övriga juridiska ärenden. Domstolsärenden är också ärenden där man genom besvär över en förvaltningsmyndighets beslut för saken till domstol. Till exempel besvär som anförs vid försäkringsdomstolen över beslutet från besvärsnämnden för arbetspensionsärenden är ett sådant domstolsärende.

Övriga juridiska ärenden är bl.a. förvaltnings- och förvaltningsprocessärenden som behandlas vid olika nämnder och vid motsvarande instanser. Till exempel besvär som anförs över pensionsbeslutet till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden är ett sådant annat juridiskt ärende där man kan ge rättshjälp.

Beviljandet av rättshjälp avgörs av statens rättshjälpsbyrå. Ansökan som riktas till rättshjälpsbyrån kan göras muntligt eller skriftligt. Sökanden skall förete utredning över sina ekonomiska förhållanden och över det ärende för vilket han ansöker om rättshjälp. Bland annat pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen är skyldiga att lämna uppgifter till rättshjälpsbyrån för att man skall kunna utreda om sökanden har rätt till rättshjälp.

Rättshjälp kan ansökas om i varje skede av behandlingen till dess att ärendet som behandlas i domstol har vunnit laga kraft eller till dess att behandlingen av annat ärende har avslutats.

Rättshjälp ges av statens rättshjälpsbyråer och av privata advokater.

Den domstol som behandlar huvudärendet besluter i fråga om det ärende den behandlar bland annat om fastställandet av arvode för privat biträde och om storleken på självriskandelen för den som får rättshjälp. I andra ärenden än ärenden som behandlas i domstol avgörs dessa frågor av det offentliga rättsbiträdet.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Avgörandet om rättshjälp kan överklagas.

Cirkulär A 14/2002 Oikeusapulaki voimaan 1.6.2002
(rättshjälpslagen träder i kraft 1.6.2002; på finska)

Berättigade till rättshjälp

Huvudregeln är att rättshjälp ges endast när sökanden har ett verkligt behov av att få ett biträde. I socialförsäkringsärenden har parten i allmänhet möjlighet att sköta sitt ärende utan biträde.

Indelningen i domstolsärenden och övriga juridiska ärenden inverkar bland annat på rätten att få ett privat biträde samt på rättshjälpens maximibelopp. Inkomstgränserna för rätten till rättshjälp fastställs genom statsrådets förordning. Om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som täcker ärendet i fråga, ges rättshjälp i regel inte.

Förmåner som omfattas av rättshjälp

Rättshjälp omfattar juridisk rådgivning och nödvändiga åtgärder, såsom uppgörandet av handlingar, samt assistans i domstolen eller i annan myndighet. Rättshjälp omfattar befrielse från i lagen nämnda utgifter i samband med ärendet, såsom biträdets arvode, ersättning till vittne som åberopats av parten, olika handläggningsavgifter och översättningshjälp (4 § i rättshjälpslagen).

Rättshjälp har ett maximibelopp. I princip täcker rättshjälp biträdets handlingar för högst hundra timmar. I andra ärenden än ärenden som behandlas i domstol är denna begränsning absolut.

Ett privat biträde valt av den som får rättshjälp kan förordnas till biträde i alla domstolar, också i försäkringsdomstolen. Däremot kan ett privat biträde inte förordnas för ärenden som behandlas i förvaltningsförfarande eller vid förvaltningsmyndighet eller vid olika nämnder som besvärinstanser, till exempel vid besvärsnämnden för arbetspensionsärenden. I nämnda situationer ges rättshjälp ur statens medel av statens rättshjälpsbyråers rättsbiträden.

Pensionsanstaltens ersättningskyldighet

Pensionsanstalten kan bli tvungen att betala ersättning till staten för kostnaderna för rättshjälp ur statens medel, inklusive ränta. Ersättningskyldigheten för motparten till den som får rättshjälp fastställs i 22 § i rättshjälpslagen. Om motparten till den som får rättshjälp är skyldig med stöd av 13 kap. i förvaltningsprocesslagen att helt eller delvis ersätta rättegångskostnaderna för den som får rättshjälp, skall han åläggas att på motsvarande sätt betala ersättning till staten för de kostnader

Juridiska avdelningen

7.9.2005

i ärendet som ålagts att betalas ur statens medel med stöd av rättshjälpslagen jämte dröjsmålsränta enligt 4 § i räntelagen inom en månad från den dag då parten har fått tillgång till domstolens beslut om betalningsskyldigheten.

FSD 10247/2001: FSD hade beviljat A rättshjälp retroaktivt i A:s invalidpensionsärende. Vid avgörandet av beslutsbegäran i fråga om rättshjälpsbeslutet var pensionsanstalten inte A:s motpart och inte part i rättegången. Därför ålades inte pensionsanstalten att ersätta arvode som betalades ur statens medel till A:s biträde för skötsel av ärendet gällande beslutsbegäran. Däremot var pensionsanstalten skyldig att ersätta staten för rättegångskostnaderna för att göra upp rättshjälpsansökan och ärendet gällande ändringssökande i fråga om invalidpensionens begynnelsepunkt när A:s yrkande i invalidpensionsärendet hade godkänts i försäkringsdomstolen.

FSD 1029/2003: pensionsanstalten hade medan besvärprocessen var anhängig i försäkringsdomstolen beviljat A full invalidpension. Detta pensionsanstaltens provisoriska beslut, som försäkringsdomstolen fastställde, baserade sig på utredning som uppgjorts och inlämnats efter att pensionsnämndens beslut hade givits. Därför skulle kostnaderna som betalades ur statens medel med stöd av rättshjälpslagen utgöra förlust för staten.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

10

FÖRVARING AV PENSIONSHANDLINGAR OCH UPPGIFTER

Anvisningar om hur handlingar och uppgifter i anslutning till pensionsärenden skall förvaras ges i följande cirkulär:

A 28/92 Anvisningar om förvaring av handlingar och uppgifter

A 49/94 Den nya arkivlagen

A 14/2003 Förvaring av pensionshandlingar för vetenskaplig forskning

Elektroniska handlingar skall arkiveras på ett sådant sätt att det senare går att visa att de är autentiska (handlingens betydelse) och till innehållet oförändrade (21 § i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet 13/2003).

INNEHÅLL

11 ÖVERVAKNING AV FÖRFARANDEPRAXIS	1
11.1 Social- och hälsovårdsministeriet (SHM)	1
11.2 Försäkringsinspektionen	1
11.3 Övervakningen av den offentliga sektorns pensionsanstalter	2
11.4 Pensionsskyddscentralen (PSC)	2
11.5 Justitiekanslern och Riksdagens justitieombudsman	3
11.6 Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna	4

Juridiska avdelningen

7.9.2005

11 ÖVERVAKNING AV FÖRFARANDEPRAXIS

11.1 Social- och hälsovårdsministeriet (SHM)

Till social- och hälsovårdsministeriets uppgifter hör beredandet av lagstiftning gällande försäkringsbranschen och en betydande del av normgivningen på lägre nivå. Ministeriets uppgifter omfattar också fastställandet av villkoren och beräkningsgrunderna för den lagstadgade arbetspensionsförsäkringen. Dessutom sköter ministeriet koordineringen av samarbetet gällande försäkringsbranschen inom Europeiska unionen och även i övrigt det internationella samarbetet.

Besluten om grundandet av försäkringsbolag och deras koncessioner avgörs av social- och hälsovårdsministeriet och av statsrådets plenum.

11.2 Försäkringsinspektionen

Försäkringsinspektionen sköter övervakningen och granskningen av försäkrings- och pensionsanstalterna, bl.a. den privata sektorns arbetspensionsanstalter, samt av andra som verkar inom försäkringsbranschen. Försäkringsinspektionens tillsyns rätt gäller också Pensionsskyddscentralen, Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Etera, Sjömanspensionskassan och Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt.

Försäkringsinspektionen utför operativa övervakningsuppdrag, avgör ärenden gällande en enskild instans som övervakas samt beslut och dispenser på ansökan av dem som övervakas. Försäkringsinspektionen fastställer också pensionsstiftelsernas och –kassornas stadgar samt upprätthåller ett register över pensionsstiftelserna och –kassorna.

Försäkringsinspektionen fastställer budgeten och justitieförvaltningsavgiften för besvärnsämnden för arbetspensionsärenden på förslag av besvärnsämndens förvaltningssektion för första gången för år 2006. I samband med fastställandet av budgeten övervakar försäkringsinspektionen att budgeten är lagenligt uppgjord och att kostnadsförändringarna som framförs i budgeten motsvarar förändringen i den allmänna kostnadsnivån samt i antalet ärenden och i besvärnsämndens verksamhet. Det är inte meningen att Försäkringsinspektionen då den behandlar budgetförslaget skall ingripa i de förfaranden som stadgats i APL eller i lagens syften eller struktur. Efter att bokslutet har fastställts ger nämnden det fastställda bokslutet för kännedom till Försäkringsinspektionen.

Försäkringsinspektionen grundades genom en lag som trädde i kraft den 1.4.1999 (lagen om Försäkringsinspektionen 78/1999)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

och genom vilken man överförde övervakningsuppgifter som hört till social- och hälsovårdsministeriet till Försäkringsinspektionen. Administrativt lyder Försäkringsinspektionen under social- och hälsovårdsministeriet men den är i sitt beslutsfattande självständig och oberoende av ministeriet.

Cirkulär:

A 32/98	Hallitus esittää Vakuutusvalvontaviraston perustamista (Regeringens förslag till grundande av Försäkringsinspektionen; på finska)
A 6/99	Vakuutusvalvontavirastosta laki ja asetus (Lag och förordning om Försäkringsinspektionen; på finska)
A 10/99	Vakuutusvalvontavirastoon liittyviä asetusmuutoksia (Ändringar av förordningar med anknytning till Försäkringsinspektionen; på finska)

11.3

Övervakningen av den offentliga sektorns pensionsanstalter

Statskontoret övervakas av finansministeriet, Kommunernas pensionsförsäkring av inrikesministeriet och kyrkostyrelsen av undervisningsministeriet.

Kommunernas pensionsförsäkring övervakas dessutom av Försäkringsinspektionen när det gäller planeringen av pensionsanstaltens finansieringsverksamhet och placeringsverksamheten. Försäkringsinspektionen övervakar också statens pensionsfonds och kyrkans centralfonds pensionsfond placeringsverksamhet.

11.4

Pensionsskyddscentralen (PSC)

Övervakningen av pensionskassorna och –stiftelserna har i fråga om det lagstadgade pensionsskyddet genom social- och hälsovårdsministeriets beslut (1304/95 och 213/96) överförts till Pensionsskyddscentralen. Enligt beslutet skall Pensionsskyddscentralen särskilt övervaka att de försäkrades och pensionstagarnas anställningsuppgifter och övriga uppgifter som ligger till grund för pensionsskyddet registreras rätt, att pensionsbesluten fattas lagenligt och att betalnings- och anmälningstrafiken i samband med dem sköts enligt anvisningarna. Vidare skall Pensionsskyddscentralen sköta övriga uppgifter som är jämförbara med de ovan nämnda övervakningsuppgifterna.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Man kan också vända sig till Pensionsskyddscentralen i ärenden som berör någon annan pensionsanstalt. Ärendet utreds tillsammans med ifrågavarande pensionsanstalt.

Cirkulär A 17/99 Eläketurvakeskuksen tehtävät, hallinto ja valvonta (Pensionsskyddscentralens uppgifter, administration och övervakning; på finska)

11.5

Justitiekanslern och Riksdagens justitieombudsman

Justitiekanslern i statsrådet övervakar också dem som sköter offentliga uppdrag inom den indirekta offentliga förvaltningen. Justitiekanslern övervakar att de vid skötseln av offentliga uppdrag följer lag och fullgör sina skyldigheter. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar justitiekanslern att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses (GL 10 kap. 108 §).

Även riksdagens *justitieombudsman* övervakar dem som sköter offentliga uppdrag inom den indirekta offentliga förvaltningen. Justitieombudsmannen övervakar att de vid skötseln av offentliga uppdrag följer lag och fullgör sina skyldigheter. Även justitieombudsmannen övervakar att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses (GL 10 kap. 109 §).

Justitiekanslern och justitieombudsmannen har rätt att av myndigheter och andra som sköter offentliga uppdrag få de uppgifter som de behöver för sin laglighetskontroll (GL 10 kap. 111 §).

Justitieombudsmannens och justitiekanslerns tillsynsrätt utsträcker sig också till verksamheten hos den privata sektorns pensionsanstalter. Tillsynen över arbetspensionssystemet hör i första hand till biträdande justitieombudsmannens uppgifter.

Medborgarna kan rikta sina klagomål till någondera eller bägge av ovan nämnda instanser enligt eget val. Eftersom tillsynsrätten är överlappande, kan justitiekanslern och justitieombudsmannen sinsemellan överföra ärenden som hör till bådas behörighet.

Justitieombudsmannen upptar inte klagomål till prövning, om inte besvärstiden har löpt ut.

Om justitieombudsmannen till följd av klagomål har konstaterat att pensionsanstaltens eller Pensionsskyddscentralens beslut är riktigt och klagomålet obefogat, avger arbetspensionsanstalten inget nytt beslut i ärendet.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Av justitieombudsmannens brev eller beslut framgår hur man på pensionsanstalten skall förfara i enskilda fall.

Till den *europiska ombudsmannen* kan en medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller en person som vistas i en medlemsstat framföra klagomål om en administrativ olägenhet i verksamheten vid en av unionens institutioner eller inrättningar. Även företag, föreningar eller andra samfund vars registrerade hemort ligger inom unionen kan framföra klagomål till ombudsmannen.

De institutioner inom unionen som kan vara föremål för klagomål är bl.a. parlamentet, rådet, kommissionen och inrättningar såsom ekonomiska och sociala kommittén. Klagomål kan antingen anföras direkt eller genom förmedling av Europaparlamentet. Man kan inte anföras klagomål om EG-domstolens jurisdiktion.

Europeiska ombudsmannen kan således inte behandla klagomål som gäller pensionsanstaltens pensionsbeslut. I Finland kan man anföras klagomål i pensionsärenden till justitieombudsmannen eller justitiekanslern.

11.6

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna verkar i anslutning till Europarådet. Den mottar besvär från sådana personer, grupper eller medborgarorganisationer som anser att de rättigheter som tryggats i Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna eller i de kompletterande tilläggsprotokollen har blivit personligt och direkt kränkta.

Till Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kan man anföras besvär om gärningar och försummelser som skett i myndigheternas (lagstiftarens, förvaltningsmyndighetens, domstolens etc.) verksamhet eller i övrigt vid utövandet av offentligt uppdrag. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kan dock inte ändra eller återbryta de inhemska domstolarnas beslut eller direkt ingripa i den myndighets verksamhet som nämns i besvären. Däremot kan Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ålägga en stat att betala ersättning till en part som vunnit sitt mål och ersätta åt honom de kostnader som förorsakats av processen.

Om besvären gäller en förvaltningsmyndighets eller domstols avgörande, kan Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna uppta besvären till prövning endast om alla nationella rättsskyddsmedel har gått igenom. Besvär skall anföras inom sex månader från det avgörande som kan anses som slutgiltigt. Tidsfristen börjar löpa från det att

Juridiska avdelningen

7.9.2005

det slutliga beslutet efter egentligt ändringssökande har getts parten till kännedom.

Man kan t.ex. framföra frågan om någon lag som stiftats av riksdagen kränker någon persons mänskliga rättigheter till Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna för avgörande. Däremot avgör Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna inte lagenligheten i ett pensionsavgörande.

Domstolen för de mänskliga rättigheterna prövar också om det förfarande som domstolen skall tillämpa uppfyller villkoren i Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna (fair trial-villkoret). Domstolen behandlade ett finskt fall (20/1994/467/548) och konsekvensen av detta var att försäkringsdomstolen ändrade sitt förfarande så att parten i ett ärende bereds möjlighet att bli hörd.

I ett fall gällande Finland (49684/99) tog Domstolen för de mänskliga rättigheterna ställning till pensionsnämndens och försäkringsdomstolens avslag på en ansökan om full invalidpension och ansåg att motiveringarna i pensionsnämndens beslut och försäkringsdomstolens förfarande när den godkände pensionsnämndens motiveringar inte uppfyllde fair trial-villkoret i konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

12
BILAGOR

12.1 Lagtexter

Förvaltningslag 434/2003,

Förvaltningsprocesslag 586/1996,

Lag om försäkringsdomstolen 132/2003

12.2 Besvärsanvisning

12.3 Bildscheman

Schematisk översikt av ändringssökande

VILMA-ändringssökande

Juridiska avdelningen

7.9.2005

FÖRVALTNINGSLAG 6.6.2003/434

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

I AVDELNINGEN

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap

Lagens syfte och tillämpningsområde

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att genomföra och främja god förvaltning samt rättsskydd i förvaltningsärenden. Lagens syfte är också att främja kvalitet och gott resultat i fråga om den service förvaltningen tillhandahåller.

2 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om grunderna för god förvaltning och om förfarandet i förvaltningsärenden.

Denna lag tillämpas hos statliga myndigheter, kommunala myndigheter och självständiga offentligt-rättsliga inrättningar samt hos riksdagens ämbetsverk och republikens presidents kansli (*myndighet*).

Denna lag tillämpas vid statens affärsverk, offentligrättsliga föreningar samt på enskilda då de sköter offentliga förvaltningsuppgifter.

3 §

Tillämpning på förvaltningsavtal

Vid tillämpning av denna lag avses med förvaltningsavtal ett avtal som hör till myndighetens behörighet och gäller skötseln av en offentlig förvaltningsuppgift eller ett avtal som sammanhänger med utövning av offentlig makt.

När ett förvaltningsavtal ingås skall grunderna för god förvaltning iakttas. Samtidigt skall rättigheterna för dem som berörs av det ärende som avtalet gäller samt deras möjligheter att påverka avtalets innehåll tryggas tillräckligt vid beredningen.

4 §

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Begränsningar av tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte på rättskipning, förundersökning, polisundersökning eller utsökning. Lagen tillämpas inte heller på militära order eller på andra beordranden som har utfärdats inom förvaltningen och som gäller utförande av ett uppdrag eller vidtagande av någon annan åtgärd.

Denna lag tillämpas inte på den laglighetskontroll som utövas av de högsta laglighetsövervakarna, om inte något annat föreskrivs särskilt.

När ärenden som gäller förvaltningsklagan behandlas hos andra myndigheter än de som avses i 2 mom. skall grunderna för god förvaltning iakttas och rättigheterna för dem som omedelbart berörs av ärendet tryggas. På avgöranden i ärenden som gäller klagan och på delgivningen av avgörandena tillämpas denna lag.

5 §

Förhållande till annan lagstiftning

Om det i någon annan lag finns bestämmelser som avviker från denna lag, skall de i stället iakttas.

Bestämmelser om elektronisk kommunikation vid anhängiggörande och behandling av förvaltningsärenden samt vid delgivning av beslut finns i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheters verksamhet ([13/2003](#)).

Bestämmelser om det förfarande som skall iakttas i förvaltningsärenden inom evangelisk-lutherska kyrkan i Finland finns i kyrkolagen ([1054/1993](#)).

2 kap

Grunderna för god förvaltning

6 §

Rättsprinciperna inom förvaltningen

Myndigheterna skall bemöta dem som uträttar ärenden hos förvaltningen jämlikt och använda sina befogenheter enbart för syften som är godtagbara enligt lag. Myndigheternas åtgärder skall vara opartiska och stå i rätt proportion till sitt syfte. Åtgärderna skall skydda förväntningar som är berättigade enligt rättsordningen.

7 §

Serviceprincipen och adekvat service

Möjligheterna att uträtta ärenden och behandlingen av ärenden hos en myndighet skall om möjligt ordnas så att den som vänder sig till förvaltningen får behörig service och att myndigheten kan sköta sin uppgift med gott resultat.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

8 §

Rådgivning

Myndigheterna skall inom ramen för sin behörighet och enligt behov ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende samt svara på frågor och förfrågningar som gäller uträttandet av ärenden. Rådgivningen är avgiftsfri.

Om ett ärende inte hör till myndighetens behörighet, skall den i mån av möjlighet hänvisa kunden till den behöriga myndigheten.

9 §

Krav på gott språkbruk

Myndigheterna skall använda ett sakligt, klart och begripligt språk.

I fråga om en kunds rätt att använda sitt eget språk vid kommunikation med myndigheterna gäller vad som särskilt föreskrivs om detta eller vad som följer av internationella avtal som är bindande för Finland.

10 §

Samarbete mellan myndigheterna

Inom ramen för sin behörighet och i den omfattning ärendet kräver skall varje myndighet på andra myndigheters begäran bistå dessa i skötsel av en förvaltningsuppgift, och även i övrigt sträva efter att främja samarbetet mellan myndigheterna.

Om handräckning mellan myndigheterna föreskrivs särskilt.

3 kap

Partsställning och förande av talan

11 §

Part

Part i ett förvaltningsärende är den vars rätt, fördel eller skyldighet ärendet gäller.

12 §

Ombud och biträde

I ett förvaltningsärende får ombud och biträde anlitas. Huvudmannen skall dock infinna sig personligen, om det är nödvändigt för att ärendet skall kunna utredas. Ett ombud skall förete fullmakt eller på något annat tillförlitligt sätt visa att han eller hon har rätt att företräda huvudmannen. Fullmakten skall på myndighetens anmodan specificeras, om det råder oklarhet om behörigheten eller

Juridiska avdelningen

7.9.2005

dess omfattning. En advokat och ett offentligt rättsbiträde skall förete fullmakt endast om myndigheten bestämmer det.

Om ett ombud eller biträde är olämpligt för sitt uppdrag, kan en myndighet förbjuda honom eller henne att uppträda i ärendet hos denna myndighet. Huvudmannen skall underrättas om förbudet och ges tillfälle att skaffa sig ett nytt ombud eller biträde.

Ändring i en myndighets beslut om förbud att uppträda får sökas särskilt genom besvär hos den myndighet som är behörig att behandla en ansökan om ändring av avgörandet i ärendet. I fråga om ändringssökande tillämpas i övrigt förvaltningsprocesslagen ([586/1996](#)). Behandlingen av ärendet kan fortsätta trots ändringsansökan som gäller förbudet, om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat.

13 §

Tystnadsplikt för ombud och biträden

Ett ombud eller biträde får inte olovligen röja förtroliga uppgifter som huvudmannen har anförtrott ombudet eller biträdet för skötseln av ett ärende.

På den tystnadsplikt som gäller uppgifter som ett ombud eller ett biträde har fått på något annat sätt för att kunna sköta sitt uppdrag och på förbudet att utnyttja sådana uppgifter tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet ([621/1999](#)) också när uppgiften har inhämtats hos någon annan än den myndighet som behandlar ärendet.

Vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. gäller också tolkar och översättare som anlitas i ärendet samt andra personer som enligt uppdrag eller annars deltar i skötseln av huvudmannens ärende.

14 §

Omyndigas talan

En omyndig talan förs av den omyndigas intressebevakare, vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare. En omyndig har dock rätt att ensam föra sin talan i ärenden som gäller sådan inkomst eller förmögenhet som han eller hon råder över.

En omyndig person som har fyllt aderton år för själv ensam sin talan i ett ärende som gäller hans eller hennes person, om den omyndiga kan förstå sakens betydelse.

En minderårig som har fyllt femton år och hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare har rätt att var för sig föra talan i ett ärende som gäller den minderårigas person eller personliga fördel eller rätt.

15 §

Intressebevakarens rätt att föra talan

En intressebevakare som har förordnats för en myndig person skall vid sidan av huvudmannen självständigt föra talan i ärenden som hör till intressebevakarens uppdrag. Om intressebevakaren och huvudmannen då är av olika åsikt blir huvudmannens ståndpunkt avgörande, om han eller hon

Juridiska avdelningen

7.9.2005

kan förstå sakens betydelse.

Om huvudmannens handlingsbehörighet har begränsats på något annat sätt än genom omyndigförklaring, skall intressebevakaren ensam föra huvudmannens talan i ärenden som huvudmannen inte har rätt att fatta beslut i. Intressebevakaren och huvudmannen för dock gemensamt talan i ärenden som de tillsammans skall besluta om.

II AVDELNINGEN

HUR ETT FÖRVALTNINGSÄRENDE INLEDS OCH BEHANDLAS HOS EN MYNDIGHET

4 kap

Hur en handling sänds till en myndighet och hur ett förvaltningsärende inleds

[16 §](#)

Handlingars innehåll

Av en handling som tillställs en myndighet skall framgå vad ärendet gäller. I handlingen skall antecknas avsändarens namn samt de kontaktuppgifter som behövs för att ärendet skall kunna skötas.

[17 §](#)

Avsändarens ansvar

En handling tillställs på avsändarens eget ansvar den i ärendet behöriga myndigheten under dess kontaktadress.

Om det har bestämts en tidsfrist för inlämnande av handlingen, skall avsändaren se till att handlingen kommer in till myndigheten inom tidsfristen.

Avsändaren av en handling skall på begäran ges ett intyg över att handlingen har diarieförts eller registrerats på något annat sätt.

[18 §](#)

Ankomstdag för en handling

En handling anses ha kommit in till en myndighet den dag då den har getts in till myndigheten.

Som ankomstdag för en handling som har sänts per post betraktas också den dag då handlingen har kommit till myndighetens postbox eller då myndigheten har tillställts ett meddelande om att försändelsen har kommit in till ett postföretag.

[19 §](#)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Hur ett ärende inleds

Ett ärende inleds skriftligen genom att yrkandena jämte grunderna för dem anges. Med myndighetens samtycke får ett ärende också inledas muntligen.

20 §

Tidpunkten för inledandet av ett ärende

Ett förvaltningsärende har inletts när den handling som avser detta har kommit in till en behörig myndighet eller när ett ärende som får inledas muntligen har framförts för myndigheten och de uppgifter som behövs för att behandlingen av ärendet skall kunna påbörjas har registrerats.

21 §

Överföring av handlingar

En myndighet som av misstag har tillställts en handling för behandling av ett ärende i vilket myndigheten inte är behörig skall utan dröjsmål överföra handlingen till den myndighet som den anser vara behörig. Avsändaren av handlingen skall underrättas om överföringen.

När en handling överförs behöver det inte fattas något beslut om att ärendet avvisas.

Vid överföring av en handling som skall tillställas en myndighet inom en tidsfrist anses fristen ha blivit iakttagen, om den behöriga myndigheten får handlingen före fristens utgång.

22 §

Komplettering av handlingar

Är en handling som har tillställts en myndighet bristfällig, skall myndigheten uppmana avsändaren att komplettera handlingen inom en viss tid, om det inte är onödigt med tanke på avgörandet av ärendet. Avsändaren av handlingen skall upplysas om hur handlingen skall kompletteras.

En handling som har kommit in till en myndighet behöver inte kompletteras med en underskrift, om handlingen innehåller uppgifter om avsändaren och det inte finns anledning att betvivla handlingens autenticitet och integritet.

En part kan också på eget initiativ komplettera sin ansökan eller någon annan handling som parten har gett in för behandlingen av ett ärende, samt under behandlingens lopp ge in sådana handlingar som behövs för att ärendet skall kunna avgöras.

5 kap

Allmänna krav beträffande behandlingen av ärenden

23 §

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Behandling utan dröjsmål

Ett ärende skall behandlas utan ogrundat dröjsmål.

En myndighet skall på en parts begäran ge en uppskattning om när ett beslut kommer att ges samt svara på förfrågningar om hur behandlingen framskrider.

24 §**Offentlig behandling**

Ett ärende behandlas offentligt, om så föreskrivs eller beslut om detta har fattats med stöd av en särskild bestämmelse.

Bestämmelser om handlingars offentlighet och en parts rätt till information finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

25 §**Gemensam behandling av ärenden**

Kan ett beslut som skall fattas av en myndighet ha en betydande inverkan på avgörandet i ett annat ärende som samtidigt är anhängigt hos samma myndighet, skall myndigheten bereda ärendena gemensamt och avgöra dem på en gång, om gemensam behandling inte medför menligt dröjsmål eller är onödig med hänsyn till ärendets art eller natur.

26 §**Tolkning och översättning**

En myndighet skall ordna tolkning och översättning i ett ärende som kan inledas av en myndighet, om

- 1) en part som använder romani eller teckenspråk eller något annat språk inte behärskar det språk, finska eller svenska, som skall användas vid myndigheten, eller
- 2) en part på grund av handikapp eller sjukdom inte kan göra sig förstådd.

Ärendet kan tolkas eller översättning göras till ett språk som parten kan konstateras förstå tillräckligt väl med hänsyn till ärendets art.

För utredning av ett ärende eller för att trygga en parts rättigheter kan myndigheten ordna tolkning och översättning också i andra ärenden än de som avses i 1 mom.

Bestämmelser om rätten för den som använder finska och den som använder svenska att få av myndigheten ordnad tolkning och översättning finns i språklagen ([423/2003](#)). Beträffande tolkning och översättning till samiska gäller vad som föreskrivs särskilt. Varje myndighet skall också se till att medborgare i de övriga nordiska länderna får behövlig tolkning och översättning i ärenden som

Juridiska avdelningen

7.9.2005

behandlas vid myndigheten.

27 §

Jäv

En tjänsteman får inte delta i behandlingen av ett ärende eller vara närvarande vid behandlingen, om tjänstemannen är jävig.

Bestämmelserna om jäv för tjänstemän gäller också ledamöter i ett kollegialt organ och andra som deltar i behandlingen av ett ärende, samt den som förrättar inspektion.

28 §

Jävsgrunder

En tjänsteman är jävig

- 1) om tjänstemannen eller en närstående till honom eller henne är part,
- 2) om tjänstemannen eller en närstående till honom eller henne biträder eller företräder en part eller den för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada,
- 3) om avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för tjänstemannen eller för en i 2 mom. 1 punkten avsedd närstående till honom eller henne,
- 4) om tjänstemannen står i anställningsförhållande eller i sådant uppdragsförhållande som har samband med det föreliggande ärendet till en part eller till någon för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada,
- 5) om tjänstemannen eller en i 2 mom. 1 punkten avsedd närstående till honom eller henne är medlem av styrelsen, förvaltningsrådet eller något därmed jämförbart organ eller är verkställande direktör eller innehar motsvarande ställning i en sådan sammanslutning eller stiftelse eller sådant statligt affärsverk eller sådan statlig inrättning som är part eller för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada,
- 6) om tjänstemannen eller en i 2 mom. 1 punkten avsedd närstående till honom eller henne hör till direktionen för eller något annat därmed jämförbart organ i ett ämbetsverk eller en inrättning och det är fråga om ett ärende som sammanhänger med styrningen eller övervakningen av ämbetsverket eller inrättningen, eller
- 7) om tilltron till tjänstemannens opartiskhet av något annat särskilt skäl äventyras.

Med närstående avses i 1 mom.

- 1) tjänstemannens make samt barn, barnbarn, syskon, föräldrar, far- och morföräldrar samt också den som på något annat sätt står tjänstemannen särskilt nära liksom även dessa personers makar,
- 2) tjänstemannens föräldrars syskon samt deras makar, tjänstemannens syskonbarn och tidigare

Juridiska avdelningen

7.9.2005

make till tjänstemannen, samt

3) tjänstemannens makes barn, barnbarn, syskon, föräldrar och far- och morföräldrar samt också dessa personers makar och tjänstemannens makes syskonbarn.

Som närstående anses också motsvarande halvsläkting. Med makar avses äkta makar, personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap.

29 §

Avgörande av jävsfrågor

En fråga som gäller jäv för en tjänsteman skall avgöras utan dröjsmål.

En tjänsteman avgör själv om han eller hon är jävig. Om jäv för ledamöter och föredragande i ett kollegialt organ beslutar dock organet i fråga. Ett kollegialt organ beslutar också om någon annan som har rätt att närvara är jävig. En ledamot och en föredragande får delta i behandlingen av en fråga om sitt jäv endast om organet inte är beslutfört utan ledamoten eller föredraganden, och en ojävig person inte kan fås i stället för honom eller henne utan avsevärt dröjsmål.

Ett beslut som gäller jäv får inte överklagas särskilt genom besvär.

I ett beslut som gäller jäv får rättelse inte sökas särskilt och det får inte heller överklagas särskilt genom besvär.

30 §

Fortsatt behandling av ett ärende

En ojävig tjänsteman skall utan dröjsmål förordnas i en jävig tjänstemans ställe. Tjänstemannen får dock avgöra ett brådskande ärende, om jävet inte kan inverka på avgörandet.

6 kap

Utredning av ärenden och hörande av parter

31 §

Utredningsskyldighet

En myndighet skall se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt. Myndigheten skall i detta syfte skaffa den information och den utredning som behövs för att ärendet skall kunna avgöras.

En part skall lägga fram utredning om grunderna för sina yrkanden. Parten skall också i övrigt medverka till utredningen av ett ärende som han eller hon har inlett.

32 §

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Begäran om utredning

I en begäran om utlåtande eller annan utredning skall det specificeras beträffande vilka särskilda omständigheter utredning skall läggas fram.

33 §

Frist för framläggande av utredning

För komplettering av en handling, avgivande av förklaring och framläggande av utredning skall det sättas ut en frist som är tillräcklig med hänsyn till ärendets art.

En part skall underrättas om att ärendet kan avgöras även om fristen inte iakttas. Fristen kan förlängas på en parts begäran, om det är nödvändigt för att ärendet skall kunna utredas.

34 §

Hörande av part

Innan ett ärende avgörs skall en part ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras.

Ett ärende får avgöras utan att en part hörs, om

- 1) yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart avslås såsom ogrundat,
- 2) ärendet gäller anställande i tjänstgöringsförhållande eller antagande till frivillig utbildning,
- 3) ärendet gäller beviljande av en sådan förmån som grundar sig på bedömning av sökandens egenskaper,
- 4) hörandet kan äventyra syftet med beslutet eller om det dröjsmål som hörandet medför i behandlingen av ärendet orsakar betydande skada för människors hälsa, den allmänna säkerheten eller miljön,
- 5) ett yrkande som inte rör någon annan part godkänns eller om hörandet av någon annan orsak är uppenbart onödigt.

35 §

Hörande av huvudmannen och intresse- bevakaren eller vårdnadshavaren

När intressebevakaren, vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för talan skall huvudmannen höras och när huvudmannen för talan skall intressebevakaren, vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare höras, om detta är nödvändigt med hänsyn till huvudmannens fördel eller för att saken skall kunna utredas.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

36 §

Meddelande om hörande

En part skall upplysas om syftet med hörandet samt om den frist som har satts ut för avgivande av förklaring. I begäran om hörande skall vid behov specificeras vilka omständigheter förklaring begärs om. En part skall tillställas handlingarna i de frågor som hörandet gäller i original eller kopior eller på något annat sätt ges tillfälle att ta del av dem.

37 §

Muntliga yrkanden och utredningar

En myndighet skall på begäran ge en part tillfälle att framföra ett yrkande eller lägga fram utredning muntligen, om det behövs för att ärendet skall kunna utredas och ett skriftligt förfarande skulle bereda parten oskäligen svårigheter. Övriga parter skall kallas att infinna sig samtidigt, om det är nödvändigt för att bevaka parternas rätt eller fördel.

På en parts begäran kan myndigheten också i andra situationer än de som avses i 1 mom. ge parten tillfälle att muntligen framföra uppgifter som är nödvändiga för att ärendet skall kunna utredas.

38 §

Syn

En myndighet kan förrätta syn om det behövs för att ett ärende skall kunna utredas. Den som är part skall ges tillfälle att närvara vid synen och att uttala sin åsikt om de omständigheter som kommer fram. När ärendets art kräver det skall till synen kallas också den myndighet som enligt lag skall utöva tillsyn över verksamheten i fråga eller vars sakkunskap behövs för att ärendet skall kunna avgöras. Syn skall förrättas utan att syneobjektet eller dess innehavare orsakas oskäligen olägenhet.

Vid syn skall upprättas protokoll av vilket myndighetens viktigaste iakttagelser och parternas anmärkningar skall framgå. Protokollet skall utan dröjsmål delges parten och andra som har kallats till förrättningen.

En syneförrättning är offentlig. En myndighet kan begränsa allmänhetens tillträde till syneförrättningen, om det är påkallat med hänsyn till ärendets art eller karaktären av den verksamhet som är föremål för syn. Syn får inte förrättas i lokaler som omfattas av hemfriden, om inte något annat bestäms särskilt i lag.

39 §

Inspektion

En myndighet skall underrätta en part som direkt berörs av ärendet om tidpunkten då en inspektion som faller under myndighetens behörighet inleds, såvida syftet med inspektionen inte äventyras av en sådan underrättelse. Parten har rätt att närvara vid inspektionen och att framföra sin åsikt och ställa frågor om omständigheter som har samband med inspektionen. Under inspekt-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

ionens gång skall parten om möjligt underrättas om inspektionens ändamål, hur den genomförs samt om fortsatta åtgärder. Inspektionen skall förrättas utan att inspektionsobjektet eller dess innehavare orsakas oskäligen olägenhet.

Den som förrättar inspektion skall utan dröjsmål avfatta en skriftlig inspektionsberättelse över inspektionen. Av inspektionsberättelsen skall inspektionens förlopp och inspektionsförrättarens viktigaste iakttagelser framgå. Inspektionsberättelsen skall delges en part som har rätt att närvara vid inspektionen.

40 §

Muntlig bevisning

Av särskilda skäl kan i ett förvaltningsärende ett vittne höras under ed eller försäkran och en part under sanningsförsäkran. Parter som omedelbart berörs av beslutet i ärendet skall ges tillfälle att vara närvarande då ett vittne eller en part hörs. Parter har rätt att ställa frågor till den som hörs samt att uttala sin åsikt om dennes berättelse.

Handräckning för användande av muntliga bevismedel ges av den förvaltningsdomstol vid vilken vittnet eller parten lämpligast kan höras. I justitieförvaltningsärenden som behandlas av en domstol verkställs hörandet av domstolen i fråga.

I fråga om vittnesjäv samt ett vittnes och en parts rätt att vägra vittna gäller förvaltningsprocesslagen.

41 §

Möjligheter till inflytande

Om avgörandet i ett ärende kan ha en betydande inverkan på andras än parternas livsmiljö, arbete eller övriga förhållanden, skall myndigheten ge dessa personer möjlighet att få uppgifter om utgångspunkterna och målen för behandlingen av ärendet samt att uttala sin åsikt om ärendet.

Information om att ärendet är anhängigt och om möjligheten till inflytande skall ges på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till ärendets betydelse och omfattning.

Information om att ärendet är anhängigt behöver dock inte ges, om det äventyrar syftet med avgörandet, medför annan betydande olägenhet eller är uppenbart onödigt.

42 §

Anteckning av uppgifter

Uppgifter om muntligen framförda yrkanden och utredningar som kan inverka på avgörandet i ett ärende skall antecknas eller registreras på något annat sätt. Detsamma gäller uppgifter som har inhämtats ur ett personregister som avses i personuppgiftslagen ([523/1999](#)).

7 kap

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Avgörande av ärenden**43 §****Beslutets form**

Förvaltningsbeslut skall ges skriftligen.

Ett beslut kan ges muntligen, om det är nödvändigt på grund av att ärendet är brådskande.

Ett muntligt beslut skall utan dröjsmål också ges skriftligen jämte rättelse- eller besväransvisning. Fristen för sökande av rättelse eller ändring börjar löpa från delfäendet av det skriftliga beslutet, enligt vad som föreskrivs särskilt.

44 §**Beslutets innehåll**

Av ett skriftligt beslut skall tydligt framgå

- 1) den myndighet som har fattat beslutet samt tidpunkten för beslutet,
- 2) de parter som beslutet direkt gäller,
- 3) motiveringen för beslutet och en specificerad uppgift om vad en part är berättigad eller förpliktad till eller hur ärendet annars har avgjorts, samt
- 4) namn och kontaktuppgifter för den person av vilken en part vid behov kan begära ytterligare uppgifter om beslutet.

När ett muntligt beslut ges skall parten meddelas hur ärendet har avgjorts och ges en redogörelse för motiveringen för beslutet.

45 §**Motivering av beslut**

Ett beslut skall motiveras. I motiveringen skall det anges vilka omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats.

Motiveringen för ett beslut kan utelämnas, om

- 1) ett viktigt allmänt eller enskilt intresse förutsätter att beslutet meddelas omedelbart,
- 2) beslutet gäller val som förrättas av ett kommunalt kollegialt organ,
- 3) beslutet gäller antagande till frivillig utbildning eller beviljande av en sådan förmån som grundar sig på en bedömning av sökandens egenskaper,

Juridiska avdelningen

7.9.2005

4) ett yrkande som inte gäller någon annan part godkänns genom beslutet och ingen annan har rätt att söka ändring i beslutet, eller

5) motivering av någon annan särskild orsak är uppenbart onödig.

I de situationer som avses i 2 mom. skall motivering dock ges, om beslutet innebär en väsentlig ändring av vedertagen praxis.

46 §

Anvisningar om rättelsemedel

Om en part skall yrka på rättelse av ett beslut genom ett särskilt föreskrivet rättelseförfarande innan besvär över beslutet kan anföras, skall anvisningar om användning av ett sådant rättelsemedel ges samtidigt som beslutet meddelas.

Anvisningar om användning av rättelsemedel skall ges också då det finns särskilda bestämmelser om hur ett förvaltningsbeslut förs till en myndighet för att behandlas som något annat än ett fullföljdsärende.

Beträffande innehållet i en anvisning om användning av rättelsemedel gäller i tillämpliga delar vad som i 47 och 49 § bestäms om besvärсанvisning.

47 §

Besvärсанvisning

Besvärсанvisning skall fogas till ett beslut som får överklagas genom besvär. I besvärсанvisningen skall nämnas

- 1) besvärsmyndigheten,
- 2) den myndighet som skall tillställas besvärsskriften, samt
- 3) besvärstiden och från vilken tidpunkt den räknas.

I besvärсанvisningen skall det redogöras för de krav som ställs på innehållet i och bilagorna till besvärsskriften samt på frambefordrandet av besvären.

48 §

Upplysning om besvärförbud och oöverklagbarhet

Är det enligt en särskild bestämmelse förbjudet att anföra besvär eller är beslutet inte överklagbart, skall den bestämmelse som ligger till grund för detta anges i beslutet.

49 §

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Rättelse av besväransvisning

Har besväransvisning inte getts eller har det i ett beslut felaktigt angetts att det inte får överklagas genom besvär, skall myndigheten ge en ny lagenlig besväransvisning.

Är en besväransvisning felaktig skall myndigheten ge en ny besväransvisning, om detta begärs inom den i besväransvisningen nämnda eller den föreskrivna besvärstiden.

Besvärstiden börjar löpa från den tidpunkt då den nya besväransvisningen har delgetts.

8 kap**Rättelse av fel i beslut****50 §****Rättelse av sakfel**

Om ett beslut grundar sig på en klart oriktig eller bristfällig utredning eller på uppenbart oriktig tillämpning av lag eller om det har skett ett fel i förfarandet då beslutet fattades, kan myndigheten undanröja sitt felaktiga beslut och avgöra ärendet på nytt.

Ett beslut får rättas till en parts fördel eller nackdel. Rättelse av ett beslut till en parts nackdel förutsätter att parten samtycker till att beslutet rättas. Partens samtycke behövs dock inte, om felet är uppenbart och det har föranletts av partens förfarande.

51 §**Rättelse av skrivfel**

En myndighet skall rätta uppenbara skriv- eller räknefel eller andra jämförbara klara fel i sitt beslut.

Ett fel får dock inte rättas, om rättelsen leder till ett resultat som är oskäligt för en part och felet inte har föranletts av partens förfarande.

52 §**Inledande och behandling av rättelseärenden**

En myndighet behandlar ett rättelseärende på eget initiativ eller på en parts yrkande. Initiativet skall tas eller yrkandet på rättelse av ett fel framställas inom fem år från det att beslutet fattades.

För att ett sakfel skall kunna rättas krävs det att ärendet behandlas på nytt och att det ges ett nytt beslut i ärendet. Ett skrivfel rättas genom att den expedition som innehåller felet ersätts med en rättad. Innan ett skrivfel rättas skall en part ges tillfälle att bli hörd, om det inte är onödigt.

Angående rättelse av ett sak- eller skrivfel skall anteckning göras i det ursprungliga beslutets liggarexemplar eller i myndighetens informationssystem. En part skall ges en rättad eller ny

Juridiska avdelningen

7.9.2005

expedition utan avgift.

[53 §](#)

Kompletterande bestämmelser om rättelseförfarandet

När en myndighet handlägger en rättelse av ett sak- eller skrivfel kan den förbjuda verkställigheten av beslutet tills vidare eller bestämma att den skall avbrytas.

Om rättelse eller ändring har sökts i ett beslut i vilket ett sak- eller skrivfel skall rättas eller om ett särskilt föreskrivet förfarande är anhängigt beträffande beslutet, skall den myndighet hos vilken rättelse eller ändring har sökts eller där förfarandet är anhängigt underrättas om att ärendet som gäller rättelse av fel har tagits upp till behandling och tillställas beslutet i ärendet. Behandlingen av ett rättelseärende påverkar inte besvärstiden eller någon annan frist.

Ett beslut genom vilket en myndighet har avslagit ett yrkande på rättelse av fel får inte överklagas genom besvär.

III AVDELNINGEN

DELGIVNING AV FÖRVALTNINGSBESLUT OCH ANDRA HANDLINGAR

9 kap

Allmänna bestämmelser om delgivning

[54 §](#)

Delgivningsskyldighet

Ett beslut som en myndighet har fattat skall av myndigheten utan dröjsmål delges en part och andra kända som har rätt att söka rättelse i det eller att överklaga det genom besvär. Myndigheten skall delge också ett sådant beslut som inte får överklagas.

Myndigheten skall under behandlingen av ett ärende sköta delgivningen av meddelanden, kallelser eller andra handlingar som inverkar på behandlingen av ärendet.

En handling delges i original eller kopia. Har det till en handling som skall delges fogats handlingar som tillkommit vid ärendets behandling och som inte kan överlämnas till mottagaren, skall myndigheten bereda mottagaren tillfälle att ta del av dem hos myndigheten eller stämningssmannen. Vid delgivningen skall det meddelas var och hur länge handlingarna är tillgängliga.

[55 §](#)

Delgivningssätten

Delgivning verkställs som vanlig eller bevislig delgivning eller, om den inte kan verkställas på nämnt sätt, såsom offentlig delgivning.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Offentlig delgivning kan användas också när en handling skall delges över trettio personer som är kända eller när personernas antal är okänt.

56 §

Delgivning med privatpersoner

Delgivning med en privatperson skall ske med personen själv eller med hans eller hennes lagliga företrädare. Om både delgivningens mottagare och dennes företrädare har rätt att föra talan i ärendet, skall delgivning ske med vardera särskilt.

I ett ärende som angår två eller flera parter gemensamt skall delgivningen ske med den kontaktperson som har angivits i den gemensamma skrivelsen. Har en kontaktperson inte angivits sker delgivningen med den första undertecknaren av handlingen. Mottagaren skall underrätta övriga undertecknare om delgivningen.

Delgivning sker med en person som en part har befullmäktigat, om den befullmäktigades rätt att ta emot delgivningar inte har begränsats särskilt eller delgivningen inte skall ske med parten personligen. Den befullmäktigade skall underrättas om en delgivning som har skett med huvudmannen.

57 §

Delgivning med sammanslutningar, stiftelser, dödsbon och konkursbon

Vanlig delgivning med en sammanslutning eller en stiftelse skall ske under den adress som sammanslutningen eller stiftelsen har angett. Bevislig delgivning med en sammanslutning eller en stiftelse skall riktas till en person som har rätt att ta emot delgivningar på dess vägnar.

Delgivning med ett dödsbo skall riktas till den bodelägare som har hand om boet eller till boförvaltaren. Om dödsboet förvaltas gemensamt av flera dödsbodelägare, kan delgivningen riktas till en av dem. Delägaren skall underrätta de övriga bodelägarna om delfäendet.

Delgivning med ett konkursbo skall riktas till boförvaltaren.

58 §

Delgivning med myndigheter

Delgivning sker med den myndighet som för talan i ärendet. Om det är oklart vilken myndighet som för statens talan, sker delgivningen med länsstyrelsen.

Bevislig delgivning med en kommun skall riktas till kommundirektören eller till ordföranden för det organ som för kommunens talan i ärendet. Delgivningen kan också riktas till någon annan som har rätt att på kommundirektörens eller ordförandens vägnar ta emot tillkännagivanden.

Beträffande delgivning med en enskild som sköter en offentlig förvaltningsuppgift gäller vad som ovan föreskrivs om delgivning med en enskild.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

10 kap

Förfarandet vid delgivning

59 §

Vanlig delgivning

Vanlig delgivning sker per post genom brev till mottagaren.

Mottagaren anses ha fått del av ärendet den sjunde dagen efter det att brevet avsändes, om inte något annat visas. Ett ärende anses dock ha kommit till en myndighets kännedom den dag brevet anlände.

60 §

Bevislig delgivning

En delgivning skall verkställas per post mot mottagningsbevis, om den gäller ett förpliktande beslut och tiden för sökande av ändring eller någon annan tidsfrist som påverkar mottagarens rätt börjar löpa från det att beslutet delgavs. Mottagningsbevis kan användas också i de fall där det av andra skäl är nödvändigt för att trygga en parts rättigheter. Av mottagningsbeviset skall framgå den som har verkställt delgivningen, mottagaren och tidpunkten för delfåendet.

En handling kan också överlämnas till delgivningens mottagare eller dennes företrädare. Över delgivningen skall det då sättas upp ett skriftligt bevis av vilket den som har verkställt delgivningen, mottagaren och tidpunkten för delgivningen skall framgå.

Om en myndighet anser att det finns skäl till det, kan delgivning verkställas som stämningssdelgivning. Beträffande stämningssdelgivning gäller i tillämpliga delar vad som i [11 kap. rättegångsbalken](#) föreskrivs om detta. Stämningssdelgivning kan också verkställas av en tjänsteman eller tjänsteinnehavare som är anställd hos en statlig eller kommunal myndighet och som enligt särskilt förordnande har rätt att verkställa stämningssdelgivningar i ärenden som hör till myndighetens verksamhetsområde. Beträffande jäv för den som verkställer stämningssdelgivning gäller vad som i denna lag föreskrivs om jäv.

61 §

Mellanhandsdelgivning

Om mottagaren av en bevislig delgivning eller dennes företrädare inte nås, kan en handling överlämnas i ett slutet kuvert mot samtycke

- 1) till en person som bor i samma hushåll som mottagaren och har fyllt femton år,
- 2) till mottagarens arbetsgivare eller arbetsgivarens företrädare,
- 3) om mottagaren idkar näring i ett fast verksamhetsställe, till en person som är anställd hos detta

Juridiska avdelningen

7.9.2005

företag, eller

4) till en tjänsteman som är anställd hos den sammanslutning eller stiftelse som är mottagare.

Över mellanhandsdelgivning skall det sättas upp ett skriftligt bevis av vilket framgår vem som har verkställt delgivningen och till vem handlingen har överlämnats samt tidpunkten för delgivningen. En kopia av delgivningsbeviset skall utan dröjsmål sändas till delgivningens mottagare.

Delfåendet anses ha skett den tredje dagen efter den dag som framgår av delgivningsbeviset över mellanhandsdelgivningen. Mellanhandsdelgivning får inte verkställas, om handlingen inte kan antas komma mottagaren till handa inom skälig tid.

62 §

Offentlig delgivning

Vid offentlig delgivning hålls en handling en viss tid framlagd för mottagaren hos myndigheten.

Ett meddelande om att handlingen finns framlagd skall publiceras i den officiella tidningen och dessutom sättas upp på myndighetens anslagstavla eller publiceras i den tidning ur vilken mottagaren kan antas bäst få information om saken. Av meddelandet skall det framgå vad saken gäller samt var och till vilken tidpunkt handlingen finns framlagd.

I meddelandet skall det anges att delfåendet anses ha skett den sjunde dagen efter det att meddelandet publicerades i den officiella tidningen.

63 §

Delgivning till utlandet

Delgivning till utlandet verkställs enligt denna lag eller enligt lagstiftningen i den främmande staten, om inte något annat följer av internationella avtal och förpliktelser som är bindande för Finland.

Om en delgivning som är avsedd för utlandet inte kan verkställas, skall handlingen delges i Finland genom offentlig delgivning.

IV AVDELNINGEN

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OCH IKRAFTTRÄDANDE

11 kap

Särskilda bestämmelser

64 §

Bevisningskostnader och andra kostnader för ett förvaltningsärende

Juridiska avdelningen

7.9.2005

I ett förvaltningsärende svarar envar för sina kostnader.

I fråga om avgifter för förvaltningsbeslut och om kostnaderna för delgivning föreskrivs särskilt. I fråga om juridisk hjälp som beviljas av statens medel föreskrivs i rättshjälpslagen ([257/2002](#)).

Till vittnen betalas ersättning med iakttagande i tillämpliga delar av lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel ([666/1972](#)). Ersättning betalas av medel som står till myndighetens förfogande. Om det finns anledning till det, kan myndigheten förplikta en part att ersätta myndigheten helt eller delvis för de ersättningar som betalas av dessa medel.

[65 §](#)

Jäv för tolkar och översättare

Den som står i sådant förhållande till en part eller ett ärende att hans eller hennes tillförlitlighet kan äventyras av den anledningen får inte anlitas som tolk eller översättare.

[66 §](#)

Tvist om förvaltningsavtal

Tvister som gäller förvaltningsavtal behandlas som förvaltningstvistemål i förvaltningsdomstolarna i enlighet med förvaltningsprocesslagen.

[67 §](#)

Administrativa påföljder

En myndighet kan förena ett förbud, ett åläggande eller ett krav som den har meddelat med vite, hot om tvångsutförande eller hot om avbrytande eller med någon annan administrativ påföljd enligt vad som föreskrivs särskilt.

[68 §](#)

Skadeståndsansvar vid försummelse att vidarebefordra delgivning

Den som är underrättelseskyldig enligt 56 § 2 mom. eller 57 § 2 mom. samt den som enligt 61 § 1 mom. tar emot en mellanhandsdelgivning är skyldig att ersätta en skada som uppstår på grund av att underrättelsen försummas eller av att handlingen inte överlämnas eller av att den försenas, i den mån det provas vara skäligt med hänsyn till försummelsens art och övriga omständigheter.

Till den handling som skall delges skall myndigheten foga ett meddelande om skyldigheten att vidarebefordra handlingen eller om underrättelseskyldigheten samt om det skadeståndsansvar som är förbundet med åsidosättande av skyldigheten.

[69 §](#)

Brott mot tystnadsplikten för ombud och biträden

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 13 § i denna lag döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen ([39/1889](#)), om inte gärningen utgör brott enligt [40 kap. 5 § strafflagen](#) eller om inte strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

12 kap

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

70 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

Genom denna lag upphävs följande lagar jämte ändringar:

- 1) lagen den 6 augusti 1982 om förvaltningsförfarande ([598/1982](#)),
- 2) lagen den 26 februari 1954 om översändande av handlingar ([74/1954](#)), och
- 3) lagen den 15 april 1966 om delgivning i förvaltningsärenden ([232/1966](#)).

71 §

Övergångsbestämmelser

På förvaltningsärenden som har inletts före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. På ärenden som har återförvisats för ny behandling tillämpas dock bestämmelserna i denna lag. Denna lag tillämpas på förvaltningsavtal som ingås efter lagens ikraftträdande.

När det i någon annan lag eller i en förordning finns en hänvisning till lagen om förvaltningsförfarande, lagen om översändande av handlingar eller lagen om delgivning i förvaltningsärenden innebär hänvisningen efter denna lags ikraftträdande en hänvisning till denna lag.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

[RP 72/2002](#), [FvUB 29/2002](#), [RSv 289/2002](#)

Juridiska avdelningen

7.9.2005

FÖRVALTNINGSPROCESSLAG 26.7.1996/586

* Se ändringsförslag i [RP 112/2004](#)

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

I AVDELNINGEN

ALLMÄNNA STADGANDEN

1 kap

Lagens tillämpningsområde och förhållande till andra stadganden

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag skall tillämpas på rättskipning i allmänna förvaltningsdomstolar.

Denna lag skall också tillämpas då ändring i beslut i förvaltningsärenden söks genom besvär eller extraordinära rättsmedel hos en förvaltningsmyndighet eller en nämnd som har inrättats för att behandla ärenden som gäller sökande av ändring, eller hos någon annan särskild myndighet som kan jämföras med dessa.

2 § ([6.6.2003/435](#))

Begränsningar av tillämpningsområdet

Lagens 37-50 § tillämpas endast vid domstolar.

Hos andra myndigheter tillämpas på muntlig behandling, muntlig utsaga och syn 37, 38, 40 och 42 § förvaltningslagen ([434/2003](#)).

3 §

Förhållandet till andra stadganden

Om det i någon annan lag eller i en förordning som har givits innan denna lag trätt i kraft ingår stadganden som avviker från denna lag, skall dessa tillämpas i stället för denna lag.

2 kap

Besvärsrätt och besvärsmyndighet

4 §

Besvärsrätt

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Över beslut i förvaltningsärenden kan besvär anföras enligt denna lag.

5 §

Besluts överklagbarhet

Med ett beslut över vilket besvär kan anföras avses en åtgärd varigenom ett ärende har avgjorts eller lämnats utan prövning.

Besvär kan inte anföras över en order som har utfärdats internt inom förvaltningen och som gäller utförande av ett uppdrag eller vidtagande av någon annan åtgärd.

6 §

Ändringssökanden

Över ett beslut kan besvär anföras av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet.

En myndighet har därtill besvärsrätt på grundval av stadgande i lag eller om besvärsrätten är nödvändig för det allmänna intresse som myndigheten skall bevaka.

7 §

Besvär över statlig förvaltningsmyndighets beslut

Över beslut av statsrådet och ministerier kan besvär anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvär kan anföras på den grunden att beslutet strider mot lag.

Över beslut av en myndighet som är underställd statsrådet kan besvär anföras hos förvaltningsdomstolen. ([26.3.1999/433](#))

8 §

Besvär över beslut av kommunala myndigheter, myndigheter i landskapet Åland och kyrkliga myndigheter

Om anförande av besvär över beslut av en kommunal myndighet stadgas i kommunallagen ([365/95](#)).

Om anförande av besvär över beslut av Ålands landskapsstyrelse och av en myndighet som är underställd denna samt över beslut av en kommunal myndighet på Åland stadgas i självstyrelselagen för Åland ([1144/91](#)).

Om anförande av besvär över beslut av en myndighet inom den evangelisk-lutherska kyrkan samt dess församling och en kyrklig samfällighet stadgas i kyrkolagen ([1054/93](#)). Om anförande av besvär över beslut av en myndighet inom det ortodoxa kyrkosamfundet och dess församling stadgas i lagen om ortodoxa kyrkosamfundet ([521/69](#)).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

9 § [\(26.3.1999/433\)](#)**Besvär över förvaltningsdomstolens beslut**

Över beslut av en förvaltningsdomstol kan besvär anföras hos högsta förvaltningsdomstolen.

10 §**Besvär över andra beslut**

Om rätten att anföras besvär över andra beslut än sådana som avses i 7-9 §§ stadgas särskilt.

11 §**Besvärsmyndighet i underställningsärenden**

I ett ärende som skall underställas skall besvär anföras hos den myndighet som beslutet skall underställas.

12 § [\(26.3.1999/433\)](#)**Behörig förvaltningsdomstol**

Besvär skall anföras hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets den myndighet vars beslut överklagas har sitt verksamhetsområde. Kan denna grund inte användas, skall besvär anföras hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets den myndighet som har fattat beslutet har sitt huvudsakliga verksamhetsställe eller, om inte heller denna grund kan användas, hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets beslutet har fattats.

Med avvikelse från vad som bestäms i 1 mom. skall besvär över beslut av en sådan myndighet vars verksamhetsområde omfattar hela landet anföras hos den förvaltningsdomstol vars domkrets beslutet huvudsakligen hänför sig till på grund av att största delen av ett område eller en fastighet som avses i beslutet ligger inom domkretsen eller att den person eller sammanslutning som beslutet huvudsakligen gäller har hemkommun respektive hemort där.

Om det inte finns någon förvaltningsdomstol som med stöd av 1 och 2 mom. är behörig i saken, skall besvär anföras hos Helsingfors förvaltningsdomstol.

13 §**Begränsning av besvärsrätten**

I lag stadgas särskilt om när ändring i ett beslut av en myndighet som avses i 7-9 §§ inte kan sökas genom besvär eller när besvärstillstånd krävs för anförande av besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

3 kap**Besvärсанvisning**

Juridiska avdelningen

7.9.2005

14 §**Fogande av besvärсанvisning till beslut**

Besvärсанvisning skall fogas till ett beslut över vilket besvär kan anföras.

I besvärсанvisningen skall nämnas

- 1) besvärsmyndigheten,
- 2) den myndighet som skall tillställas besvärsskriften, samt
- 3) besvärstiden och från vilken tidpunkt den skall räknas.

I besvärсанvisningen skall det redogöras för stadgandena om innehållet i och bilagorna till besvärsskriften samt om hur besvären skall frambefordras.

Om besvärstillstånd behövs i saken, skall även detta samt det lagrum som gäller besvärstillståndet och de grunder på vilka besvärstillstånd kan beviljas nämnas i besvärсанvisningen.

15 §**Upplýsning om besvärsförbud**

Är anförande av besvär förbjudet med stöd av ett särskilt stadgande, skall i beslutet upplýsas om besvärsförbudet. I upplýsningen skall nämnas det stadgande på vilket förbudet grundar sig.

16 §**Rättelse av besvärсанvisning**

Har besvärсанvisning inte getts eller har det i besvärсанvisningen felaktigt angetts att besvär inte kan anföras över beslutet, skall myndigheten ge en ny lagenlig besvärсанvisning.

Är besvärсанvisningen felaktig på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. skall myndigheten ge en ny besvärсанvisning, om detta begärs inom den i besvärсанvisningen nämnda eller den stadgade besvärstiden.

Besvärstiden räknas från den tidpunkt då den nya besvärсанvisningen delgivits.

4 kap**Förande av talan****17 § [\(1.4.1999/446\)](#)****Allmän bestämmelse om omyndiga personers talan**

Juridiska avdelningen

7.9.2005

En omyndig persons talan förs av den omyndiges intressebevakare, vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare, om inte något annat bestäms nedan i detta kapitel.

18 §

Omyndigas talerätt

En omyndig person har rätt att ensam föra sin talan i en sak som gäller sådan inkomst eller förmögenhet som han har rätt att råda över.

En omyndig som har fyllt 18 år för själv ensam sin talan i en sak som gäller hans eller hennes person, om den omyndige kan förstå sakens betydelse. ([1.4.1999/446](#))

En minderårig som har fyllt 15 år och hans vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare har rätt att var för sig föra talan i en sak som gäller den minderårigas person eller hans personliga fördel eller rättighet.

18 a § ([1.4.1999/446](#))

Intressebevakarens talerätt

En intressebevakare som har förordnats för en myndig skall vid sidan av huvudmannen självständigt föra talan i ärenden som hör till hans uppdrag. Om intressebevakaren och huvudmannen därvid är av olika åsikt blir huvudmannens ståndpunkt avgörande, om han eller hon kan förstå sakens betydelse.

Om huvudmannens handlingsbehörighet har begränsats på ett annat sätt än genom omyndigförklaring skall intressebevakaren ensam föra huvudmannens talan i ärenden som huvudmannen inte har rätt att fatta beslut i. Intressebevakaren och huvudmannen för dock gemensamt talan i ärenden som de tillsammans skall besluta om.

19 § ([1.4.1999/446](#))

Hörande av huvudmannen och intressebevakaren eller vårdnadshavaren

När en intressebevakare, en vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare för talan skall huvudmannen höras och när huvudmannen för talan skall intressebevakaren, vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare höras, om detta är nödvändigt med hänsyn till huvudmannens fördel eller för att saken skall kunna utredas.

19 a § ([1.4.1999/446](#))

Förordnande av intressebevakare för rättegång

Om en part på grund av sjukdom, störningar i de psykiska funktionerna, försvagat hälsotillstånd eller av någon annan motsvarande orsak saknar förmåga att bevaka sina intressen i en rättegång, kan den domstol där rättegången är anhängig på tjänstens vägnar för rättegången förordna en intressebevakare för parten. På intressebevakaren tillämpas lagen om förmyndarverksamhet ([442/1999](#)).

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om inte domstolen beslutar något annat gäller ett intressebevakarförordnande också i en högre rättsinstans där ärendet anhängiggörs genom ändringssökande.

20 §

Ombud och biträde

En part får anlita ombud och biträde. Såsom ombud eller biträde får anlitas endast en advokat eller någon annan redbar och annars för uppdraget lämplig samt skickad myndig person, som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats. En person som har deltagit i behandlingen av ärendet hos en myndighet eller där har uppträtt som ombud eller biträde för motparten får likväl inte vara ombud eller biträde. ([1.4.1999/446](#))

Om tystnadsplikt för ett ombud, ett biträde och dem som biträder dessa gäller [15 kap. 17 § rättegångsbalken](#). På ett ombud och ett biträde tillämpas dessutom 15 kap. 3 § 2 mom. och 10 a § rättegångsbalken.

21 §

Fullmakt för ett ombud

Ett ombud skall förete fullmakt, om inte huvudmannen har befullmäktigat honom muntligen hos besvärsmyndigheten. Då fullmakt saknas skall vid behov beredas tillfälle att förete den, vilket dock inte hindrar att behandlingen fortgår under tiden. En advokat och ett allmänt rättsbiträde skall förete fullmakt endast om besvärsmyndigheten bestämmer så.

Ett ombud får inte utan huvudmannens samtycke på en annan person överföra en fullmakt som har utställts på en viss person.

II AVDELNINGEN

ANFÖRANDE OCH BEHANDLING AV BESVÄR

5 kap

Anförande av besvär

22 §

Besvärstid

Besvär skall anföras inom 30 dagar från att beslutet har delgivits. Då besvärstiden beräknas skall den dag då delgivningen sker inte medräknas.

23 §

Besvärens form och innehåll

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Besvär skall anföras skriftligen. I besvärsskriften, som skall riktas till besvärsmyndigheten, skall anges

- 1) det beslut i vilket ändring söks,
- 2) till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas, samt
- 3) de grunder på vilka ändring yrkas.

Om besvärstillstånd behövs i saken skall i besvärsskriften anges varför besvärstillstånd bör beviljas.

24 §

Person- och adressuppgifter samt underskrift

I besvärsskriften skall ändringssökandens namn och hemkommun uppges. Om ändringssökandens talan förs av hans lagliga företrädare eller ombud eller om någon annan person har uppgjort besvären, skall i besvärsskriften även uppges namn och hemkommun för denna person.

I besvärsskriften skall vidare uppges den postadress och det telefonnummer under vilka meddelanden i saken kan tillställas ändringssökanden.

Ändringssökanden, den lagliga företrädaren eller ombudet skall underteckna besvärsskriften.

25 §

Bilagor till en besvärsskrift

Till besvärsskriften skall fogas

- 1) det beslut i original eller kopia i vilket ändring söks genom besvär,
- 2) intyg över vilken dag beslutet har delgivits eller annan utredning över när besvärstiden har börjat, samt
- 3) de handlingar som ändringssökanden åberopar till stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har tillställts myndigheten.

Ombudet skall till besvärsskriften foga en fullmakt enligt 21 §.

26 §

Hur besvärsskriften skall tillställas myndigheterna

Besvärsskriften skall inom besvärstiden tillställas besvärsmyndigheten.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Om besvärsskriften med stöd av ett särskilt stadgande skall tillställas en annan myndighet än besvärsmyndigheten men den inom besvärstiden har tillställts besvärsmyndigheten, skall besvären inte på denna grund lämnas utan prövning.

En person som är intagen i en sluten anstalt kan inom besvärstiden ge sin besvärsskrift till chefen för anstalten. Denne skall utan dröjsmål tillställa besvärsmyndigheten besvären, eller om besvärsskriften med stöd av ett särskilt stadgande skall tillställas en annan myndighet, denna myndighet.

27 §

Ändring av besvär

Ändringssökanden får efter att besvärstiden löpt ut i ett anhängigt ärende framställa endast sådana nya yrkanden som baserar sig på ändringar i förhållandena eller på omständigheter som kommit till ändringssökandens kännedom först efter att besvärstiden löpt ut. Ändringssökanden får även yrka på att verkställigheten skall förbjudas eller framställa andra byrkan- den.

Ändringssökanden får efter att besvärstiden löpt ut framföra nya grunder till stöd för sina yrkanden, om inte saken därigenom blir en annan.

28 §

Kompletteringsförfarande

Är besvären bristfälliga skall ändringssökanden beredas tillfälle att komplettera dem, om en komplettering inte saknar betydelse för behandlingen av ärendet.

Ändringssökanden skall ges en skälig frist för att komplettera sina besvär och samtidigt skall han upplysas om på vilket sätt besvären är bristfälliga.

29 §

Överföring av ett ärende

Har besvär på grund av ett uppenbart misstag eller av okunskap anhängiggjorts hos en myndighet som inte är behörig att behandla besvären, kan myndigheten överföra besvären till behörig myndighet. Då frågan om vilken myndighet som är behörig är uppenbart klar behöver beslut om avvisande av besvären inte fattas. Ändringssökanden skall informeras om överföringen.

Den stadgade fristen anses ha iakttagits, om besvärsskriften har inkommit till rätt myndighet inom besvärstiden.

30 §

Verkan av felaktig besvärsanvisning

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Har besvär anförts genom fel förfarande på grund av att besvärсанvisning saknats eller varit felaktig, skall besvärerna inte på denna grund lämnas utan prövning.

Har besvär av i 1 mom. nämnd orsak anhängiggjorts vid fel myndighet eller om besvärsskriften har tillställts fel myndighet, skall myndigheten överföra besvärsskriften till rätt myndighet. Ändringssökanden skall informeras om överföringen.

6 kap

Hur besvär inverkar på verkställigheten av beslut

31 §

Besluts verkställbarhet

Ett beslut i vilket ändring kan sökas genom besvär får inte verkställas innan det har vunnit laga kraft.

Ett beslut kan dock verkställas innan det har vunnit laga kraft, om så stadgas i lag eller förordning eller om beslutet till sin natur är sådant att det bör verkställas omedelbart eller om ett allmänt intresse kräver att verkställigheten av beslutet inte uppskjuts.

Behövs besvärstillstånd i ärendet, utgör besvär inget hinder för verkställighet.

32 §

Besvärsmyndighetens föreskrifter om verkställigheten

När besvär har anförts kan besvärsmyndigheten förbjuda att beslutet verkställs eller bestämma att verkställigheten skall avbrytas eller föreskriva något annat som gäller verkställigheten.

I det beslut som avslutar behandlingen av ärendet skall besvärsmyndigheten vid behov uttala sig om tillämpningen av en föreskrift som gäller verkställigheten. Kan besvär anföras över beslutet, kan i detta bestämmas att föreskriften om verkställigheten är i kraft till dess beslutet har vunnit laga kraft eller en högre besvärsmyndighet bestämmer något annat.

Om besvärsmyndigheten då den upphäver ett beslut återförvisar eller överför ärendet för ny behandling, kan den samtidigt bestämma att det beslut som upphävts alltjämt skall följas till dess ärendet avgörs eller den myndighet som behandlar det bestämmer något annat.

7 kap

Handläggning och utredning av ärenden

33 §

Utredning av ett ärende

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Besvärsmyndigheten skall se till att ärendet blir utrett och vid behov för en part eller den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet ange den tilläggsutredning som skall företas i ärendet.

Besvärsmyndigheten skall på tjänstens vägnar skaffa utredning i sådan omfattning som en opartisk och rättvis behandling av ärendet och ärendets art kräver.

34 §

Hörande av part

Innan ett ärende avgörs skall en part beredas tillfälle att avge förklaring med anledning av andras yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras.

Ärendet kan avgöras utan att en part hörs, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om hörande av annan orsak är uppenbart onödigt.

Om begränsningarna i en parts rätt att få uppgifter ur en myndighets handling som inte är offentlig stadgas särskilt.

35 §

Frist för avgivande av förklaring

En part skall föreläggas en skälig frist för avgivande av förklaring. Samtidigt skall han upplysas om att ärendet kan avgöras efter att fristen löpt ut även om förklaring inte har avgetts.

36 §

Myndighetsutlåtande

Besvärsmyndigheten skall, om det inte är onödigt, inhämta utlåtande från den förvaltningsmyndighet som fattat beslut i ärendet.

För inhämtande av utredning kan utlåtande begäras även från en annan myndighet än den som avses i 1 mom.

För avgivande av utlåtande skall en frist föreläggas.

37 §

Verkställande av muntlig förhandling

För att ett ärende skall kunna utredas hålls vid behov muntlig förhandling. Vid denna kan parter, i 36 § avsedd myndighet, vittnen och sakkunniga höras samt annan utredning tas emot.

En muntlig förhandling kan begränsas så att den gäller endast en del av ärendet, så att endast parternas uppfattningar utreds eller så att endast muntlig bevisning tas emot, eller på något annat motsvarande sätt.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

38 §

Muntlig förhandling på begäran av part

Förvaltningsdomstolen skall hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det. Detsamma gäller för högsta förvaltningsdomstolen då den handlägger besvär över en förvaltningsmyndighets beslut. En parts begäran om muntlig förhandling kan avslås, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om muntlig förhandling med hänsyn till ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart onödig. ([26.3.1999/433](#))

Vad 1 mom. stadgar skall inte tillämpas, om partsställningen för den som begärt muntlig förhandling baserar sig på medlemskap i en kommun eller ett annat samfund.

Begär en part att muntlig förhandling skall verkställas, skall han uppge varför det är nödvändig att hålla muntlig förhandling och vilken utredning han kommer att framföra vid den.

39 §

Hörande av vittnen

Vid muntlig förhandling kan som vittne höras en person som åberopas av en part eller av den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet eller som besvärsmyndigheten anser det vara nödvändigt att höra. Om en skriftlig vittnesberättelse av privat natur åberopas i ärendet, skall vittnet höras muntligen förutsatt att detta inte är onödigt eller att det inte föreligger särskilda hinder för det.

En part kan höras under sanningsförsäkran om sådana omständigheter som är av särskild betydelse för avgörandet av saken.

Om hörande av vittne gäller i övrigt i tillämpliga delar [17 kap. 18-39 §§ rättegångsbalken](#) och om hörande av part under sanningsförsäkran 62-65 §§ i samma kapitel.

40 §

Hörande av sakkunniga

Besvärsmyndigheten kan av en enskild sakkunnig inhämta utlåtande om en fråga som kräver särskild sakkunskap, med iakttagande i tillämpliga delar av [17 kap. 46 §](#) 2 mom., 47 och 48 samt 49-52 §§ rättegångsbalken.

Om en part åberopar en sakkunnig som inte har utsetts av besvärsmyndigheten, gäller angående denne vad som stadgas om vittnen.

41 §

Syn

För utredning av ärendet kan syn förrättas. Om syn gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om muntlig förhandling.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

42 §**Framläggande av handlingar och föremål**

Om framläggande av handlingar eller föremål för besvärsmyndigheten gäller i tillämpliga delar vad [17 kap. 11 b-14 §§](#) samt 15 § 2 och 3 mom. rättegångsbalken stadgar om skriftliga bevis och vad 57 § 1 mom. i samma kapitel stadgar om hur föremål skall tillhandahållas rätten för besiktning.

8 kap**Kompletterande stadganden om handläggning av ett ärende****43 §****Kallelse till muntlig förhandling**

Besvärsmyndigheten skall till en muntlig förhandling kalla parterna, en företrädare för den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet och de övriga personer vilkas närvaro besvärsmyndigheten anser vara nödvändig. Har den muntliga förhandlingen begränsats enligt 37 § 2 mom., behöver de parter vilkas närvaro till följd av begränsningen är uppenbart onödig inte kallas.

En part eller hans lagliga företrädare kallas till en muntlig förhandling vid äventyr att utevaror inte hindrar att ärendet handläggs och avgörs. Han kan kallas att personligen infinna sig till den muntliga förhandlingen, om det är nödvändigt för att ärendet skall kunna utredas. I sådana fall kan vite föreläggas.

Besvärsmyndigheten ser till att de personer som avses i 1 mom. samt vittnen och sakkunniga kallas till muntlig förhandling med iakttagande av det som i förvaltningslagen föreskrivs om delgivning. En part kan också kallas till muntlig förhandling genom brev som sänds per post till den adress denne uppgivit för domstolen. ([6.6.2003/435](#))

44 §**Parts utevaror**

Om en part eller hans lagliga företrädare som vid hot om vite kallats att personligen infinna sig till muntlig förhandling inte iakttar kallelsen eller om han anlitar ett ombud i sitt ställe, skall besvärsmyndigheten, om den alltjämt finner det nödvändigt att parten är personligen närvarande, utdöma vitet och förelägga ett nytt högre vite. Vitet utdöms inte, om ärendet handläggs och avgörs trots att parten är frånvarande.

Om det uppges eller är känt att en parts eller hans lagliga företrädares utevaror har berott på laga förfall, eller om det finns skäl att anta att han har ett sådant förhinder, skall handläggningen inställas eller skjutas upp. Parten eller hans lagliga företrädare får då inte ådömas vite som har förelagts honom för underlåtenhet att följa en uppmaning om personlig inställelse, om det inte förrän behandlingen av ärendet avslutas framgår att han inte hade haft laga förfall.

45 §

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Protokollföring

Vid en muntlig förhandling förs protokoll i vilket skall antecknas de personer som deltagit i förhandlingen, ärendet och andra sådana uppgifter samt de yrkanden som har framställts under förhandlingen, de beslut som har fattats och en redogörelse för förhandlingens övriga förlopp.

46 §

Ljudupptagning

Då ett vittne eller en sakkunnig hörs eller då en part hörs under sanningsförsäkran skall utsagan tas upp på fonetisk väg.

Är ljudupptagning inte möjlig eller om det är uppenbart onödigt att på fonetisk väg ta upp en utsaga på grund av att den är kort, skall i protokollet ordagrant antecknas vad som har berättats i saken. En protokollförd muntlig utsaga skall genast läsas upp, och i protokollet skall antecknas avgivarens yttrande om huruvida utsagan har blivit riktigt protokollförd.

47 §

På fonetisk väg upptagen utsaga

En på fonetisk väg upptagen utsaga skall skrivas ut om besvärsmyndigheten eller, om dess beslut har överklagats, fullföljdsmyndigheten anser att det behövs. Ljudupptagning får kopieras eller skrivas ut också om en part eller någon annan begär det.

Ljudupptagningen skall bevaras i minst sex månader från det saken avgjordes. Om ändring har sökts genom besvär, skall upptagningen dock bevaras tills saken har avgjorts och avgörandet har vunnit laga kraft.

48 §

Handräckning vid hörande

Besvärsmyndigheten kan av särskilda skäl besluta att vittnesförhör eller hörande av part enligt 39 § skall ske vid den förvaltningsdomstol eller tingsrätt där detta lämpligast kan ske.

[\(26.3.1999/433\)](#)

I fråga om hur ett vittne och en part skall kallas för att höras gäller på motsvarande sätt det som i 43 § föreskrivs om kallelse till muntlig förhandling. Besvärsmyndigheten skall ange de parter, vittnen och andra personer som skall kallas för att höras samt uppge huruvida parterna skall åläggas att infinna sig personligen och om vite i så fall skall föreläggas. Den domstol som ger handräckning svarar för kallandet med iakttagande av det som i förvaltningslagen föreskrivs om delgivning. [\(6.6.2003/435\)](#)

En part har rätt att ställa frågor till den som hörs och att uttala sin mening om dennas utsaga.

49 §

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Vittneskostnader

Ett vittne har rätt att få skälig ersättning för nödvändiga kostnader för resa och uppehålle samt för ekonomisk förlust.

Till ett vittne som besvärsmyndigheten självmant har kallat in liksom även till ett vittne som åberopats av staten i dess egenskap av part betalas ersättning av statens medel enligt vad som stadgas om bestridande av bevisningskostnader med statens medel.

En part skall betala ersättning till ett vittne som han har åberopat. Ett vittne har rätt att i förskott få ersättning för sina kostnader för resa och uppehålle. Om utbetalning av förskott gäller i tillämpliga delar [17 kap. 40 §](#) 4 och 5 mom. [rättegångsbalken](#).

Till ett i 3 mom. avsett vittne som har åberopats av någon annan part än staten kan betalas ersättning av statens medel, om vittnesmålet har varit nödvändigt för utredningen av ärendet.

[50 §](#)**Ersättning för övriga bevisningskostnader**

Till en sakkunnig betalas av statens medel skäligt arvode för arbete samt ersättning för nödvändiga kostnader. Besvärsmyndigheten kan bestämma att ersättningen eller en del av den skall betalas till den sakkunniga i förskott.

Har någon annan än en part ålagts att för besvärsmyndigheten framlägga en handling eller ett föremål, gäller om ersättande av kostnaderna för detta vad [49 §](#) stadgar om vittneskostnader.

9 kap**Beslutsfattande****[51 §](#)****Avgörande av ett ärende**

Besvärsmyndigheten skall i sitt beslut ge ett avgörande med anledning av de yrkanden som framförts i ärendet. Besvärsmyndigheten skall pröva alla omständigheter som framkommit och besluta på vilka omständigheter avgörandet kan grundas.

Har besvär inte anförts inom utsatt tid eller om det föreligger något annat hinder för att avgöra ärendet eller fatta ett avgörande i fråga om ett yrkande, skall besvären eller yrkandet lämnas utan prövning.

[52 §](#)**Omröstning**

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Kan de ledamöter som deltar i beslutsfattandet inte enas om avgörandet, skall en omröstning hållas om det. Vid omröstningen vinner den åsikt som majoriteten av ledamöterna har omfattat.

Vid lika röstetal vinner den åsikt som ordföranden har omfattat. I ett disciplinärende, i ett ärende som gäller avgifter av straffnatur samt i fråga om beslut om utdömande av vite, böter eller annan särskild påföljd för underlåtenhet att följa en förpliktelse avsedd att trygga rättgångens förlopp vinner vid lika röstetal likväl den åsikt som är lindrigare för den mot vilken påföljden riktar sig.

Om omröstning gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas om omröstning i allmänna domstolar.

53 §

Motivering av beslut

Ett beslut skall motiveras. Av motiveringarna skall framgå de omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och den rättsliga grunden för avgörandet.

54 §

Beslutets innehåll

Av ett beslut skall framgå

- 1) besvärsmyndighetens namn och datum för beslutet,
- 2) ändringssökandens namn och det överklagade beslutet,
- 3) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den tidigare behandlingen av ärendet,
- 4) en redogörelse för parternas yrkanden och i nödvändig utsträckning för grunderna för dessa,
- 5) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den utredning som framlagts i ärendet,
- 6) motiveringarna för beslutet och dess slutresultat, samt
- 7) namnet på de personer som har tagit del i beslutsfattandet, och om omröstning har skett eller om föredraganden har anmält avvikande åsikt uppgift om detta, varvid de avvikande åsikterna skall fogas till beslutet.

En redogörelse enligt 1 mom. kan helt eller delvis ersättas genom att till beslutet fogas en kopia av hela eller av behövliga delar av den lägre myndighetens beslut, av den handling genom vilket ärendet har anhängiggjorts eller av någon annan handling, om klarheten i beslutet inte genom detta äventyras.

55 § ([6.6.2003/435](#))

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Delgivning av beslut och andra handlingar

Ett beslut för vilket gäller att besvärstiden eller någon annan tidsfrist som påverkar mottagarens rätt börjar löpa från delfåendet delges bevisligen enligt 60 § förvaltningslagen. Bevislig delgivning kan också anlitas i de fall där det av någon annan orsak är nödvändigt för att trygga en parts rättigheter. Om delgivning till utlandet föreskrivs i 63 § förvaltningslagen.

På delgivning av handlingar tillämpas i övrigt vad som i förvaltningslagen föreskrivs om det. En handling kan dock delges genom offentlig delgivning endast om delgivningen inte kan verkställas på något annat sätt.

Bestämmelser om elektronisk delgivning av beslut och andra handlingar finns i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet ([13/2003](#)).

10 kap

Rättande av beslut

[56 §](#)

Rättande av skrivfel

Besvärsmyndigheten skall rätta skriv- eller räknefel eller andra därmed jämförbara klara fel i sitt beslut. Ett fel får dock inte rättas, om rättelsen leder till ett för en part oskäligt resultat.

I en kollegial besvärsmyndighet får också ordföranden för det sammanträde vid vilket ärendet har behandlats eller, om han har förhinder, en lagfaren medlem av besvärsmyndigheten rätta ett fel.

[57 §](#)

Rättelseförfarande

Har besvär anförts över det beslut som skall rättas, skall besvärsmyndigheten underrättas om att ärendet har upptagits till behandling och tillställas det beslut som fattats i saken.

Då besvärsmyndigheten behandlar en fråga om rättelse av fel kan den förbjuda att dess beslut verkställs eller bestämma att verkställigheten skall avbrytas.

Om rättelse skall anteckning göras i beslutets liggarexemplar och i det beslut som har getts till en part. Kan det beslut som har getts till en part inte fås tillbaka, skall han utan avgift ges en kopia av det rättade beslutet.

Över ett beslut genom vilket besvärsmyndigheten inte har godkänt ett yrkande på rättelse av fel får besvär inte anföras.

III AVDELNINGEN

ANNAN FÖRVALTNINGSPROCESS

Juridiska avdelningen

7.9.2005

11 kap**Extraordinärt ändringssökande****58 §****Extraordinära rättsmedel**

I ett lagakraftvunnet beslut i ett förvaltningsärende kan ändring sökas genom extraordinära rättsmedel som är klagan, återställande av försutten fatalietid och återbrytande.

59 §**Klagan**

Ett beslut kan med anledning av klagan undanröjas, om

- 1) den som ärendet gäller inte har beretts tillfälle att bli hörd och beslutet kränker hans rätt,
- 2) det vid behandlingen av ärendet har inträffat ett annat fel i förfarandet som väsentligt har kunnat inverka på beslutet, eller om
- 3) beslutet är så oklart eller bristfälligt att av det inte framgår hur ärendet har avgjorts.

Ett beslut kan inte överklagas, om grundbesvär kan anföras över det på samma grund.

60 §**Anförande av klagan**

Klagan skall anföras hos den myndighet hos vilken ordinarie besvär över beslutet skall anföras enligt denna eller någon annan lag eller förordning. Om det inte finns någon sådan myndighet, skall klagan anföras hos högsta förvaltningsdomstolen.

Klagan skall i sådana fall som avses i 59 § 1 mom. 1 punkten anföras inom sex månader från det klaganden fick del av beslutet och, när klagan grundar sig på en omständighet enligt 59 § 1 mom. 2 punkten, inom samma tid räknat från det beslutet vann laga kraft.

61 §**Återställande av försutten fatalietid**

Førsutten fatalietid kan återställas den som på grund av laga förfall eller annat synnerligen vägande skäl inte inom utsatt tid har kunnat

- 1) anhängiggöra ansökan om på lag eller förordning grundad utbetalning av allmänna medel,
- 2) söka ändring i ett beslut, eller

Juridiska avdelningen

7.9.2005

3) vidta någon annan åtgärd i förvaltningsförfarande eller i förvaltningsrättskipning.

62 §

Ansökan om återställande av försutten fatalietid

Återställande av försutten fatalietid skall sökas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Grundas ansökan på laga förfall, skall den göras inom 30 dagar från det förfallet upphörde.

Återställande av försutten fatalietid skall sökas senast ett år från det fatalietiden gick ut. Av synnerligen vägande skäl kan fatalietid även därefter återställas.

63 §

Återbrytande

Ett beslut kan återbrytas, om

- 1) det i ärendet har inträffat ett sådant fel i förfarandet som väsentligt har kunnat inverka på beslutet,
- 2) beslutet grundar sig på uppenbart oriktig tillämpning av lag eller på ett misstag som väsentligt har kunnat inverka på beslutet, eller om
- 3) det i ärendet tillkommit sådan ny utredning som väsentligt kunnat inverka på beslutet och det inte beror av sökanden att den nya utredningen inte i tiden företetts.

Ett beslut får inte återbrytas, om det inte kränker den enskildes rätt eller dess återbrytande anses påkallat av allmänt intresse.

Återbrytande kan inte sökas, om grundbesvär eller klagan över beslutet kan anföras på samma grund.

64 §

Ansökan om återbrytande

Återbrytande av beslut skall sökas hos högsta förvaltningsdomstolen. I samband med att ett ärende som är anhängigt vid högsta förvaltningsdomstolen avgörs kan ett beslut som har samband med ärendet återbrytas utan ansökan eller framställning.

Återbrytande skall sökas inom fem år från det beslutet vann laga kraft. Inom samma tid skall återbrytande utan ansökan eller framställning äga rum. Av synnerligen vägande skäl kan ett beslut återbrytas även efter utsatt tid.

65 §

Besvärsskrift

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Extraordinär ändringsansökan skall göras skriftligen.

I besvärsskriften, som skall riktas till den myndighet som avgör saken, skall anges vad som yrkas och grunderna för yrkandet. Till besvärsskriften skall det beslut som ansökan gäller eller en kopia av beslutet fogas jämte de handlingar som ansökan stöder sig på.

Besvärsskriften skall tillställas den myndighet som avgör ansökan eller den myndighet som har fattat beslutet.

66 §

Föreskrifter om verkställigheten

Den myndighet som behandlar extraordinärt ändringssökande kan meddela föreskrifter om verkställigheten med iakttagande av vad 32 § stadgar om en besvärmyndighets föreskrifter om verkställigheten.

67 §

Beslut med anledning av extraordinärt ändringssökande

I ett beslut genom vilket försutten fatalietid återställs skall samtidigt föreskrivas vad sökanden skall iaktta då han utnyttjar den återställda fatalietiden.

Ett beslut kan återbrytas eller med anledning av klagan undanröjas i sin helhet eller till nödvändiga delar. Skall saken behandlas på nytt återförvisas den till den myndighet som avgjort saken. Är denna myndighet inte behörig, kan saken överföras till rätt myndighet.

Med anledning av klagan eller då myndigheten återbryter ett beslut kan den genast rätta beslutet, om saken befinns vara klar.

68 §

Tillämpning av stadgandena om besvär på extraordinärt ändringssökande

Om förfarandet vid extraordinärt ändringssökande gäller i övrigt i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om besvär.

12 kap

Förvaltningstvistemål och andra förvaltningsprocessärenden

69 § ([26.3.1999/433](#))

Förvaltningstvistemål

Twister i vilka ett myndighetsavgörande söks på annat sätt än i fullföljdväg och som gäller offentligrättslig betalningsskyldighet eller någon annan skyldighet eller rättighet som har sin grund i ett offentligrättsligt rättsförhållande samt twister som gäller förvaltningsavtal och i vilka

Juridiska avdelningen

7.9.2005

ett myndighetsavgörande söks på annat sätt än i fullföljdsväg (*förvaltningstvistemål*) behandlas av förvaltningsdomstolarna. ([6.6.2003/435](#))

Ansökan genom vilken ett förvaltningstvistemål anhängiggörs skall tillställas förvaltningsdomstolen. I ansökningsskriften skall anges den åtgärd som yrkas samt grunderna för yrkandet.

70 § ([26.3.1999/433](#))

Behörig förvaltningsdomstol i förvaltningstvistemål

Ett förvaltningstvistemål behandlas av den förvaltningsdomstol inom vars domkrets den part mot vilken yrkandet riktas har sin hemort. Om yrkandet riktas mot staten, en kommun eller någon annan offentligrättslig juridisk person, skall målet behandlas av den förvaltningsdomstol inom vars domkrets den myndighet eller det organ som för den juridiska personens talan har sitt verksamhetsställe.

Då en enskild person riktar ett yrkande mot staten får målet även behandlas vid den förvaltningsdomstol inom vars domkrets personen har sin hemort.

Om ingen förvaltningsdomstol enligt 1 och 2 mom. är behörig i ett förvaltningstvistemål, skall målet behandlas av Helsingfors förvaltningsdomstol.

71 §

Grundbesvär

Om besvär som kan anföras över grunden för fastställande eller debitering av skatt eller avgift stadgas i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg ([367/61](#)).

72 §

Annat förvaltningsprocessärende

Andra förvaltningsprocessärenden än besvär, extraordinärt ändringssökande eller förvaltningstvistemål anhängiggörs genom att en handling om anhängiggörande tillställs den myndighet som är behörig att avgöra ärendet.

73 §

Tillämpning av stadganden om besvär

Om förfarandet i ett mål eller ärende enligt detta kapitel gäller i övrigt i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om besvär.

IV AVDELNINGEN

SÄRSKILDA STADGANDEN

Juridiska avdelningen

7.9.2005

13 kap**Rättegångskostnader****[74 §](#)****Ersättningskyldighet**

En part är skyldig att ersätta en annan parts rättegångskostnader helt eller delvis, om det särskilt med beaktande av avgörandet i ärendet är oskäligt att denne själv får bära sina rättegångskostnader. Vad denna paragraf och 75 § stadgar om part kan också tillämpas på den förvaltningsmyndighet som har fattat beslutet.

Då frågan om en offentlig parts ersättningskyldighet prövas skall särskilt beaktas om rättegången har orsakats av ett fel hos myndigheterna.

En enskild part får inte åläggas att ersätta en offentlig parts rättegångskostnader, om inte den enskilda parten har framfört ett uppenbart ogrundat yrkande.

[75 §](#)**Övriga stadganden om ersättning för kostnader**

Om en parts särskilda ersättningskyldighet gäller i tillämpliga delar [21 kap. 5 § rättegångsbalken](#) och om ersättningskyldigheten för en parts företrädare, ombud samt biträde gäller 6 § i samma kapitel.

Om rättegångskostnaderna gäller i övrigt i tillämpliga delar 21 kap. 7-16 §§ rättegångsbalken. Dröjsmålsränta enligt 21 kap. 8 § 2 mom. rättegångsbalken bestäms dock från det en månad förflutit från den dag då beslutet varit tillgängligt för parterna.

14 kap**Kompletterande stadganden****76 § [\(1.6.2001/443\)](#)****Jäv**

Om jäv för en person som behandlar ett besvärssärende samt om framställande och behandling av en jävsinvändning gäller i tillämpliga delar vad som i [13 kap. rättegångsbalken](#) bestäms om domarjäv.

Vid behandlingen av ett besvärssärende iakttas även 1 kap. 6 § rättegångsbalken.

[77 §](#)**Tolkning och översättning**

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Myndigheten skall ordna tolkning och översättning, om en person inte behärskar det språk som enligt språklagen ([423/2003](#)) skall användas vid myndigheten eller om han eller hon på grund av hörsel-, syn- eller talskada inte kan göra sig förstådd och

1) den myndighet som har behandlat ärendet i ett tidigare behandlingsskede har varit skyldig att ordna tolkning eller skaffa översättning enligt 26 § 1 mom. förvaltningslagen eller någon annan bestämmelse,

2) den myndighet som behandlar rättskipningsärendet är första instans i ett ärende som har inletts av en myndighet, eller

3) en person skall höras muntligen. ([6.6.2003/435](#))

Av särskilda skäl kan myndigheten ordna tolkning och skaffa översättning också i andra fall än de som avses i 1 mom.

Som tolk eller översättare får inte användas en person som står i ett sådant förhållande till en part eller ärendet att hans tillförlitlighet till följd därav kan äventyras.

Myndigheten skall se till att medborgare i de övriga nordiska länderna får behövlig tolk- och översättningshjälp i ärenden som behandlas vid myndigheten.

78 §

Laga förfall

Om laga förfall gäller [12 kap. 28 och 29 §§ rättegångsbalken](#).

I den kallelse som tillställs en person som skall kallas till besvärmyndigheten skall nämnas att han omedelbart skall meddela besvärmyndigheten om han får laga förfall.

79 §

Besvär över annat beslut än det som avslutar behandlingen

Besvär kan särskilt anföras över ett beslut som har fattats under handläggningen av ärendet och genom vilket

1) det har bestämts om ett vittnes eller någon annan persons rätt till ersättning eller ersättningskyldighet,

2) ett ombud eller biträde har förvägrats rätt att uppträda,

3) vite, böter eller någon annan särskild påföljd har utdömts för underlåtenhet att följa en förpliktelse avsedd att säkerställa en rättegång,

4) det har meddelats föreskrifter om verkställigheten av det överklagade beslutet, eller

Juridiska avdelningen

7.9.2005

5) det har utdömts straff för störande av behandlingen eller för någon annan sådan verksamhet.

Då besvär anförs särskilt utgör besvären inte hinder för verkställigheten av beslut som har fattats under handläggningen, om inte den myndighet som fattat beslutet eller den myndighet som behandlar besvären över det beslutar något annat.

80 §

Upprätthållande av ordning

Om upprätthållande av ordning gäller [14 kap. 6 § rättegångsbalken](#). Vid en domstol tillämpas dessutom straffstadgandet i 7 § i samma kapitel.

15 kap

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

81 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 december 1996.

Genom denna lag upphävs lagen den 24 mars 1950 om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50) och lagen den 1 april 1966 om extraordinärt ändringssökande i förvaltningsärenden (200/66) jämte ändringar.

82 §

Övergångsstadgande

Denna lag tillämpas inte på besvär eller underställning med anledning av ett beslut som fattats innan denna lag har trätt i kraft eller på behandlingen av ett sådant ärende vid en högre besvärsmyndighet med anledning av besvär.

När det i någon annan lag eller i en förordning finns en hänvisning till lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden eller till lagen om extraordinärt ändringssökande i förvaltningsärenden, innebär hänvisningen efter denna lags ikraftträdande en hänvisning till denna lag.

RP 217/95, LaUB 5/96, RSv 75/96

Ikraftträdelsestadganden:

26.3.1999/433:

Denna lag träder i kraft den 1 november 1999.

Lagens 12 § tillämpas inte på besvär som anförs över beslut som har fattats före ikraftträdandet.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

RP 114/1998, LaUB 19/1998, RSv 217/1998

1.4.1999/446:

Denna lag träder i kraft den 1 december 1999.

RP 146/1998, LaUB 20/1998, RSv 234/1998

1.6.2001/443:

Denna lag träder i kraft den 1 september 2001.

[RP 78/2000 rd](#), LaUB 6/2001, RSv 33/2001

6.6.2003/435:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

[RP 72/2002 rd](#), FvUB 29/2002, RSv 289/2002

Juridiska avdelningen

7.9.2005

LAG OM FÖRSÄKRINGSDOMSTOLEN 21.2.2003/132

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap

Försäkringsdomstolens uppgift och personal

1 §

Försäkringsdomstolens uppgift

Försäkringsdomstolen är specialdomstol för ärenden som gäller social trygghet i enlighet med vad som bestäms särskilt.

2 §

Ledamöter

Försäkringsdomstolen har en överdomare samt som övriga lagfarna ledamöter lagmän och försäkringsrättsdomare. Även en föredragande kan tjänstgöra som lagfaren ledamot enligt vad som bestäms genom förordning av statsrådet.

Vid försäkringsdomstolen finns dessutom läkarledamöter, ledamöter som är förtrogna med arbetsförhållanden eller företagsverksamhet och ledamöter som är förtrogna med militärskadeärenden. Dessa är ledamöter med uppgiften som bisyssla.

Överdomaren vid försäkringsdomstolen leder domstolen och svarar för dess resultat.

3 §

Behörighet för och utnämning av domare

Bestämmelser om utnämning av och behörighetsvillkor för överdomare, lagman och försäkringsrättsdomare finns i lagen om utnämning av domare ([205/2000](#)).

4 §

Behörighet för och förordnande av läkarledamöter

Läkarledamöterna och deras suppleanter skall vara legitimerade läkare. Läkarledamöterna och deras suppleanter skall ha goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. ([19.12.2003/1207](#))

Statsrådet förordnar på framställning av justitieministeriet för fem år i sänder ett tillräckligt antal läkarledamöter jämte suppleanter för dem till försäkringsdomstolen, dock högst till dess de uppnår den avgångsålder som anges i 6 §.

För förordnande av läkarledamöter och suppleanter för dem lägger social- och hälsovårdsminis-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

teriet fram ett förslag för justitieministeriet.

5 §

Förordnande av andra ledamöter med uppgiften som bisyssla

Statsrådet förordnar på framställning av justitieministeriet för fem år i sänder ett tillräckligt antal ledamöter med uppgiften som bisyssla, vilka är förtrogna med arbetsförhållanden eller företagsverksamhet samt med militärskadeärenden, samt suppleanter för dem till försäkringsdomstolen, dock högst till dess de uppnår den avgångsålder som anges i 6 §. De ledamöter med uppgiften som bisyssla som avses här och deras suppleanter skall förordnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal med kunskaper i finska och ett tillräckligt antal med kunskaper i svenska.

[\(19.12.2003/1207\)](#)

För förordnande av dem läggs förslag fram för justitieministeriet enligt vad som bestäms i 11 och 12 §. I varje enskilt förslag skall det finnas dubbelt så många kandidater som det behövliga antalet ledamöter och suppleanter.

Ledamöter och suppleanter för dem förordnas fastän något förslag till förordnande inte har gjorts inom en av statsrådet utsatt tid eller ett bristfälligt förslag har gjorts upp, om ett förslag inte gjorts upp eller kompletterats trots att en begäran om detta framförts.

6 §

Förfarandet när platsen för en ledamot med uppgiften som bisyssla blir ledig samt avgångsåldern för sådana ledamöter

Om en plats som innehas av en läkarledamot eller en annan ledamot med uppgiften som bisyssla blir ledig under mandatperioden, förordnas en efterträdare för återstoden av perioden. I övrigt gäller om rätten för en ledamot med uppgiften som bisyssla att kvarstå i uppgiften vad som bestäms om rätten för innehavare av domartjänst att kvarstå i tjänsten.

Läkarledamöterna och de andra ledamöterna med uppgiften som bisyssla, fränsett de ledamöter som är förtrogna med militärskadeärenden, är skyldiga att avgå när de fyller 67 år.

7 §

Domared och domarförsäkran

Ledamöterna av försäkringsdomstolen skall då de tillträder sitt uppdrag avlägga domared eller avge domarförsäkran så som bestäms i [1 kap. 6 a och 7 § rättegångsbalken](#), om de inte tidigare har avlagt domared eller avgett domarförsäkran.

8 §

Föredragande

Föredragande vid försäkringsdomstolen är kanslichefen, assessorer och försäkringsrätts-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

sekreterare.

Även en försäkringsrättsdomare kan tjänstgöra som föredragande. Försäkringsdomstolen kan till föredragande förordna också någon annan tjänsteman med lämplig högskoleexamen.

Behörighetsvillkor för tjänsterna som kanslichef, assessor och försäkringsrättssekreterare är juris kandidatexamen.

Kanslichefen, assessorerna och försäkringsrättssekreterarna utnämns av försäkringsdomstolens förvaltningsammansammantråde. Överdomaren vid försäkringsdomstolen kan dock utnämna kanslichefen, assessorerna och försäkringsrättssekreterarna för en tid av längst två månader.

2 kap

Behandling av ärenden vid försäkringsdomstolen

9 §

Avdelningar

Försäkringsdomstolen är uppdelad på avdelningar.

Varje avdelning leds av en lagman vid försäkringsdomstolen, som också svarar för dess resultat.

10 §

Försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande

Rättskipningsärenden avgörs vid ett sammantråde där överdomaren, en lagman eller en försäkringsrättsdomare vid försäkringsdomstolen är ordförande och två lagfarna ledamöter är övriga ledamöter.

I stället för en av de lagfarna ledamöterna deltar en läkarledamot i behandlingen av ett ärende, om en medicinsk utredning kan inverka på avgörandet av ärendet. Bestämmelser om när andra ledamöter med uppgiften som bisyssla skall delta i behandlingen av ett ärende finns i 11 och 12 §.

I fråga om andra åtgärder än ett slutligt avgörande i huvudsaken kan försäkringsdomstolen fatta beslut utan ledamöter med uppgiften som bisyssla.

11 §

Ledamöter förtrogna med arbetsförhållanden eller företagsverksamhet

I behandlingen av de ärenden som avses i denna paragraf deltar i försäkringsdomstolen två ledamöter som är förtrogna med arbetslivet och arbetsmarknaden eller företagsverksamhet. Dessa ledamöter och deras suppleanter förordnas

1) på förslag av de mest representativa arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna, när det är

Juridiska avdelningen

7.9.2005

fråga om

- a) ärenden som gäller arbetspension för personer i privaträttsligt anställningsförhållande,
- b) ärenden som gäller olycksfallsförsäkring eller olycksfall i militärtjänst, eller
- c) arbetslöshetsdagpenning, arbetsmarknadsstöd, arbetskraftspolitiskt utbildningsstöd, utbildningsdagpenning, vuxenutbildningsstöd, ersättning för uppehälle, alterneringsersättning, lönegaranti eller ärenden i vilka ansökan om medlemskap i en arbetslöshetskassa har förkastats eller en medlem utslutits ur arbetslöshetskassan,
- 2) på förslag av kommunala arbetsmarknadsverket och de huvudavtalsorganisationer som avses i 3 § i det kommunala huvudavtalet, när det är fråga om ärenden som gäller förvärvspension för personer i kommunal anställning,
- 3) på förslag av statens arbetsmarknadsverk och de mest representativa centralorganisationerna för statens tjänstemän och arbetstagare, när det är fråga om ärenden som gäller förvärvspension för personer i statlig tjänst eller därmed jämförbar tjänst,
- 4) på förslag av de mest representativa företagarorganisationerna, när det är fråga om ärenden som gäller förvärvspension för företagare, och
- 5) på förslag av de mest representativa lantbruksföretagarorganisationerna, när det är fråga om ärenden som gäller förvärvspension eller olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare och personer som arbetat i uppgifter som kan jämföras med lantbruksföretagares uppgifter.
([21.12.2004/1228](#))

I de ärenden som avses i 1 mom. 1-3 punkten skall den ena av de ledamöter som avses i nämnda moment och som deltar i behandlingen vara förordnad på förslag av arbetsgivarsidan och den andra på förslag av arbetstagsidan.

12 §

Ledamöter förtrogna med militärskadeärenden

I behandlingen av ärenden som gäller ersättning på basis av militärskada och ekonomiskt stöd efter värnpliktigs död deltar två ledamöter som är förtrogna med ersättningstagarnas förhållanden eller en ledamot som är förtrogen med ersättningstagarnas förhållanden och en militärledamot, enligt vad ärendets art kräver. De ledamöter som är förtrogna med ersättningstagarnas förhållanden och deras suppleanter förordnas på förslag av de mest representativa centralorganisationerna för ersättningstagarna och militärledamöterna på förslag av försvarsministeriet.

13 §

Förstärkt sammanträde och plenum

Överdomaren eller en lagman kan överföra ett ärende eller en fråga som hör till ett ärende till förstärkt sammanträde, vid vilket överdomaren eller lagmannen är ordförande och övriga ledamöter är de ledamöter som tidigare behandlat ärendet samt de övriga försäkringsrättsdomarna vid samma avdelning och avdelningens lagman. Det förstärkta sammanträdet är domfört när

Juridiska avdelningen

7.9.2005

minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

Överdomaren kan överföra ett ärende eller en fråga som hör till ett ärende till plenum, vid vilket överdomaren är ordförande och övriga ledamöter är lagmännen och försäkringsrättsdomarna vid försäkringsdomstolen. I plenum deltar en läkarledamot, om en medicinsk utredning kan inverka på avgörandet av ärendet. De övriga ledamöterna med uppgiften som bisyssla deltar i plenum så som bestäms i 11 och 12 §. Plenum är domfört när minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

Närmare bestämmelser om överföring av ett ärende eller en fråga till förstärkt sammanträde eller plenum utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 §

Förvaltnings-sammanträde

Genom förordning av statsrådet bestäms om vilka förvaltningsärenden och ekonomiska ärenden som skall behandlas vid försäkringsdomstolens sammanträde. Vid behandlingen av dessa ärenden är överdomaren ordförande för försäkringsdomstolen och övriga ledamöter är de ordinarie lagmännen och försäkringsrättsdomarna, av vilka minst fyra skall vara närvarande.

Andra förvaltningsärenden och ekonomiska ärenden än de som behandlas vid försäkringsdomstolens sammanträde avgörs av överdomaren.

15 §

För viss tid utnämnda domares rätt att delta i behandlingen av ärenden

Domare som har utnämnts för viss tid kan även efter utgången av denna tid som ledamöter delta i behandlingen av ärenden som de varit med om att bereda eller behandla under den tid för vilken de utnämnts.

16 §

Tillämpning av förvaltningsprocesslagen

Vid behandlingen av ärenden i försäkringsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen ([586/1996](#)), om inte något annat bestäms särskilt.

Vad som i 38 § förvaltningsprocesslagen bestäms om verkställande av muntlig förhandling i förvaltningsdomstolen på begäran av en enskild part, gäller muntlig förhandling i försäkringsdomstolen.

17 §

Offentlighet vid rättegång

Vid behandlingen av ärenden i försäkringsdomstolen tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång ([945/1984](#)). Muntlig förhandling skall ske inom stängda dörrar i ärenden i vilka tystnads-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

plikt gäller eller i vilka försäkringsdomstolen bestämmer att de skall behandlas inom stängda dörrar på den grund att offentlig behandling kunde medföra särskild olägenhet för en part.

3 kap

Extraordinärt ändringssökande

18 §

Undanröjande av beslut

Försäkringsdomstolen kan undanröja ett lagakraftvunnet beslut och förordna om ny behandling av ärendet i enlighet med vad som bestäms särskilt. Ansökan om undanröjande av ett beslut skall göras inom fem år från det att beslutet har vunnit laga kraft. Av särskilt vägande skäl kan ett beslut undanröjas på ansökan som gjorts även efter utgången av den föreskrivna tiden. I fråga om förfarandet vid undanröjande av beslut gäller i övrigt vad som i förvaltningsprocesslagen föreskrivs om besvär.

Ett ansökningsärende som gäller undanröjande av beslut avgörs av försäkringsdomstolen i en sammansättning med tre ledamöter.

19 §

Återbrytande av beslut

Högsta förvaltningsdomstolen kan återbryta ett beslut av försäkringsdomstolen, om det vid behandlingen av ärendet i försäkringsdomstolen har inträffat ett sådant fel i förfarandet som väsentligt har kunnat inverka på beslutet. I fråga om återbrytande av beslut gäller härvid i övrigt vad som bestäms om detta i förvaltningsprocesslagen.

I de ärenden som hör till försäkringsdomstolens behörighet tillämpas i övrigt inte vad som i 11 kap. förvaltningsprocesslagen bestäms om extraordinärt ändringssökande.

Bestämmelserna i 1 mom. om återbrytande av beslut tillämpas inte på beslut i vilka ändring kan sökas hos högsta domstolen genom extraordinära rättsmedel.

4 kap

Särskilda bestämmelser

20 §

Tjänsteåtal

Försäkringsdomstolens överdomare, övriga ledamöter och föredragande åtalas för tjänstebrott vid Helsingfors hovrätt.

21 §

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Försäkringsdomstolens rätt att få upplysningar och handräckning

Myndigheter samt sammanslutningar som sköter en offentlig uppgift samt försäkrings- och pensionsanstalter är utan hinder av sekretessbestämmelserna skyldiga att på begäran avgiftsfritt lämna försäkringsdomstolen upplysningar som är nödvändiga vid behandlingen av ett besvärshandläggande samt handräckning. Motsvarande skyldighet gäller också legitimerade läkare.

22 §**Närmare bestämmelser**

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om organiseringen av arbetet i försäkringsdomstolen meddelas i försäkringsdomstolens arbetsordning, som fastställs av försäkringsdomstolen.

23 §**Ikraftträdande**

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2003.

Genom denna lag upphävs lagen den 17 januari 1958 om försäkringsdomstolen ([14/1958](#)) jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

24 §**Övergångsbestämmelser**

Om det på något annat ställe i lag eller förordning hänvisas till bestämmelser i den upphävda lagen om försäkringsdomstolen, anses hänvisningen när denna lag har trätt i kraft avse en hänvisning till denna lag.

Bestämmelserna i 19 § om återbrytande av beslut tillämpas inte på försäkringsdomstolens beslut som meddelats innan denna lag trätt i kraft.

[RP 101/2002 rd](#), LaUB 23/2002, RSv 232/2002

Ikraftträdelsestadganden:

19.12.2003/1207:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

Den som blivit förordnad för viss tid till läkarledamot och suppleant för läkarledamot samt annan sakkunnigledamot med uppgiften som bisyssla och dennes suppleant före denna lags ikraftträ-

Juridiska avdelningen

7.9.2005

dande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av denna tid.

[RP 103/2003 rd](#), LaUB 3/2003, RSv 81/2003

21.12.2004/1228:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

[RP 239/2004](#), LaUB 12/2004, RSv 213/2004

Juridiska avdelningen

7.9.2005

BESVÄRSANVISNING: HUR MAN KAN ÖVERKLAGA DETTA BESLUT**Var man kan söka ändring**

Om Ni är missnöjd med detta beslut kan Ni inom trettio (30) dagar söka ändring i det hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden. Besvärsnämnden för arbetspensionsärenden är oberoende av pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen. Besvärsskriften skall riktas till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden, men den skall lämnas in hos Pensionsskyddscentralen. Pensionsskyddscentralen kan själv rätta sitt beslut, om den samtycker till alla Era yrkanden.

Pensionsskyddscentralens postadress, besöksadress och telefonnummer framgår av beslutet.

Hur man överklagar

Beslutet skall överklagas skriftligt. Uppge i besvärsskriften

- att Ni vill överklaga beslutet hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden
- det beslut i vilket ändring söks
- till vilka delar ändring söks i beslutet
- vilka ändringar Ni yrkar
- de grunder på vilka ändring yrkas
- Ert namn, Er personbeteckning och Er adress och Ert telefonnummer
- förmånslåtarens namn och personbeteckning, om Era besvär gäller familjepension.

Bifoga Pensionsskyddscentralens beslut eller en kopia av det och de utredningar Ni åberopar. Det är också möjligt att lämna in kompletterande utredningar senare.

Hur besvärsskriften skall undertecknas

Besvärsskriften skall vara undertecknad egenhändigt av Er eller den som uppgjort den. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften skall en fullmakt som Ni själv undertecknat bifogas. Om någon annan uppgjort besvären för Er räkning, skall utöver hans namn också hans yrke och adress uppges.

När skall besvärsskriften vara inlämnad

Besvärsskriften skall vara framme hos Pensionsskyddscentralen före öppethållningstidens slut senast den trettionde (30) dagen efter det att Ni fick detta beslut. Ni anses ha fått beslutet den sjunde (7) dagen efter att beslutet postats, om annat inte framgår.

Hur besvärsskriften skall lämnas in

Besvärsskriften kan lämnas in hos Pensionsskyddscentralen personligen eller av ett bud eller på eget ansvar sändas per post. Försändelsen skall vara framme inom den ovan nämnda besvärstiden.

Besvärsskriften överförs till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden

Om Pensionsskyddscentralen inte rättar det överklagade beslutet enligt Ert yrkande genom att ge ett nytt beslut, överför Pensionsskyddscentralen besvären till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden för behandling. Ni får besked om överföringen.

Adressen till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden:

BESVÄRSNÄMNDEN FÖR
ARBETSPENSIONSÄRENDEN
PL 28, 00521 HELSINGFORS
Bangårdsvägen 11, 00520 HELSINGFORS
Telefon (09) 7567 6100
Fax (09) 7567 6106
Internet: www

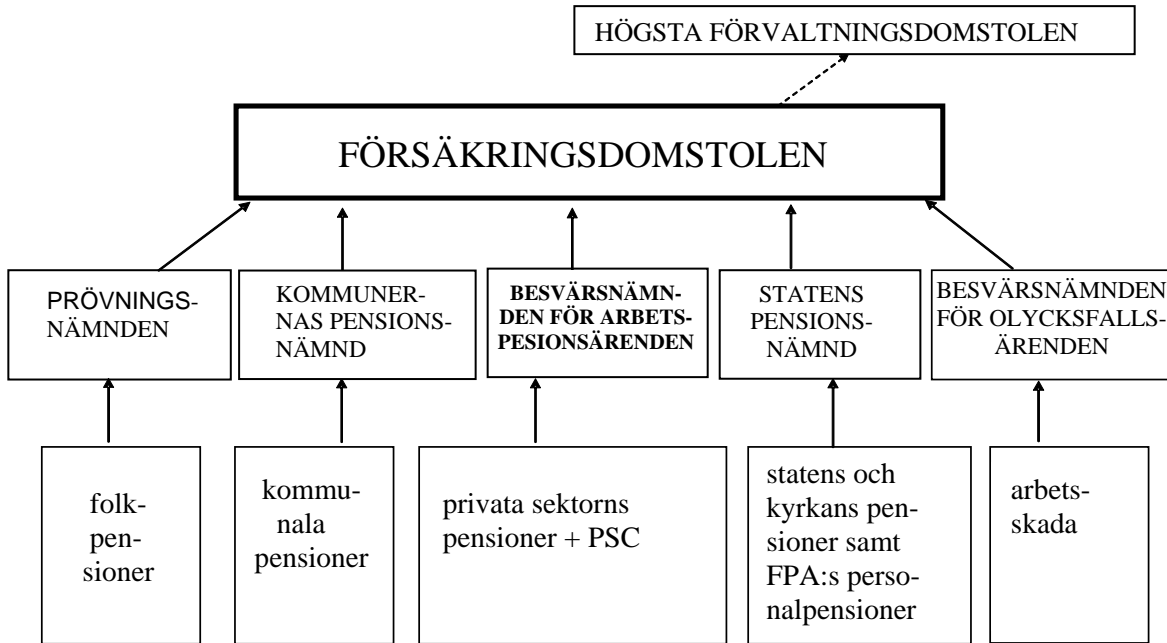
Adressförändring

Meddela eventuell adressförändring till Pensionsskyddscentralen och också till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden, om Era besvär har överförts dit.

Juridiska avdelningen

7.9.2005

Centrala besvärsinstanser

VILMA-ÄNDRINGSSÖKANDE

